

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198311

UNIVERSAL
LIBRARY

ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಂ (ಸಂಗ್ರಹ)

ಸಂಪಾದಕರು :
ಎಚ್. ದೇವೀರಾವ್
ದೇ. ಜನರೇಗೌಡ

ಅಧಿಕೃತ ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶಂಕರ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ
ಮೈಸೂರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೧
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೩

ked 1965

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಸಂಪಾದಕರವು

20 APR 1967

ಬೆಲೆ ರೂ. ೨-೮-೦

ಪೀಠಿಕೆ

ಕವಿ : ಗಿರಿಜಾರಂಕರನ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆ, ಅವನ ದಿವ್ಯಾಶೀರ್ವಾದದಂತೆ ಕಾಲನದಿಷ್ಟಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಗಂಗಾಪ್ರಾಯ', ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಪಾವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಹಸುರಿಡಿದ ಗಿರಿವನಗಳ ಹದುಳ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳ ನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತ, ಭಕ್ತಜನರಿಗೆ ಸದಾ ಕಾಮಧೇನುವಾಗಿ ಮಲಗಿದೆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ. ಇಂದಿನ 'ಹಾಳು ಹಂಪೆ' ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮಹಾಮುನಿಗಳ, ವಿರಕ್ತರ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರ ನೆಲೆವನೆಯಾಗಿತ್ತು; ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೋಷಕಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು; ಪಿಶ್ಚವಿಖ್ಯಾತ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ವೇದಮಂತ್ರಗಳ ಘೋಷ, ಶಿವ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದುವು.

‘ ಸಕಳ ಪುಣ್ಯಂಗಳೋಲಗಿಪ ಪಂಪಾಪುರಂ
ಸಕಳ ಮುಕ್ತಿಗಳಲಂಕರಿಪ ಪಂಪಾಪುರಂ ’

ಚೈವಾಗಮವಿದರಿಂದಲೂ, ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದಲೂ, ಕಲಾಕೋವಿದರಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರದ 'ಶಿವಭಕ್ತರಲ್ಲದೊಡೆ ಕೈಮುಗಿಯದ, ತನ್ನ ಯುವತಿಗಲ್ಲದೆ ಮನವೆಳಸದ, ಕಾಯದಂಗವ ಹಿಡಿಯದ, ನಿಂದೆಯ ನಾಡದ, ಪರದೈವನಂ ಬಗೆಯದ, ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಶ್ರಾಂತಿ ಹಿಂಗದ, ಕಾಮವಿಕಾರಾದಿ ಷಡುವರ್ಗವಱಿಯದ' ಮಹಾದೇವ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ ಶರ್ಮಾಣಿಯರೇ ಹರಿಹರದೇವನ ತಂದೆತಾಯಿಯರು; 'ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪಂಚಾನನ' ರಾದ ಮಾಯಿದೇವರೇ ಇವನ ಗುರು. ನಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ

..... ಗುರುಭಕ್ತಿ ನಿ

ಷ್ಠಾಮಮಱಿವಾಚಾರ ನೀತಿ ದಯೆ ಜಂಗಮ

ಪ್ರೇಮ ಶಮೆ ದಮೆ ಶಾಂತಿ ದಾಂತಿ ಸತ್ಯವುದಾರ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಏಕನಿಷ್ಠೆ |

ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಕಳಾಪ್ರಾಧಿ ಸದ್ಗುಣ

ಸ್ತೋಮವೆಲ್ಲಂ ನೆರೆದು

ರೂಪುವಡೆದಂತೆ ಹರಿಹರನು ಬೆಳಗಿದನು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿ ಕುಸುಮದ ನರುಗಂಪು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತ್ತು. ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಇವನ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ ಸೋದರಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಕಲ ಕಲಾಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಉದ್ಧಾಮ ಕವಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿದನು. ಜ್ಯೋತಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಬತ್ತಿ ಜ್ಯೋತಿಯಾಯಿತು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಮರಸನು ಹರಿಹರನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪುತಿಭೆ ತಿವಭಕ್ತಿ ಸೌಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನನ್ನು ಹಳೆಯಬೀಡಿಗೆ ಕರೆಸಿ ಕೊಂಡು ಕರಣಿಕನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. 'ಸೋಡಶಪ್ರತಿಯ ಕರಣಿಕರೊಳಗ್ರಣಿ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಈ 'ಗಾಡಿಕಾರ' ನ ಚಿತ್ರ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇವನ ಅಂತರಂಗಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಚಿತ್ರ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ರೇಖೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಕರಣಿಕನಂತೆ, ಸಂಸಾರಿಗನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಮಾತ್ರ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಪುಟಗೊಂಡು ಹೊಗರೇರುತ್ತಿತ್ತು. 'ನೀರು ತಾವರೆಯಂತೆ ನೆಯಿ ನಾಲಗೆಯಂತೆ' ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹೊದ್ದಿಯೂ ಹೊದ್ದದಂತೆ ಇದ್ದ ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗೆ ಯಾವ ದಂದುಗವೂ ಅಂಟಿಲ್ಲ.

ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆ, ಎಂದು, ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನಂಬಿಯಣ್ಣನಿಗೆ ವೃದ್ಧನಾಪೇಶ್ವರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಫಲವಾಗಿ, ಬಹು ಕಾಮಿ ಕೌತಿಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಸುರುಚಿ ಕೈಕೆಯರ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಾಗಿ—

ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಲಯಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ, ಅನಂತ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದು. ಹರಿಹರನ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನೂ ಅವನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನೂ ಸಹಿಸದ ಜನ ಗುಂಪುಗೂಡಿದರು; ಅವನನ್ನು ಗೇಲಿಗೆಬ್ಬಿಸಿದರು; ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದರು. ಜೊತೆಗೆ, ಸಂಸಾರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಹಿಫಲಗಳು ದೊರಕಬಹುದೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರಕಿದುವು. ಆದರೂ ಹರಿಹರನ ಭಕ್ತಿಯ ಸಸಿ ಈ ಸೀಗೆಯ ನಡುವೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಅವನ ಬಾಳುಸಿರಾದನು. ಅವನ ನೋಟಮಾಟಗಳೆಲ್ಲ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಮಯವಾದುವು. ಲೆಕ್ಕದ ವಹಿಯ ತುಂಬ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಂತ್ರವೇ! ದುರಾತ್ಮರಾದ ಪಿಸುಣರಿಗೆ ಸದವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ನೆಟ್ಟಗೆ ದೊರೆಗೆ ದೂರು ಹೊತ್ತರು. ದೊರೆ, ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹರಿಹರನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠನಾದ ಈ ದೈವಭಕ್ತ ನಿಯತವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಪಿಸುಣರನ್ನೂ ದೊರೆಯನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದನು. ತಪ್ಪಿದರೆ ಶೂಲಕೈರಿಸಬಲ್ಲ ದೊರೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗಲೂ ಅವನ ಚಿತ್ತ ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ; ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೇವೆಯೂ ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತಿತ್ತು. ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರತಿಯ ಬೆಂಕಿ ಲಿಂಗದ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ತೆರೆಗೆ ತಗುಲಿ ಉರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿಯೋಗಿ ಹರಿಹರನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅವನು ಇಲ್ಲಿದ್ದೇ ಭೋಂಕನೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿದನು. ದೊರೆ ಅವನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕನು, ದೂಷಕರು ಗಹಗಹಿಸಿದರು. 'ಲಿಂಗಸಂಗಸಾಖ್ಯಾವೇಶಿಯ ಪರಿಯನ್ನು ಭಗವಂತ ನೊಬ್ಬನೇ ಬಲ್ಲ' ಎಂದು ಪದ್ಮರಸ ಅವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಪಿಸುಣರ ಹಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆ ಫಲಿಸಿತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಅವನನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ ಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆಳುದ್ದದೊಡಲನ್ನು ಗೇಣುದ್ದಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಜೀಯ ಹಸಾದ' ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು 'ಪೆರ್ಬಿಟ್ಟ' ಮಾಡಿ ರೋಸಿ

ಹೋಗಿದ್ದನು. 'ಈಶಸೇವೆಯಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯಸೇವೆ ಅಗ್ರಾಹ್ಯ' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯಪರನಾಗಿ, ಶರಣಸಂತತಿಗೆ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಅವರಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪಂಪಾಪುರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಗೂಡಹಕ್ಕಿ ಗೂಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿತು. ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನೇಕ ದೀನರನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಮೆಟ್ಟಿದ ಧರೆ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವಾಯಿತು; 'ಆತನಿದ್ದುದೇ ತಾರಾಚಲ, ಆತನಿದ್ದುದೇ ಹಿಮಾದ್ರೀಂದ್ರಂ, ಆತನಿದ್ದುದೇ ವಾರಣಾಸಿ, ಆತನಿದ್ದುದೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂಗೆ ಪಂಪಾಪುರಂ' ಎನ್ನಿಸಿತು ಭಕ್ತಕೋಟಿಗೆ. ಹಂಪೆಯ ಶಿವಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಗುರುವನ್ನು ಪುರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೆರೆಸಿದರು. ಸರಿಹರನಾದರೂ ಅಗಲಿದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದ ಮಗುವಿನಂತೆ ಪಂಪಾಧಿನಾಥನೆಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ತನು ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು, ಕೊರಳ ಸೆರೆ ಬಿಗಿದುವು, ಕಣ್ಣುಗಳು ತುಂಬಿ ತೊರೆದುವು. ಅಂದಿನಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆ, ಶಿವಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಶಿವಗೋತ್ರಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅವನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಾದುವು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹರೀಶ್ವರನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕಂಪು ಅಂಧ್ರ ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿತು. ಅಂಧ್ರದೇಶದ 'ಗಣಿಕಾಗ್ರಣಿ' ಚದುರ ಚೆಲುವೆ ಯೊಬ್ಬಳು ಅವನ ಕಾವ್ಯರಸಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ (ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ) ಮನಮಿಂದು, ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಕಲಾವೌಢಿಮೆಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ, ಆ ಕಲ್ಪನೆ, ಆ ಭಾವನೆ, ಆ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯೇನೂ ನಾಡಾಡಿ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ; 'ಅಪೂರ್ವರೂಪಿಣಿಯತಿವ್ಯೂಹಧೈರ್ಯಾನೇಕಪೋರುಷ್ಯಣಿ, ಘನಸುಗುಣಿ.' ಹರಿಹರನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೀಚ್ಛೆ ಒಳಗೆ, ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾತ್ರೆಯ ತೋರಿಕೆ ಹೊರಗೆ. ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆ ರಾಜವೈಭವದಿಂದ ಬಂದು 'ನಿನ್ನವನಿರವನೆನಗೆ ತೋರಿಂದು ಎರಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಂತೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ಎರಗಿ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು' ಹರಿಹರನನ್ನು ಕೂಡುವ ಕಾತರದಿಂದ ತನ್ನ ಬೀಡಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು.

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಭೀಕರ ನೀರವತೆಯ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ ಪವಡಿಸಿತ್ತು. ಈ ರಮಣಿ ಪ್ರಾಣಸಖಿಯೊಂದಿಗೆ ಹರಿದೇವನ ಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುದೇನು? 'ಕಳಾವಿದರರಸ ರಸಿಕಚಕ್ರಿ' ಹರಿಹರನನ್ನಲ್ಲ; ಭಕ್ತರಾಜ ಹರಿಹರದೇವನನ್ನು. ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಜ್ಜ್ವಲಾಂಗ; ಹೊಳೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವಿಯ ಬಣ್ಣದ ಉಸ್ಥೀಷಬಹಿರ್ವಾಸಗಳು; ಪದ್ಮಾಸನ ನಾಗಿ 'ಶಾಂತಿರಸದೀರಕದಿಂದ ಸಮೆದ ಪುತ್ಥಲಿಯಂತೆ' ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೃದಯಕಮಲದ ನಡುವೆ ಧಳಧಳಿಸಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಲಿಂಗವು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ, ಉರಿಲಿಂಗವಾಗಿ, ಪರಮಾನುಭವರಸಾವೇಶ ದಿಂದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಿವಕಲೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದ ರಸಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಇಳುಹಿದ, ರತಿ ವಿರತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು, ಶಶಿ ಮಸಿಯಾಯಿತು, ಮಲಯಮಾರುತ ಮಲೆಗಳಿಗೆ ಮರಳಿದನು, ನಸಂತ ಸಂಭ್ರಾಂತನಾದನು. ಅಭಿಸಾರಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದವಳು ವಿರಾಗಿಣಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು; ಅವನನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಳು.

ಹೀಗೆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಿತು, ಸಾಕಿ ಸಲಹಿತು, ತಿಳಿವಿನ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವರವಿತ್ತು ಉನ್ನತ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕು ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಸುಧೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಳಗೇ ಅವನಿಗೆ ಎಡೆನಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಕಾಲ : ಹರಿಹರದೇವ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕ ಈ ಮೂವರ ಕಾಲದ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಪುಲವಾದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನು ಹರಿಹರನಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಸೋದರಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕ ನಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷ ಪೂಜ್ಯಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ

ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ, ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂವರೂ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವರು ಇದ್ದ ಕಾಲ ಯಾವುದೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಬಲ್ಲವರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ.

ಹರಿಶ್ಚರನ ಸೋದರಳಿಯನಾದ ರಾಘವನು ಪಂಪಾಪುರದ ರಾಜನಾದ ದೇವರಾಜನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೮೬-೧೩೨೮) ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಂತೆಯೂ, ಓರುಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಕತೀಯ ರುದ್ರನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೯೨-೧೩೩೫) ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವೀರೇಶಚರಿತೆಯನ್ನು ಓದಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದಂತೆಯೂ ನರಸಿಂಹ ಬಲ್ಲಾಳ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೮೩)ನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆಯೂ ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹರಿಹರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೦ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ರೆ. ಕಿಟ್ಟಲ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.¹

ಕವಿ ಚರಿತೆಕಾರರು ಕಿಟ್ಟಲ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ, ಈ ಮೂವರೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೫ ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣಗಳಿವು:

೧) ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೨೨ ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಸೋಮರಾಜನು ಹರಿಹರನನ್ನು ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೨) ಸು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೪೫ ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಪದ್ಯಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ.

೩) ಆಗ ಇದ್ದ ಹೊಯ್ಸಳರ ದೊರೆ ೧೧೪೧ ರಿಂದ ೧೧೬೩ ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳ; ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದ ಓರುಗಲ್ಲಿನ ಕಾಕತೀಯ ರುದ್ರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೬೨ ರಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಪಂಪಾಪುರದ ದೇವರಾಜನ ವಿಷಯ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

1 ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯ ಉಪೋದ್ಘಾತ.

೪) ಸಕಲೇಶ ಮಾದರಸನು ಬಸವಣ್ಣನ ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನೂ, ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನು ಕಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಡಾ|| ಅ|| ವೆಂಕಟ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣಗಳಿವು¹ :

೧) ಸೋಮರಾಜನು ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದದ್ದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೨೨ ರಲ್ಲಲ್ಲ, ೧೫೨೨ ರಲ್ಲಿ.

೨) ಮೂರನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳ (ಅಂದರೆ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳ: ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೧-೧೩೪೨) ನೂ ಓರಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನೂ ಸಮಕಾಲೀನರು.

೩) ೧೨೮೬ ರಿಂದ ೧೩೦೮ ರವರೆಗೆ ಪಂಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೇವರಾಯ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು

ಇಷ್ಟು ಇವರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯದ ಚರಿತ್ರೆ.

ಹರಿಹರನು ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಪವಣಿಸಿರುವನಷ್ಟೆ. ಸುರ.ಚಿರ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಎರಡು

1 ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಜೀವನಕಾಲ ವಿಚಾರ ಪುಟ ೨೬೬.

2 ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಹರಿಹರನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಾನುಭವ (೯-೨) ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರ ಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳೆರಡು ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮುಖ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕಾವ್ಯದ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೪೫ ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೆ ಹರಿಹರ ಬಾಳಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಕುವಾರ ಪದ್ಮರಸನು ಹೆಸರಿಸಿರುವ 'ವಿಶಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ರಿಂದ ಈಚೆಯವನಿರಬೇಕೆಂದೂ ಅದುದರಿಂದ 'ವಿಶಾಂತರಾಮಿ ತಂದೆಗಳ ರಗಳೆ' ಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಹರಿಹರದೇವನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಈಚೆಯವನಿರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದ ಮುನ್ನುಡಿ.)

ಶಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರಣ್ಯವಿದ್ದಿತೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಅನಂತಗುಟ್ಟು
ಲತಾವೃಕ್ಷಗುಹಾಗಪ್ಪರಂಗಲೋಳ್ ಮನುಮುನಿಸ್ತೋಮವಿದ್ದಿತೆಂದೂ
ಕವಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಗ ಇನ್ನೂ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು
ವಿದ್ಯಾನಗರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಹರಿಹರನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೬೬¹
ರಿಂದ ಈಚೆಯವನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಖಚಿತ. ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾ
ಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯ (ಸು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦)
ಮತ್ತು ಕುರುಗೋಡು ರಾಚಭೂಪ (ಸು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦) ಇವರ ಕಾಲ
ದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಬಾಳಿರಬೇಕು. ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ
ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಿಧವೆಯೊಬ್ಬಳು ತಾನು ಮಗನ ಮದುವೆಗೆಂದು
ಕೂಡೆಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊನ್ನುಗಳನ್ನು ಯಾರೋ ಕದ್ದೊಯ್ದರೆಂದು ದೂರು
ಕೊಡಲು ಅವನು ತನಗೆ ಶಿವನು ತಂದಿತ್ತು 'ಪಡಿಯ' ಹೊನ್ನುಗಳನ್ನು
ತೋರಿಸಲು ಆ ನಾಣ್ಯಗಳು ತನ್ನೇ ಎಂದು ಆ ಬಡವೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೂ
ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪದ್ಮರಸನು ಕೊರಗಿ 'ವಿತ್ತನಾಧಾಪ್ತಂ ಸುವರ್ಣಾದ್ರಿ

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕುಂದಣಗಾರರು ಸಹ ಇವರ
ಕಾಲ ಸು. ೧೨೦೦ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಆಸ್ಥಾನ
ದಲ್ಲಿ ಕರಣಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಹರಿಹರನು ತೋರಿಸಿದ ಪವಾಡವೇ ಅವರ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ
ಅಧಾರ. 'ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ದಶಮಾ ವಿಧುವಾಸರವೊಳು
ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವಸರದ ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯ ಮರೆಯೊಳು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ
ಧೂಪಾರತಿಯ ನಿಸಿಲ್ಲದಂಗಾರ ಸ್ವರ್ಣಸದಿ ತಿರಸ್ಕರಣ ಬೇವುತಿರಲು' ಹರಿಹರನು
ನಂದಿಸಿದನು. (ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರ ೧೪-೫೮, ೫೯) ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದ ಮುಹೂ
ರ್ತವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಕಣ್ಣುಪಿಳ್ಳೆಯವರ ಪಂಚಾಂಗದ ನೆರವಿನಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೧೬
ನೆಯ ಡಿಶಂಬರ್ ೯ ನೆಯ ಸೋಮವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.
(ಹರಿಹರವೇನ' ಪುಟ ೪೯ ರಿಂದ ೬೭ ರ ವರೆಗೆ) ಶ್ರೀ ಮಂ. ಗೋವಿಂದಪೈರವರೂ
ಇವರ ಕಾಲ ಸು. ೧೨೦೦ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ ೨-೮, ೯)

1. ಗಿರಿರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ತುರುಷ್ಕರನ್ನೂ ಹರಿಶ್ಚರನು ಸೇರಿ ದ್ದಾನೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದಂಡಯೋತ್ರಿಯ ತಾಪ
ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಅವನು ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು
ಊಹಿಸಬಹುದು.

ವಾಸನೆಮಗಾಗಿಂತು ಚೌರ್ಯಗುಣಮಂ ಪೊತ್ತನೇ?' ಗಣಪತಿಸ್ತಪಾಲನ ಅರಮನೆಯ ಧನವನ್ನು ಕದ್ದರೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಬಡವಿಯ ಬಾಡು ತುತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದೇ? ಧನದ ಒಡೆಯರು ಇವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದರೆ 'ಆನೇಂ ಗುಂಡಬೊಮ್ಮಯ್ಯನೇ ಕಾಯ್ದೊಡೆ?' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿ¹ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಾಕತೀಯ ಗಣಪತಿಸ್ತಪಾಲನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ರಿಂದ ೧೨೬೦ ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಗುಂಡಬೊಮ್ಮಯ್ಯನು ಆ ದೊರೆಯ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದೂ ಕಳವು ಮಾಡಿ ಬಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕವನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶೂಲವನ್ನೇರಿದನೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.² ಆದುದರಿಂದ ಪದ್ಮರಸನೂ ಆತನ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನವರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರ ವಾದದ ಸತ್ಯಾಂಶ ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃ ಸೋಮರಾಜನ ಕಾಲವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇವನ ಕಾಲ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಹೇಳುವಂತೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೨೨ ಅಲ್ಲವೆಂದೂ ೧೫೨೨ ಇರಬೇಕೆಂದೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಅ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು³ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದಪೈ⁴ ಅವರೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸೋಮರಾಜನ ಕಾಲ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಇಬ್ಬರು ನರಸಿಂಹರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಪದ್ಮರಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿರಬೇಕು.

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಲೂರಿನ ೨೪೪ ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಪುರಾಣದ ಮಾಯಿದೇವಭಟ್ಟನ ಶಿಷ್ಯ (?) ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮಾಯಿದೇವರಿಗೆ ಹೊಯ್ಸಳ ನರಸಿಂಹನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೫ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೋವೆಯ ಶಿವದೇವನ⁵ 'ಮಗ' ಶಿವ

1 ಸಂಧಿ ೧೩-೭, ೮, ೯.

2 ಚನ್ನಬಸವಪುರಾಣ ೭೨ ನೆಯ ಸಂಧಿ; ಮರುಳಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯ ೪-೪೦, ೪೧.

3 ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಜೀವನಕಾಲ ವಿಚಾರ: ಪುಟ ೨೧೯ ರಿಂದ ೨೨೭ ರವರೆಗೆ. 4 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಂಪುಟ ೧೨ ಸಂಚಿಕೆ ೧. 5 ಇವನು

ಶರಣನು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮಾಯಿದೇವರಿಗೆ ಹೊದೋಟವೊಂದನ್ನು, ತಾರಣ ಸಂವತ್ಸರ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರದಂದು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೫ ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨) 'ಕ್ರಯಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ' ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೨ ರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರಸ ದೇವರಸರೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ¹ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನು ತ್ರಿಭುವನತಾತನೊಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡಿ ಜಯಪಡೆ

ಚಾಡದಾನಪುರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿರುವ ಶಿವದೇವನೇ ಇರಬೇಕು. ಇವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೦. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡರಾಧ್ಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಶಿವ ದೇವ ವಿಜಯ' ದ ಒಂದನೆಯ ಅನುಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿ.

1 ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪುರವಣಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ (Supplementary Inscriptions of Hassan) ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದ ೧೧೨ ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನೂವನೂರಿನ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೇವರಸರ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಶೈಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ. ಹರಿಹರನ ಶೈಲಿಯ ಸೊಗಸು, ಮಾತಿನ ನಿರರ್ಗಳತೆ, ಭಾವಾನ್ವತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿರಸವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಪ್ಪಯ್ಯದೇವರಸರಿಬ್ಬರೂ ಶಿವ ಶರಣರು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನ ಹರಿಹರದೇವಕೃತವೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ತಟಕ್ಕನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಶಾಸನದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹರಿಹರನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಶೈಲಿಯೊಡನೆ ತೂಗಿ ನೋಡಬಹುದು :

'ಶಿವನ ಉಭಯನೇತ್ರದಿಂ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೊಗೆದಂತೆ, ಪರ್ವತಯ್ಯನು ಭಯವದ ಕಾರುಣ್ಯಕಟಾಕ್ಷದಿಂದುದಯಿಸಿದ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೇವರಸರಂ ಕಾರುಣ್ಯಂ ಮಾಡಲುನೇಡಿ, ಚಂದ್ರಂಗೆ ಬೆಳುದಿಂಗಳಂ, ಬೆಳುದಿಂಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಳಮಂ, ಪರಿಮಳಕ್ಕೆ ಸವಿಯಂ, ಸವಿಗೆ ರೂಪಂ, ರೂಪಿಂಗೆ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ಕೊಡುವಂತೆ ಉಪದೇಶಂ ಮಾಡೆ; ಕೈಕೊಂಡ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೇವರಸರು ಪುಟವಿಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರುಷಾಕಾರವಾದಂತೆ, ಶಾಂತಿ ಸಾಕಾರವತ್ತಂತೆ, ಪರಮಾರ್ಥಂ ಶರೀರವಡೆದಂತೆ, ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಂ ಸಂಸಾರವಂ ಸವಿವಂತೆ ಮೆರೆವುತ್ತೆ, ಲೋಭವದಿಯಿಡದ ಕರಪಲ್ಲವಂ ಗಳ, ಅನೃತವಂಕುರಿಸದ ರಸನಾಪ್ರದೇಶದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸರಸವಾಡದ ಚರಿತ ಶುದ್ಧಿಯಅಪ್ಪಯ್ಯದೇವರಸರು.....ತಿಲಮಧ್ಯದೊಳಿರ್ಪ ತೈಲದಂತೆ, ಕಾಷ್ಟಮಧ್ಯದೊಳಿರ್ಪ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಜಲಮಧ್ಯದೊಳಿರ್ಪ ಕಮಳದಂತೆ, ತಾವು ಮಾನುಷಚರಿತರಪ್ಪವರಿಂ ಸಂಸಾರಮಂ ಸೋಂಕದೆ ಮೂಲೋಕಮಂ ತೀವಿದ ಶೈವಕೀರ್ತಿಯಂ ತಳೆದು ಸುಖದೊಳಿರೆ.....

ದಾಗ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಮಾಯಿದೇವಪುರಾಣ ಭಟ್ಟನೂ, ನೇಲೆ ಹೇಳಿದ 'ಪರಮಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞ' ನಾದ ದೇವರಸನೂ (?) ಇದ್ದರೆಂದು ಸಾನಂದಚರಿತ್ರೆಯ ಉಪೋದ್ಘಾತದಿಂದಲೂ ¹ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಿಂದಲೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಹುಲಿಗಿಱಿಯ ಪುರಾಣದ ಮಾಯಿದೇವ ಪಂಡಿತರೂ, ಮಾವನೂರು ದೇವರಸರೂ, ಗೋಪೆಯ ಶಿವದೇವರೂ² ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನರಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇದು ನಿಜವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರಸ ರಾಘವಾಂಕರು ಸಹ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೫ ರಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಪದ್ಮರಸನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಹೋದಾಗ ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತರು³ 'ಮಹಿಷನುಡುಪ್ಪುಪ್ರಮುಖ ಶೈವಸ್ತವ' ಗಳನ್ನೂ ಬಸವೇಶ್ವರಾದಿಗಳ ಗೀತಗಳನ್ನೂ ಹರೀಶಾದ್ಯಖಿಲ ಶಿವೈಕೈರ ಗದ್ಯಪದ್ಯಪದಸತ್ಪ್ರಬಂಧಾದಿ' ಗಳನ್ನೂ ಪಠಿಸುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದ ಹೇಳಿಕೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಹರಿಹರನು ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನೆಂಬುದೇನೂ ನಿಜ. ಅವನು ಯಾವಾಗ ಹಳೆಯಬೀಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಂಪಾಪತಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತೆರೆಗೆ ಹತ್ತಿದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪವಾಡವು ನಡೆದ ಮುಹೂರ್ತ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮುಹೂರ್ತ ಬರುವುದು ಒಂದೇ ಸಾರಿ. ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೭೭ನೆಯ

1 ೯-೨೯, ೩೦.

2 ಶಿವದೇವನ ಹೆಸರು ಅದೇ ಪುರಾಣದ ೨ ನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

3 ಸಕಲಜನಸೇವ್ಯ ದೋರಾಂಬುಧಿಯ ರಾಮಂಜ, ಉಭಯಕವಿಶರಭ ಭೀರುಂಡ ಕವೀಂದ್ರರಾಘವ, ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಮಾಯಿದೇವ ಪುರಾಣಭಟ್ಟ, ಗುರು ಭಕ್ತ ಕಾಮಂಜ, ವಿಶ್ವಂಜ, ನಾಗನಾಥಾರ್ಯ, ದೇವರಸ, ಹಂಪೆಯುರು ರಾಮಿತಂಡೆ, ನಾಗದೇವೋತ್ತಮ (೯-೨೯, ೩೦)

ಡಿಶಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಆರನೆಯ ದಿನ. ಅದುದರಿಂದ ಪದ್ಮರಸನ 'ವಾದವ ಸವಾಡ' ಈ ವರ್ಷದಿಂದ ತುಂಬ ಈಚೆಗೆ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೨೦ ರಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ೧೨೮೫ ರ ಸುಮಾರಿನ ವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ್ದನೆಂದೂ, ಪುರಾಣದ ಮಾಯಿದೇವಭಟ್ಟ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ ರಾಘವಾಂಕ¹ರು ಸುಮಾರು ೧೩೦೦ ರ ದೊತ್ತಿಗೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಹುದು.

1 ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ (೧೨೬೦) ಮತ್ತು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಗಳಲ್ಲಿ (೧೨೬೦) ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಪದ್ಯಗಳು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿಹರನು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಶಯ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ ಒಂದು ಸೂಕ್ತಲನಗ್ರಂಥವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಗ್ರಂಥ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೇ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವುದು ಶ್ರೀ. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವ ಎರಡು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಆನೇಕ ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. "ಮೂವ ರಾಯರನೆ ಮಾರುವಂತೆಸಿದಿರ್ಕುಂ" ಈ ಭಾಗ ನಾವು ನೋಡಿದ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಎಂಟು ಮಾತೃಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೇಶಿರಾಜರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವು ಹರಿಹರಾದಿಗಳ ಕಾಲನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಪದ್ಯಗಳು ಮೂಲಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಂದಲೇ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವು ರಚಿತವಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳನಂತರ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವವೂ ಆಮೇಲೆ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವೂ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ಡಾ|| ಅ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕಾಲ (೧೨೬೩) ವೇ ಸರಿಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ರಾಘವಾಂಕನು ಪಂಪಾಪುರದ ದೇವರಾಯನ ಅಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಂತೆಯೂ, ರಾಜ ಆದನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಕವಿ ಶರಭಭೇರುಂಡನೆಂಬ ಪೆಂಡೆಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ(೧೬೫೦)ನ ರಾಘವಾಂಕಕಾವ್ಯದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಕಂಪಿಲದೇವರಾಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಕವಿಗಳು ಇವನನ್ನು ದೇವರಾಜ

ಕಾವ್ಯರಾಶಿ : ಹರಿಹರ ರಚಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೆನ್ನಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ಪಂಪಾಶತಕ, ರಕ್ಷಾಶತಕ, ಮುಡಿ ಗೆಯ ಅಷ್ಟಕಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಪುರಾತನರ ಮತ್ತು ನೂತನರ ಕತೆಗಳನ್ನು ರಗಳೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಬರೆದಿರುವ ರಗಳೆಗಳೆಷ್ಟು, ನೂರೊಂದೆ, ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೆ, ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳ ಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ

ಎಂದು ಸಂಖ್ಯಾಧಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಇವನ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ' ಹಂಸಸಾಗರರು, ಕವಿ ಭೂಷಣರು, ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವವರು ಇದ್ದುದಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀ ಹುಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಯಿಸರು ಬರೆದಿರುವ ' ಕುಮಾರ ರಾಮ ' ಗ್ರಂಥ ದಿಂದ ಗೊತ್ತುಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ಗವಣಿ ಹರಿಪಯ್ಯನೆಂಬ ವಚನಕಾರನ " ಹಂಸಪತಿ, ಗರುಡಪತಿ, ವೃಷಭಪತಿ, ಸರ್ವಜೀವಾಧಿಪತಿ ದೇವರಾಯಮಹಾರಾಯನ ಅರಸು ತನ ಹೊಸತು, ಓಲಗಕ್ಕೆ ಬಾರ, ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರು, ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟನಾಗಿ ಅಂತಃಪುರವ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರನಡ, ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಯ ನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಬವರಿಲ್ಲ. ಗುರು ವೆಂಬ ತಳವಾರನಾಡ್ಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲ ಮುಚ್ಚುವರಿಲ್ಲ. ಮುಚ್ಚಿದ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆವರಿಲ್ಲ. ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅರಸುತನ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಭಕ್ತರೆಂಬುವ ರಿನ್ನು ಬದುಕಲೇಬಾರದು" ಎಂಬ ವಚನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಪರವಾಗಿರೂ ಹಂಪೆಯ ರಾಜನಾದ ದೇವರಾಜನ ಪರವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೧೯, ಸಂಚಿಕೆ ೪) ಈ ದೇವರಾಜ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೬ ರಿಂದ ೧೩೨೪ ರವರೆಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಮೆ|| ಬ್ರೌನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಓರಗಲ್ಲಿನ ಕಾಕತೀಯ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಸನ್ಮಾನ್ಯನಾಗಿ ಬಂದಂತೆ ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತುಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೧ ರಿಂದ ೧೩೩೫ ರ ವರೆಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ದೊರೆಯೇ ಈ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ಎಂದು ಡಾ|| ಆ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣ ಗಳಿಂದ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦ ಇರಬಹುದೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಓಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಬಹುದು; ಕಥನರೂಪವಾದ¹ ರಗಳೆಗಳು ಹಲವು, ಭಾವಗೀತರೂಪವಾದ² ರಗಳೆಗಳು ಕೆಲವು. ಕಥನರೂಪದ ಕೆಲವು ರಗಳೆಗಳಿಗೆ ತಮಿಳಿನ ಪೆರಿಯವುರಾಣ ಆಧಾರವಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ಕ್ರಾಂತಿಕವಿ ಹರಿಹರ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಉರಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಲವು ರಗಳೆಗಳಿಗಂತು ತಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿರಬಹುದಾದ ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿರಬಹುದಾದ ನೂತನ ಶಿವಶರಣರ ಕತೆಗಳೇ ಆಧಾರ. ತಾನು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ಸಿಹಿಕಹಿ ಅನುಭವಗಳು ಭಾವಗೀತರೂಪದ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ; ಅವನ ಆತ್ಮಕತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.³

ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಪ್ರಬಂಧ' ಇದು ಅವನ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯೆಂದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಶೈಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಅತಿಯಾಗಿದೆ, ಅರಂಭಕವಿಮಾತ್ರ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಗುರುಸ್ತುತಿ ಇದರಲ್ಲಿದೆ— ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ವುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ರಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆ ವಿದ್ವತ್ತುಗಳಿಗೆ ಕೋಡು ಮೂಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಶೈಲಿ, ಉದ್ದೇಶ ಮೊದಲಾದ ಅಂತರಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು⁴ ನೋಡಿದರೆ ಇದ್ದು ಖಂಡಿತ

1 ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ, ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ, ತಿರುನೀಲಕಂಠರ ರಗಳೆ, ಕಣ್ಣಪ್ಪನ ರಗಳೆ, ಕುಂಬರ ಗುಂಡಯ್ಯನ ರಗಳೆ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ರಗಳೆ ಮೊದಲಾದುವು.

2 ಪುಷ್ಪದ ರಗಳೆ, ಸಂಸಾರವ್ಯಾಮೋಹ ನಿರಸನ ರಗಳೆ, ಹಂಪೆಯ ರಗಳೆ, ಪಿಂಡೋತ್ಪತ್ತಿ ರಗಳೆ ಮೊದಲಾದುವು.

3 ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ 'ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರ'— ಪುಟ ೬೪.

4 ಶೈಲಿಯ ಮೇಲಣ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನೋಡಬಹುದು.

ಆರಂಭಕೃತಿಯಲ್ಲ, ಕೆಲವಾದರೂ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು ರಗಳೆಯ ಕವಿ¹ ಯೆಂದು ಅಣಕಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದನಂತರ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಮಗಿಂತ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವನಾದ ನಂಜುಂಡ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೨೫) ಕವಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಗುರುಸ್ತುತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹರಿಹರನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿನನ ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪ. ಅವನಂತಹ ಭಕ್ತಕವಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಗುರುವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುಸ್ತುತಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.²

1 ರಗಳೆಯ ಕವಿಯೆಂದು ತೆಗಳೆ ವಾದಿಗಳುರೆ | ಸೊಗಸೊಗುವಂತೆ ವಸ್ತುಕವ ||
ನೆಗಳಿದ ಹಂಪೆಯ ಹುಯಣ್ಣನ ಪದ | ಯುಗಳಕೆರಗುವೆನಳ್ತಿಯೊಳು

— ಕುಮಾರರಾಮಸಾಂಗತ್ಯ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವಕವಿಗಳೆಲ್ಲರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

2 ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ:

ಶ್ರೀಪರಮಗುರು ಶಂಕರ ಪ್ರಭುವಿನಂಘ್ರಿಯಂ
ಭಾಪುರೇ ಎನೆ ನೆಗಳ್ವಾ ಮಾದಿರಾಜಾಂಘ್ರಿಯಂ
ಶ್ರೀಗುರು ಮಹಾದೇವರಾಜ್ಞಿಯಂ ಕೈಕೊಂಡು
ಭೋಗಿ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮನಂಗೊಂಡು
ಪೇಳಲುದ್ಯೋಗಿಸಿದನೀಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆಯಿಂ—ಮಹಿಮರಗಳೆ
ಹಂಪೆಯ ಶಂಕರ ದೇವರ
ಹಂಪೆಯ ಗುರು ಮಾದಿರಾಜವೆಸರ ಮತ್ತಾ
ಹಂಪೆಯ ಮಾದರಸರ ದಯೆ
ಯಿಂ ಪೊಗಳ್ಳಂ ರಸಿಕ ಚಕ್ರಿ ಹರಿಹರದೇವಂ—ತಿರುನೀಲಕಂಠರ ರಗಳೆ.
ಅರವತ್ತು ಮೂರರ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರಮಂ ಹಂಪೆಯ ಮಾದರಸರ ಕಾರುಣ್ಯದ ಶಿಶು
ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರದೇವಂ ಬಿನ್ನಪಂಗಿಯ್ವ ಪುರಾಣಮಂ—

ಅರುವತ್ತು ಮೂರರ ಕಥಾಗರ್ಭಂ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ, ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ ಮೊದಲಾದುವು ಉತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು. ಗಿರಿಜಾಲ್ಪಾಣವಂತು ಅವನ ಅತ್ಯುತ್ತಮಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂಬುದು ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನಿಗಂತು ಇದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಭಿಮಾನ. ತನ್ನ ಪರಮದೈವವಾದ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಣ್ಯಕೃತಿಯಾದುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನ. ' ನೀರಸರಣಿ ವಂತೇನಿಂದು ತಾರೆಲೆಯೇ ಬೀದಿವಾಡೆ ನೆರವಿಯ ತುಮುಕೇ' ಎಂದು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಸುರತರುವಿನಂತೆ ಸುಜನರ ಸಿರಿಯಂತೆ ಸರೋಜದಂತೆ ಸುಧಾಕರಕಿರಣದಂತೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಅಖಿಲಸೇವ್ಯವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ. ಪೊಸತಾದ ಪಾಪನವಾದ ರಸವತ್ತಾದ ಈ ಕೃತಿ ರಾಜಸಭೆ, ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆ, ದೇವಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಆತ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಯ ಅವನಿಗೆ. ಒಳಗೆ ಕೆಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಯಾವ ಕವಿ ತಾನೆ

ಜಾಣಂ ರಸಿಕಂ ಸುಜನ-

ಪ್ರಾಣಂ ಕವಿತಾನಿಧಾನನಧಿಕಂ ಪುಣ್ಯಾ

ಕ್ಷಾಣಂ ವರಗಿರಿಜಾಕ-

ಲ್ಪಾಣವನೊರೆವಂ ವಿವೇಕಿ ಹರಿಹರದೇವಂ

ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು ?

ಕಥಾಗರ್ಭ : ಹಿಮಶೈಲದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿಗೆ ಭೂಷಣಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಸರ್ವಸುಖಕೃಗರವಾಗಿ ಗಿರಿರಾಜನ ದೇಶ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ' ಕಲ್ಲೆಲ್ಲಂ ಪರುಷಂ, ತರುವೆಲ್ಲಂ ಕಲ್ಪತರು, ಗುಲ್ಮ ಮೆಲ್ಲೊಷಧಿ, ಗೋವೆಲ್ಲಂ ಸುರಭಿಕುಲಂ, ಮಡುವೆಲ್ಲಂ ಸಿದ್ಧರಸಂ.' ಆ ನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿ ಓಷಧಿಪ್ರಸ್ಥಪುರ. ಪರಮಶಿವಭಕ್ತನೂ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೂ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಗಿರಿರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಯ ದೊರೆ. ಪೂಜ್ಯೆಯೂ ಶೈವಾತುರೆಯೂ ಸದ್ಗುಣವ್ರಾತೆಯೂ ಪಿತೃಗಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ ಆದ ಮೇನೆ ಅವನ ಪುಣ್ಯವಲ್ಲಭೆ. ಇವರು

ಮೈನಾಕನೆಂಬ ಕುಮಾರನನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಮಳಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಸಮಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಮೇನಾದೇವಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಧುವಾಗಲು ತಕ್ಕ ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಗಿರಿರಾಜನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದನು. ಮೇನಾದೇವಿಯು ಮಹಾದೇವಿಯ ನಿರ್ಮಲರೂಪವನ್ನು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ತಳೆದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಳು. ತಪಸ್ಸು ಪುರಹರನರಸಿಯ ಮೆಲ್ಲಡಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನಾಹೂತಳಾಗಿ ತಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾಗವನ್ನು ನೋಡುವ ನೆವದಿಂದ ದಕ್ಷನಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅವನ ಆನಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿ, ಪತಿಯ ನಂದೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಯೋಗಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಮೇನೆಯ ಉತ್ಕಟ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದು ಅವಳ ಹೃತ್ಕಮಲದ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದಳು. ಇದನ್ನರಿತ ಮೇನೆಯ ಹರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇರಿಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಫಲಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಕೆಲವುದಿನಗಳನಂತರ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಗೌರಿದೇವಿಯು ಮೇರುಪರ್ವತದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಮಣಿಮಾಲೆಯಂತೆ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಕಾಮನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭುಜ ಬಂದಂತಾಯಿತು; ಇಂದುಕಳೆ ತುಂಬಿತು; ಇಂದುಧರನ ವಾಮಾಂಗ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು; ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೆ ಶಿವೆಗೆ ಶಿವನ ಚಿಂತೆ. ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನ ಲೋಲುಪೆಯೂ ಶಿವಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟವಳೂ ಅದ ಅವಳು ಶಿವನನ್ನೇ ನಚ್ಚಿ ಮಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿರಲು ಶೈವಾಚಾರ್ಯರ ಸೂಚನೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ತಂದು ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಕಣ್ಣುತೆರೆದಳು. ಪುರಜನ ಪರಿಜನ ನಾಡಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಅನಂದದಿಂದ ನಲಿದಾಡಿದರು.

ಶರ್ವೆಯೇ ತನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಳೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು 'ತಾಯಿತಂದೆ' ಯರು ಆಕೆಯನ್ನು 'ಗಿರಿಜೆ' ಯೆಂದು ಕರೆದರು. ಯಾರ ತುದಿಬೆರಳು ಅಖಿಲಜಗತ್ತಿಗೂ ತಾಯ್ತೊಟ್ಟಿಲಾಗಿ ದೆಯೋ ಅಂತಹ ಆದಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ರತ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿದರು. ಅನಸೂಯೆ ಅರುಂಧತಿಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಸತ್ನಿಯರು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತಿಯರು ಅವಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಿಂತರು. ಗಿರಿಜಾತೆಯ ಶೈಶವಲೀಲೆ ಬಾಲಲೀಲೆಯಾಯಿತು ಅವಳು ನಕ್ಕರೆ ಅವ್ಯುತದ ಅಗೆ ಒಗೆದಂತೆ, ಕರುಣಾನಿಳಯದ ವೃದುಕವಾಟೆ ತೆರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಖಿಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತಳಾದ ಅವಳು ಗೋಡೆಯನ್ನು ನೆಮ್ಮಿ ನಿಂತು ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ನಟಿಸಿದಳು. ಕೋಮಲಪಾದಗಳನ್ನು ಭೂಮಾತೆ ಬಿಡಲಾರದೆ ಅಪ್ಪುತ್ತಿರುವಳೆಂಬಂತೆ ದಟ್ಟಡಿಯಿಟ್ಟಳು. ಅವಳು ಇಟ್ಟ ತೊಟ್ಟಿ ಒಂದೊಂದು ಆಭರಣವೂ ಶಿವಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರಿವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರದೆ ಶಿವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ದೇಶಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶಿವನೊಡನೆ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದನ್ನರಿತ ಗಿರಿರಾಜನು ಸಕಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ರುದ್ರಾಣಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಸಖಿಯರನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ಅವಳು ಅವರೊಡನೆ ಚಿಲುವಿನ ನೆಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊಕ್ಕು ನುಣ್ಣುಲಿಂದ ದಿವ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮನಃಕುಸುಮದಿಂದ ಅವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಗಳ ಶೈವೋನ್ಮಾದವನ್ನು ಸಖಿಯರಿಂದ ಅರಿತ ಹಿಮವಂತಮೇನೆಯರು ಅವಳನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕರೆದು ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಿಸಿ 'ಶಶಿಕಲೆಯನ್ನು ಸಲಹುವಂತೆ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪುಟವಿಡುವಂತೆ' ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಅಲರ್ಗಣಿಗೆ ಕೂರ್ಪು ಕೂಡುವ ತೆರದಿಂ' ದ ಗಿರಿಜೆಗೆ ಯೌವನೋದಯವಾಯಿತು. ಮಗಳ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ತಂದೆತಾಯಿಯರು 'ಈ ರಮಣೀಯಾಂಗವತಿಗೆ ವರನನಿಂದುಧರನೇ ಬಲ್ಲಂ' ಎಂದು ಉಸಿರ್ಗರೆದರು. ಒಂದು ದಿನ ನಾರದಮಹರ್ಷಿ ಇವರ ಅರಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದನು. ಉಚಿತೋಪಚಾರಗಳು ಸಂದು ಕುಶಲಸಂಭಾಷಣೆ

ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಿರಿಜೆ ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಕೂಡಲೆ ನಾರದನು ಆಕೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ದೇವರ್ಷಿಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಮವಂತ ಮೇನೆಯರು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. ಭವಾನಿಯೇ ಈ ಗಿರಿಜೆ, ಈಕೆಗೆ ಈಶ್ವರನೇ ಅನುರೂಪನಾದ ವರ, ಹೇಮಕೂಟದ ಬಳಿ ಯೋಗಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನಲ್ಲಿಗೆ ಈಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ನಾರದ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಇತ್ತ ಪಾರ್ವತಿ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದ ತಾಯಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದೆ ಮತ್ತು ಜಯೆ ವಿಜಯರೊಡಗೂಡಿ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಹೇಮಕೂಟವನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ಶಾಂತಿರಸವೆ ಘನೀಭೂತವಾದಂತಿದ್ದ ಹೇಮಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವೆ ಪಣ್ಣಾದಂತಿದ್ದ ತಾಪಸರು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರಶಾಂತವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಶಿವನು ಯೋಗಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಭಂಗಬಂದೀತೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಗಾನಗೈಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ದುಂಬಿಗಳು ರೈಂಕರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಗಿಳಿಗಳು ಗಳಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಗಾಳಿ ಅಲುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಿರಿಶಿಖರಮುಖದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾವಲು ನಿಂತಿದ್ದ ನಂದಿಯು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. 'ನಿರ್ಮಾಯ ನಿಷ್ಕಾಮಿ ನಿಷ್ಕಂಪ ನಿವಾತಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪ ನಿರುಪಮ' ನೆನಿಸಿ, 'ನಿಜತೇಜೋವಿಲೀನಮಾನಸ' ನಾಗಿ ನಿಜಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದಿದ್ದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಗಿರಿರಾಜನು ಸಾರಿ ಶರಣುಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಕುವರಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಹರನ ಪರತತ್ವಮಯ ಸೌಂದರ್ಯರೂಪವನ್ನು' ತೋರಿಸಿ ಪೊಡಮಡುವಂತೆ ಹೇಳಲು ಗಿರಿಜೆ ಭಯಭರಿತಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪತರುವಿನ ಬೀಳಲು ಮಹಾನಿಧಾನಕೈರಗುವಂತೆ ಕುಸುಮಚಾಪವು ಕಾಲ್ಗೈರಗುವಂತೆ ಎಡದ ಉಂಗುಟವನ್ನು ಹಣೆಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ಎರಗಿದಳು. "ಶಿವನೀತಂ ಮಮ ಗುರು, ಎನ್ನಾಳ್ತನ್ " ಎಂದು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು.

ಬೈರಾಗಿಯೂ ಸುಂದರಾಕಾರನೂ ಆಗಿದ್ದ ಶಿವಶಂಕರನನ್ನು ಗಿರಿಜೆ ನಿಡುನೋಟದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಅವನ 'ತಪಮಿಂತಿದು ಮದ್ವಿರಹಾತಪಂ' ಎಂಬ ಕೊರಗುವಳು. ವಿಷ್ಣು ವಿರಿಂಚಿಗಳು ಸಹ ಅರಿಯಲಾರದ ಅಭವನನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ತನ್ನಿಂದಾಗದ ಮಾತು, ಸಾತ್ತ್ವಿಕಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಗೆಯುವಳು. ಸಖಿಯ ರೊಂದಿಗೆ ವನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ ವಿಧವಿಧದ ಹೂ ಪತ್ರೆ ಬೇರುಗಳನ್ನು ತಿರು ತಂದು ತನ್ನ ಹೂಗೈಗಳಿಂದ ಹೂದೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಈಶ್ವರನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವಳು. ಗರಳಕೊರಳನಿಗೆ ನಮಕುಸುಮ ಮಾಲೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸುವ ನೆನದಿಂದ 'ಪ್ರಿಯ' ನನ್ನು ಸೋಂಕಿ ಸೋಂಕಿ ಪುಲಕಿಸುವಳು. ಆನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಸುಯ್ಯಂಪಿನ ಧೂಪಾರತಿಯನ್ನು ನಿವಾಳಿಸುವಳು. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಧರ್ಮದಂತೆ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಪುಣ್ಯದಂತೆ ಮನ್ಮಥ ಮನೋರಥ ದುರ್ಲಭನಾದ ಶಂಕರನ ಸಂಗವನ್ನು ಬಯಸುವಳು. ಶಿವನ ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಸುವಳು. ಆ ಸ್ಥಾನುವಿನ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ನಡುಗಿ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳ್ಳುವಳು. ಅವನ "ರುದ್ರ ಮನೋಹರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ತಣಿಯದೆ ಸೋಂಕಿ ಸೋಂಕಿ ಸವೆಯದೆ ವೋಗಳ್ಳು ವೋಗಳ್ಳು ತೀರದೆ" ಅನವರತ ಶಿವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿರುವಳು.

ಅತ್ತಕಡೆ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ತಾರಕಾಸುರನ ಶೌರ್ಯಪ್ರತಾಪಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ "ಗಂಡುಡುಗಿದ" ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಮರೇಂದ್ರರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಏಳು ದಿನಗಳ ಅರುಮೊಗನಿಂದಲ್ಲದೆ ತಾರಕ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಸಾಯನೆಂದೂ ಈಶ್ವರನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಬಲ್ಲ ವೀರನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಉಚಿತವೆಂದೂ ವಿಷ್ಣು ನುಡಿದನು. ಆ ಕಾರ್ಯ 'ಸಕಳ ಜಗಜ್ಜನವಶೀಕರಣಪಟುತರ ಕುಸುಮ ಕೋದಂಡ' ನಾದ ಮದನನಿಂದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಬೃಹದ್ವಿಷ್ಣುಯೇ ಹೋಗಿ ಕಾಮನನ್ನು ಕರೆತಂದನು. ವಿಷ್ಣುವೇ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅಖಿಲಲೋಕ ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಬಿಡುವ ಸಮರ್ಥರು ಯಾರು? ಸೂರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಕತ್ತಲನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದೇ? ಸಿಂಹದ ಬಳಿಗೆ ಕರಿಯನ್ನು ನೂಕುವುದೇ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮದನ ನುಡಿದನು. ಮುಕುಂದನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. 'ಬಹೂಕ್ತಿಯಿಂದಮೇನವ್ವುದು, ನಿನ್ನಿಂದಂ ಸಕಳಜಗಂ ಸುಖದಿಂದಿರ್ಪೊಡೆ ಹರಣದೊಂದು ಹುರುಳರಸುವರೆ' ಎಂದು ಪಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಕಂದರ್ಪನು, ಸಕಳ ಭುವನವೂ ನನ್ನಿಂದ ಪರಮ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಾದರೆ 'ಎನ್ನ ಹರಣಂ ಘನವೇ, ತೆಗೆ ಇಂದೆ ನೂರು ತೀವಿತ್ತು' ಎಂದು 'ವಿಾರಿ' ನುಡಿದು ವಸಂತನೇ ನೊದಲಾದ ಚತುರಂಗಬಲದೊಡನೆ ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಹೇಮಕೂಟಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಮನ್ಮಥನು ಹೊರಟ ಗಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವಸಂತೋದಯವಾಯಿತು. ಅದಿರ್ಗಂತಿ ಮುಗುಳಿಟ್ಟಿತು, ಮಾವು ಚಿಗುರಿತು, ಮಂದಮಾರುತನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡಿಯಿಟ್ಟನು. ಜಗತೀತಳವೆಲ್ಲ ಕಾಮನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮನುಮುನಿಗಳ ಅಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸಿತು. ಕಾಮಭೂಪನು ಹೇಮಕೂಟ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಪುನೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ನಂದೀಶ್ವರನ ಚಿತ್ತ ತುಸು ಕದಡಿತು. ಆದರೂ 'ಚಿಲ್ಲಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸಂತಯಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು' 'ಹರನ ಸಮಾಧಿಗೆ ಇದು ಅನುಕೂಲತೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿರೋಧ ವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರಾರು?' ಎಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಮದನ ಸೇನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ ಸುಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ತುಂಬಿಗಳ ಮೊರೆತ ಮಾಯವಾಯಿತು; ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕೂಜನ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು; ಇಂದು ಕಳೆಗುಂದಿದನು; ಮದನ ಚಿಂತಾ ಪ್ರಾಂತನಾದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಕಾಂತಿಪ್ರದೆ, ನಿತ್ಯಾನಂದೆ, ಚಂದ್ರಾಭರಣನ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತಿ ಕಾರುಣ್ಯದ ನೆಲೆವನೆ ಶರ್ವಾಣಿ' ಆಗಮಿಸಿದಳು. ಮದನನಿಗೆ

ಕಣ್ ಬಂದಂತಾಯಿತು, ಉಸಿರ್ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಜಗನ್ನಾತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿ ಬೇಡಿ ಒರಲಿದನು. ಕಾತ್ಯಾಯನಿ ಕಾಮನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಂಡು 'ಯಾನ ಯಾನ ವಿಧದಿಂದಲಾವರು ಸರಿಯೆ ರುದ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ಬೆಸುಗೆಯನ್ನು ಸಡಿಲಿಸು. ಅದೇ ಎನ್ನಿಜೈ, ಎನ್ನ ಲಾಭ, ಎನ್ನ ಲೋಭ; ಶ್ರೀನಂದನ, ನೀನಂಜದಿರು, ನಾನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನೆ ರಕ್ಷೆ, ನಾನೆ ಸಹಾಯ' ಎಂದು ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಮದನನು ಮತ್ತೆ ಹುರಿಗೊಂಡು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪುಷ್ಪಕದ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು ನಂದೀಶ್ವರನು ಕಾನಲಿದ್ದ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮತಂಗ ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ನಿಂತನು. ಗಗನದ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹುರಿಮಂಚಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಪುಷ್ಪಧನ್ವನು ನಿಟಲಾಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿತು. ರತೀಶನ ಸೊಕ್ಕು ಮುಕ್ಕಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ಗಿರಿರಾಜನಂದಿನಿಯು ಹೂ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ವಿಲಾಸಿನಿ ಯಸೋಡನೆ ಬಂದು ಶಿವನನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತ, ಕಟಾಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಕಳೆಯನ್ನು ಹೊರಸೂಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಇವನ್ನು ಕಂಡ ಕುಸುಮ ಕೋವಂಡನು 'ಇನ್ನಂಜನಂಜನಾಹಾ ಉನ್ನತಬಲವಾಯ್ತೆನುತ್ತಿ' ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಐದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಹೂಡಿದನು. ಹರಿವಿರಿಂಚಾದಿಗಳ ಮನದ ಬಯಕೆ, ಕಂದರ್ಪನ ಪಂಚಬಾಣಾನುಸಂಧಾನ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನೋರಥ ಈ ಮೂರೂ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಕದಲಿಸಿದುವು. ಪುಷ್ಪಶರ ನೂರ್ಮಡಿಸಿದುವೊ ಎಂಬಂತೆ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಂಪಿಸಿ ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿದ ಗಿರಿಜಾತೆಯನ್ನು ಭೂತೇಶ್ವರನು ನೋಡಿ 'ಆನೇಕೆ, ಈ ಮಾನಿನಿ ಏಕೆ, ಈ ತಾಪ ಎಲ್ಲಿಯದು, ಯಾರಿಂದಾದುದು' ಎಂದು ನಸುಗೋಪದಿಂದ ಎಡಗಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಾಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದದೆ ತಡ, ಕೋಪ ಕೆರಳಿ ಕೆಂಡಗಣ್ಣಿನ ಉರಿಯಾಗಿ ಹೂಗಣೆಯನನ್ನು ಬೂದಿ

ಮಾಡಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ನೋಡದೆ ನುಡಿಯಿಸದೆ ಸೋಂಕದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಆದ ಅಹಿಧರನು ಅಂತರ್ಧಾನ ನಾದನು.

ಪತಿವಿಹೀನೆಯಾದ ರತಿ ಶೋಕಕ್ಕೀಡಾದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಗುಣರೂಪವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿದಳು. ದೆಸೆ ದೆಸೆಗೆ ಕರೆಕರೆದು ಬಾಯಾರಿ ಬಸವಳಿದು ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು. ಆಗ ಕೃಪಾಕರಿಯಾದ ಗಿರಿಸುತೆ ಅವಳ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸಾರಿ, ಮೈದಡವಿ, ಬೋಳೈಸಿ, ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅವಳಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಸಂತೈಸಿದಳು.

ಅನಂತರ ಭಗ್ನಮನೋರಥಳಾದ ಪಾರ್ವತಿ ಚಿಂತೆಗೆ ಸೆರೆಯಾದಳು. ಆಷ್ಟು ದಿನ ತಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶಿವನೇ ಗತಿ ಮತಿ ಪತಿ ಆಯು ಆತ್ಮಸತ್ತ್ವ ಎಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತ, ಅವನ ಕಾರುಣ್ಯಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅವನ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಮುನಿದಳು. ಅವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತಾನು ಹೋಗಿ ಸೋತುದಾಯಿತು, ತಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಆ 'ವಿಪುಳ ನಿಶ್ಚಲನಂ ಚಲದಿಂದೆ ತಂದಪೆನ್' ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ರೂಢಳಾದ ಚಲದ ಲಲನೆ ಬಲ್ಲಿನ ಭಾವಕಿ ಏಕನಿಷ್ಠಾನಿಧಿ ಆ ಗಿರಿಜೆ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿಗೆ ಅಣಿಯಾದಳು.

ಸಖಿಯರು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತವೋಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು. ಹೇಮಕೂಟ ನಗಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿ¹ಯ ನಡುವೆ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಅವಳ ತವೋಜ್ವಲೆಗೆ ಅಂಜಿ ಸೂರ್ಯದೇವನು ನಿತ್ಯಪಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರು ಗಾದನು; ಅರಣ್ಯದ ಮೃಗತತಿ ದೂರ ಸರಿಯಿತು; ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಮಿಡುಕಲಿಲ್ಲ; ಗಾಳಿ ಅಲುಗಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆ! ಅರಣ್ಯ ಬೆಂದು ಕರಿಕಾಯಿತು, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳು ತಾರಿಹೋದುವು, ಸಾಗರಗಳು ಇಂಗಿದುವು, ಬೆಟ್ಟಗಳು ಉರಿದುಹೋದುವು. ನೆಳಲನ್ನು ಸಹ

‘ಕರಿಯ ಬಿಸಿಲೆ’ ನ್ನುವಷ್ಟು ಉರಿಬೇಸಗೆ! ಶಶಿಧರನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಭಾಳಲೋಚನನ ಭಾಮಿನಿ ಬೇಸಗೆಯನ್ನು ನೂಕಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಕಾರ್ ಮೊಗವಾಯಿತು. ನವಿಲು ನಲಿದುವು, ಅಂಚೆ ಸುಳಿದುವು, ಮುಗಿಲು ಕವಿದುವು, ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಎಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಜಗವೆಲ್ಲ ಜಲಮಯವಾಯಿತು. ರಸೆದಿಸೆ ಗಗನಗಳು ಕಾಣದಾದುವು. ಆದರೂ ಆ ಗಂಗಾಧರಪ್ರಿಯೆ ‘ಕೋಡದೆ ಕೊಂಕದೆ ಬಾಡದೆ ಬಳ್ಳದೆ ಸೆಡೆಯದೆ’ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಮಹಾವಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಮಳೆಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಳು. ಶರತ್ಕಾಲ ಸಾರಿ ಸಾಗಿತು. ಚಳಿಗಾಲ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು. ವೃಗಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೋಟರಗಳನ್ನು ಸೇರಿದುವು. ಒಡಲೇ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಚಳಿಯ ಕುಪ್ಪಸವಾಯಿತು. ರವಿಶಶಿಗಳ ವೃತ್ಯಾಸ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಲತಾಗೇಹಗಳ ನಡುವಣ ಕಾಸಾರತಟದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭಾಳಲೋಚನನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಶಶಿಧರನರಸಿ ಚಳಿಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಳು.

ಕಡೆಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕರಣಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಅವನ ಕೆಚ್ಚು ಕರುಣೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಗಿರಿಜೆಯ ಮನವನ್ನು ಒರೆದು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವಟುವೇಷವನ್ನು ತಳೆದು ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಸಾರಿದನು. ವಸಂತ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಾ ನಿಳ ದೇಹದಲ್ಲಿಗೆ, ಮರಾಳ ಪೂರ್ಣಕಾಸಾರದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ವಸಂತಋತುವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಾವು ಪಲ್ಲವಿಸಿತು, ಅಶೋಕೆ ಅಂಕುರಿಸಿತು, ತರುಗುಲ್ಮಲತಾದಿಗಳು ಚಿಗಿತು ಹೂತು ನವಜೀತನವನ್ನು ಪಡೆದುವು; ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗಿತು, ತಣ್ಣೆಲರು ತೀಡಿತು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ವಸಂತಾಗಮನಕ್ಕೆ ದೇವಿಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವವೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಸಖಿಯರು ಭವಾನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಬಾಲಚೂತದ ತಣ್ಣೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಪಟವಟುವನ್ನು ಕಂಡ ಜಯೇವಿಜಯೆಯರು ಬಂದು, ಅಗ್ಗಣಿಯಿಂದ ಅವನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಎಳೆಯ ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ನಳನಳಿಸುವ ಕಂದ

ಮೂಲ, ನವಜಂಬೂಫಲ, ಅಮೃತಫಲ, ಕದಳೀಫಲ' ಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವನಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದರು:

“ಎಲೆ ಅತಿಥಿ ಬಳಲ್ದಿರಿಂ; ಈ ಫಲದಿಂದಂ ನಿಮ್ಮ ಪಸಿವನ್ ಉಡುಗಿಸಿ”

“ಹೈ ಫಲಮಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡೆವೆವು. ಈ ಲಲನೆ ಅದಾರ್? ತಪವಗಣ್ಯ ಆವನ ಪುಣ್ಯಂ”

“ಇವರಿರವನ ಚಿಂತಾರತಿ ನಿವಗೇಕೆ? ಈ ಕ್ಷುಧೆಯನೀ ಪಥಶ್ರಮಮಂ ತೀರ್ಚುವ ಬಗೆಯಂ ಬೇಗಂ ಮಾಡುವುದು.”

“ಬೆಸಗೊಂಡೊಡೆ ದೋಷಮೆ? ಈ ಪೊಸಕನ್ನೆ ತಪೋನಿರೋಧ ದಿಂದೊಡೆ ಸೈರಿಸಬರ್ಪದೆ? ತಪಮಂ ಮಾಡಿಸುವವರಿಲ್ಲಾ? ಸಹಾಯ ಸಂಪದಮಿಲ್ಲಾ?”

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗಿರಿಜೆಗೆ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜಪ ವನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ತುಸು ಓಸರಿಸಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ವರವಟುವನ್ನು ಕಂಡಳು. ಇಂದುವಿಗೆ ಮೋಡ ಕವಿದರೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂಪು ಎಂತು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತು ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹರ್ಷೋದಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಹರ್ಷ ಏಕಾಯಿತೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಅವಳ ಮಧುರನೋಟವನ್ನು ಕಂಡ ಈಶ್ವರನ ಕಪಟವೇಷ ಕರಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಆತುರವನ್ನು ಸಂಯಮಿಸಿಕೊಂಡು ‘ಪ್ರಣಯ ಕಲಹಲೀಲಾಲೋಲ ಚಿತ್ತ’ ನಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ‘ಮೃದುಕರಿನಾಕ್ಷೇಪಗರ್ಭಿತವಚೋ ವಿಳಾಸಮಂ’ ನುಡಿದು ಅವಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಗಿರಿಜೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದಳು. ಕೇಳುವವನು ‘ಅಮಳದ್ವಿಜ’ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರೂ ಕಷ್ಟ, ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ. ಕೊನೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಗದ್ಗದಿಸಿದಳು.

“ಬಗೆವರ್ಚಿ ಕೇಳುತಿದರ್ಪೆ, ಪೇಳ್ವಪೆನ್ ಎಲೆಲೆ ಧೂರ್ತವಿಪ್ರತಿ ಕೇಳ್, ಶಂಭುಗೆ ಕಾರುಣ್ಯಾಬ್ಧಿಗೆ ಶಾಲಿಗೆ ಕರುಣಂ ಪುಟ್ಟುವನೆ ತಪದಿಂದಿರ್ಪೆಂ.”

“ಅಕ್ಕಕ್ಕು ಕಾಮಹರನೋಳ್” ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೋಳ್ ಅಖಿಳವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕ್ರಮಮಂ ಮಿಕ್ಕವನೋಳ್ ಪಿತ್ತವನದೋಳ್ ಪೊಕ್ಕವನೋಳ್ ಅದೆಂತು ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟಿ ಲತಾಂಗಿ? ನೀನಿನಿಯಳ್, ವಿಷಮಾತಂ, ಪುಲಿದೊವ ಲುಡುಗೆಯ ಹಾವಿನ ನೆಲೆದೊಡಿಗೆಯ ನೊಸಲಕಣ್ಣು ಖಟ್ಟುಂಗದ ಸಂದಲೆಗಳ ಮಾಲೆಯ ಶೂಲದ ಕಲಿಗಂಜದೆ ಮನಸನೆಂತು ಮಾಡಿದೆ ಮುಗ್ಧೇ?”

ವಿಪ್ರನ ಈ ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭವಾನಿ ಮುನಿಮು ಕೆನಿಸಿ ಕಿಡಿಕಡಿಯಾದಳು. ತಪದ ಮಾತು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾದೆನೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಳು. ಕೋಪಿಸಿದರೆ ‘ತಪದಕೇಡು’ ನಿಜ, ಆದರೆ ಪತಿನಿಂದೆಯನ್ನು ಸೈರಿಸಿದರೆ ಮಹಾ ಪಾಪ ಎಂದು ಬಗೆದು ಭಸ್ಮದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದಳು ಕೂಡಲೆ ವಟುವೇಷ ಸರಿಯಿತು, ನಿಜವೇಷ ಮೆರೆಯಿತು, ಸುಮವೃಷ್ಟಿ ಕರೆಯಿತು; ಅಗಸುತೆಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಹರ್ಷಪುಲಕಿತೆಯಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದಳು. ಶಿವನನ್ನು ನೋಟದಿಂದಲೆ ಸೆಳೆದಳು, ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಅಪ್ಪಿದಳು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಪರ್ಣೆಯ ಪುಣ್ಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಾರಾಚಲಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿ ‘ಊರ್ಜಿತ’ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಗಿರಿಸುತೆ ಬೇಡಿ ಕೊಂಡಳು. ಈಶ್ವರ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತಳಾದ ರತಿ ಬಂದು ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿದಳು. ತಾನು ಹಿಂದೆ ಅವಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಅಭಯ ವಚನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಿರಿಜೆ ಶಂಕರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಶಂಕರನು ‘ಗಿರಿತನಯಾ ಮಧುರಾಸ್ಯಮಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಗುತ್ತ’ ಕಾಮನು ಅನಂಗ ನಾಗಿ ರತಿಗೆ ಸುಖಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿ ಎಂದು ಹರಸಿ, ಗಿರಿಜೆ ಯನ್ನಗಲಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ತಪೋನಿರೋಧದಿಂದ ಬಡ ವಾಗಿದ್ದ ಮಗಳ ಮೈಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಿಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಒಡ

ನೆಯ ಸುಂದರಿಯರು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಸಪ್ತರ್ಷಿಯರು ಪಿನಾಕಿಯ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಗಿರಿರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಗಿರಿರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ, ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. “ಅಭವಂ ನಿರ್ಮಾಯಂ ಗಿರಿಜೆಯ ಬೇಡುವೊಡೆ ತಿಳುಪಿ ಕಳುಹಿದನೆಮ್ಮಂ” ಎಂದು ಋಷಿಗಳು ನುಡಿದರು. ಅವರ ಆಪ್ತವಚನ ಹಿಮವಂತನಿಗೆ ಕರ್ಣರಸಾಯನವಾಯಿತು. ‘ಶಿವನ ಕರುಣಂ ಎನಗಿದಿವರೆ ವಿಚಾರಮೆ, ಬದುಂಕಿದೆಂ ಬದುಂಕಿದೆಂ, ಎನ್ನ ಭಾಗ್ಯದ ಬೆಳೆ ತಳಿರ್ತುದು’ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿ, ‘ಕೊಟ್ಟೆಂ ಕೊಟ್ಟೆಂ ಎರಡಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸತ್ಯವಚನವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನುಡಿದು, ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಂಟಪರಚನೆ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಕಲಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು, ಗರುಡಗಂಧರ್ವರು, ಮನುಮುನಿಸುರರು, ಪರ್ವತರಾಜನ ಬಂಧು ಬಳಗದವರು, ಹರಿವಿರಿಂಚಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಗಿರಿರಾಜಕನ್ಯೆಗೆ ಸಮುಚಿತವಾದ ಸಿಂಗರವನ್ನು ಕೈಕೊಳಿಸಿದರು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ತೊರೆದು ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರಾಕಾರವನ್ನು ತಳೆದು, ಮದುವಣಿಗತನವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ ಪ್ರಮುಖಗಣಗಳೊಡಗೂಡಿ ಬಂದನು. ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಗಿರಿರಾಜನಂದಿನಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಶರ ಮಹಾವಿವಾಹ ನೆರವೇರಿತು.

ಕಥೆಯ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ : ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಕಥೆ ಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು¹

1 ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ಸತಿಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ್ದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರು ತಂದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದೆ ತಂದೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅನಾದಿಯಾದ ಆ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದವನು. ಅದುದರಿಂದ ಅವನೇ ವಿರಡಾಗಿ ಒಡೆದು ಒಂದು ಗಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ

ನಡೆಯಬೇಕು. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ:

ಸ ವೈ ನೈ ವ ರೇಮೇ, ತಸ್ಮಾದೇಕಾಕೇ ನ ರಮತೇ ; ಸ ದ್ವಿತೀಯ ಮೈಚ್ಛತ್
ಸ ಹೈತಾವಾನಾಸ ಯಥಾ ಸ್ತ್ರೀ ಪುನಾಂಸೌ ಸಂಪಂಷ್ಟುಕ್ತಾ ; ಸ ಇಮ-
ಮೇವಾತ್ಮಾನಂ ದ್ವೇಧಾ ಪಾತಯತ್, ತತಃ ಪತಿಶ್ಚ ಪತ್ನೀ ಚಾಭವತಾಮ್ ;
ತಸ್ಮಾದಿದಮರ್ಥಬೃಗಲಮಿವ ಸ್ವ ಇತಿ ಹ ಸ್ಮಾಹ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಃ, ತ-
ಸ್ಮಾದಯಮಾಕಾಶಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಪೂರ್ಯತ ಏವ ; ತಾಂ ಸಮಭವತ್, ತತೋ
ಮನುಷ್ಯಾ ಅಜಾಯಂತ (೧-೪-೩).

(ಅವನು [ಪುರುಷ] ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾದುದರಿಂದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಎರಡೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಒಂದು ಎರಡಾಗಿ ಒಡೆದು ಪತಿಪತ್ನಿಯರಾದರು. ಅವರ ಭೋಗದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.) ಕಾಳಿದಾಸನು ತನ್ನ ರಘುವಂಶಕಾವ್ಯದ ನಾಂದೀಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಶಕ್ತಿಯರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ:

ವಾಗರ್ಥಾವಿವ ಸಂಪೃಕ್ತಾ ವಾಗರ್ಥಪ್ರತಿಪತ್ತಯೇ

ಜಗತಃ ಪಿತರೌ ವಂದೇ ಸಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರೌ

ಈ 'ಮಾತಾಪಿತೃ' ಭಾವನೆ ವೇದಗಳ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನದು ಎಂದು ಬಹುಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಸಿಂಧೂನದಿಯ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೈರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಜನಾಂಗ (ದ್ರಾವಿಡರು) ವೊಂದು ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅರೈರಿಗಿಂತ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಪುರಾತನ ನಾಗರಿಕ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಶೈವೋಪಾಸಕರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ: ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಕೆ. ಚಟರ್ಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. [But the Dravidians had a conception of the forces of life and of the universe in the forms of great Mother Goddess and her male counterpart a Father God, and this conception which was more profound, more mystic, more all-embracing and more deeply philosophical as well as more poetic than the simple Aryan idea of a material

ಕಾಳಿದಾಸನಲ್ಲಿ¹ಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪದ್ಮಪುರಾಣ, ಲಿಂಗಮಹಾ ಪುರಾಣ, ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ, ಸೌರಪುರಾಣ, ಶಿವಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಸ್ಥಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೊಡನೆ ಈ ಕತೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲ ಅನಿಶ್ಚಿತ. ಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪಂಥವೂ ಉಂಟು. ಆ ಕಗ್ಗಂಟಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನಗತ್ಯ. ಹರಿಹರನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಸಂಭವ,

sky Father and an equally material Earth Mother, the Dravidians appear to have brought to India from their original home-land in the islands of the Aegean and the tracts of mainland along the Aegean sea—Greece and Asia Minor. Mā or Kubele and Atthis, or Hepit and Teshup, the great Asianic Mother Goddess and Father God, the former having as her symbol or vehicle the lion, the latter the bull, form undoubtedly one of the bases on which the Siva-Uma cult of Hindu India grew up—The Vedic Age : Page 158]

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಕತೆ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಜನತೆಯ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಅನೇಕ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

1 ಇದಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಟ ಬರೆದಿರುವ ಕುಮಾರಸಂಭವ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವನು. ಪಾರ್ವತೀಪರಿಣಯವೆಂಬ ಒಂದು ನಾಟಕ ಬಾಣನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿದೆ. ವಸ್ತುತಃ ಅದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಮನಭಟ್ಟಬಾಣನದು. ಅದು ಉತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಚಾಲುಕ್ಯದೊರೆ ಸೋಮದೇವ (೧೧೨೬-೧೧೩೮) ನ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನಾದ ವಿದ್ಯಾ ಮಾಧವನೆಂಬುವನು ಪಾರ್ವತೀ ರುಕ್ಮಿಣೀಯವೆಂಬ ಶ್ಲೇಷಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆ ದಿದ್ದಾನೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಕತೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆ ಯುವುದು ಹರಿಹರನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಈ ಕತೆ ಬಹುಶಃ ಜನಪದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮದುವೆ ಮೊಪ

ಶಿವಪುರಾಣ¹ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಹಿಮವಂತನ ಸತಿ ಮೇನೆಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಆದಿಶಕ್ತಿ ಅವಳಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪೋನಿರತನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮದುವೆಯಾದ ಕತೆಯೇ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ವಸ್ತು. ಕತೆ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತವಾದುದಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದು. ಕೇವಲ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕತೆ. ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯ

ಲಾದ ಒಸಗೆಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ರೂಢಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. (ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ನಾಡ ಪದಗಳು' ಎಂಬ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಬಂಧ ವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ) ಕುಮಾರಸಂಭವದ ಭಾಗವಿರಬಹುದಾದ ಗಿರಿ ರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಬಾಲ್ಯ, ರತೀಮನ್ಮಥರ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ, ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದ್ಯಗಳು ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಎಡೆಯೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆಂದೂ, ಇವು ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾರ್ಣವದ ಮುನ್ನುಡಿಗಾರರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಇರುವ ಗ್ರಂಥ ಯಾವುದೋ ಇನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶನ (೧೪೩೦) ಶಿವತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪಂಡಿತನ (೧೫೮೫) ಚಿನ್ನ ಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಕತೆಗೆ ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣವೇ ಆಧಾರ.

1 ಶಿವ ಮತ್ತು ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣಗಳ ಕಥಾಸಾರವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

2 ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವು: ಎಂಟಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಧಿಗಳಿರಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊರಕ್ಕೆ ಮೀರದೆ ಪದ್ಯಗಳಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನ ಕತೆ ಅಥವಾ ದೊರೆಯ ವಂಶದ ಕತೆ ವಸ್ತುವಾಗಿರಬೇಕು. ನಾಯಕ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದರೆ, ಅವನು ದೇವಾಂಶಪುರುಷನಾಗಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ವಂಶದವನಾಗಿರಬೇಕು; ಧೀರೋದಾತ್ತಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಪ್ರಧಾನರಸ ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ ಅಥವಾ ಶಾಂತವಾಗಿರಬೇಕು. ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನೆಯೇ ಕಾವ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರ

ಬೇಕೆಂಬ ಗೀಳು ಹರಿಹರನಿಗೆ. ವರ್ಣನೆಗಳ ಮೇಲೆ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು¹ ಅಡಕಿ ಈ ಕಿರುಗತೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕಲೆಗಾರನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಹರಿಹರ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಶೃಂಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಗೊಂಡು ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈಶ್ವರಸಂದರ್ಶನ ಕೃಪಾ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಕಾತರ, ಕವಿಗೆ ಕಾತರ, ವಾಚಕರಿಗೆ ಕಾತರ. ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಯೇ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧಿ, ವಾಚಕರ ಸಿದ್ಧಿ. ಆದುದರಿಂದ ಪಾರ್ವತಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಬನದ ಹೂವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಿದು ತಂದು ಪೂಜೆ ನಡೆಸಲಿ, ವರ್ಷಪರ್ಯಂತರ ಚಳಿಮಳೆ ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ ತಪಗೈಯಲಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಕಾದು ನೋಡಬಹುದು, ಅವಳೊಡನೆ ತಪಗೈಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂತ್ಯಗುರಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕಡೆಗೆ ಒತ್ತರಿಸಿ ಹೈಮಾಚಲ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ² ಅಲೆ ದಾಡುವುದಾಗಲೀ, ಬೇಡರೊಡನೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಾಗಲೀ, ಉದ್ಯಾನ ವನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವುದಾಗಲೀ, ಜಲಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವುದಾಗಲೀ, ಸೂಳೆಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುವುದಾಗಲೀ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುವುದಾಗಲೀ ಬೇಡವಾದ ಬೇಸರದ ಹವ್ಯಾಸಗಳು. ಮೃಗಯಾ ವಿಹಾರ ಜಲಕೇಳಿಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಬೇಕು. ಬೇಡವೆನ್ನುವವನು ಅರಸಿಕ. ಆದರೆ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ತವೋಭೂಮಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ

ಬೇಕು. ಪಟ್ಟಣ, ಸಮುದ್ರ, ಪರ್ವತ, ಋತು, ಚಂದ್ರೋದಯ, ಉದ್ಯಾನ, ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ಮಧುಪಾನ, ಸಂಭೋಗ—ವಿಪ್ರಲಂಭ ಶೃಂಗಾರ, ವಿವಾಹ, ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿ, ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ, ದ್ಯೂತ, ಪ್ರಯಾಣ, ಯುದ್ಧ ನಾಯಕನ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಈ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ

1 ಅವು ಕತೆಯ ಓಟಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತವೆಂಬುದೇ ಹೊರತು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಹರಿಹರನ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳಂತು—ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಉದ್ಯಾನವನದ ವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಾದುವು—ಪ್ರಥಮಶ್ರೇಣಿಗೆ ಏರತಕ್ಕಂಥವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಿಸಿ ಮೂರನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

2 ಈ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮೂಲವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮನಸ್ಸು ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆ ದಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಕುಮಾರಸಂಭವ ಮತ್ತು ಶಿವಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹರಿಹರ ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರೂ ಇದು ಅವುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ವಲ್ಲ, ಕುರುಡುನಕಲಲ್ಲ. ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಇವನ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪ, ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ಅವಳ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುವುದೇ ಕವಿಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಧೈಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಜೋಡಣೆಗೊಂಡು ಕೃತಿ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನನ, ಶೈಶವಲೀಲೆ, ನಾರದನ ಆಗಮನ, ಹೇಮಕೂಟದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನ ಬಳಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ಬರುವಿಕೆ, ಅವಳ ನಿತ್ಯಶಿವಾರ್ಚನೆ, ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಅವಳು ನೀಡುವ ಧೈರ್ಯ, ಕಾಮದಹನಾನಂತರ ಅವಳು ರತಿಗೆ ಕೊಡುವ ಅಭಯ, ಶಿವನು ತನ್ನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದುದಕ್ಕೆ ಮುಳಿದು ಅವಳು ತೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ, ಮುನಿಕುಲವನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಿ ಅವಳು ಎಸಗುವ ತಪಸ್ಸು, ವಟುವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಶಿವನೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆ, ಶಿವನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಕಪಟವಟುವಿನ ವೇಷವನ್ನು ವಿಭೂತಿಯೆರಚಿನಿಂದ ಪರಿಹರಿಸುವುದು, ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ವಿವಾಹ— ಈ ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿಯೆಂದು ಕಾಣಬಹುದಾದ, ಆದರೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಥೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಬರುವ ಬೃಹಸ್ಪತಿ¹ಯ ದೌತ್ಯ ಮತ್ತು ಮನ್ಮಥ

1 ಕುಮಾರಸಂಭವ, ಶಿವಪುರಾಣ, ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಸೌರಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ದೌತ್ಯದ ವಿಷಯ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಷಯ ಈ ರೀತಿ ಬರುತ್ತದೆ: ತಾರಕಾಸುರನ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಇಂದ್ರ ದೇವತೆಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಬೀಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಅವರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ನೆನೆದು ಬರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು

ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಥನ ಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತಿಯೆನ್ನಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನೂ, ಈ ಒಂದೆರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹರಿಹರ ಕವಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಅವನ ಮೂಲಸ್ವರೂಪ ಅವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉಳಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಸುಸಂಗತವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಕತೆಯ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಂದು ಅವನ ಕಥನಕಲೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಪಾತ್ರಪರಿಚಯ : ಸನ್ನಿವೇಶಸಂದರ್ಭಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಹೇಗೆ ಇತರ ಕಾವ್ಯಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪಾತ್ರರಚನಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅದು ಅವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಹರಿಹರನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಕಥಾನಾಯಿಕೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ತನ್ನ ವಿವಾಹವರ್ಣನಾಸಂಗತಿಯೆಂದು ಮತ್ಸ್ಯತಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮಾಳ್ಗೆ ಮಹೋತ್ಸವಂಗಳಂ,' 'ಮರಲ್ದ ಪ್ಪುಗೆ ಕೆಯ್ಕೊಂಡೀ ಕಾವ್ಯಮನಗಜೆಯ ಗಂಡನಲಂಪಿದೆ,' 'ಕಾವ್ಯಂಗಿರಿಜಾಧಿನಾಥನುರುತರ ಕರ್ಣಶ್ರಾವ್ಯಂ' ಎಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗಿರಿಜೆಯ ಕಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಚಾಲಕಶಕ್ತಿ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ. ಅವಳ ಜನನದಲ್ಲಿ, ಅವಳ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಅವಳ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಅಖಿಳ ಲೋಕದ ಒಸಗೆ ಹುದುಗಿದೆ; ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ಸುಖ ಶಾಂತಿ ನೆಲಸಿದೆ; ಈಶ್ವರನ ತಪಸ್ಸು ಕೊನೆಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಜನನದಿಂದ ಇಂದು ಕಳೆಯೇರುತ್ತಾನೆ, ಇಂದುಧರನ ವಾಮಾಂಗ ಪುಲಕಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಸಚರಾಚರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷೋದ್ಗಮವಾಗು

ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸುವನು. ಬಹುಶಃ ಹರಿಹರ ಈ ಕತೆಯ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾತ್ಯವಿಷಯವೂ ಒಂದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಲಂಬಿಸಿರಬಹುದು.

ತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಾಣಿ ಅನಸೂಯಾದಿ ದೇವಸ್ತ್ರೀ ಋಷಿಸತ್ನಿಯರು ಅವಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೂಗಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಹರ ಪಾರ್ವತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ರೀತಿ ಅನ್ಯಾದೃಶ ವಾದುದು. ಅವನ ಇಡೀ ಜೀವನದ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ ಸಾಧನಾಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ವಿಸಾಸಲು. ಕತೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಜಲಿ ನಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ಅವಳು ಜಗನ್ಮಾತೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮಾನವಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಪವಾಡವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಮೈತಳೆದು ಬಂದವಳು. ಆ ಆದಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯ ಮೇನೆ ಯಂಥ ತಪಸ್ಸಿನಿಗಲ್ಲದೆ¹ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಶಿವನ ಚಿಂತೆ; 'ಶಶಿರವಿಶಿಖಿಲೋಚನ' ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡುವ ತನಕ ಅವಳು ಕಣ್ಣಿರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. 'ಶಿವಜ್ಞಾನದ ದೇಹದಂತೆ, ನಿರು ಪಾಧಿಕ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಿಣಾಮದಂತೆ' ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಿರಿಜಾತೆಯ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಶಿವಲೀಲೆಯಾಗುತ್ತವೆ² ಹರಪೂಜೆಯೇ ಅವಳ ಆಟಪಾಟ, ಹರನಿಲಯವೇ ಅವಳ ಕೇಳಿನಿಲಯ. ಚೆಲುವಿನ ತಾಣಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಮೈಮರೆ ಯುವಳು.

'ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಕರುಣಿಸಿ' ಮಗಳಾಗಿ ಬಂದಳೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ತಾಯಿತಂದೆಯರು ಪಾರ್ವತಿಯ ಎಲಕ್ಷಣವಾದ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಚಕಿತರಾಗುವರು. ಅವಳ ಯೌವನದೊದವನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವರಿಗೆ ಗಂಡು ಹುಡುಕುವ ತವಕ, ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿಯೂ ಜಗನ್ಮಾತೆಯೂ ಆದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅರೆಕೊರೆಯಿಲ್ಲದ ಎರಕ. ಈಶ್ವರನ ಕಾರುಣ್ಯ

1 ಕುಮಾರಸಂಭವ, ಶಿವಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೇನೆಯ ತಪಸ್ಸಿನ ವರ್ಣನೆ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ.

2 ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಾವ್ಯಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಬಾಲಲೀಲೆ ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕವಾಗಿದೆ.

ದಂತೆ ಆಗಮಿಸಿದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ ನಾರದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಡ
'ಹರಿಸದಿಂ ಭೀತಿಯಿಂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮಂ ಬೆರಸು'¹ ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಹಿಮವಂತಮೇನೆಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯ
ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನಂತರ ಸಖಿಯರೊಡಗೂಡಿ ತಂದೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
ಬಂದ ಅನಂತಗುಣಾಭರಣೆ ಅಪರ್ಣೆಗೆ ಈಶ್ವರನ ತಪೋನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ
ಕಾವಲು ನಿಂತಿದ್ದ ನಂದೀಶ್ವರ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶರಣುಮಾಡುವನು.
'ಶಿವನೀತಂ ನಿಜವಲ್ಲಭಂ ಎನ್ನಾಳ್ವನ್' ಎಂದು 'ಕಲ್ಪತರುವಿನ ಬೀಳಲು
ಮಹಾನಿಧಾನಕ್ಕೆರಗುವಂತೆ ವಿಲಾಸದಿಂದ ಲಲಾಟದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ' ಪರಮೇ
ಶ್ವರನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಮನ್ಮಥ
ಮನೋರಥಮರ್ಲಭವಲ್ಲಭನಾದ ಶಿವನ ಸಂಗವನ್ನು ಬಯಸಿ ಆರ್ತದಿಂದ
ಪೂಜೆಮಾಡುವಳು. ಬಹುಕಾಲ ಸಮೆದರೂ ಅಭೀಷ್ಟ ಈಡೇರುವುದಿಲ್ಲ.
ಶಿವನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಹತಾಶನಾದ ಮನ್ಮಥನ
ಆರ್ತನಾದವನ್ನು ಅವಳು ಕೇಳಿದುದೆ ತಡ "ಶ್ರೀನಂದನ ನೀನಂಜದಿರಾ
ನಿರ್ದಪೆನಾನೆ ರಕ್ಷೆಯಾನೆ ಸಹಾಯಂ" ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಿತ್ತು ಮುಂದಿನ
ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಪಾರ್ವತಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದಳು; ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ
ರತಿ ವಿಧವೆಯಾದಳು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವಳು (ಪಾರ್ವತಿ) ಜಗನ್ಮಾತೆ
ಯಲ್ಲವೆ? ರತಿಯನ್ನು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ ಅಭಯವಚನಗಳಿಂದ
ಸಂತೈಸುವಳು. ಈಶ್ವರ ತನ್ನನ್ನು 'ಈಕ್ಷಿಸದೆ ನುಡಿಯಿಸದೆ ಸೋಂಕದೆ'
ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲ, ಗೋಳ್ಗರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. 'ಆನಿ
ರ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಉಗ್ರನನೀಶನಂ ವಿಪುಲನಿಶ್ಚಳನಂ ಚಲದಿಂದೆ ತಂದಪೆಂ' ಎಂದು

1 ಬೇರೆ ಕಡೆ ನಾರದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

2 ಕುಮಾರಸಂಭವದ ಪಾರ್ವತಿ ಮದನಹರನ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ
ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಶಿವಪುರಾಣದ ಪಾರ್ವತಿಯಾದರೂ ವಿರಹ
ವೇದನೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ, ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ರತಿಯ ಚಿಂತೆಯೇ
ಅವರಿಗಿಲ್ಲ.

ಆ ಚಲದ ಲಲನೆ ಬಲ್ಲಿನ ಭಾವಕಿ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರ 'ಉಗತಪೋಭರ ನಿವೇಶನಾಭಿಮುಖಿಯಾಗಿ' ಹೊರಡುವಳು. ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಹರಿಶ್ಚ ರನೂ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪೋವರ್ಣನೆಗೆ ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣಮೇರುವಿನ ಶಿಖರ ಈ ಭಾಗ. ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪೋ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೆ ಬೆದರಿ ಕಂಪಿಸುವುದು; ರಜತಗಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈಶ್ವರನ ಚಿತ್ತವೂ ಚಲಿಸುವುದು. ಆ ಏಕನಿಷ್ಠಾನಿಧಿ ಮಹಾದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒರೆಹಚ್ಚಿ ಮೆಚ್ಚಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ಅವನಿಗೆ. ವಟುವೇಷದಿಂದ ತಪೋಭೂಮಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಜಯವಿಜಯರು ಕೊಟ್ಟ ತನಿಹಣ್ಣು ಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ; ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಮುಂದೆಯೆ ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಉಗ್ರ ಮರುಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಕೂಡಲೆ ಪುಸಿವೇಷದ ತೆರೆ ಸರಿದು ನಿಜವೇಷ ಗೋಚರಿಸುವುದು; ಪಾರ್ವತಿ ಲಜ್ಜಾನ್ವಿತೆಯಾಗಿ ತಲೆಬಾಗುವಳು.

ಹರಿಹರನ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದು: ಒಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ, ಮತ್ತೊಂದು ಲೌಕಿಕ. "ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವು ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣವು. ಪಾರ್ವತಿ ಜಗಕ್ಕೆ ಜನನಿ, ದೇವಿ, ಆದರ್ಶ ಪತ್ನಿ, ಗೌರಿ, ನಮ್ಮ ನಾರೀಜನಕ್ಕೆ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆ."¹ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹರಿಹರ ಶರಣಪತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಭಾವದಿಂದ ತಾನೇ ಪಾರ್ವತಿಯಾಗಿ ಭೀಷಣತಪವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನೆಂದಾದರೂ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಈಶ್ವರ : ಶಿವಪುರಾಣ ಕುಮಾರಸಂಭವಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಮಹಾಯೋಗಿಯೆ ಹರಿಹರನ ಈಶ್ವರ. ವಿಶ್ವವಿಭುವೂ ಆದ್ಯಂತರಹಿತನೂ, ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನನೂ, ಜ್ಞಾನಮಯನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆದ ಈಶ್ವರ ಯಾರ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ನಿಲುಕುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಅವನು ಅನಿರ್ವಚನೀಯನು,

ಅಣೋರಣೀಯನು. ಕರ್ತಾರನೂ ಅವನೆ, ಭರ್ತಾರನೂ ಅವನೆ, ಹರ್ತಾರನೂ ಅವನೆ. ಅವನು ವಜ್ರದಂತೆ ಕಠೋರನು, ಕುಸುಮದಂತೆ ಕೋಮಲನು. ನಿಯತಿನಿಯಮವನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವರಿಗೆ ಅವನು ಭೀಕರಸ್ವರೂಪನು; ಸಾತ್ವಿಕಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ ಕಾರುಣ್ಯಸಿಂಧು. ಕಾಮ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿ ವರ್ತಿಸಿದುದರಿಂದಲೆ ದಗ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಸೌಂದರ್ಯಗರ್ವದಿಂದ ಮೆರೆದುದರಿಂದಲೆ ಗಿರಿಜೆ ನಿರಾಶಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ತಪೋಜ್ವಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರದ ಕಾಳಿಕೆ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರೇಮ ಕಳಕಳಿಸಿದಾಗ ಪಾರ್ವತಿ ಶಿವನ ಕೃಪೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಉಳಿದ ಪೋಷಕಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಗಿರಿರಾಜ ಮೇನೆಯರು, ಮನ್ಮಥ ಮತ್ತು ರತಿ. ಗಿರಿರಾಜ ಮೇನೆಯರು ಆದರ್ಶ ದಂಪತಿಗಳು, ಉದಾತ್ತಶೀಲರು, ಸಾತ್ವಿಕಗುಣವುಳ್ಳವರು, ತಪಸ್ವಿಗಳು, ಮೇಲಾಗಿ ಆದರ್ಶರಾದ ತಂದೆತಾಯಿಯರು. ತಮ್ಮ ವಂಶದ ಕುಡಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಕ್ಕರೆ. ಆ ಅಕ್ಕರೆಯ ಉರುಬಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ 'ಮಗಳು' ದಾಖ್ಖಾಯಣೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ, ಬೆಳೆದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾತರಿಸುವ, ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ, ಅಳಿಯನೊಂದಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಅವರ ನಡತೆ ಅನುಸರಣೀಯವಾದುದು. ಮನ್ಮಥ ಚಪಲಚಿತ್ತನಾದರೂ, ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾದರೂ ಜಗತ್ತಿನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೆ ಒತ್ತೆಯಿಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಶೂರಯೋಧ. ತನ್ನ ಶೌರ್ಯ ಶಿವನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲದೆಂದು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಈಶ್ವರನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಆ ಎಳೆಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪೆ ಮೂಡದಿರದು. ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿ ರತಿ. ಅವಳು ಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿಯಾದರೂ ಅಬಲೆ. ಸುಖಲೋಲುಪಳೆ ಹೊರತು ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಕಟವೊದಗಿದಾಗ ಮರಣವೇ ಶರಣೆನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಳು.

ಶೈಲಿ : ಹರಿಹರನ ಜೀವನಕಥೆಯಿಂದ ಆ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಎತ್ತರಬಿತ್ತರಬೀಸುಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಅವನ ಕಾವ್ಯದ ತಿಳಿಗೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆ. 'ಕವಿಯೇ ಶೈಲಿ' ಎನ್ನುವ ತತ್ತ್ವ ಇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕುಲ ಬಲ ಚಲ ಚಾಳಿ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವನಾದ ಕವಿಯ ಸಮಸ್ತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಅವನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. 'ಕಪ್ಪಡದ ಶರೀರಗಳ್ ತೃಣದ ಹಾಹೆಗಳ್ ಮಣ್ಣುಬೊಂಬೆಗಳ್' ಅದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಕೃಪಾಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಕೈಯೊಡ್ಡಲಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಾದ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಗಳ ಜೀವನಸಂಗೀತವನ್ನು ಹಾಡಿ ತಣೆದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಉದ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ವಿನೀತರಾಗಿ ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದ ಪತಿತರನ್ನು ಶಿವಭಕ್ತಿಸುಧೆಯ ಪಾನದಿಂದ ತಣಿಸಿ ಸಚೇತನಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಸದಾ ನಿರತನೇ ಹೊರತು ಅವರಿವರನ್ನು¹ ಹೊಗಳಿ ಹೊಗಳಿ ಅಭೋಗತಗಳಿಲ್ಲದವನು. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ-ಕಡೆಗೆ ಸೋದರಳಿಯನಾಗಲಿ-ಅಂಥವರನ್ನು ಹೊಗಳಿದರೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಹೆಲ್ಲುಗಳನ್ನು ದುರಿಸಿಯಾನು. ಬಾಳಿನಲ್ಲೊದಗಿದ ವಿಪತ್ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಎದೆಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸಿ, ಅರಸಾಗಲಿ ಹಣವಂತನಾಗಲಿ-ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಕೀಳಿನಲ್ಲಿರಲಾರದೆ ಪಾಪವಿನಾಶಿಯಾದ

1 ನರರಂ ಸೇವಿಸುತಯ್ಯ ಜೀಯೆನುತುಮಿರ್ಪೇನೆಂದೊಡಂ ದೈನ್ಯಮು-
ಬ್ಬರಿಸುತ್ತುಂ ತನುಗುಂದಿಯುಂ ತನಗೆ ತಾನೆಂತಕ್ಕೆಯುಂ ಬೇಡುತಿ-
ರ್ಪಿರವಂ ಸುಟ್ಟು ಬಿಸುಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯೊಳಗೋಲಾಡಲಾ ಮನಂದಂದು ಶಂ-
ಕರನಂ ಶಾರ್ವತನಂ ಕೃಪಾಜಲಧಿಯಂ ಕಂಡೆಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಂ.
ಮನುಜರ ಮೇಲೆ ಸಾವವರ ಮೇಲೆ ಕನಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆಯಕ್ಕಟಾ
ತನತನಗಿಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ರವಿ ಕರ್ಣ ದಧೀಚಿ ಬಲೀಂದ್ರನೆಂದು ಮೇಣಾ
ಅನವರತಂ ಪೊಗಳ್ವು ಕೆಡಬೇಡಲೆ ಮಾನವ ನೀನಹರ್ನಿಶಂ
ನೆನೆ ಪೊಗಳರ್ಚಿಸೆಮ್ಮ ಕಂಡು ಸೊಂಪಿನ ಪೆಂಪಿನ ಹಂಪೆಯಾಳ್ವನಂ.

ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯ ತೀರದ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಒಂದು ನಿಲುಗಡೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿ ಹರಿಹರದೇವ. ಅವನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮನೋಧರ್ಮ, ಆ ಬಾಳಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆ, ಆ ಸಾಧನೆಗೆ ನೆರವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭಯತೆ—ಇವು ಅವನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಹರಿಹರನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಶಿವಭಕ್ತ. ಅವನಿಗೆ 'ಮಾತೆ ಶಿವಂ, ಪಿತಂ ಶಿವನ್, ಅನಂತಬಲಂ ಶಿವನ್, ಉರ್ಜಿತಂ ಶಿವಂ, ನೀತಿ ಶಿವಂ, ಸ್ಥಿರಾಯು ಶಿವಂ, ಒಳ್ಳು ಶಿವಂ, ಸುಕೃತಂ ಶಿವಂ, ಘನಖ್ಯಾತಿ ಶಿವಂ, ಧನಂ ಶಿವಂ, ಅಪಾರಸುಖಂ ಶಿವಂ, ಸಂಪ್ರೀತಿ ಶಿವಂ.' ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದ ಭಕ್ತನು ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿದೆಯೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಂಪೆಯಾಳ್ವನೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಕಿವಿ ತಿರುಗಿಸಿದೆಯೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಿವಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಶಿವಗೋತ್ರಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಲಿದುದೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಹೊಲ್ಲ, ಅವನ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಅಪಠ್ಯ. ಶಿವ¹ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಮನ ತಿರುಗಿದರೆ ಅವನ ಉತ್ಕಟಭಕ್ತಿಗೆ ಕುಂದಕ. ಅದುದರಿಂದಲೇ 'ಸೀಳೊಡಂ ಪೋಳೊಡಂ ಬಿಡೆನಭವಾ' ಎಂದು ಶಪಥಗೈಯುತ್ತಾನೆ. ಹರಿವಿರಂಚಿಗಳು ಶಿವನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರೆ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಸರಿಸಮಾಸ ರಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಅವನ ಭಾವನೆ. ದ್ವೈತವೋ ಅದ್ವೈತವೋ, ಹರಿಯೋ ಹರನೋ, ಸಾಕಾರವೋ ನಿರಾಕಾರವೋ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೇವಲ ಪಂಡಿತಪ್ರಿಯವಾದ ಸಂದೇಹಜನ್ಯವೂ ವಿನಾಶಕಾರಿಯೂ ಆದ ಶುಷ್ಕ

1 ಇವನಂ ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಂ ರೂಪೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆಂ—
ಬವನಂ ಮುಟ್ಟಿದ ಕೈಗೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಂ ಮೆಯ್ಯೇ ಶಸರ್ಗೇಳ್ ಮು—
ಜ್ಞವಣಕ್ಕಕ್ಕಟಿ ನೋಡೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಂ ನಾಮಂಗಳೇ ಸ್ತೋತ್ರಮಂ
ಸವಿವಾ ನಾಲಗೆಗೊರ್ಮೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಂ ಮಾಣ್ ಮಾಣು ಶಬ್ದಂಗಳೇ

ತರ್ಕವ್ಯರ್ಥಾಲಾಪಗಳ ಗರ್ತಾವರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಾಯ್ ಬಾಯ್ ಬಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಏಕದೇವತಾಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ, ನಂಬಿ, ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವುದು ಮೇಲೆಂಬುದೇ ಅವನ ಸ್ಪಷ್ಟಾಶಯ. ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತನ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ. ಅಂತಹ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಏಕದೇವತಾಪಾರಮ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಭಕ್ತನ 'ವೀರತ್ವ' ಖಂಡನೀಯವಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಮತೀಯ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮತೀಯರ ಬಾಯ್ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂದ ತೂರಿ ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾಗ್ಧಾಣಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಹರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಚುಚ್ಚುನುಡಿ ಅಣಕನುಡಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಗಳನ್ನು ಎಸೆದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಕ್ಷಮ್ಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗಲಾರದು. ಆ ಉಗ್ರಭಕ್ತನು ಆಡುವುದೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚುನುಡಿ. ಮುಚ್ಚುನುಡಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಎಣ್ಣೆ ಸೀಗೆಕಾಯಿ ಇದ್ದಂತೆ.

ಉದರಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಪರರ ವಂಚನೆಗಾಗಿ ವೇಷತೊಟ್ಟು ಬೂಟಾ ಟಿಕೆಯ ಭಕ್ತನಲ್ಲ ಅವನ. ಭಕ್ತಿಯ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಮತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವನ ಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಚೊಕ್ಕವಾದುದು, ಅಕಳಂಕವಾದುದು, ಉತ್ಸಾಹಪೂರ್ಣವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಅವನ ಅನುದಿನದ ಕೃತ್ಯಗಳು ಅವನ ಕೃತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೈವೆತ್ತಿವೆ. ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು, ಶಿವನನ್ನು ಓಲೈಸುವುದು—ಇವೆರಡೇ ಅವನ ದಿನಚರಿ.

ಅಂತು ಹರಿಹರ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನ ಬಾಳು ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳ ಮೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದೆ; ಹೃದಯ ಅನೇಕ ಅನುಭವಗಳ ಅವ್ಯತಸೇಚನೆಯಿಂದ ಹೊರವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ ತ್ಯಾಗದ ಎಳಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಗಿದೆ; ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಮೂಡಿ ಪಂಪಾ ನಾಥನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ ಅನೇಕ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಶಿವಗಣಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಯಾಯಿತು, ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ

ಲಭಿಸಿದೆ. ರಗಳೆಯ ಕವಿಯೆಂಬ ಅಣಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿಯೇ ಏನೋ (ಅಥವಾ ಶಿವನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು 'ವಸ್ತುಕ' ರೀತಿಯ ಸರಿಯೆಂದು ತೋಚಿರಬಹುದು) ರಗಳೆಯ ಹೊಸ ಜಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಳೆಯ ಚಂಪೂಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ವಿವರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುಸೃಷ್ಟಿ, ಕಥನಕೌಶಲ, ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಜೋಡಣೆ, ಪಾತ್ರಪರಿಪೋಷಣೆ, ಭಾವರಸನಿರೂಪಣೆ, ಇವುಗಳ ಅಖಂಡ ಪ್ರಕಾಶನವೇ ಶೈಲಿ; ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರಾಚಿತ್ಯ ಪೋಷಣೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಶೈಲಿ ಹರಿಹರನೇ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು¹ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾದುವು. ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥ, ಅರ್ಥವನ್ನು ಸುಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಪದ, ಪದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಬಂಧ, ಬಂಧಾನುಸಾರಿಯಾದ ರೀತಿ, ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅಲಂಕಾರ, ಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ರಸ—ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ 'ಅಖಿಳಸೇವ್ಯಂ ನವ್ಯಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ 'ಕಾವ್ಯರಸದೋಳ್ ಮಯೂರನ ರೇಖೆ ಕಾಳಿದಾಸನ ರಸವೃತ್ತಿ ಬಾಣನ ವೃದೂಕ್ತಿ ಉದ್ಭಟಯ್ಯನ ಗಭೀರತೆ ಭೋಜರಾಜನ ಜಸ' ನೆಲಸಿರಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಹೋಮರನೂ ತುಕಡಿಸುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ಗಾದೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಶಿವಯೋಗಿ ಕವಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎಡಹುವು ದುಂಟು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೃಹಸ್ಪತಿನಾರದರ ಪಾತ್ರ, ನಾರಾಯಣ ಮನ್ಮಥರ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಮುಗ್ಧರಾಗಿರುವುದು ದಿಟ. ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರ ಮತ್ತು ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಇದು ಅವನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೋ, ದೌರ್ಬಲ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವ ನಮ್ಮ ದೌರ್ಬ

1 ಅತುಲತರಾರ್ಥಮರ್ಥದನುವೃತ್ತಿ ಪದಂ ಪದದಿಚ್ಛೆ ಬಂಧಮೂರ್ಜಿತಪದಬಂಧಸಂಧಿ ನವರೀತಿ ಸುರೀತಿ ಗುಣಂ ಸದೈಕಲಂಕೃತಿ ಸದಲಂಕೃತಿ ಪ್ರತಿಮಮೋಪ್ಪ್ರವ ಭಾವಮನೂನಭಾವದುನ್ಮತರಸಮೆಂದು ಸತ್ಕವಿಗಳಾಲಿಸೆ ಪೇಳ್ವಪೋ ಪ್ರಬಂಧಮಂ.

ಲ್ಯವೊ—ಅವನ ಜನ್ಮರಾಶಿಯ ಫಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ಮತ್ತು ಶಿವಗಣದ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ನೆಪವೊದಗಿದರೆ ಸಾಕು ಭಕ್ತಿಯ ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ತೇಲಿ ಮುಳುಗಿ ಏಳುತ್ತಾನೆ; ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥದೇ ಜಾಯಮಾನದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಕವಿಕುಲಗುರು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೂ ಹೀಗೆಯೇ— ಕೃಷ್ಣ ಬಂದನೆಂದರೆ ಕುಣಿದದ್ದೂ ಕುಣಿದದ್ದೆ, ಹಾಡಿದ್ದೂ ಹಾಡಿದ್ದೆ; ಮನೆಯ ಸೂರನ್ನು ಮುರಿದದ್ದೂ ಮುರಿದದ್ದೆ; ಕೃಷ್ಣ ಕುಡಿದ ಗುಟುಕು ಹಾಲು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಿದದ್ದೂ ಹರಿದದ್ದೆ. ಅಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಔಚಿತ್ಯಾನೌಚಿತ್ಯದ ಮಾತು ಕೇಳಿಸದು; ಅದು ಅಸಂಗತವೂ ಅಹದು. ರೀತಿ ಗುಣ ಅಲಂಕಾರ, ರಸ, ಧ್ವನಿ, ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿತ. ಮಾತು ಹೇರಳ, ಮಾತು ಕಟ್ಟಿದಾಗ ಕೇವಲ ಉದ್ಗಾರಗಳು—ಓಹೋ ಓಹೋ ಆ ಆ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಮಾಧುರ್ಯದ ಸಂಗೀತ, ನಾದಲೀಲೆ. ವಾಚಕರಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲ ಅವು; ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೂಡಿದ ಹಾಡುಗಳು. ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು ಅವರಂತೆಯೇ ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ಬಡಿದು, ಕುಣಿದು ಪುಟಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಹಾಡಿ ತಣಿಯ ಬಹುದು; ಇಲ್ಲದವರು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ತೆರಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕವಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅವನ ಕೃತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಅಪ್ಪ ಹಾಕಿದ ಆಲದಮರವೆಂದು ನೇತುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಅವರಿವರ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ದೂಷಣೆಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಬಹುದೆಂದೂ ಹೆದರದೆ, ತಾನು ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಯ ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿ, ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ವಿಶ್ವಾಸ ವಿಟ್ಟು, ಸಮೆದು ಕೊರಕಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಳ್ಳದ ಜಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ನೂತನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರಿಹರನದು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ವರಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥನಾದ ಭಕ್ತವರೇಣ್ಯನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅಂತಹ ಭೂಮಿಕಾರ್ಯ ಸಾಧ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಪಕವಿ, ಕುಕವಿಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶುಷ್ಕವೈಯಾಕರಣಿಕರು¹ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಪುಡಿ ಪುಡಿಮಾಡಿದ 'ಶಕ್ತಿ ಕವಿ' ಅವನು. ಅದರೇ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಲಾರದ, ಪದಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠಮಾಡಲಾರದ ಅಶಕ್ತ ಕವಿಯಲ್ಲ.² ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಕವಿಪಿತಾಮಹರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು, ಲಕ್ಷಣಕಾರರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಮೆಲುಕುಹಾಕಿ, ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮಾರ್ಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೂತನ ಪಂಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ನೀರಸರ ಮಾತರಿಯದವರ ಕಾವ್ಯ ಎಂಥದೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು.³ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೆಡಗು ಬಿನ್ನಾಣ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಒಬ್ಬನು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಂಡಯ್ಯಭಲವಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಅವನು ಆ ಭಾಷೆಯ ಒನವು ಒಯ್ಯಾರ ಮತ್ತು ಮೋಹಕ ನಾದಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ. ಅದುದರಿಂದ 'ಮುತ್ತುಂ ಪವಳಂಗೋದಂತಿರೆ' ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ; ಅರ್ಥಭಾವರಸಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಪದ

1 ನೋಡುವೊಡೊಂದಕ್ಕರಮದು
ಮಾಡುವೊಡುಚ್ಚರಣಗಂದು ಮೂಱುಂ ತೆಱಿನಂ
ಕೂಡೆ ಕವಿತತಿ ವಿಚಾರಿಸ
ಬೇಡದಱುಂ ಟಿಳಕುಳಕ್ಷಳಂಗಳನಿದಱುಕೊಳಾ

2 ಕ್ಷುದ್ರಂಗೆ ಸಕಲಸುಜನೋ
ಪದ್ರವರೂಪಂಗೆ ಪರರ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಮುಮಂ
ಭಿದ್ರಿಸುವಂಗತಿ ಶಬ್ದದ-
ಂದ್ರಂಗಳ್ಳುಮೆ ನವೀನಕಾವ್ಯಾರಂಭಂ

3 ಓದಿದೊಡೆ ಕಲ್ಲಮಾಲೆಯ
ನಾದಂ ಕರ್ಪೊನ್ನ ಕಡಲೆ ವಾದಿಸಿ ರಸಮಂ
ಸೋದಿಸೆಯುರ್ಕಿನ ಪುಡಿಯನಿ-
ಪಾ ದುಷ್ಕವಿತೆಗಳಲೆಣಿಸಲೇಕೀ ಕೃತಿಯೊಳಾ

ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಅಚ್ಚ ಸಂಸ್ಕೃತದ ವೃತ್ತಗಳನ್ನೇ ಹೆಣೆಯುತ್ತಾನೆ:

ಧೀರಂ ಪಿಂಗಳಲೋಚನಂ ನಿಶಿತದಂಷ್ಟ್ರಂ ಭೀಷ್ಮವಕ್ತ್ರಂ ಘನಂ-
ಕ್ರೂರಂ ವಜ್ರಸಮಾನ ರೋಮನಿಚಯಂ ಸಂಪೂರ್ಣಕಾಯಂ ಸ್ಥಿರಂ
ಶೂರಂ ರೌದ್ರಗಭೀರ ಚಿತ್ತನತಿನಾನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುಷ್ಪಾನ್ವಿತಂ
ಘೋರಾರಣ್ಯಚರಂ ವಿರಾಜಿಸಿದುದುದ್ಯದ್ಭೀಕರಂ ಸೂಕರಂ.

ಕಾಡುಹಂದಿಯ ವರ್ಣನೆಯ ಪದ್ಯವಿದು. ಔಷಧಿಗೂ ಕನ್ನಡಪದ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಕೇಳುಗರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಅವರು ಕಾಡುಹಂದಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿರಲಿ ನೋಡದಿರಲಿ, ಅದರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆ! ಶಾರ್ದೂಲವೃತ್ತದ ಆ ಗುರುಲಘುವಿನ್ಯಾಸ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವ 'ರ' ವರ್ಣದ ಕರ್ತಾರತಾಡನ, ಇವು ಹಂದಿಯ ಗಭೀರತೆ ರೌದ್ರತೆ ಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳ ಉಚಿತವಾದ ಜೊತೆಯಿಂದ ವೀರರಸದ ಬುಗ್ಗೆ ಚಿಮ್ಮುವಂತೆ ಹರಿಹರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲನು.¹ ಆದರೆ ಯಾವ ರಸಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವ ಪದವಿರಬೇಕು, ಅವುಗಳ ಜೋಡಣೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು, ಛಂದಸ್ಸು ಯಾವುದಿರಬೇಕು ಎಂಬುವನ್ನು ಉತ್ತಮಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕವಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಭಿಯೇ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿ. ಆದರ ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷಣಗಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬರಿಯ ಕಂತೆ.

ಕನ್ನಡವೆಂದರೆ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಪ್ರಾಣ, ಅದು ಅವನುಸಿರು. ಅವನ ನುಡಿಯ ಬೆಡಗನ್ನು ರಗಳೆ ಮತ್ತು ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಅಪ್ರಯಾಸವಾಗಿ, ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಯಮಕಾದಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ

1 ಧರಣಿಯನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ ದಿಗಧೀಶರ ಗಂಟಲನೊತ್ತ ಮೆಟ್ಟಿ ಭೀ-
ಕರ ಘಣಿಲೋಕಮಂ ಹಿಳಿದು ನಾಕಮನೋಡಿಸಿ ನಿಂದ ವೀರರಂ
ಘುಡದೊಳೆ ತತ್ತಲಿಂದಲಿದು ತಳ್ಳಿ ಸುತಪ್ರತಿಮಪ್ರತಾಪಭಂ-
ಸುರ ಭುವನತ್ರಯಂ ನೆಗಳ್ಳ ನಕ್ರಮಜಿತಾರಿ ತಾರಕಂ

ಗಳು, ಆ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗುವ ರಸ—ಇವು ಅವನ ನುಡಿ ಗಟ್ಟಿನ ನೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಕೆಲದೊಳ್ ಪುಳಿಂದಿಯಿರೆ ಪೆ-
ಬುಲಿ ಬಂದೊಡಮಂಜನಳ್ಳನೋಡಂ ನೋಡಂ
ಚಲದಿಂ ಕಾಡಂ ಕಾಡಂ
ಸಲೆ ಸಸಿವಂ ಮುಱಿದು ತಣೆದು ಬೇಡಂ ಬೇಡಂ

ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿದರೆ ಸಾಕು, ಭಾವನಾ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪದಗಳು ದಂಡೆದಂಡೆಯಾಗಿ ಕಂದ¹ಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತವೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಕಂದಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತು ನಿಜ.

ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಿಂತ ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆ ಬಹು ಜನರಿಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅಲಂಕಾರರಹಿತವಾದ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ಕುರೂಪಿಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಿವೈಲ್ವಾನರಿಗೆ, ಜಳ್ಳುಗರಿಗೆ ಹೊರಗಣ ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ಆಡಂಬರ ಅವಶ್ಯಕ. ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಅವರ ನಿರಾಭರಣತ್ವವೇ ಆಭರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರನ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಚ್ಚುನುಡಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗಿದ್ದರೂ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ರೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ‘ಶಬರಿಯಿಲ್ಲದೊಂದಡಿಯ ನಿಡಂ’: ಕಾಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬೇಡ ಒಂದಡಿಯನ್ನೂ ಮುಂದಿಡುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ; ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಕಾರಿಣಿಯೂ ಶಕ್ತಿದಾಯಿನಿಯೂ ಆದ ಸತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇಟೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ‘ಕೆಲದೊಳ್ ಪುಳಿಂದಿಯಿರೆ ಪೆಬುಲಿ ಬಂದೊಡಮಂಜನಳ್ಳನೋಡಂ ನೋಡಂ’: ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ

1 ಕಂದಂಗಳಮ್ಮತಲತಿಕಾ

ಕಂದಂಗಳನೂನ ವಾಕ್ಯಫಲವಿಲಸನ್ನಾ-

ಕಂದಂಗಳ ತನಿರಸದು-

ಕಂದಂಗಳ ಸೊಗಯಿಸಿರ್ಪುವೀ ಸತ್ಕೃತಿಯೊಳ್

ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಅನಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಯಾವ ಕವಿಪುಂಗವ ತಾನೆ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲನು! ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವೂ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಲ್ಲನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆ¹ಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತೆ, ನೆನೆದೊಡೆ ಮರುಕೊಳಿಸುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಹಿರಿಯಕವಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಮಿತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಬಲ್ಲ ಕವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟು. ಹರಿಹರ ಈ ಚಿತ್ರಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಂತು ತನ್ನ ಕೈಚಳಕವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ:

ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಮೊಗಮನಿಟ್ಟು
ಲಿಗಳವು ನಸುಮುಚ್ಚಿ ಪಕ್ಷಯುಗಮೆಳಲೆ ರಸಂ-
ದೆಗೆವ ದನಿ ನಿಮಿರೆ ನಾಲಗೆ
ಚಿಗುರುತ್ತಿರೆ ಸವಿದುದೊಂದು ಗಿಳಿ ತನಿವಣ್ಣಂ

ಗಿಳಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸವಿಯುವ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ, ಎಷ್ಟು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ! ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನಂತೆ ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ನೋಡುವವರು, ನೋಡಿ ಬಣ್ಣಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಹೊಗಳನ್ನು ಅವನು

1 ತಳಿರ್ಗಳ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ಗುರುಗಂಜಿಯ ಹಾರಮನಾಂತು ಮುಂದೆ ಶೀ-
ತಳ ಶಶಿಕಾಂತದಿಂ ಸಮದೊರಲ್ಗೊಳಂ ಬಿದಿರಕ್ಕಿಯಕ್ಕಿ ನಿ-
ಚ್ಚಳಮನ ಸುವಿ ಕಾಡೊಡೆಯ ಸುವಿ ಮನೋಹರ ಸುವಿ ಸುವಿಯಂ-
ವಳವಡೆ ರಾಗದಿಂ ತಳಿಸಿದರ್ ವನದಲ್ಲಿ ಪುಳಿಂದ ಕಾಂತೆಯರ್

2 ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಕೇವಲ ಪುಷ್ಪಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಅವನ ಪುಷ್ಪದ ರಗಳೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದೊಂದು ಭಾವಗೀತೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ವಾಗ್ಗ್ರಹವನ್ನು ತಳೆದ ನೈಜಭಾವ ಭಾವಗೀತೆಯಲ್ಲವೇನು?

ನೋಡಿದ್ದಾನೆ? ಮೊಗ್ಗು ಒತ್ತರಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಅರಳುವ ತನಕ ಅದು ತಾಳುವ ಬಣ್ಣ ಹೊಮ್ಮುವ ಗಾತ್ರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿರಬೇಕು. ಪಾರ್ವತಿ ಹೇಮಕೂಟದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಹೊಗಳನ್ನು ತಿರುತಿರುವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸೊಬಗನ್ನು ಓದಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಚಳಿ ಮಳೆ ಬೇಸಗೆ ಕಾಲಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೇ ಹಲವಾರು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕವಿಸಮಯದ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರ¹ಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಕವಿ ಹವಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಭಾವಂತನಾದ ಕವಿಯ ದಿವ್ಯಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯ ಕಾಮಧೇನುವಾಗುತ್ತದೆ, ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ; ಹೃದ್ರಕವಿಯ ಸೊತ್ತುಗೈಯಲ್ಲಿ ಬರಡಾಕಳಾಗುತ್ತದೆ, ಹರಳುಕಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿಹರ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 'ಕಾವ್ಯಂ ತಾನಿದು ನವರಸಸೇವ್ಯಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಜವಲ್ಲ. ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಕ್ರೋಧಾದಿರಸಗಳು ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಧಾನರಸಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ ಅಷ್ಟೆ. ಆ ಭಕ್ತಕವಿಯ ಒಲವರವೆಲ್ಲ ಶಾಂತಕರುಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆಂಬುದು ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾವ್ಯಮಾಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ 'ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ' ಎಂಬ ತತ್ತ್ವ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಮರ್ಶಕರ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಹರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಿಹರನ ಜೀವನದಿಂದ ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಅನುಭಾವಿ. ಈಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಕೈಗೊಂಡ ಸಾಧನೆಯ ಫಲವೇ ಅವನ ಕೃತಿಗಳು. ಆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ

1 ಉಗುರಿಂದಂಟಿ ಬೆಲಿಂಟಿಯಂಜನಮದಕ್ಕುಂ ಜಾಕಮಂ ಕೀಟುತುಂ
ತೆಗೆದಾಡ್ಬಾದಿಸೆ ಕೇಳ ನೀಳಪಟಮಕ್ಕುಂ ಬಟ್ಟಿತಂ ಮಾಡಿ ಸು-
ತ್ತುಗಳೆತ್ತಲ್ಕುತಾತಪತ್ರಮೆನಲಕ್ಕುಂ ತಾನಿದೆಂಬಂತಿರೇ
ಹಗದೊಳ್ ಕಣ್ಣಿ ವಿಚಿತ್ರಮಾಗೆ ನೆರೆ ದಟ್ಟಿಯುತ್ತನಿತ್ತಂ ತಮಂ.

ಸಾಧಕಶ್ರೇಷ್ಠನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹರಿಹರನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಗುರಿ ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಗುರಿಯೂ ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂಬುದು ಅವನ ಕೃತಿಗಳ ನಾಡಿನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ.

ಹರಿಹರನ ಪ್ರಭಾವಮುದ್ರೆ : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ ಸ್ಥಾನ ಬಹು ಹಿರಿದಾದುದು. ಅವನ ನೈಶಿಷ್ಯ ಒಂದಲ್ಲ ಹಲವಾರು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸ್ಯವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾವ್ಯವಸ್ತು, ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂವಿಧಾನ ಕೌಶಲ, ಜೊತೆಗೆ ಅವನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಾವ್ಯದ ಹೊರವೈ, ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಪುರಾತನನೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆಧುನಿಕನೆನ್ನುವ ಭ್ರಾಂತಿ-ವಿಮರ್ಶಕರಲ್ಲಿ ಮೂಡದಿರದು. ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳು ಪುರಾಣೀಕಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು (ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಾತರಾದ ರಾಜರ ಕತೆಯನ್ನು ಅವರ ಜಾಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು) ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಿಹರ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಣ ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕತೆಯನ್ನು ಬರೆದನು. ಜೇಡರು, ಅಗಸರು, ಕುಂಬಾರರು, ಅಪ್ಪುಶ್ಯರು, ಒಕ್ಕಲಿಗರೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ಕಾಯಕಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಆ ಕಾಯಕಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿವೈಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕತೆಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕರುಣಿಸಿದವನು ಹರಿಹರದೇವ. ಗದ್ಯಕಲೆ ಎಂತೋ ಕಥನ ಕಲೆಯೂ ಅಂತೆಯೇ ಹರಿಹರನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಭಾವತೀಕ್ಷ್ಣತೆ, ಏಕಮುಖತೆ, ನಿರರ್ಗಳತೆ, ಅಂತ್ಯ ಪರಿಣಾಮ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಧುನಿಕ ಕಥನಕಲೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆತನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ (ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ) ಕಾಣಬಹುದು.

ಹರಿಹರನಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿರಳ. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಅಂದಿನಿಂದ

ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳಂತು ಅವನನ್ನು ನೆನೆದು ಅವನ ಹರಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ಅವನ ಅಡಿಗಳಿಗೆ ಮುಡಿ ತಾಕಿಸದೆ ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸದೆ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಘವಾಂಕನಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಪಡಕ್ಷರಿಯ ತನಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಅವನ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ಮತ್ತು ಅವನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಅವನನ್ನೂ, ಅವನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ:

೧) ಕರ್ಣಾಟಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಶಿವಯೋಗಚಕ್ರೇಶ್ವರ
ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಮಹಾದೇವನೆನಿಪ ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರ
— ರಾಘವಾಂಕ (ಸು. ೧೩೦೦) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ.

೨) ಹರಿಹರ ಕವೀಶನಂ ಗುರುಭಕ್ತಿಕ್ರೋಶನಂ
— ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ (೧೫೩೦) ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ.

೩) ಸರಸ ಮೃದುಮಧುರೋಪಮೆಗಳಂ
ಕುರಿಸೆ ವಸ್ತುಕ ವರ್ಣಕಂಗಳ
ನೆರಪಿ ಹರನಂ ಹರಗಣಂಗಳನ್ನೆದೆ ಕೀರ್ತಿಸಿದ
ಧರೆಗುಭಯ ಕವಿಶರಭಭೇರುಂ
ಡರಸುಕವಿ ಹರಿ ಬುಧವರನ ತ
ದ್ವರಸುತನ ರಾಘವನ ಕೃಪೆಯಿಂ ರಚಿಸುವೆಂ ಕೃತಿಯ
— ಭೀಮಕವಿ (೧೩೬೯) ಬಸವಪುರಾಣ.

೪) ಚದುರಿಂಪು ಸೊಂಪಲಂಕೃತಿ ಚಮತ್ಕೃತಿ ರೀತಿ
ಮೃದುಮಧುರಸರಸೋಪಮಾದ್ಯತಿಲ ಲಕ್ಷಣಾ

ಭೃದಿತ ವಸ್ತುಕ ವರ್ಣಕಂಗಳಿಂ ಶಿವನಂ ಶಿವೈಕ್ಯರಂ ನುತಿಸುತಿದ್
ಶಿವಕವೀಂದ್ರಂ.....

—ಪದ್ಮಣಾಂಕ (೧೩೮೫) ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ.

- ೫) ಕಂಪಮದ್ ಚಂದನದ ಪಂಕದೊಳ್ ಪರಿಮಳಂ
ವೆಂಪುವಡೆದಂತೆ ರಸಭರಿತ ಪ್ರಬಂಧದೊಳ್
ಸೊಂಪುದೋಡುವ ಶಬ್ದ ಸಂದರ್ಭಮೊಪ್ಪುತಿರೆ ಪೊಸತಪ್ಪ
ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಂ
ಇಂಪಾಗಿ ಶಿವಗಣಪುಕರಮಂ ಕೊಂಡಾಡಿ
ಪಂಪೆಯೊಳು ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನೊಳಗವಿದ
ಪಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರ,.....
—ನೀಲಕಂಠಾಚಾರ್ಯ (೧೪೮೫) ಆರಾಧ್ಯ ಚಾರಿತ್ರ.

- ೬) ಕನ್ನಡ ಜಾಣಂ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನ ಬಗೆ
—ವೀರಭದ್ರರಾಜ (೧೫೩೦) ವೀರಭದ್ರವಿಜಯ.

- ೭) ಹೆರವಿರೂಪಾಕ್ಷನನು ನಾಮವ
ಬರೆದು ಬಲ್ಲಾಳಂಗೆ ಲೆಕ್ಕವ
ನೊರೆದು ಭಾನುವ ನಿಲಿಸಿ ಧರೆಯನು ಸುಡುವ ಪಾವಕನ
ಒಟಿಸಿ ಪೌರಾತನ ಚರಿತ್ರವ
ನಟುಹಿ ಜನ ಕಾಣ್ಬಂತೆ ಲಿಂಗವ
ಬೆರಸಿದಗೆ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರದೇವಗೆಟಗುವೆನು
—ರಾಮಚಂದ್ರಗುರುಶಿಷ್ಯ (೧೫೫೦) ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣ.

- ೮) ಚಿತ್ತಾಂತಂ ಹಂಪೆಯ ಹರಿದೇವಂ
—ಯಳಂದೂರ ಹರೀಶ್ವರ (೧೬೦೬) ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಪುರಾಣ.

- ೯) ಮೃದುಮಧುರ ಪದವಿಲಾಸಾ-
ಸ್ವದರಸವಿಸರಪ್ರಕಾಶ ಕರ್ಣಾಟಕವಿ

ತ್ವದೊಳೊರ್ವನೆ ವೆಸರ್ವಡೆದ-

ಗ್ಗದ ಹರಿಹರನುದಿತ ಮಾರ್ಗದಿಂದಿದನೊರೆವೆಂ

—ಷಡಕ್ಷರದೇವ (೧೬೫೦) ವೃಷಭೇಂದ್ರವಿಜಯ.

ಕೊನೆಯ ನುಡಿ : ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಿ. ಚ. ನಂದಿ ಮಠರವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ದಿಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜ ಯ್ಯಂಗಾಯರ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಪಾಠವನ್ನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಾಚಕರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡುಕಡೆ ಪಾಠವನ್ನು ತಿದ್ದುವ, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಸಂಗ್ರಹ ಉತ್ತಮ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಅಹುದು, ಉತ್ತಮ ಕಲೆಯೂ ಅಹುದು ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಇದು ರಸಜ್ಞರಿಗೆ ಮನೋಜ್ಞವಾದರೆ ಸಂಪಾದಕರ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆದ್ಯಂತ ಓದಿಸಿ ಓರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಒಪ್ಪಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಹರಿಹರದೇವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳೂ ಪೂಜ್ಯರೂ ಆದ ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಾವು ಚಿರಋಣಿಗಳು. ಈ ಸಂಗ್ರಹ ವಾಚಕರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದರೆ, ಆ ಗೌರವ ಶ್ರೀ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ನೆರವಿತ್ತ ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶಂಕರ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ ಮಾಲೀಕರಿಗೂ, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಚೇತನ ಮುದ್ರಾಲಯದವರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು.

ಕೊಂಡಾಡುಗೆ ಕಲ್ಲೋದುಗೆ

ಮುಂಡಾಡುಗೆ ಮುದ್ದಿಸುಗೆ ಮರಲ್ದವುಗೆ ಕೆಯ್-

ಕೊಂಡೀ ಕಾವ್ಯಮನಗಜೆಯ

ಗಂಡನಲಂಪಿದೆ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ

ಗ್ರಂಥ ಋಣ

1. ಹರಿಹರದೇವ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ರಾಜಾರಾಮಕಾಲೇಜ್, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ
2. ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್
3. ನಂದಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ ಶ್ರೀ ತಿ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ (ಸಂಪಾದಕರು)
4. ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ ಪದ್ಮಣಾಂಕ (ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ)
5. ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರ ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ (ಹಸ್ತಪ್ರತಿ)
6. ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರ ಪ್ರೊ. ಭೂಸನೂರ ಮಠ (ಸಂಪಾದಕರು)
7. ರಕ್ವಾಶತಕ, ಪಂಪಾಶತಕ ಶ್ರೀ ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳ
8. ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಸ್. ವಿ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್.
(ಸಂಪಾದಕರು)
9. ಪರಿಶ್ವಂದ್ರಕಾವ್ಯ (ಮೂಲ) ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿಮಾಲೆ
10. ಭಂದೋಂಬುಧಿ ರೆ|| ಕಿಟ್ಟಲ್ (ಸಂಪಾದಕರು)
11. ಕವಿಚರಿತೆ (ಮೂರು ಭಾಗಗಳು) ದಿ|| ಶ್ರೀ ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ
12. ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಕಾಲವಿಚಾರ ಡಾ|| ಅ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ
13. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು (ಪುರವಣಿ ಸಹಿತ)
14. ಶಿವದೇವವಿಜಯ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ (ಸಂಪಾದಕರು)
15. ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ಣಾಟಕ, ಪಂಪತ್ವತ್ರಿಕೆ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು
16. ಕುಮಾರಸಂಭವ (ಮೂಲ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ)
17. ಶಿವ, ಸ್ವಾಂಧ, ಲಿಂಗ, ಪದ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು
18. History of classical Sanskrit Literature
Sri M. Krishnamachariar
19. Vedic Age—Dr. R. C. Majumdar (Editor)
20. Indo-Aryan Mythology—Sri Narayan Aiyangar
ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಒ ಳ ಸ ಡಿ

		ಪುಟ
ವಿಷಯ		
ಪೀಠಿಕೆ	---	iii
ಗ್ರಂಥಮಣಿ	---	Liv
ಒಪ್ಪೋಲೆ	---	Lvi
ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಂ (ಸಂಗ್ರಹ)---		
ನಾಂದಿ	----	೧
೧. ಹೈಮವತೀ ಶೈಲವಲೀಲೆ	----	೩
೨. ಗಿರಿಜಾವಧೂ ನಿತ್ಯಶಿವಾರ್ಚನೆ	----	೧೫
೦. ಅನಿರ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಂತು ತನ್ನನೆ ತರ್ಪೆಂ	----	೩೦
೪. ತಪವಗಣ್ಯವಾವನಪುಣ್ಯಂ!	----	೪೭
೫. ಮನೋಜಹರ ದಂಪತಿಗಳಾ	----	೭೭
ಮಂಗಳಂ		
ಪರಿಶಿಷ್ಟ :		
೧. ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು	----	೭೯
೨. (ಅ) ಶಿವಪುರಾಣದ ಪಾರ್ವತೀಖಂಡದ ಕಥಾಸಾರ	----	೯೦
(ಆ) ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡದ ಕಥಾಸಾರ		೧೦೨
೩. ಬಿಡಿಮುತ್ತುಗಳು	----	೧೦೫

ಒಪ್ಪೋಲೆ

ಪುಟ	ಪಂಕ್ತಿ	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
೧೨	೧೮	ನವರಾಜಿ	ವನರಾಜಿ
೨೨	೧೨	ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನಜ್ಞಾನ	ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನ
೬೬	೧	ಹಿಮಾಚಲಮಂ	ಹೇಮಕೂಟಾಚಲಮಂ

೨ ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ೩೬ ನೆಯ ಪದ್ಯವು ಅಥವಾ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಬರಬೇಕು.

ಪೀಠಿಕೆಯ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಕಟರೀಫ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ.

ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಂ

ನಾಂದಿ

ಶ್ರೀಮಚ್ಛೈಲೇಂದ್ರ ಪುತ್ರೀ ಗುರುತರಹೃದಯಕ್ಷೀರವಾರಾಶಿಚಂದ್ರಂ,
ವೈಷ್ಣೋಮಾರ್ಕೇಂದು ಕ್ಷಮಾತ್ಮಾನಲಜಲಪವನಾನಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ,
ಪ್ರೇಮಂಚಿತ್ತೀಗೆ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯನೆಮಗಮರಾನೀಕ ಮಾಣಿಕ್ಯಮೌಳಿ
ಸ್ತೋಮಾಂಘ್ರಿಜ್ಯೋತಿ ಪಂಪಾಪುರದರಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾನಂದದಿಂ ೧

ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ ಮಾನಿನಿ ಮಹೋಜ್ವಲೆ ಮಾನ್ಯೈ ಮಹಾಮಹೇಶನ-
ಧಾರ್ಙಿ ಮಹೋವಿರಾಜಿತೆ ಮಹಾಶಿವಶಕ್ತಿ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೋ-
ತ್ತುಂಗಿ ಮಹಾತ್ರಿಲೋಚನೆ ಮಹಾನಿಧಿ ತನ್ನ ವಿವಾಹವರ್ಣನಾ
ಸಂಗತಿಯೆಂದು ಮತ್ಸ್ಯತಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮಾರ್ಕೈ ಮಹೋತ್ಸವಂಗಳಂ ೨

ಎನ್ನೀ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನದಿನತುಳ ನವೀನಾರ್ಥವಾಕ್ಯಪ್ರಸನ್ನೋ
ತ್ಸನ್ನಾಲಂಕಾರಮಂ ಮಾಡುಗೆ ವಿಪುಲಕವೋಳಸ್ಥಳಾಂತಸ್ಥಳೇ ಸಂ-
ಭಿನ್ನೋದ್ಯದ್ದಾನ ಧಾರಾಪ್ರಬಲ ಪರಿಮಳಾಸಕ್ತ ಭೃಂಗಾವಳೇ ಸಂ-
ಪನ್ನಪ್ರೋದ್ಯುತ ಝಂಕಾರಿತರವ ಮುದಿತಾನಂದ ವೇಶಂ ಗಣೇಶಂ ೩

ಶಿವನ ಮನೋಹರಂ ಶಿವನ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶಿವನಾಪ್ತಸಂಕುಳಂ
ಶಿವನ ವಿಲೋಚನಂ ಶಿವನ ಗೋತ್ರಕುಲಂ ಶಿವನೂರ್ಜಿತೋಜ್ವಲಂ
ಶಿವನ ಸುಖಂ ಸದಾಶಿವನ ಸರ್ವಮುಖಂ ಶಿವಭಕ್ತರೆನ್ನ ಕಾ-
ವ್ಯವನತಿ ಸಮ್ಮುದಂಬೆರಸಿ ವೊರ್ದುಗೆ ತಿರ್ದುಗೆ ತಾಳ್ದಿದಳ್ಳುಟುಂ ೪

ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣಮಿಂತೀನುತಕ್ಕತಿಯ ಪೆಸರ್, ಭಾಪುರೇ ಕಾವ್ಯನಾಥಂ
 ಗಿರಿಜಾನಾಥಂ, ಕಥಾಸಂಗತಿ ವರಗಿರಿಜೋದ್ವಾಹ, ಈ ಕಾವ್ಯಮಂ ನಿ-
 ಸ್ತರದಿಂ ತಾನೊಲ್ದ ಪೇಳ್ವಂ ಶಿವಕವಿ ಹರಿದೇವಂ ಮಹೋತ್ಸಹದಿಂದಂ,
 ಪರಮಾನಂದಾಬ್ಧಿ ಪಂಪಾಪುರದರಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಪುತ್ರಂ ೫

೧. ಹೈಮವತೀ ಶೈಶವಲೀಲೆ

ಆ ಹಿಮಶೈಲದುತ್ತರವಿಭಾಗದೊಳೊಪ್ಪುವುದಾತ್ತನಂದನ
ವ್ಯೂಹ ತಟಾಕ ವೀಧಿ ¹ಕಳಮಾನಳಿ ²ಕೈರನರಾಜಿಯಬ್ಬ ಸಂ-
ದೋಹ ವಿಶಾಲ ರಾಜನಗರೀ ವ್ರಜ ಚಾರುನದೀ ನದಾಳಿಯು-
ತ್ಸಾಹ ಸಮಗ್ರದಿಂದೆ ಗಿರರಾಜನ ದೇಶಮಿಳಾವಿಭಾಷಣಂ ೧

ಕಲ್ಲೆಲ್ಲಂ ಪರುಷಂ, ತರು-
ವೆಲ್ಲಂ ಕಲ್ಪತರು ³ಗುಲ್ಮಮೆಲ್ಲೊಷಧಿ, ಗೋ-
ವೆಲ್ಲಂ ⁴ಸುರಭಿಕುಲಂ, ಮಡು
ವೆಲ್ಲಂ ಸಿದ್ಧರಸಮೆನಿಕುಮಂತಾ ನಾಡೊಳ್ ೨

ನಾನಾ⁵ದೇವಾಯತನಾ
ನೂನವಿಭೋಗಾದಿ ಸಂಪದಪ್ರದಮೆನಿಸಿ-
ರ್ವಾ ನಾಡಿಂಗೆ ಶಿರೋಮಣಿ
ತಾನೆನಿಕುಂ ಪೆಸರೋಳೊಷಧಿಪ್ರಸ್ಥಪುರಂ ೩

ಪಳಕಿನ ಕೋಂಟೆ⁶ಬಟ್ಟದೆನೆ ⁷ಬೇವಿನ ದಂಡೆ ನಭಕ್ಕೆ ಮೀಟುವ
ಟ್ಟಳೆ ನಿಮಿದೇವಿ ಪಾರುವ ಪತಾಕೆ ವಿರಾಜಿಸ ⁸ಗೊಂಟು ಗೊಂಟನೊಳ್
ಬಳಸಿದ ⁹ಕೊತ್ತಳಂ ಸೊಗಯಿ ¹⁰ಪಾಲ್ವರಿ ¹¹ಡೆಂಕಣಿ ¹²ಸಾರಮಾರಿಯ
ಗ್ಗಳಿಸುವ ಗೋಪುರಂ ಪುಲಿಮೊಗಂ ಮೆಪ್ಪಿಗುಂ ಪುರದೊಳ್ ನಿರುಂತರಂ ೪

1 ಬತ್ತದ ಬೆಳಸು 2 ನೈದಿಲೆಯ ಹರಡು 3 ಗಡ, ಪೊದೆ 4 ಕಾಮ
ಧೇನು 5 ದೇವಮಂದಿರ 6 ಕೋಟಿಗೋಡೆಯ ಮುಗಿವು, ಕೋಟಿಯ ತಲೆ
7 ಶಾವಲು ಕಟ್ಟಿ 8 ಮೂಲೆ 9 ಹೂಡೆಯ 10 ಅಗಲು ಸುತ್ತಿದ ಗೋಡೆ
11 ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ (?), ಒಂದು ಯುದ್ಧೋಪಕರಣ 12 ಸಾರ ಅಂದರೆ ಅಟ್ಟಳೆ
ಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ (?)

ಸಿರಿ ತಂದಿಕ್ಕಿದಶೋಕೆ, ವಾಗ್ವಿನಿತೆಯಿಟ್ಟವುಂ, ಶಚೀದೇವಿಯಿ-
ಟ್ಟರನೇಪುಲಾ, ಮಿಗೆ ರಂಭೆಯಿಟ್ಟ ಕದಳೀಷಂಡಂ, ಸುರಸ್ತ್ರೀಯರಿ-
ಟ್ಟರವಿಂದಾಕರಮೂರ್ವಶೀನಧು ಸರಾಗಂ ತಂದ ಪೂಗದ್ರುಮಂ,
ತರದಿಂದಂ ರತಿಯಿಟ್ಟ ದಾಡಿಮಕುಲಂ, ಸಾರ್ವತುಕೋದ್ಯಾನದೊಳ್ ೫

ಶ್ರೀಪರಮೇಶ್ವರಾಂಘ್ರಿ ಸರಸೀಜಮಧುವ್ರತನುದ್ಭವೇಜನು
ವೀಪತಿ, ಸರ್ವದಿಗ್ಭರಿತ ಕೀರ್ತಿಯುತಂ, ನತಭೂಭುಜಂ, ಜಗ-
ದ್ವೀಪಕನತ್ಯುದಾರನತಿಧೀರನತಿಸ್ತುತಿಪಾತ್ರಗೋತ್ರನಂ-
ತಾ ಪುರನಾಥನೊಪ್ಪುವನುದಾತ್ತಗುಣಂ ಗಿರಿರಾಜನುರ್ವಿಯೊಳ್ ೬

ಆತನ ಪುಣ್ಯವಲ್ಲಭೆ ವಿರಾಜಿತೆ ಪೂಜ್ಯ ಪರಾಪರೈಕ ವಿ-
ಖ್ಯಾತೆ ಪತಿವ್ರತಾಗುಣವಿಭೂಷಣೆ ಸಲ್ಲಲಿತಾಂಗಿ ಸತ್ಯಶೈ-
ವಾತುರೆ ಶಾಂತೆ ಶಾಶ್ವತೆ ಶುಭಾಚರಣಾನ್ವಿತೆ ಮಾನ್ಯೆ ಸದ್ಗುಣ-
ವ್ರಾತೆ ವಿಳಾಸವಿಭ್ರಮಕಳಾನಿಧಿ ಮೇನೆಯೆನಿಪ್ಪಳುರ್ವಿಯೊಳ್ ೭

ಇಂತು ಪಿತೃಗಳ ಮನದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದ ಸಕಲಗುಣಾಲಂಕೃತೆ
ಯಪ್ಪ ಮೇನಾದೇವಿ ನಿಜವಲ್ಲಭೆಯಾಗೆ ಪರ್ವದ ಹರ್ಷಕ್ಕಿಂಬುಗೊಟ್ಟು
ನಲಿನಲಿದು ಕೆಲವುದಿನಂ ಅತಿಸುಖದೊಳಿದು ಮೈನಾಕನೆಂಬ ಕುಮಾರ-
ನಂ ಪಡೆದು ವಿವಾಳಮನದಿಂದಿರ್ವರುಂ ಸಮಸುಖದೊಳಿರ್ಪಲ್ಲಿ,

ಭರದಿಂ ಬಹುಸಂತಾನಾ-

ತುರೆ ಸಾಧು ಸುಶೀಲೆ ಲೀಲೆ ಮಿಕ್ಕಾದರದಿಂ

ಗಿರಿರಾಜಂಗೆ ವಿರಾಜಿಸ

ವರಜೀವ ಸಮಾನೆ ಮೇನೆ ನಯದಿಂ ನುಡಿದಳ್ ೮

ಮೊಲೆಯುಣು¹ತಳ್ಳುಂ ನಗುವ,ನಿಂದಿರುತಪ್ಪುವ, ²ವೊಂಗಿ ಹಿಗ್ಗುತುಂ
ಮಲೆನ ಮರಳ್ಳ, ಕಣ್ಣಳನಲರ್ಚುವ ಮುಚ್ಚುವ, ನೋಡುತಾಡುತುಂ
ನಲಿನಲಿದುರ್ಬುತಂತೊಲೆಯುತಂತೊಲೆ³ವಲ್ತಿಯ ಮುದ್ದಿನೊಪ್ಪದೊಳ್
ನೆಲಸಿದ ಪುತ್ರಿಯಂ ಬಯಸುತಿರ್ದವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಮನಃಪ್ರಿಯಾ ೯

ಉಗ್ರತಪದಿಂದೆಯತುಳ ಸ-
ಮಗ್ರಿಯನ್ ಅಭವಂಗೆ ವಧುವೆನಿಪ್ಪಳನಾ¹ನ
ವ್ಯಗ್ರದೆ ಪಡೆವೆಂ, ಕುಧರ
ಪ್ರಾಗ್ರನೆ, ಕಳಿಪೆಂದು ಮೇನೆ ನುಡಿನವಸರದೊಳ್, ೧೦

ಗಿರಿರಾಜಂ ಒಡಂಬಟ್ಟಾದರದಿಂದಂ

ಕಳಿಪೆ, ನಡೆತಂದು ರಮ್ಯ
ಸ್ಥಳದೊಳ್ ನಿಂದೇಕಪಾದದಿಂದಂ ಮೇನಾ-
ಲಳನೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ನಿ
ಮಳರೂಪಂ ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳ್ ತಳೆದಿದರ್ಳ್ ೧೧

ಮುಗಿದುವು ನಯನಸರೋಜಂ,
ಮಿಗೆಯಲದುದು ಚಿತ್ತಕೈರವಂ, ಮಿಕ್ಕೇಟಾ-
ತ್ತು ಗಭೀರತವೋವಾರಿಧಿ
ಬಗೆಯೊಳಗಾಧ್ಯಾನಚಂದ್ರನುದಯಿಸುವಾಗಳ್ ೧೨

ಇಂತು ತವೋಬೀಜಂ ಚಿತ್ತಭೂಮಿಯೊಳ್ ಬೇರೊಟಾ, ಅಹಂ
ಕಾರದೊಳಂಕುರಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿಯೊಳ್ ಪಲ್ಲವಿಸಿ, ಮನದೊಳ್ ನಿಮಿದರ್, ನಿಷ್ಕೆಯೊಳ್ ಕುಡಿನರಿದು ಪರಿದು ಪರ್ವ ಪುರಹರನರಸಿಯ ಮೆಲ್ಲಡಿಗಳ್ಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಧೀಂಕಿಡೆ, ಭವಾನಿ ಭೋಂಕನಟಾದು, ವರಪುತ್ರೀ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಕಾಮ್ಯವಿಲಸತ್ ಸನ್ಮಾನ್ಯೆಯಪ್ಪ ಮೇನೆಯ ತಪಕ್ಕೆ ಮಿಗೆ ಮಚ್ಚಿ ಕರುಣಿಸಿ, ಹರನಂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ತಂದೆ ಮಾಡುವ ಯಾಗಮಂ ನೋಳ್ಪ ನೆವದಿಂ ಕೈಲಾಸಮಂ ಪೊಟಮಟ್ಟು ದಕ್ಷನ ಪುರಕ್ಕುಭಿಮುಖಿಯಾಗಿ,

ತ್ರಿಣಯನವಿರಹಿತಯಾಗ-
ಶಿಕ್ಕಣೆಯರದಿಂ ಪೋಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಲೆ, ದಕ್ಷಂ ನಿ-
ರ್ಗುಣನಂ ನಂದಿಸೆ, ದಾಕ್ಷಾ-
ಯಣೆ ಕೇಳದೆ ವಿಮಳಯೋಗದಿಂ ನಡೆತಂದರ್ ೧೩

ಸುರತರುನಿಂ ಬೀಜಂ, ದಿ-

ವ್ಯರತ್ನದಿಂ ಕಾಂತಿ, ಪೂರ್ಣಶಶಿಯಿಂ ಕಿರಣಂ,

ವರಸುಧೆಯಿಂ ಮಧುರತೆ, ಬಂ-

ಧುರ ಕುಸುಮದೆ ಕಂಪು ಬರ್ಪ ತೆಪದಿಂ ಬಂದಳ್

೧೪

ಉತ್ಕಟಪೋನಿಸೈಗೆ

ಸತ್ಕರುಣಮನಾಂತು ನಿನ್ನ ಬಸಿಟೋಳ್ ಬರ್ಪೆಂ

ಸತ್ಕುಲಜೆ, ಎನುತೆ ಮೇನೆಯ

ಹೃತ್ಯಮಲದ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿದಳ್

೧೫

ಇರೆ ಮೇನೆಯಟಿದು ಹರ್ಷದ

ಶರನಿಧಿಯೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು, ಲೀಲೆ ಮಿಕ್ಕೋಲಾಡು-

ತ್ತರಲುತ್ರಿಸಾಡುತ್ತಂ,

1 ಪೊರೆಯೇಟುತೆ ಜಪದ ವಿವುಳೆ ತಪನುಂ ಬಿಟ್ಟಳ್

೧೬

ಬಂದಗರಾಜ ರಾಜಗೃಹಮಂ ಪುಗುತುಂ ಪರಮಪ್ರದೀಪೆ ಸಾ-

ನಂದೆ ಸರೋಜನೇತ್ರ ವರವಕ್ತ್ರ ಮನೋಹರೆ ಮಾನ್ಯೆ ಮೇನೆ ಸಾ-

ರ್ತಂದು ನಿಜೇಶನಂ ಪ್ರಿಯದೊಳಪ್ಪಿ ಮನೋರಥಸಿದ್ಧಿಯಾದುದಂ

ನಿಂದುಸಿದಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗ ಸುಖಾನ್ವಿತಿಯಾಗುತೊಪ್ಪಿದಳ್

೧೭

ಇಂತು ತನ್ನ ಬಸಿಟೋಳ್ ಭವಾನಿ ಬರ್ಪ ವರನುಂ ಪಡೆದು
ನಾನಾಸುಖದೊಳೊಪ್ಪಿದುರ್, ಗಿರಿರಾಜನುಂ ತಾನುಂ ಸಮಾನ ರಾಗ
ಭೋಗಭರಿತ ಪರಮಸುಖದಿಂ ಸಂತುಷ್ಟಪುಷ್ಟಹೃದಯರಾಗಿರಲ್, ಆ
ಸನುಯದೊಳ್

2 ಪದೆಪಿಂ ಮೇನೆಯ ಹೃತ್ಯಮ-

ಲದ ಬೆಳಗಿಳಿತಂದು ಮಿಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಸುಖದ ಸಂ-

ಗದೊಳೊಂದಿ ಬಳಿಯುತಿರ್ದುದು

ಸದಮಳರೂಪಿಂ ಭವಾನಿಯುಜ್ಜ್ವಲ ತೇಜಂ

೧೮

(ಇಂತು) ಉಜ್ಜಳಿಸುವ ಬೀಜದೊಳ್ ಪೊಳೆವ ಪುಣ್ಯಸುಧಾಲತೆ
ಯಂತೆ ತನ್ನ ಶೈವಸುಖೋದರದಲ್ಲಿ ತೀವಿದ ಗರ್ಭದಿಂ ಭಾವಭರಿತ
ಪರಮಹರ್ಷಂ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಮೇನಾದೇವಿಯಿರೆ,

ಅದುದು ನವಮಾಸಂ, ಪು-

ಣ್ಯೋದರದೊಳ್ ಸಕ್ತಸಮಯಮಲರ್ದುದು, ಸುಪಥಂ

ವೇದಿಸಿದುದು, ಸುಮುಹೂರ್ತಂ

ಕಾದಿದು ಪು ಭರದೊಳೆನುಗೆ ತಮಗೆನುತಾಗಳ್

೧೯

ಅರ್ಧ ಸರೋಜದಿಂದಮೊಗಿತರ್ಪ ಲಸತ್ಯಳಹಂಸಿಯಂತೆ, ನಿ-
ರ್ಮಲತರ ಮೇರುವಿದೆ ¹ ಪೊಳಪೊಣ್ಣುವ ತನ್ಮಣಿಮಾಲೆಯಂತೆ, ನಿ-
ಶ್ಚಲಪುರುಹೂತ ದಿಜ್ಞುಖದಿನೇಕ್ಷರುತಿರ್ಪ ವೃಗಾಂಕ ಬಿಂಬದಂ-
² ತಳನಡೆ, ಗೌರಿ ಗರ್ಭದೊಳಗಿಂ ಬರುತೊಪ್ಪಿದಳಂದು ಮೇನೆಯಾ ೨೦

ಇಳೆಯೊಳ್ ಪಾರ್ವತಿಯುದಯಿಸೆ

ಕಳೆಯೇಪುದನಿಂದು, ³ ಜೊನ್ನಮಲರ್ದುದು, ಕಾಮಂ

ತಳೆದಂ ನಿಜಭುಜಬಲಮಂ,

ಪುಲಕಿತಮಾಯ್ತಂದುಧರನ ವರ ವಾಮಾಂಗಂ

೨೧

ಶಿವಲಿಂಗೇಕ್ಷಣ ಲೋಲುಪೆ

ಶಿವಪ್ರಸಾದಾತ್ಮಚಿತ್ತೆ ಶಿವಭಕ್ತೆ ಶಿವೋ-

ತ್ಸವೆ ಶಿವಪುಣ್ಯಾಂಬೋನಿಧಿ

ಶಿವನಂ ನೆಲೆ ನಚ್ಚಿಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದರ್ಪಳ್

೨೨

ಇಂತಿರೆ ಪರಮಶಿವಜ್ಞಾನಿ ಗುರುಶೈವಾಚಾರ್ಯರ್ ಶಿವಲಿಂಗಮಂ ತೋಪು

ಎನೆ, ಗಿರಿರಾಜಂ ದೇವಾ

ಚರ್ನಾ ನಿರೇತನಕೆ ಬಂದು ಶಶಿ ರವಿ ಶಿಖರೋ-

ಚನ ಶಿವಲಿಂಗಮನುತ್ಸವ-

ಜನಿತಮನಂ ತಂದು ಮುಂದೆ ನಿಂದೊಲವಿಂದಂ

೨೩

ತೋಱಲೊಡಂ ಕಣ್ಣೆಱಿದಳ್,
 ಪೇಱಿದಳೆರಡುಂ ಕರಂಗಳಂ ¹ನೊಸಲೊಳ್, ಸೊಂ-
 ಪೇಱಿದಳಭವನೊಳಗೆ ಬೇ-
 ರೊಱಿದಳಂಕುರಿಸಿ ಪಲ್ಲವಿಸಿ ಫಲವಾದಳ್

೨೪

²ಗುಡಿಗಟ್ಟಿತು ನೆಱಿ ಪುರದೊಳ್,
 ಮಡುಗಟ್ಟಿತ್ತಚಲನಾಥ ಸಂತೋಷರಸಂ,
 ಕುಡಿಯಿಟ್ಟುದು ಧೀಂಕಿಟ್ಟುದು
³ಗಡಿಗಿಟ್ಟುದು ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಲತೆ ಧಾರಿಣಿಯೊಳ್

೨೫

ಎಂಬ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ತಾನೆ ಭಾಜನರಾಗಿ ಗಿರಿರಾಜನಂ ಮೇನಾ
 ದೇವಿಯುಂ ಪರಿಜನನುಂ ಪುರಜನನುಂ ಧರಾವಳಯನುಂ ಪರಮ
 ಸುಖದಿಂದಿರ್ಪಲ್ಲಿ,

ತೊಲಗದ ಪುಣ್ಯವಾರಿಧಿಗಗಣ್ಯಮರೀಚಿಗೆ ಲೀಲೆಯಿಂದೆ ಬಂ-
 ದಿಳೆಯೊಳೆ ಪುಟ್ಟಿದಪ್ರತಿಮೆಗಾನತಲೋಕೆಗೆ ಶರ್ವನಾಮೆಗು-
 ಜ್ವಲಿಸಿ ನಿಜಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣಂ ಗಿರಿಜಾತೆಯೆನಿಪ್ಪುದಾಗೆ ತೊ-
 ಟ್ಟಲೊಳಿಡುತಿರ್ದೊಪ್ಪುವ ಸುವಾಸಿನಿಯರ್ ಮನದುತ್ಸವಂಗಳಂ

೨೬

ದಿಟದಿಂ ಜಗಕ್ಕೆ ತನ್ನಂ-
 ಗುಟಮೆ ತಾಯ್ತೊಟ್ಟಲಾದ ಗಿರಿಸುತೆಯನತಿ-
 ಸ್ಫುಟ ಮಣಿಗಣಪ್ರಭಾ ಸಂ-
 ಪುಟಮೆನಿಸುವ ರನ್ನ ದೊಟ್ಟಲೊಳಗಿರಿಸುತ್ತಂ,

೨೭

ಜೋ ಜೋ ಸಕಳತತ್ತ್ವಮಯೆ, ಜೋ-
 ಜೋ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತೆ, ಜೋ ನಿರ್ಮಳೆ, ಜೋ-
 ಜೋ ಸದ್ಗುಣೆ, ಜೋ ಶಾಶ್ವತೆ,
 ಜೋ ಸಂಪದೆ, ಜೋ ವಿಶಾಲೆ, ಜೋ ತಿವೆ ಜೋ ಜೋ,

೨೮

ಎನುತ್ತೆ ತೂಗುವ ಜೋಗುಳದ ರಾಗದೊಳಂ, ಮೊಲೆಯೂಡುವ
ಮೇನೆಯ ಮಗ್ಗುಲೊಳಂ, ಎತ್ತುವನಸೂಯೆಯ ಹಸ್ತದೊಳಂ, ಅಪ್ಪು
ವರುಂಧತಿಯುರದೊಳಂ, ಸೋಂಕುವ ಕಮಳೆಯ ಸಂಪದದೊಳಂ,
ಮುದ್ದಾಡಿಸುವ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಧುರವಾಣಿಯೊಳಂ, ಪರಸುವ ಸಪ್ತ
ಮಾತೃಕೆಯರ ಪರಕೆಯೊಳಂ, ಮಿಕ್ಕು ನಲಿವಚಲಪತಿಯಳ್ಳೊಳಂ,
ಪುಣ್ಯದ ಜೀವದಂತೆ, ಶಿವಜ್ಞಾನದ ದೇಹದಂತೆ, ಸಾರೂಪ್ಯದ ಸುಧೆ
ಯಂತೆ, ಸಾಮಾನ್ಯದ ಸೀಮೆಯಂತೆ, ಸಾಯುಜ್ಯದ ನಿಲವಿನಂತೆ, ಶಿವನ
ಸುಖದಂತೆ, ನಿರುಪಾಧಿಕಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಿಣಾಮದಂತೆ
ಸಕಲ ಜಗನ್ನಾತೆಯಪ್ಪ ಗಿರಿಜಾತಿ ಶೈಲವಲೀಲೆಯನೊಳಕೊಂಡು ತೊಳ
ತೊಳಗಿ ಬೆಳಬೆಳಗಿ ನಳನಳಿಸಿ ಬಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳಾ. ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ,

ಸರಸಿಜ 1 ಕುಟ್ಟಳ ಮಲರ್ವಂ-

ತಿರೆ, ಕರುಣಾನಿಳಯ ವೃದ್ಧಿ ಕವಾಟಂದೆಗೆವಂ-

ತಿರೆ, ನಗೆಮೊಗಮಂ ಸವಿನಂ-

ತಿರೆ, ಗಿರಿಸುತೆ ಕಲ್ಪಳಮೃದ್ವಿ ಕಿನಗೆಯಂ ನಗೆಯಂ ೨೯

ಬೇರ್ಪಡದೆ ಕೂಡೆ ತಾನೆಯ-4

ಡರ್ಪಬಿಳಕ್ಕೆಂಬ ನೈಜಮಂ ಮುಟಿಯಿಸುತಂ

ಕದಾಪಿಂ ಭಿತ್ತಿಗಳಂ ನೆ-

ಮೃರ್ಪಳ್ ನಿಂದಗಜೆ ಬಾಲ್ಯಮಂ ನಟಿಯಿಸುತುಂ ೩೦

ಅಡಿಗಳ ಕೋಮಲತೆಗೆ ಧರೆ

ಬಿಡಲಾಟದೆ ಪೊಡಮಡುತ್ತೆ ಬಿಡದಿರೆ ನಯದಿಂ

ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಂ ಮೆಲ್ಲನೆ

ನಡೆದಪಳನೆ ಮೆಟಿದುವನಗಜೆಯೊಳ್ ದಟ್ಟಡಿಗಳ್ ೩೧

ಒಡನೆಯ ಸತಿಯರ್ ನೆಲನು
 ಗ್ಗಡಸೆ, ಧರಾಕಾಂತೆ ಮೆಲ್ಲಡಿಗಿ ವ್ಯದುವಾಗು-
 ತ್ತೆಡೆಗುಡುತುಂ ಪುಳಕಿಸುತಿರೆ,
 ನಡೆಗಲ್ಲಳ್ ಗಿರಿಜೆ ಪರಮನರಮನೆಯತ್ತಲ್ ೨೨

1ರಸನೆಯ ಸುಧೆಯಂ ಮಿಗೆ ಸವಿ-
 ದು ಸವಿದು ಮಗ್ಗತೆಯನೆಯ್ವಿ ಮಧುರಾಕ್ಷರ ಮು-
 ಬ್ಬಸದಿಂ ಪೊರಳುತ್ತರುಳು-
 ತ್ತೊ೨ಸರ್ವಪುದನೆ ಗಿರಿಜೆಯೊಳ್ ತೊದಳ್ಕುಡಿಯೆಸೆಗುಂ ೨೩

ಕಿಲುಣ್ಣೈ ಶಶಿಧರನ ಬಗೆ ಮಿಗೆ
 ಪೊಣ್ಣುವ ಪುಳಕಂಗಳಿಂದೆಯಂತಃಸ್ಥಲದೊಳೊ
 4ಲ೨ಣ್ಣನನೀಕ್ಷಿಸ ತೆಪದಿಂ
 ಕಣ್ಣುಚ್ಚುವಳಬಳೆ ವಿಮಳ ಕಮಳಾಕೃತಿಯಿಂ ೨೪

ಗಿರಿಸುತೆ ಹರನಂಘ್ರಿಯನಂ-
 ತರಂಗದೊಳ್ ಮಚ್ಚಿ ಪೊಳಿಗೆ ನೋಳಪ್ಪಸೆಯೊಳಾ
 ಚರಣಾರುಣೋದಯಕೆ ತಾ-
 ವರೆಯಲರ್ವವೊಲಂ ಮುಂದೆ ಕಣ್ಣೆ೨ದಿದರ್ವಳ್ ೨೫

ನೋಡಭವವಲ್ಲಭೆಯ ಕಿವಿ-
 ಗೂಡಿದೆವತಿಸಫಲವಾದೆವೆನುತುಂ ಕುಣೆವಂ-
 ತಾಡುವ ಗಿರಿಜೆಯ ಮೊಗದೊಡ-
 ನಾಡುವ ಹೊನ್ನೋಲೆವಿಡಿದು ಮಾಗಾಯೆಸೆಗುಂ ೨೬

ಪುರಮಥನನ ವರಕೀರ್ತ್ಯಂ
 ಕುರಮಾ ಗಿರಿಸುತೆಯ ವದನದೊಳ್ ಮೊಳೆತುದು ಸಾ-
 ದರದಿಂ ತಾನೆಂಬಂತಿರೆ
 ಕರಮೆಸೆದುದು ವಿಮಳಮೌಕ್ತಿಕಂ ನಾಸಿಕದೊಳ್ ೨೭

ಬಿಡೆವಿನ್ನೀ ಗಿರಿಜೆಯ ಮೆ-

ಲ್ಲಡಿಗಳನೆಂದಖಳ ವೇದ¹ಮುಲಿವಂತೆ ನಲಂ

ನಡೆನೆಡೆಯೊಳಿಗುರ್ಬಿಂ ಬೊ-

ಬ್ಬಿಡುವಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಸಜ್ಜನೆಗೆ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ ೩೮

(ಇಂತು) ಸಕಲ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ಬೀಟುವ ಬಾಲದುಡಿಗೆನೆರಸು
ಲೀಲೆಮಿಕ್ಕು ನಲವಿಂ ಪರಿಪರಿದು ಪೋಗಿ ಹರನ ನಿಳಯದೊಳ್ ನೆಲಸಿ,

ನಲಿವಳ್ ನಗುವಳ್ ರಾಗಿಪ-

ಳುಲಿವಳ್ ಮುದ್ದಿ ಸುವಳಳುವಳಪ್ಪುವಳಂತಿಂ-

ತೊಲೆವಳ್ ನಿಲ್ಲಳ್ ಮೇನೆಯ

ಮೊಲೆಯಂ ಮುಱಿದಭವನಾಟದೊಳ್ ಸಂದಿರ್ಪಳ್ ೩೯

ಇಂತಾರುಮಂ ಬಗೆಯದೆ ²ನೆರಮಂ ³ಪಾರದೆ ಪೋಗಿ ಪರಮು
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಹರನಾಲಯದೊಳ್ ಗಿರಿಜಾತೆಯರ್ಪುದುಂ ಗಿರಿರಾಜಂ
ಕಂಡು ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂ ರಕ್ಷಿಸುವ ರುದ್ರಾಣಿಗೆ ನಿಯಾಮಿಸಿಕೊಟ್ಟ
ಪೋಡಶಸಹಸ್ರವಿಳಾಸಿನಿಯರ್ವರಸು ನಡೆತಂದು ಅಪೂರ್ವಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳ
ನಭ್ಯಾಸಂ ಮಾಡದೊಡಂ ಮುನ್ನಿನಂತೆ ಸಹಜಮಾಗಿ ನೆಲಸಿನಿಲೆ ವಿಹಿತ
ನವೀನಕ್ರೇಡೆ ಬಾಲ್ಯಮಂ ಸವಿದಪುದನೆ ಸಲ್ಲಿಲೆಯಿಂ ಶೈಲಾತ್ಮಜೆ ಕೇಳೇ
ವನಂಗಳಂ ಪುಗುತಂದು,

ಎಲ್ಲಿ ಸರೋಜಮೆಲ್ಲಿ ವಿಮಳೋತ್ಪಲಮೆಲ್ಲಿ ಲತಾವಿತಾನದೊ-

ಳ್ಳೆಲ್ಲಿ ವನಂಗಳೆಲ್ಲಿ ಕೃತಕಾಚಳಮೆಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲಮಪ್ಪ ತ-

ಣ್ಣೆಲ್ಲಿ ತಟಾಕಮೆಲ್ಲಿ ಪುಳಿನಸ್ಥಳಮೆಲ್ಲಿ ನದೀನದಾಳ ತಾ-

ನಲ್ಲಿ ಭವಾನಿ ಭಕ್ತಿಮಿಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಭರ್ಗನನೊಲ್ಲ ಪೂಜಿಸಳ್. ೪೦

ಕಣ್ಣ¹ಲರಿಂದಶ್ರುಜಲಂ

ಪೊಣ್ಣುತ್ತಿರೆ, ತನುವಿನಲ್ಲಿ ಪುಳಕಂ ಸಾಲ್ಗೊಂ

ಡುಣ್ಣುತ್ತಿರೆ, ಗಿರಿಪತಿಸುತೆ

ನುಣ್ಣುಳಲಿಂ ದಿವ್ಯಲಿಂಗಮಂ ವಿರಚಿಸುವಳ್

೪೧

ತರಣಿಯ ಮಧುಕರ ನಿಕರದ

ಮರುತನ ಕಾಲ್ಪುಳಿಯಿವೆಂದು ಪೂವಂ ಬಿಟ್ಟು

ಗಿರಿಸುತೆ ಮನಃಕುಸುಮದಿಂ

ಪರಮನನೇಕಾಂತಭೂಮಿಯೊಳ್ ಪೂಜಿಸುವಳ್

೪೨

ಇಂತು ಬಾಲಲೀಲೆ ಶಿವಲೀಲೆಯಾಗಿ ಕೆಲನಟಾಯದೆ ಬಲನಟಾಯದೆ ಪಸಿವಟಾಯದೆ ತೃಷೆಯಟಾಯದೆ ದೆಸೆಯಟಾಯದೆ ಇರುಳ್ಳುಗಲಟಾಯದೆ ಪರಿಜನನುಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಶಿವನಂ ಮರುಳ್ಗೊಂಡು ಭವಾನಿಯಿರೆ ಕಂಡು ಕೌತುಕಂಗೆೊಂಡು ಸಹಜರಿಯರ್ ತಮತಮಗಂಜಿ ಭಾರತಿಗೋರನ್ನಳಪ್ಪ ನಾರಿಯೊರ್ವಳಂ ಗಿರಿರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಭರದಿಂ ಕಳುಹಿದೊಡೆ ಆ ತರುಣಿ ಭೀತಿಯಿಂ ಪರಿತಂದರಮನೆಯಂ ಪೊಕ್ಕು ಓಲಗದೊಳ್ ನಿಂದು ನಗಾಧಿಪಂಗೆ ನಯಂ ಮಿಗೆ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂ ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಕೆಯ್ಯುಗಿದು ನಿಂದು,

ದೇವಕುಮಾರಿ ಬಾಲೆ ಸುಕುಮಾರಿ ಸಮರ್ಥೆ ಅತಿಸ್ವತಂತ್ರ ನಾ-

ನಾವಿಧ ಶೈಲರಾಜಿ ನವರಾಜಿ ಸರೋವರ ರಾಜಿ ಸಲ್ಲತಾಂ-

ತಾವಳಿ ಸೈಕತಾವಳಿ ಲತಾವಳಿಯೆಂಬವಟಲ್ಲಿ ಸಂತತಂ

ದೇವರ ದೇವನಂ ಶಿವನನರ್ಚಿಸುತಿದರ್ಪಕೊಲ್ಲದೇನುಮಂ

೪೩

ಕಲ್ಲೆನ್ನಳ್, ಮುಳ್ಳೆನ್ನಳ್,

ಮೆಲ್ಲಿತ್ತಿದು ತಿಬಿಟ್ಟಿತೆನ್ನಳತಿಭಕ್ತಿಯೊಳಂ

ತೆಲ್ಲಿ ಸುಖಸ್ಥಳಮುಂಟಾ-

ದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪೂಜೆಗೀಡಾಗಿರ್ಪಳ್

೪೪

ಬರೆದರೊ 1 ಬೈತರೊ 2 ಪೊಲ್ದರೊ
ಪೊರೆದರೊ 3 ಬೆಚ್ಚರೊ ಮರಳ್ಳಿ 4 ಕರುವಿಟ್ಟರೊ 5 ಕಂ
ಡರಿಸಿದರೊ ಕಡೆದರೊ ಎನೆ
ಗಿರಿರಾಜತನೂಡೆ ಪೊಜೆಯೊಳ್ ರಾಜಸುವಳ್

೪೫

ಬೇಡೆಂದೊಡೆ ಮಾಣಳ್, ನಲಿ
ದಾಡುವಳಪ್ಪುವಮರ್ಚುವಳ್ ಪುಳಕೆಪ್ಪಳ್,
ಮಾಡುವ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯೊಳ್
ನೋಡಳ್ ನುಡಿಯಳ್, ಭವಾನಿಯೇನೆಂದಪಾಯಿ

೪೬

ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸೆ ಕೇಳ್ವ ಗಿರಿರಾಜಂ ನಿಜಾತ್ಮಜಾವಲೋಕನ
ಹರ್ಷವದನಂ ಭದ್ರಾಸನದಿಂ ಭೋಂಕನೆಳ್ವ ಪೊಪಮಡುತ್ತೆ ನಡೆತಂದು
ನುಣ್ಣಣಲ ಶಿವಲಿಂಗಮಂ ಅಗಣಿತಪ್ರೇಮದಿಂ ಸೊಗಸುಮಿಕ್ಕುಮಿಗೆ
ಪೂಜಿಸುತಿದರ್ ಮಗಳಂ ಕಂಡು,

ಬಿಡದೇಳ್ವ ಪುಳಕತತಿಯೊಡ-
ನೋಡನಾನಂದಾಶ್ರುಪೊಗೆಯೆ, 7 ಬಗೆವೆರ್ಚುತ್ತಿ-
ಮರ್ಡಿ ಮೂವಡಿ ನಾಲ್ವಡಿ ಯ-
ಯ್ವಡಿ ಸಂತಸದಿಂದೆ ತಂದೆ ಮಗಳಂ ಕರೆದಂ

೪೭

ಬಾರೆನ್ನಾಯುವೆ ಬಾರ ಪುಣ್ಯತತಿಯೇ ಬಾರೆನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವೇ
ಬಾರೆನ್ನದಿಯೆ ಬಾರ ಶೈವನಿಧಿಯೇ ಬಾರೆನ್ನಯ ಪ್ರಾಣವೇ
ಬಾರೆನ್ನೊಲೈಯೆ ಬಾರ ತತ್ವಸುಖಮೇ ಬಾರೆನ್ನ ಮಾತಾಮಹೇ
ಬಾರೆನ್ನಾಳ್ವಳೆನುತ್ತಮೊಲ್ವ ಕರೆದಂ ಶರ್ವಾಣಿಯಂ ಶೈಲಸಂ

೪೮

ಇಂತು ಕರೆದ ನಿಜಜನಕಜನಿತ ಸ್ನೇಹರಸಾದ್ರ್ಯ ಮಧುರಾಕ್ಷರ
ಸಮ್ಮಿಳಿತ ಸಾತ್ವಿಕರಸಮಂ ಕೇಳ್ದು, ಪುತ್ರೀಭಾವಮಂ ನಟಿಸಲೆಂದು,
ಶಿವಲಿಂಗಮಂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಬಂದು ಪಿತನನಪ್ಪಿದಾಗಳ್
ಗಿರಿರಾಜಂ ಮೂರ್ಛಾರ್ಥಾಘ್ರಾಣಂ ಬೆರಸು ಅಗಲದಪ್ಪಿದಂ.

ಸುತ್ತಿದ ಪರಮಸ್ನೇಹದೇ
ಮತ್ತಂ ಮತ್ತಪ್ಪಿ ಪುಳಕಿಸುತ್ತಂ ಪುಟವೇ
ಋತ್ತುಂ ಪೊಣ್ಣುತ್ತಂ ನಲಿ
ಯುತ್ತೆ ಗಜಾರೂಢನಾಗುತುಂ ಗಿರಿರಾಜಂ

ತನೂಜೆ ಸಹಿತ ಪುರಕ್ಕೆ (ಬಂದು) ಸಿಂಹವಿಷ್ವರಸ್ಥಿತನಾ (ಗಿರಲ್)
ಮೇನೆ ನಡೆತಂದು ಭವಾನಿಯಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತುಂ

ಏನೆನ್ನಾಯುವೆ ಎನ್ನಪಾರಸುಖವೇ ಏನೆನ್ನಪುಣ್ಯಾಬ್ಧಿಯೇ
ಏನೆನ್ನತ್ಸವಮೇ ವಿಳಾಸನಿಧಿಯೇ ಏನೆನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯಮೇ
ನಾನಾಪರ್ವತದೊಳ್ ವನಪ್ರಕರದೊಳ್ ಸಂಪೂರ್ಣಕಾಸಾರದೊಳ್
ನೀನೇಕಿಂತಿರಲೇಕೆ ತಾಯೆ ಎನುತುಂ ಬಂದಪ್ಪಿಕೊಂಡಪ್ಪಿದಳ್ ೫೦

೨. ಗಿರಿಜಾವಧೂ ನಿತ್ಯಶಿವಾರ್ಚನೆ

ಶಿವಶಿವ ನಳನಳಿಸುವ ಶೈ-

ಶವದೊಳ್ ಬಳೆಯುತ್ತಮಿರ್ಪ ಗಿರಿಜೆಗೆ ರೂಪೋ-

ಕ್ಷವದೊಡನೆ ಮೆಲೆವ ದಶವ-

ರ್ಷವದಾಯ್ತು¹ಲರ್ಗಣೆಗೆ ಶಿ ಕೂರ್ಪು ಕೂಡುವ ತೆಲದಿಂ. ೧

ಇಂತಾಗೆ ಮೇನೆಯುಂ ತತ್ಪಾಂತನುಂ ತನುಜೆಯುಂ ಮನದಿಂ
ತೂಪಿಱಿಯುತ್ತೆ ತನ್ನೊಳಿಂತೆಂದರಾ :

ಕಿಲಿನವದ್ಯಂ ಚರಿತಂ, ಮು

ನ್ನಿನ ಪರಿ ತಾನಲ್ಲ, ಬಾಲ್ಯಮಾವೋದುದೆ, ಯೌ

ವನಮಾಸಾರ್ದುದೆ, ಬಣ್ಣಿಸು-

ವನ ಜಾಣ್ಮೆಗತರ್ಕ್ಯಮತುಳಮನುಪಮಮಧಿಕಂ. ೨

ಎಂದಿಂತು ಮಗಳ ವಯಸ್ಸಂಧಿಯಂ ವಯಃಪರಿಣತರಪ್ಪ ಮಾತಾ
ಪಿತೃಗಳ್ ಬಣ್ಣಿಸುತಿರ್ಪಿನಂ ಅನುಕ್ರಮದಿಂ ಪಲಕೆಲವು ದಿನಕ್ಕೆ ಪಾರ್ವತಿ
ಯಂ ನವಯೌವನಂ ಸಾರ್ವಲ್ಲಿ,

ಮನದಾಸೆ ವದನದೊಳ್, ಲೋ-

ಚನದೊಳ್ ನುಡಿ, ನಗೆ ಕವೋಳದೊಳ್, ಕೋಪಂ ಪು-

ರ್ಬಿನೊಳಲವು ಬುದ್ಧಿಯೊಳ್, ಭಾ-

ವನೆ ಚಿತ್ತದೊಳಮರ್ದುವಂಬಿಕೆಗೆ ಯೌವನದೊಳ್ ೩

ಈ ರೂಪಿಂಗೀ ಯೌವನ-

ಕೀ ರಮಣೀಯಾಂಗವತಿಗೆ ಮಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯ-

ಕ್ಕೀ ರಾಜಿಪ ಗಿರಿಜೆಯ ವಿ-

ಸ್ತಾರಕ್ಕುಂ ವರನನಿಂದುಧರನೇ ಬಲ್ಲಂ

೪

ಎಂದಿಂತು ನುಡಿಯುತ್ತೆ ಶರ್ವಾಣಿಯ ರೂಪಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಬೆಟಗಾಗಿ
ಮೇನೆಯ ತಪಕ್ಕೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಕರುಣಿಸಿ ಬಂದಳೆಂಬುದನತ್ಯಾಶ್ಚ
ರ್ಯದಿಂ ಮುಱಿದು,

ತಿಳಿಯದೆ ಮೇನಾಸತಿಯುಮು

ಚಳಪತಿಯುಂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತುಮಿರೆಯಿರೆ, ತೋಱು-

ತ್ತಳವಲ್ಲದೆ ನಳನಳಿಸುತೆ

ತಳತಳಿಸುತೆ ಪೊಳೆದು ಬಳೆವ ಬೆಳಗಾಗಸದೊಳ್

೫

ಆ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ

ಅನ್ಯತಮಯೂಖ ಮಂಡಲದಿನೇಕ್ತರುತಿರ್ಪ ಶಶಾಂಕಮೂರ್ತಿಯೋ,
ಅವುರನದೀಪ್ರವಾಹದೊಳಗಿಂದೊಗೆತರ್ಪ ವಿಶಾಲಪುಣ್ಯಮೋ,
ಪ್ರಮುದಿತಶೈವಕೀರ್ತಿ ಬರುತಿರ್ಪುದೋ, ಎನೆ ಬಂದನಳ್ಳುಪಿಂ
ವಿಮಳವಿಶಾರದಂ ಘನಶರದ್ಭುನ ಸನ್ನಿಭನೊಲ್ಲ ನಾರದಂ

೬

ಬರೆ ಗಿರಿಪತಿಯುಂ ಸತಿಯುಂ

ವರ ಮುನಿಗತಿವಿನತರಾಗಿ, ಭದ್ರಾಸನದೊಳ್

ಭರದಿಂ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತುಂ,

ಚರಣಂದೊಳೆಯುತ್ತೆ ತೀರ್ಥಜಳಮುಂ 1 ತಳೆದರ್

೭

ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಶೈವನಿಧಿ ಶಂ-

ಕರಮೂರ್ತಿ ಕೃಪಾಪಧೈಕ ವರಶಾಂತಿಸುಧಾ

ಕರಮೂರ್ತಿ ದೇವ ನಿಷ್ಕಯ

ಬರವಿಂದೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆನೆಂದಿಂತೆಂದರ್

೮

ಬರವೆಂತಾದುದು ನಾಕಲೋಕಸುಖಮಂ ಬಿಟ್ಟೀ ಧರಾಮಂಡಲ-
 ಕೈರದಿಂದೆಮ್ಮಯೆ ಪುಣ್ಯವೆಮ್ಮ ಜನನಂ ಸಾಫಲ್ಯವೆಮ್ಮಿಂದೆ ವಿ-
 ಸ್ತರ ಸೌಖ್ಯಾಕರರಾರೆನುತ್ತೆ ನಲವಿಂ ಬಿನ್ನಯ್ಸುತಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ
 ಬರುತಿರ್ದಳ್ ಗಿರಿಜಾತೆ ಮೋಡಶ ಸಹಸ್ರ ಸ್ತ್ರೀ ಪರಿಸ್ಪಂದದೊಳ್ ೯

ಇದು ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲೆಯೋ, ಚಂದ್ರಮನ ಕಮನಪೀಯೂಷದೀಪ್ತಿ
 ಸ್ವರೂಪೋಃ
 ಮದನಾಸ್ತ್ರವ್ರಾತಮೋ, ನೂತನನಲತಿಕಾನೀಕಮೋ, ನಾಕಲೋಕಾ-
 ಸ್ತದ ನಾರೀಕ್ಷೀರವಾರಾಶಿಯೋ, ಸುರುಚಿರಸೌಂದರ್ಯಸಂಘಾತಮೋ, ನೋ-
 ಡಿದು ತಾನೆಂಬಂತೆ ತೀವಿರ್ದಬಲೆಯರೊಳಗಿದ್ ಂಬಿಕಾಕಾಂತೆ ಬಂದಳ್
 ೧೦

ಕಂಡಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಂ ಬೆರಸು, ಹರಿಸದಿಂ ನಾರದಂ ಭೀತಿಯಂ ಕೆಯ್-
 ಕೊಂಡಿಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದೈಕಪ್ರಭೆಗೆ ವಿಭವದಿಂದಂ ನವಾಶ್ಚರ್ಯಪೂರ್ವಂ
 ಹುಂಡೇಳ್ವಾನಂದ ರೋಮಾಂಚದ ಮೊದಕೆಗಳಂ ತಾಳ್ವು ನಿಂದಿದುರ್
 ತಾಯೇ

ಚಂಡಾಂಶುವ್ರಾತ ತೇಜೋನಿಧಿ ಶರಣೆನುತುಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಂ
 ಮಾಡುತಿರ್ದಂ ೧೧

ಇಂತಾರ್ತದಿಂ ಸ್ತೋತ್ರಂಗೆಯ್ಯೆ ಕೇಳ್ವು, ಕೌತುಕಂದಾಳ್ವು, ಗಿರಿ
 ರಾಜನುಂ ಮೇನೆಯುಮಿದುರ್, ಎಲೆಲೆ ಮುನೀಂದ್ರಾ, ನಿಮ್ಮಡಿ
 ಗಳ¹ ನೊಚ್ಚತಂಗೊಂಡುಚ್ಚಾಸನದೊಳಿರಿಸಿ ಪಾದೋದಕಮನಾದರದಿಂ
 ಕೊಂಡು ಅತಿ ಹರ್ಷದಿಂ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವಲ್ಲದೆ ಎಮ್ಮ ಮಗಳ್ಗೆ ನಿಮ್ಮಡಿ
 ಗಳ್ ವಂದನೆಗೆಯ್ದುದತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ಅಜ್ಞಾನದಿಂ ನುಡಿಯೆ, ದಿವ್ಯ
 ಜ್ಞಾನಿ ನಾರದಂ ನಸುನಗುತ್ತುಮಿಂತೆಂದಂ :

ಸೇವದಿಂದಂ ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯೋದರದೊಳೊಗೆದೊಡೀ ಬಾಲೆಯಂ

ಪುತ್ರಿಯೆಂಬೊಂ

ದವಿಚಾರಂ ಬೇಡ, ನೀವೇ ಜನನಿಜನಕರಲ್ಲಲ್ಲವಂತಿರ್ಕೆ, ತಾಯೇ,
ಸವರತ್ನಕ್ಕುಬ್ಬಿ, ಚಿಂತಾಮಣಿಗೆ 1 ಮೊರಡಿ, ಮುತ್ತಿಗೆ 2 ಸಿಂಪಿಂದುವಿಂಗಂ
ರವಿಗಂ ಪೂರ್ವಾಶೆ, ಲಿಂಗಕ್ಕವನಿ, ಸುಧೆಗೆ ದುಗ್ಧಾಬ್ಬಿ, ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಕಂಠ

ದಕ್ಷನ ಶಿವನಿಂದೆಗೆ ಕಮ-

ಲಾಕ್ಷ್ಮಿ ಮಹಾದೇವಿ ಸೆಡೆಮ ನಿಜಯೋಗದೊಳಿಂ-

ತಕ್ಷಯನಿಧಿ ಮೇನೆಗೆ ಕರು-

ಣೀಕ್ಷಣಿಯಾಗುತ್ತೆ ಬಂದುವಂ ಭಾವಿಸಿರೇ

೧೩

ಅದು ಕಾರಣದಿಂ ಮುನ್ನಮೆ

ಮೊದಲಿಂ ಹರನರಸಿ ಗಿರಿಶನರ್ಥಾಂಗಿ ವರ-

ಪ್ರದೆ ವರನೀಶ್ವರನೀಕೆಗೆ,

ಮುದದಿಂ ಶಿವನಲ್ಲಿಗಿರದೆ ಕಳಿಪುವುಮಚಿತಂ

೧೪

ಗಿರಿಸುತೆ ಬಳೆವನ್ನೆವರಂ

ಹರನಿರ್ವಪನೊಲ್ಲು ಹೇಮಕೂಟಸ್ಥಳಮೊಳಾ

ಪರಿಪೂರ್ಣಪರಂಜ್ಯೋತಿ

ಸ್ವರೂಪ ನಿಜಯೋಗ ಭೋಗರಾಗೋನ್ನತಿಯಿಂ

೧೫

ನಿನಗಪುಪಲ್ ಬಂದೆಂ ಶ-

ವರ್ನ ವಧು ಶರ್ವಾಣಿಯೆಂದು, ನಗಜೆಯ ನಗರಾ-

ಜನೆ ಕೇಳಾ ಭರದಿಂ ಕೈಲಾ-

ಸನಗಕ್ಕಾಂ ಪೋಪೆನೆಂದು ನಾರವನೆಂದಂ

೧೬

ಎನೆ ಕೇಳ್ವು ಶೈಲರಾಜಂ

ವಿನಯಂ ಬೆರಸಗಜೆಗಂದು ಕೆಯ್ಯುಗಿಯುತ್ತಂ,

ಮನದೊಳ್ ಬಿಟಗಾಗುತ್ತಂ,

ಘನಶೈವಾಂಬುನಿಧಿಗೆ ನಾರದಂಗಿಂತೆಂದಂ

೧೭

ನೀವೆಂದಂತೆ ಭವಾನಿಯಂ ಮುಟಿದು ಪುತ್ರೀಭಾವನುಂ ತಾಳ್ದಿವಿ-
ನ್ನೇವೇಳ್ವೆಂ, ಮರುಳಾಗುತಿದೆಮಗೆ ನಿಮ್ಮಿ ಬೋಧೆಯಿಂ ಜ್ಞಾನಸ-
ದ್ಭಾವಂ ಪುಟ್ಟಿದುದಿಂಪಿನಿಂ ಪರಸುತುಂ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನಿ-
ರ್ವಾಪಾಸಕ್ಕರದುಯ್ದು ತೋಪುದಪೆನೀ ಶರ್ಮಾಣಿಯಂ ಜಾಣೆಯಂ ೧೮

ಎಂದು ನಾರದಮುನಿಯಂ ನಾಕಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ, ಆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ
ಪೇಳ್ವ ಅತಿಹಿತ ವಚನನುಂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಶಿವಸುಖಲತೆಯಂ ನಿಜ
ಸುತೆಯಂ ಕರೆದೊಡೆ, ಮಹಾದೇವಿ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು
ನಿಂದಿದಾರ್ಗಳ್,

ಪದೆಪಿಂದಂ ಬಂದು ಮೇನಾಸತಿ ನಿಜಸುತೆಯಂ ನೋಡಿ ಮುಂಡಾಡಿ,

ದೇವೀ,

ಸದಳಂಕಾರೈಕಪಾತ್ರೇ ಪುಲಿ ಕರಡಿ ಮಹಾಸರ್ಪ¹ನಮ್ಮಾವು ಸಿಂಹಂ

ಮದವನ್ನಾತಂಗಳನುಗ್ರಗ್ರಹವಿಡಿದ ಬಿದಿರ್ಬೆತ್ತವುಂಟಲ್ಲಿ, ತಾಯೇ,

²ಪದುಳಂ ಪೋಗವ್ವ ಪೋಗಿಂದತಿಭಯರಸದಿಂ ಬುದ್ಧಿವೇಳುತ್ತಮಿದರ್ಗಳ್

೧೯

ಎಂದಿಂತು ಪೇಳೆ ಕೇಳ್ವು ಮನದೊಳ್ ನಸುನಗುತ್ತಂ ಮಾತೆಯ
ಮಾತಿಗೊಡಂಬಟ್ಟು, ವಿನಮಿತಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯಂ ಪರ್ವತರಾಜಂ
ಪುಷ್ಪಕದೊಳ್ ಬಿಜಯಂಗೈಯ್ವಿ ತಾನುಂ ಕುಳ್ಳಿದು, ಪಿಂದಣ ವಿಮಾನಂ
ಗಳೊಳ್ ಜಯವಿಜಯೆಯನಿಪ್ಪಿರ್ವರಂ ಬರಲ್ವೇಳ್ವು, ಗಗನಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು
ಮಾಪು ಪಾಪು ತ್ರೈಕ್ಷನಂ ನೆನೆದು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಡೆತರ್ವಾರ್ಗಳ್

ಪಲವುಂ ದೇಶಂಗಳಂ ಭಾಸುರ ನಗರಿಗಳಂ ತತ್ತಟಾಕಂಗಳಂ ನಿ-
ಶ್ಚಲಕೇದಾರಂಗಳಂ ಪರ್ವತವಿತತಿಗಳಂ ವಿಂಧ್ಯಸಂದೋಹಮಂ ನಿ-
ರ್ಮಲ¹ಕಾಸಾರಂಗಳಂ ತಾವರೆಗಳನಳಿಯಂ ಹಂಸಮಾಲಾ ವಿಳಾಸೋ-
ಜ್ವಲಮಂ ನೋಡುತ್ತೆ ತೋಱುತ್ತಗಜೆಗೆ ನಗನಾಥಂ ಬರುತ್ತಿದನಾಗಳ್

೨೦

ತರಳತರಂಗಮುದ್ರೆಯನನೇಕಮುನೀಂದ್ರಮನಸ್ಸುಭದ್ರೆಯಂ,
ಪರಮಸುಧಾರಸಾದ್ರಿಯನಪಾರಗಭೀರಸಮುದ್ರೆಯಂ, ಪರಾ
ಪರಸುಖನಿದ್ರೆಯಂ ದುರಿತಮಾಲೆಗುಪದ್ರಿಯನತ್ಯನೂನ ವಿ
ಸ್ತರಸುಕೃತಾರ್ಥೆಯಂ ನೆಱೆನೀರಿಕ್ಷಿಸು, ಪಾರ್ವತಿ, ತುಂಗಭದ್ರೆಯಂ ೨೧

ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತುಂ ತೋಱುತ್ತುಂ ಬರೆವರೆ ಮುಂತನಂತಗುಳ್ಳ
ಲತಾವೃಕ್ಷ ಗುಹಾಗಪ್ಪರಂಗಳೊಳ್ ಶಿವಧ್ಯಾನ ನಾನಾತಪೋಭರಭರಿತ
ಮಾದೆ ಮನುಮುನಿಸ್ತೀಮದಿಂ ಹೇಮಕೂಟಾಚಳ ಪ್ರಾಂತಮಿದುರ್ದು.

ಅಲ್ಲಿ,

ಗಣ್ಯಾತೀತರ್ ಶಿವಲಾ

ವಣ್ಯದೆ ಸರ್ವಾಂಗ ಭಸಿತದಿಂ ನರೆಯಿಂ ಕಾ

ರುಣ್ಯದಿನತಿಥವಲಿಮದಿಂ

ಪುಣ್ಯಂ ಪಣ್ಣದ ತೆಪದೆ ತಾಪಸರಿಪರ್

೨೨

ಕರೆಯವು ಕೋಕಿಲೆ, ಮಧುಪಂ

ವೊರೆಯವು ಗಿಳಿಗಳಪವನಿಲನಲ್ಲಾಡಂ ಪೆ

ರ್ಮರನಂ ಗಿಡುವಂ ಲತೆಯಂ

ಗುರುಶರ್ವ ಸಮಾಧಿಭೀತಿಯಿಂದಾ ನಗದೊಳ್

೨೩

ಅಂತವರನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತುಂ ಬರೆವರೆ ಮುಂದೆ

ಭಾನುಪ್ರದ್ಯೋತಕಾಯಂ ನುತಸುಕೃತನಿಕಾಯಂ ವಿಮಾಯಂ, ಮಹೇಶ
ಧ್ಯಾನಾರೂಢಂ ಸಗಾಢಂ ಸವಮಳಗುಣಚೂಡಂ ಶಿವಜ್ಞಾನಲೀಢಂ
ಶ್ರೀನಂದೀಶಂ ಸುವೇಶಂ ಸುರುಚಿರಸುಖಸಾಕಾರಸಾರಂ ಸುಧೀರಂ
ಸಾನಂದಂ ಕಾದುನಿಂದಂ ಗಿರಿಶಿಖರಮುಖದ್ವಾರಮಂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ ೨೪

ಅಂತಿರ್ದ ನಂದಿನಾಥಂ

ಮುಂತಿವಿರ್ದಂದಗಜೆಗೆಜಗಿ 1 ಹೆರಸಾರ್ದೊಲವಿಂ

ದಂ ತಾಯೆ ದೇವಿ ಶಾಂತೆ ಅ

ನಂತಗುಣಾಭರಣೆ ಕರುಣೆ ಶರಣೆನುತಿರ್ದಂ

೨೫

ತೊಳಗುವ ಶಾರದ 2 ನೀರದ

ದೊಳಗಿಂ ಮಿಂಚಿಳಿನ ತೆಜದೆ ಗಿರಿಸುತೆ ಶಶಿಮಂ

ಡಳದಧಿದೇವತೆ ಧರಣೀ

ತಳಕ್ಕೆ ಬರ್ಪಂತೆ ಪುಷ್ಪಕದಿನಿಳಿತಂದಳಾ

೨೬

ಒಡನಿಳಿದಂ ಗಿರಿರಾಜಂ ;

ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಭೋಂಕನಿಳಿಮ ಜಯವಿಜಯಗಳಾ

ಗಡೆ ನವರತ್ನದ ತಿಪ್ಪಾವುಗೆ

ಯಿಡೆ ಮೆಟ್ಟಿವಳಗಜೆ, ಮುಟ್ಟಿದಳಾ ಶಿವನೊಲನಂ

೨೭

ಗಿರಿರಾಜಂ ಕೈಗುಡೆ, 4 ನೇ

ವುರವ ಕಳಧ್ವಾನನೊಗೆಮ ನಗಮಂ ಜಗಮಂ

ಪರಿವೇಷ್ಟಿಸೆ, ಬರುತಿರ್ದಳಾ

ಪರಮೇಶ್ವರಿ ಚಂಪುಧರನನೀಕ್ಷಿಸ ಭರದಿಂ

೨೮

ಅಂತು ಬರೆವರೆ,

ಇದು ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಭಾಪ್ರಸರನೋ, ಸಂಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಂಶು ಸಂ

ಪದನೋ, ಶಾಶ್ವತಸೂರ್ಯಕೋಟಿರುಚಿರ ಪ್ರದ್ಯೋತನೋ, ಮಿಾಱು ಸ್ವೋ

ಣ್ಮದ ಸರ್ದೇಶ ನಿಜಪ್ರಕಾಶನಿಧಿಯೋ, ಪೇಳೆಂಬಿನಂ ತೋಟುತಿ
ದುರ್ದು ದಿಶ್ನಂಕುಳ ನಿರ್ಮಲೀಕೃತ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪ್ರಭಾಮಂಡಲಂ ೨೯

ಆ ಪ್ರಭಾಮಂಡಲದೊಳಗೆ

ವಿಳಸತ್ವದ್ವಾಸನಂ ಭಾಸುರಭಸಿತವಪುರ್ವಲ್ಕಲಂ, ಧ್ಯಾನಮುದ್ರಾಂ
ಗುಳಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾರುಚಿನಳನಗುಣವ್ರಾತ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ,
ಲಳಿತಾಸ್ಯಂ, ಸ್ನಿಗ್ಧಗಂಡಂ, ಮುಕುಳತನಯನಂ, ಚಿತ್ತನಿಷ್ಕಂಪನಂ, ಹಿಂ
ಗಳವರ್ದೋದ್ಯಜ್ಜ ಟಾಮಂಡಲಮೆಸೆಯೆ ತವೋವೇಷದಿಂದೀಶನಿರ್ದಂ. ೩೦

ಮನವೆಂತುಂ ಬುದ್ಧಿಯೋಳ್, ಬುದ್ಧಿಯ ನಿಲವದಹಂಕಾರದೊಳ್ ತಾ
ನಹಂಕಾ

ರ ನಿಜಂ ಚಿತ್ತಾಂತದೊಳ್, ಚಿತ್ತದನೆಲೆ ವಿಲಸತ್ಪ್ರಾಣದೊಳ್,

ಪ್ರಾಣಮುಂ ಜೀ

ವನೊ¹ಳಾದಂ ಕೂಡೆ ಜೀವಂ ಪರಮನೆನಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಯ

ನಿಷ್ಕಾಮಿನಿಷ್ಕಂ

ಪ ನಿವಾತಜ್ಯೋತಿರೂಪಂ ನಿರುಪಮನೆನಿಸಿದ್ವಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗಂ ೩೧

ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಜ್ಞಾನಮ

ಯಂ, ನಿಜತೇಜೋ ವಿಲೀನಮಾನಸನಚಲಂ,

ತನ್ನಂ ತಾನೇ ಜಾನಿಸ

೨ ಬಿನ್ನದೊಳಗಿರ್ದನಭವನದ್ವಯರೂಪಂ

೩೨

ಮಾತಿನಕೆವೇಧಿಯ ಬೋಧಿಯ

ಭೂತಾದಿಯ ಪಂಚವಿಂಶತಿಗಳಂ ಮೀಟು

ಜ್ಞಾತೃಜ್ಞಾನಜ್ಞೇಯ

ವ್ರಾತಮನಳಿದುಳಿದು ತಾನೆ ತಾನಾಗಿದ್ವಂ

೩೩

1 ಚಿನ್ನಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ 2 ವಿಶೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನ 3 ಮಾತುಗಳ ಎಲ್ಲೆ
ಕಟ್ಟು

ಪೊಟಗಂ ಬಳಸದ ಮಾಯೆಗೆ

1 ತೆಟಹಂಗುಡದಚ್ಚುಬಚ್ಚುಬಟುಯಟುವಿನ ಸೈ-

ವೆಟಗಿನ ಮಟಹಿನ ಕುಟುಹಿನ

ಕಟಿಗೊರಲಂ ನಿಜಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ಸಂದಿದಂ

೩೪

ಇರೆ ಕಾಣುತೆ ಗಿರಿರಾಜಂ

ಪರಮಸುಖಂಬಡೆದು ಪಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಡಿಯಂ ಸಾ-

ದರದಿಂ ಹರ್ಷಂ ಮೂಡು

ತ್ತಿರೆ ಪುಳಕದ ಮೆಯ್ಯೊಳೊಲ್ಲು ತಿಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿದಂ

೩೫

ಅಂತು ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ನಿಂದು ಕೆಯ್ಯಂ ಮುಗಿದು ಹರನ ಪರತತ್ವ
ಮಯ ಸೌಂದರ್ಯರೂಪಮಂ ನಿಷ್ಕಂಪನಿವಾತಜ್ಯೋತಿರೂಪಮಂ ಗಿರಿಜೆಗೆ
ತೊಲುತ್ತುಂ ಪೊಡೆನುಡು ಪೊಡೆನುಡೆನೆ, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ಕೌತುಕರಸ
ದೊಳಾನಂದಂ ಪುಟ್ಟಿ, ಭಯರಸದೊಳ್ ಭಕ್ತಿಯುಣ್ಣಿ, ಸ್ನೇಹರಸದೊಳ್
ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಪೊಣ್ಣಿ, ಶೃಂಗಾರರಸದೊಳ್ ಲಜ್ಜೆವೆರಸಿ, ಕಲ್ಪತರುವಿನ
ಬೀಳಲ್ ಮಹಾನಿಧಾನಕ್ಕೆಟಗುವಂತೆ, ಕುಸುಮಚಾಪಂ ಕಾಲ್ಗಿಟಗುವಂತೆ
ವಿಲಾಸದಿಂದೆಡದಂಗುಟನುಂ ಲಲಾಟದಿಂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೊಡೆನುಟ್ಟು ನಿಂದು,

ಸದಮಳಮಿದೆ, ಪರತತ್ವದ

ಕಿನಿದಾನಮಿದೆ, ಆದ್ಯರಟುದು ಕುಟುಪಿಟ್ಟಾನಂ

ದದ ಮೊದಲಿದೆ, ಪರಮಾರ್ಥದ

ತುದಿಯಿದೆ, ಗಿರಿಜಾತೆ ನೋಡು, ನೆನೆ ಹೊಗಳೆಂದಂ

೩೬

ಆನಿರ್ವಂತಿರದೇಕೆ ಬೇಡ ತಪವೆಂದೆಂಬಂತಹಂಕಾರದಿಂ,
ನೀನೇ ಸದ್ಗತಿ ದೇವದೇವ ದಯೆಗೆಯ್ಯೆಂಬಂತೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂ,
ಸಾನಂದಾತ್ಮಕನೆನ್ನನೇಕಟುವನೆಂದೆಂಬಂತೆ ನಿರ್ದೇದದಿಂ,
ನಾನಾಭೋಗದೊಳೆಂದು ಕೂಡಿವನೆಂಬಂತಾಸೆಯಿಂ ನೋಡಿದಳು ೩೭

ಶಿವನೀತಂ ನಿಜವಲ್ಲಭಂ, ಮಮಗುರು ಪ್ರಖ್ಯಾತನತ್ಯೂರಿತಂ,
 ಭವನೆನ್ನಾಳ್ವನೆನಿವೃದಂ ತಿಳಿದೆನಾಂ, ನೀಂ ಪೋಗು; ನಿತ್ಯಾರ್ಥನೋ
 ತ್ಸವದಿಂ ಸಂತಸದಿಂ ಸದಾತುರತೆಯಿಂ ಸಾನಂದದಿಂದಿರ್ಪೆನೆಂ-
 ದು ವಿಳಾಸಾಬ್ಧಿ ಭವಾನಿ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳ್ ಭೂಭೃತ್ಯುಲಾಧೀಶನೊಳ್

೩೮

ನುಡಿಯೆ ಗಿರಿರಾಜನೊಲವಿಂ

ವೃಡಾಣಿಯಂ ನೋಡಿ, ಮಗಳೆ ಮಾತೆ, ಕರಂ ನ-

ಟ್ಟಡವಿ ಗುಹೆಗಹ್ವರಂ ಮಡು

ಗಿಡುವಿನವಟೊಳ್ ಪದುಳಮರ್ವಿಸೆನುತುಂ ನುಡಿದಂ

೩೯

ಪತ್ತಡಿಯಿಟ್ಟತಿಮೋಹಂ

ಚಿತ್ತಮನ¹ ಛಿಟಾಯೆ, ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಗಿರಿಜೆ ಲೋ-

ಕೋತ್ತಮೆ ಪೋದಪೆನೆನುತುಂ

ಮತ್ತಂ ಮತ್ತಪ್ಪಿ ಪರಸಿ ಗಿರಿಪತಿ ಪೋದಂ

೪೦

ಅಂತು ಪೋಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ನೋಡಿ ಮುಂದಿರ್ದ ತಪೋಮಯನಂ
 ವೈರಾಗ್ಯಯುಕ್ತನಂ ಭಸಿತಕಾಯನಂ ಸೌಂದರ್ಯರೂಪನಂ ಜ್ಞಾನಪ್ರದೀ-
 ಪನಂ ನಿಜಸುಖನಿವಾಸನಂ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಂ ಕಂಡು, ಶೃಂಗಾರರಸಕ್ಕೆ
 ಮನಂದಂದು, ವೈರಾಗ್ಯರಸಕ್ಕೆ ಮೆಯ್ದೆಗೆದು ಸಹಚರಿಯರಪ್ಪ ಜಯೆ
 ವಿಜಯೆಗಳ್ಗೆ ನಗತನೂಜೆ ನಿರ್ವೇದದಿಂದಿಂತೆಂದಳ್ :

ತಪಮಿಂತಿದು ಮದ್ವಿರಹಾ-

ತಪಮತ್ಯಧಿಕಂ ತುಡುಂಕಬಾರದವಾರಂ ;

ತಪನನತೇಜಕ್ಕಂ ²ವಿ-

ತ್ತಪನವಿಂಗೆಂ ವಿಶೇಷ ಚೋದ್ಯಮಭೇದ್ಯಂ

೪೧

ನಿಗಮಂಗಳ್ ವಿಷ್ಣುವಿರಿಂ-

ಚಿಗಳಲಾಯದ ಶಿವನನವಿವೊಡೆನ್ನಳವೇ ; ತಾಂ

ಬಗೆವೊಡೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಶಿವಭ-	
ಕ್ರೈಗಲ್ಲದಭವಂ ಸಮಂತು ಸಿಲ್ವಂ ನಿಲ್ವಂ	೪೨
ಅದು ಕಾರಣದಿಂ ಭಕ್ತಿ	
ಪ್ರದನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಂಘ್ರಿಗಳನರ್ಚಿಸುವೆಂ ;	
ಸದಮಳ ಶಿವಸುಖ ಮುಖಸಂ	೪೩
ಪದದೊಳ್ ಬಳಿಕೆರ್ಪೆನಪ್ಪಿ ಶರ್ವನ ತನುವಂ	
ಎಂದಬಲೆಯದೊಳ್ ನುಡಿಯು-	
ತ್ತುಂ ದಟ್ಟಡಿಯಟ್ಟು, ಭಕ್ತಿ ತನ್ನಯೆ ಮನಮಂ	
ಬಂದಡರೆ, ಭರಂ ಮಿಗೆ ಮುದ-	
ದಿಂದಂ ¹ ಪುಷ್ಪೋಪಚಯಕೆ ಗಿರಿಸುತೆ ಬಂದಳ್	೪೪
ಎಸೆವ ರಜೋಗುಣಲಸಿತ	
ಪ್ರಸನ್ನಮುಖರಾಗಯುಕ್ತೆ ಶಿವಪದಪೂಜಾ-	
ವ್ಯಸನೆ ಶಶಿವದನೆ ತಿತ್ತಿದಳ್	
ವೊಸ ಹರಿಸಮನಾಂತು ಶಾಂತೆ ಸೇವಂತಿಗೆಯಂ	೪೫
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಶರ್ವನ ಜೆಡೆಮುಡಿ-	
ಯಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲೆಂದು ಸಮ್ಮದದಿಂ ನಿ-	
ಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನೆನುತ್ತಂ	
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಿಯಲದೊಂಗಲಂ ಮಹೇಶ್ವರಿ ಕೊಯ್ದಳ್	೪೬
ನಲವಿಂದಂ ಮುಡಿವಾಳದ	
ನೆಲೆಗೆಯ್ದಂದಗತನೂಜೆ ಬೇರಂ ಬಲ್ಲ-	
ರ್ಗಲೆದೋಪಲೇಕೆ ನೀನೆನು-	
ತೊಲವಿಂ ಪರಿಮಳದ ಬೇರ್ಗಲಂ ಬರೆತೆಗೆದಳ್	೪೭

ಇಂತಿಂತನಂತಕಾಂತಲ-

ತಾಂತಂಗಳನಾಯ್ದು ಕೊಯ್ದು, ಸಂತಸದಿಂದಂ

ಮುಂತೆ ನವಾಂಕುರ ಕಿಸಲಯ-

ದಿಂ ತೀವಿದ ಬಾಲಚೂತದೆಡೆಗೆಯ್ದಂದಳಾ

೪೮

ಒಡನೆ ಜಯ ವಿಜಯಗಳ್ಳ ಮೆಲ್ಲಡಿಯಿಡುತುಂ ಬಂದು ಬಾಲ
ಸಹಕಾರ ತಳದೊಳ್ಳ ಹರಿತ ಭೂಮಿಕೆಯೊಳ್ಳ ಸುರುಚಿರ ಮರೀಚಿಕೆಗಳ್ಳ
ಅಂಕುರಿಸಿತೆಂಬಂತೆ ನಳನಳಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಪೊಸ ಪಸಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕದಳ
ದಳಂಗಳಂ, ಕಮಲಪತ್ರಂಗಳಂ, ನುಣ್ಣೆಳಗಂ ಕಟಿವ ಪೊಂಬಾಳೆಯ
ಪತ್ರಂಗಳನಿಂಬಿನಿಂ ಪಾಸುತ್ತಂ, ಕುಸುಮಕುಲಮನೆಸೆಯೆ ಸುರಿದು,
ಭಾಸುರದುಕೂಲದಿಂ ಪಿಬಾಸಣಿಸಿ, ಶ್ವತಪತ್ರಸೂತ್ರಕುಲನುಂ ಕೆಲದೊಳ
ರಿಸಿ, ಗಿರಿತನೂಜೆಗೆ ಮೆಯ್ಯಕ್ಕ ಕಯ್ಯಮುಗಿದು, 'ಇತ್ತ ಬಿಜಯಂ
ಗೆಯ್ದುದು' ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಕೆಯ್ಯುಡೆ ಪೃದುಪದನ್ಯಾಸದಿಂ ನಡೆತಂದು
ಇಕ್ಕಿದ ಮಾಂದಳಿರ ಪೊಸಪಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕಮನೀಯದಿಂ ಕುಳ್ಳಿ
ರ್ವಾಗಳ್ಳ,

ಪರಿಮಳದಧಿದೇವತೆಯೋ,

ವರಕುಮುದದ ಕೂಡೆ ಬಂದ ಶಶಿಕಳೆಯೋ, ವಾ

ರಿರುಹದ ನಡುವೆಯ್ದುಂದಿಂ,

ದಿರೆಯೋ, ಎನೆ ದೇವಿ ಪೂವಣೀವೃತ್ತಿದಳಾ

೪೯

ಅಂತೋವುತ್ತುಮಿದುರ್,

ಮುಟ್ಟಿದೊಡಾಗಳೆ ಕಂದುವ,

ನೆಟ್ಟನೆ ನೋಡಿದೊಡೆ ಕೊಡಿದೊಡೆ ಬಾಡುವ, ನೆನೆಯಲ್

ತೊಟ್ಟನೆ ಕೊರಗುವ, ಪೂವಂ

ಕಟ್ಟುವ ಪರಿಯಂತೆನುತ್ತಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದಳಾ

೫೦

1 ಹಸುರು ಹುಲ್ಲು 2 ಹೊದಿಸು 3 ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ಸ್ಪರ್ಶಿಸು 4 ಸುಕ್ಕಾಗು, ಕುಗ್ಗು.

ಅಂತು ಚಿಂತಿಸಿ : ನೋಡಿ ಭಕ್ತಿಯೋಳ್ ಕೂಡಿ ಪ್ರಾಜ್ಞಸಲ್ಪೀಡಿ
ಪೂವಂ ಪೂ ಸೋಂಕೆ ಕೊರಗದೆಂಬಂತೆ ತನ್ನ ಕರಕಮಲಮಂ ನೀಡಿ,

ಅತಿ ಸುಕುಮಾರಿ ಸುಖಾಕರೆ

ನುತಗುಣಗಣಯುಕ್ತೆ ಶಾಂತೆ ಸಾತ್ವಿಕರೂಪಾ-

ನ್ವಿತೆ ಸರ್ವಕಳಾನಿಧಿ ಪಾ-

ರ್ವತಿ ಸತಿ ಶತಪತ್ರಸೂತ್ರಮಂ ತೆಗೆಯುತ್ತಂ,

೫೫

ವದನಕ್ಕಂ ಕುಸುಮಕ್ಕಂ

ಪದೆದೆಟಗುವ ಮಧುಕರಂಗಳಂ ¹ ಸೋವುತ್ತಂ,

ವೃದ್ಧತರ ಸರಳಾಂಗುಲಿಯಿಂ

ಸದಮಲೆಯಿರವಂತಿಯರಲ ನೋಲವಿಂ ಪಿಡಿದಳ್

೫೬

ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ನಳಿನ² ಗುಣದೊಳ್

ಕಿತೊಡರ್ಚುತುಂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನಿರವಂತಿಯ ಪೂ-

ದೊಡಿಗೆಗಳಂ ವಿರಚಿಸಿದಳ್

ವೃಡಾಣಿ ವೃಡನವಯವಕ್ಕೆ ಸಡಗರದಿಂದಂ

೫೭

ಇಂತು ಪುಷ್ಪಾವಳಿಯಿಂ ಪಲವುಂ ತೆಟದ ಬಂಧನುಂ ಸಮೆದು
ಬಳಲ್ದು, ಸ್ವೇದಭರಿತಗಂಡಸ್ತಳೆಯುಂ, ಶಿಥಿಲೀಕೃತಕರಕಳೆಯುಂ ಆಗಿದರ್
ಪಾರ್ವತಿಯುಂ ಕಂಡು ಸಹಚರಿಯರ್ ಬಂದು ಪಿನಾಕಿಯ ಮನೋ
ರಥಮಂ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂ ³ ಪಸದನಂಗೊಳ್ವಂತೆ, ಕುಸುಮ ಬಾಣಮಂ
ಪೊಸಗಂಪಿಂ ಕೂರ್ಪಿಡುವಂತೆ, ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ಮೋಹದಿಂದೊಲ್ವಂತೆ,
ಸೌಕುಮಾರ್ಯನಿಧಿಯಪ್ಪ ಶರ್ವಾಣಿಗೆ ಶೃಂಗಾರಂಗೆಯ್ದು ಅನುರಾಗದಿಂ
ಕೆಯ್ಯೊಟ್ಟ ಕೆಳದಿಯರ ಕೆಯ್ಯೊಳ್ ಮೆಯ್ಯಂ ಮಲಂಗಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲ
ನಡಿಯಿಡುವಾಗಳ್, ಶಿವನ ಮನೋರಥಂ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತೆ ಹರನ

ಮೆಚ್ಚು¹ ಹರೆಯಂಬಡೆದಂತೆ, ಶಂಕರನ ಬಿಂಕಂ ಬಿನ್ನಣಮಾದಂತೆ,
ಚಂದ್ರಕಳೆ ಕಣ್ಣಿಹಿಡಿದಂತೆ, ನೆಹಿಮೆಹಿಡಿದು ನಡೆತಂದು ನಗತನೂಜೆ
ಚಂದ್ರಧರನ ಮುಂದೆ ನಿಂದು,

ಇರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ಕಾಮಂ

ತರದಿಂ ತೆಗೆದೆಚ್ಚು ಕುಸುಮಬಾಣಮಿದೆಂದಾ

ಗಿರಿಶಂಗೆ ತೋರ್ಪ ತೆಹದಿಂ

ನೆರೆಪಿವಳಭವಾಂಘ್ರಿಗಳ್ಗೆ ಪುಷ್ಪಂಜಲಿಯಂ

೫೪

ಸಂದಣಿಸುವ ನವನವಪುಳ

ಕಂ ದಟ್ಟಯಸ್ಸತ್ತೆ ನೆಗೆಯೆ ಶಶಿಮೌಳಿಗೆ ಪೂ-

ರ್ಣೀಂದುಮುಖಿ² ಪೊಡೆಮಡುತ್ತಾ-

ನಂದಾಶ್ರುಗಳಿಂದೆ ಚರಣತಳಮಂ ತೊಳೆದಳಾ

೫೫

ತನತನಗೆ ಮುಂಚುವಿಂದ್ರಿಯ-

ನಿನಹಮ³ ನೋವುತ್ತೆ ಗಿರಿಜೆ ಹರಕಂದರದೊಳಾ

ನವಕುಸುಮಮಾಲೆಯಂ ಸಾ-

ಚೂರ್ವ ನೆವದಿಂ ಸೋಂಕಿ ಸೋಂಕಿ ಪುಳಕಿಸುತಿದಳಾ

೫೬

ಭರದಿಂದಂ ನವಕುಸುಮಾ-

ಭರಣಂಗಳನಭವನಂಗದೊಳಾ ಸಿಂಗರಿಸು-

ತ್ತರಳುತ್ತುರ್ಬುತೆ ಕೊರ್ಬುತೆ

ಗಿರಿಸುತೆ⁴ ನಟಿಸುಯ್ಯ ಧೂಪಮಂ ಪದೆದಿತ್ತಳಾ

೫೭

ಇಂತು ಸಾತ್ವಿಕಭಾವೋನ್ಮತ್ತೆ ಪಾರ್ವತಿ ಪಲವುಂ ಭೋಗಂಗಳಂ
ರಾಗದಿಂ ರಾಜಮೌಳಿಗೊಲ್ಲ ಪೂಜೆಯ ನೆವದಿಂ ನಿವೇದಿಸಿ, ಪುಣ್ಯಮಂ
ಸೇವಿಸ ಧರ್ಮದಂತೆ, ಭಕ್ತಿಯಂ ಬಯಸುವ ಪುಣ್ಯದಂತೆ ಶಿವಚ್ಛಾನ

1 ಹರಡು, ವೃದ್ಧಿಸು (ಹರಿ-ಕೊಂಬೆ : ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ)

2 ನಮಸ್ಕರಿಸು 3 ನಿಗ್ರಹಿಸು 4 ಕಂಪುಳ್ಳ ಉಸಿರು

ಮ¹ನೆಳಸುವ ಭಕ್ತಿಯಂತೆ, ಶಿವಸಂಗಮಂ ಬಯಸಿ ಮನ್ಮಥಮನೋರಥ
ದುರ್ಲಭವಲ್ಲಭನಂ ನೋಡುವಾಗಳ್,

ಪೊಸಜೆಡೆಯೊಳ್ ತೊಡಂಕಿ, ನೊಸಲೊಳ್ ²ನಡೆವಾಡಿ, ಕಪೋಲಭಾಗ
ದೊಳ್

ಪಸರಿಸಿ, ಲೋಚನಂಗಳೊಳಮರ್ಚಿ, ತದಾಸ್ಯದೊಳೊಂದಿ, ಕಂಠದೊಳ್
³ಮಿಸುಗಿ, ಭುಜಾಗ್ರದೊಳ್ ತೊಳಗಿ, ವಕ್ಷದೊ⁴ಳಾಳ್ ಕರಂಗಳೊಳ್ ವಿರಾ
ಜಿಸಿ, ಪದದಲ್ಲಿ ಬಿಳ್ಳುವು ಭವಾನಿಯ ಮಾನಿಯ ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿಗಳ್. ೫೮

ಇಂತು ಶರ್ವನ ಸರ್ವಾಂಗದೊಳ್ ನೋಟಂ ಮುಸುಂಕಿ ನೋಡಿ,

ಬೆನುರ್ವಳ್, ಬೆರ್ಚುರ್ವಳುರ್ಬುವ-

ಳಮರ್ವಳ್, ಪೆಟಿಸಾರ್ವಳಂಜಿ ನಿಲ್ವಳ್; ಸೋಂಕಲ್

ನಿಮಿರ್ವಳ್, ನೆನೆವಳ್, ಮುನಿವಳ್,

ಸಮಸಲ್ವಳ್, ಗಿರಿಜೆ ಸೆಡೆದು ಸುಯ್ಯಳ್, ⁵ಕಾಯ್ವಳ್ ೫೯

ಚಾರುತರ ಕಾಂತಿಮಯ ಸುಕು-

ಮಾರಾವಯವಂಗಳಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಲಿವಳ್;

ತಾರಾಚಳನಾಥನ ಘನ-

ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕಂಜಿ ನಡುಗಿ ⁶ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳ್ವಳ್ ೬೦

ಇಂತು ರುದ್ರನ ಮನೋಹರಮೂರ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ
ತಣೆಯದೆ, ಸೋಂಕಿ ಸೋಂಕಿ ಸವೆಯದೆ, ಪೊಗಳ್ಳು ಪೊಗಳ್ಳು ತೀಳದೆ,
ನೆನೆದು ನೆನೆದು ನೆಲೆಯದೆ, ನಡೆತಂದು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ಪೊಚ್ಚು ಪೊಸ
ಪೂಗಳನಚ್ಚರಿ ಮಿಗೆ ತಂದುತಂದಂದಂದಿಗೆ ಚಂದ್ರಧರನಂ ಕಳಾನಿಧಿಯಂ
ವಿಳಾಸದಿಂ⁷ ದಾರ್ತದಿಂ ⁸ಹತ್ತಿ ಸಾರ್ದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಣದೆ,

1 ಅಶಿಸು, ಬಯಸು 2 ಹಂದಾಡು 3 ಚಲಿಸು, ಮಿಂಚು 4 ಮುಳುಗು
5 ಮುನಿ 6 ಚಡಪಡಿಸು, ಕಾತರಿಸು 7 ಅತಿ, ದೈನ್ಯ 8 ಹತ್ತಿದ.

ಹರನಂ ಶಿವನಂ ವ್ಯುಗಧರ-
 ಧರನಂ ಸುಸ್ನೇಹಮಡರೆ ನವನವಕುಸುಮೋ-
 ತ್ಕರದಿಂದೆ ನಚ್ಚಿಮಚ್ಚಿಯೆ
 ಗಿರಿಜಾವಧುವರ್ಚಿಸುತ್ತಮಿರ್ಪಿನನುತ್ತಲ್

೩. ಅನಿರ್ದೇಶನ ಸಮಂತು ತನ್ನನೆ ತಪ್ಪೆಂ

ಸಕಲೋರಗ ಸುರನರಮ-

ಸ್ತಕಶಾಲನ, ನಮಿತಲೋಕಪಾಲನ, ತೀವ್ರ-

ಪ್ರಕಟಯಶೋಲೋಲನ, ತಾ-

ರಕಾಸುರನ ¹ಕೋವು ಪರ್ವತುರ್ವೀತಳಮಂ

೧

ಧರಣಿಯ² ನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ, ದಿಗಧೀಶರ ಗಂಟಲನೊತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿ, ಭೀ-
ಕರಫಣಿಲೋಕಮಂ ³ಹಿಳಿದು, ನಾಕಮನೋಡಿಸಿ, ನಿಂದ ವೀರರಂ
ಧುರದೊಳಿ ⁴ತತ್ತಲಿಂದಲಾದು, ⁵ತಳ್ಳಿ ಸುತಪ್ರತಿಮಪ್ರತಾಪಭಂ-
ಗುರಭುವನತ್ರಯಂ ನೆಗಲ್ಲನಕ್ರಮಕಾರಿ ಜಿತಾರಿ ತಾರಕಂ

೨

ಇತ್ತಲನಂತರಂ ತ್ರಿದಶರೋಡಿ ಸುರಾದ್ರಿಹರಾದ್ರಿಯೊಳ್ ಭಯಂ-
ಬಿತ್ತು ಮಹಾಗುಹಾವಳಿಗಳಂ, ಘನಗದ್ದರ ಘೋರವೀಧಿಯಂ,
ಸುತ್ತಿದರಣ್ಯದಂಧತಮಮಂ, ತವಕಂ ಮಿಗೆ ಸಾರ್ದು ವೊಕ್ಕು, ಶೌ-
ಯೋತ್ತರರ್ದರಪ್ರತಿಮತಾರಕಸಂಗರರಂಗಭಂಗಿತರ್

೩

ಇಂತು ⁶ಗೋಳುಂಡೆಗೋಳುತುಂ ? ಗಂಧುಡುಗಿದರ್ ದೇವರ್ಕಳನ್
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕರೆದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನೆರೆಪಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನುಂ ಜಿಷ್ಟವುಂ ವಿಷ್ಟ
ವಿದ್ ತಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಂಡು ಕುಳ್ಳಿದುರ್ ಅಳೋಚನಂಗೆಯ್ದಲ್ಲಿ,
ಮುನ್ನಿನಂತಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊರ್ವ ಸಂಗರಮಂ ⁷ಸಮಕಟ್ಟಲೈಳ್ಳುಂ,
ಅನಿರ್ದಪೆಂ, ನೀವಿದರ್ಪಿರ್, ಅಜನಿದರ್ಪನ್, ಅಂಜಲೇತರ್ಕೆಂದು
ಶಕ್ರಂ ಮಿಕ್ಕು ನುಡಿಯೆ,

1 ಸೊಕ್ಕು, ಗರ್ವ 2 ವಿನಾಶಗೊಳಿಸು 3 ಹಿಂಡಿ 4 ನುಚ್ಚುನುರಿಮಾಡು
5 ತಗ್ಗಿಸು 6 ಸಂಕಟದಿಂದ ಪುತಪಿಸುತ್ತ 7 ಪರಾಕ್ರಮ, ಪಾರುಷ 8 ಅಣ
ಗೊಳಿಸು.

ನೆನೆದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯ-

ಮನನತುಳೋಪಾಯಕೋವಿದಂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತಂ

ವಸಜಾಕ್ಷಂ ಘನನಿರ್ಮಲ-

ನನಾಗತಜ್ಞಾನಿ ಶಕ್ರನೊಡನಿಂತೆಂದಂ :

೪

ಅಯ್ದುಂ ಮುಖದಭವಂಗೀ-

ರಯ್ದುಂ ಭುಜದೀಪ್ತರಂಗಿ ಪಣ್ಮುಖನುದಯಂ-

ಗೆಯ್ದೇಳನೆಯ ದಿನಂ ಬಂ-

ದೆಯ್ವಿ ದೊಡತ್ಯುಗ್ರತಾರಕಾಸುರನಳವಂ

೫

ಎಂದಬ್ಬ ಜನಿತ್ತಾದೇ-

ಶಂ ದಿಟಮದುಕಾರಣಂ ಕಪರ್ದಿಯ ತಪಮಂ

ಛಂದಂಗಿಡಿಸುವ ವೀರನ-

ನಿಂದೆ ವಿಚಾರಿಸಲೆವೇಳ್ವದಿಂತಿದೆ ಕಜ್ಜಂ

೬

ಕಾಳೆಗದ ಮಾತನಾಡದಿ-

೧ ರಾಕಾಪಂಗೊಳ್ಳನಸುರನತಿಬಳನದಟಾಂ

೨ ಸೂಳಿಯ ತಪಮಂ ಚಲಿಯಿಸು

ನಾಕಾಪಂಗಿಯ್ದುದುಚಿತಕಾರ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಂ

೭

ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿ ಸಕಳ ಜಗಜ್ಜನವಶೀಕರಣ ಪಟುತರ
ಕುಸುಮಕೋದಂಡಟಂಕಾರಪ್ರತಾಪಮುಖಂ ಮಕರಪತಾಕನ್ ಎಂದು
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಪಂಚೇಷುವಿಂದಲ್ಲದೆ ಪಂಚಮುಖನ ತಪಂ ಸಂಚಲಿಸದೆಂಬ
೩ ಸಂಚಮಂ ಅಟಾದು ಕಾಮನಂ ಕರೆಯಿಸಲ್ವೇಡಿ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಂ ಪುರಂದ
ರನ ಮುಖಮುಂ ೪ ನೀಡಾಗದೆ ನೋಡಿದಾ ಪ್ರಸ್ತಾವದೊಳ್ - ಪುರುಹೂತಂ
ಮಂತ್ರಿವಾಚಸ್ಪತಿಯಂ ಕರೆದು ಈಗಲೆ ಕಾಮನಂ ಅತಿಭರದಿಂದೊಡ
ಗೊಂಡು ಬರ್ಪುದೆಂದು ಬೆಸಸುತ್ತುಂ ಇರೆ, ಸುರುಗುರು ನಡೆತಂದು ರತೀ

೧ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳನು ೨ ಕೂಲಿ, ಈಶ್ವರ ೩ ರಹಸ್ಯ, ಸಂದರ್ಭ ೪ ನೀಡು-
ಆಗದೆ : ನೀಡು-ವಿಶೇಷವಾಗಿ.

ಶ್ವರನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ ಒಳವೊಕ್ಕು, ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಪುಷ್ಪಕಮ
ನಿಳಿದು, ಒಪ್ಪುವ ದರ್ಪಭೂಷಣಮೆನಿಸಿದ ದರ್ಪಕಾಸ್ಥಾನಮಂ ಪುಗು
ತರ್ಪಲ್ಲಿ, ತಳಿರ ಗದ್ದುಗೆಯೊಳ್ ಕೆಳಗೆ ಕುಳ್ಳಿರ್ಪ ವಸಂತರಾಜನಿಂ, ಬೆಳ್ಳಿಂ
ಗಳ ಹೆಸೆಯೊಳ್ ಬಳಸಿ ಕುಳ್ಳಿರ್ಪ ಕಳಾಮಾಳೆಯರಿಂ, ಕೆಲದೊಳ್
ನಿಲಿಸಿದ್ ಇಕ್ಷುಚಾಪದಿಂ, ಸರಸೀರುಹದೊಳ 1 ತುಟುಂಗಲ ಸಿಂಹಾಸನ
ದೊಳ್ ಸುರತರುವಂ ಮಲಂಗಿ ಮೂಳುಂ ಜಗಮಂ ಮೀಳು ಗೆಲಬೆಂದು
ಸಂಗಡಿಸಿ ಶೃಂಗಾರರಸಂ ಅಂಗಂಬಡೆದಂತೆ ಸುಕುಮಾರತೆ ಸಾಕಾರಂ
ಗೊಂಡಂತೆ ಇರ್ದ ಕಂದರ್ಪರಾಜನಂ ಕಂಡು, ಕಾಣ್ತೆಯಿತ್ತು ಕುಳ್ಳಿದ್
ವಾಚಸ್ಪತಿಯ ಮುಖಮಂ ಮಕರಧ್ವಜಂ ನೋಡಿ,

ಅತುಳತರಗುಪ್ತಕಾರ್ಯ-

ಸ್ಥಿತಿಯಾಳೋಚನೆಗಳುಂಟು, ನೀಂ ಚೆಚ್ಚರಮ-

ಪ್ರತಿಮಂ ಕಾಮನನೊಡಗೊಂ-

ಡು ತರ್ಪುದೆನೆ, ಬಂದೆನಿದೆ ಪದಂ, ನಡೆ ಮದನಾ

೮

ಎನುತುಂ ಗುರು ನುಡಿಯೆ, ಸುಖಾ-

ಸನದಿಂದಿರೆಳ್ಳು, ಶಶಿವಸಂತಾದಿಗಳಂ

ಬನದೊಳ್ ಪಿಂತಿರಿಸುತೆ, ಭೋ-

ಕನೆ ರತಿವೆರಸೇಟು ದರ್ಪಕಂ ಪುಷ್ಪಕಮಂ

೯

ತಾನುಂ ವಾಚಸ್ಪತಿಯುಂ

ನಾನಾವಿಧಕಾರ್ಯಗತಿಗಳಂ ನುಡಿಯುತ್ತುಂ,

ಸಾನಂದಂ ಹರಿಯಜರಾ-

ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮುಂದೆ ಬಂದಿಳಿತಂದರ್

೧೦

ಬಂದೊಳವೊಕ್ಕು ಮುದದೆ ಕುಳ್ಳಿರೆ, ಕಾಮನನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ
ಗೋವಿಂದನ್ ಅನಿಂದಿತಂ ನುಡಿದನ್ ಆತ್ಮಗತಾರ್ಥವಿಚಾರಸಾರಮಂ :

ಆರಿಂದಂ ಸಾಯಂ, ತ್ರಿಪು-
ರಾರಿಗೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕುಮಾರನಿಂದಲ್ಲದವಂ
ತೀರಂ ತಾರಕನಂತದು
ಕಾರಣದಿಂ ಮಾಳ್ವ ಕಜ್ಜಮುಂಟೇ ಪದದೊಳ್

೧೧

ಹರನತ್ಯಧಿಕತಪೋವಿ-
ಸ್ತರಮನನಾಗಿದರ್ಪಂ, ಮದನ, ತತ್ತಸಮಂ
ಕೊರಗಿಸಿ ವರಗಿರಿಸುತೆಯೊಳ್
ನೆರೆಪಲ್ಲಿಗೆ ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿ, ನೀನೆ ಸಮರ್ಥಂ

೧೨

ತಪಮಂ ಕೆಡಿವುದು ; ಮಾಡುವ
ಜಪದಕ್ಷರದೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ನನೆಯಂಬಂ ಕೇ-
ಲಿವುದಾ ಗಿರಿಜಾವಧು ಸೌ-
ಖ್ಯಪದಾವರಣಾತ್ಮನೆನಿಸುವುಮ ಶಶಿಧರನಂ

೧೩

ಎನೆ, ಮದನಂ ನುಡಿದಂ :

ಶ್ರುತಿಗಳ್ ಕಾಣದ, ಮನುಗಳ
ಮತಿಯೆದ್ದದ, ಮುನಿಗಳಱುವು ನಿಲ್ಲದ, ಶಾಸ್ತ್ರ-
ಪ್ರತತಿ ನೆಱಿಯಱುಯದಪ್ರತಿ
ಹೆತರೂಪನನೆಂತು ಕಾಣೈನೆಂತಾ¹ನೆಸುವೆಂ

೧೪

ಇಸುವೆನ್ನೀ ಮನಮಂ ಪ್ರೇ-
ರಿಸುವೀತನನಖಿಲಲೋಕಗುರುವಂ, ಭರದಿಂ
ವಸಮಾಕ್ಷನನಿರದಾದಿಸು
ವಸಮಾಸ್ತ್ರರ್, ಜಲಧಿವಸನ ವಸುಧೆಯೊಳುಂಟೇ

೧೫

ಹರಿಯಲ್ಲಿಗೆ ತಮಮಂ, ಕೇ-
ಸರಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಕರಿಯನಭ್ರಶಿಖಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಕೇ-

ಕುರಗನನಟ್ಟುವ ತೆಪದಿಂ

ಹರನಲ್ಲಿಗೆ, ತಂದೆ, ಕಳಿಪುವರೆ ನೀವೆನ್ನಂ

೧೬

ಎಂದೊಡೆ, ಮುಕುಂದನೆಂದಂ,

ಕಂದರ್ಪ, ಬಹೂಕ್ತಿಯಿಂದಮೇನಪ್ಪುದು, ನಿ-

ನ್ನಿಂದಂ ಸಕಳಜಗಂ ಸುಖ-

ದಿಂದಿವೊಡೆ ಹರಣದೊಂದು ¹ಹುರುಳಿಸುವರೇ

೧೭

ಎನೆ, ಕಂದರ್ಪಂ ಸಕಳ ಭು-

ವನಮೆನ್ನಿಂ ಪರಮಸುಖದೊಳಿವುದು ಗಡನಾ-

ನೆನಿತಪನನೆನ್ನ ಹರಣಂ

ಘನವೇ, ತೆಗೆ, ಇಂದೆ ನೂಲು ²ತೀವಿತ್ತೆಂದಂ

೧೮

ಎಂದು ಮಿಾಱು ನುಡಿಯುತ್ತೊಡಂಬಟ್ಟು, ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ನಡೆ
ತಂದು, ವಸಂತಾದಿ ಚತುರಂಗಬಲನುಂ ಬರಲ್ವೇಳೆಂದು ಕಳಿಪುವ ಸಮ
ಯವೆ ವಸಂತಸಮಯಮಾಗಿ,

ಮುಗುಳೊತ್ತಿತ್ತದಿರ್ಗಂತಿ; ಅಂಕುರಿಸಿತಾವ್ರುಂ; ಬಂದು ಮಂದಾನಿಳಂ

ಪುಗುತೊಂದೊಂದಡಿಯಿಟ್ಟು³ ನನ್ನಭೃತನಂತೋರೊರ್ಮೆಕೂಗಿತ್ತು; ಮೆ-

ಲ್ಲಗೆ ಬಿಲ್ಲಂ ⁴ಗೊಲೆಗೆತ್ತಿ ಹೊಡಿದನನೋಘಾಸ್ತ್ರಂಗಳಂ ದರ್ಪಕಂ;

ದಿಗಿಲೆಂದಿತ್ತು ವಿಯೋಗಿವೃಂದಹೃದಯಂ ವಾಸಂತಿಕಾಮಾಸದೊಳ್ ೧೯

ಕಳಿದುದು ಮಾಗಿ; ಕೂಗಿದುದು ಕೋಗಿಲೆ; ಪಲ್ಲವಿಸಿತ್ತು ಮಾಮರಂ;

ತಳವೆಳಗಾಯ್ತು ಪಾಂಥಜನಮೊಲ್ಲವರೊಳ್ ನವಭೋಗದುಜ್ಜುಗಂ

ಮೊಳೆತುವು; ಕಾಮುಕನೇಸು ಗುಣಗಂಡುದು; ತಂಡದೆ ನಿಂದ ನಂದನಂ

ತಳೆದುವು ಕೂಡೆ ಕೆಂಪಿನ ಪಸುರ್ಪಿನ ಕರ್ಪಿನ ಬೆಳ್ಳಿನಂದಮಂ. ೨೦

1 ಸತ್ತ, ಪ್ರಯೋಜನ 2 ತುಂಬು 3 ಕೋಗಿಲೆ 4 ಬಿಲ್ಲಿನ ತುದಿ
5 ಹೊಡೆತ, ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ.

ಇಂತು ವಸುಮತಿಯ ಪೆಂಪಿನ ಸಂಪದಮಂ ಸೊಂಪೇಪಾಸುತುಂ,
ಪೂಗೊಳನಂ ತಿಳಿಯಿಟ್ಟು ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳಂ ನೆಲೆವೆರ್ಚಿಸುತ್ತುಂ, ನದೀ
ಜಳಮಂ ನಿರ್ಮಳಮಂ ಮಾಡಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಕುಳಮಂ ಮಿಗೆ ತುಷ್ಟಿವಡಿ
ಸುತ್ತುಂ, ವಸಂತ[ನೈತರಲ್],

1 ಗಣಿವನುದೇವುವಿಕ್ಷುಧನುವುಂ ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರಮುಮೆನ್ನ ಕೆಯ್ಗೆ ಸಂ-
ದಣಿಸೆ; ಬಳಿಕ್ಕಮೆತ್ತಣ ತಪೋಮಯರೆತ್ತಣ ಶಾಂತಿಭಾಷರೆ-
ತ್ತಣ ಜಿತಕಾಮರೆತ್ತಣ ದಿಗಂಬರರೆತ್ತಣ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠರೆ-
ತ್ತಣ ಬುಧರೆತ್ತಣಾತ್ಮವಿದರೆತ್ತಣ ನಿಸ್ಸೃಹರೆತ್ತಣುತ್ತಮರ್ . ೨೧

ಪರಿಮಳಮನೆಣ್ಣೆ ಸೆಗೆ 2 ಬಿ-

ತ್ತರಿಸುವ ನನೆಗಣಿಗಳಿಂದೆ ಗಿರಿಪತಿತನಯಾ-

ವಿರಹಾತಪವೊಗೆಯಲ್ ಶಂ-

ಕರನ ತಪಶ್ಚತ್ತದಂಡಮಂ ಖಂಡಿಸುವೆಂ. ೨೨

ಎಂದಿಂತು ನಿಜಭುಜಪ್ರತಾಪಾಲಂಕೃತವೀರಾಳಾಪಮಂ ಶಂಬರ
ಸೂದನಂ ನುಡಿಯುತ್ತುಂ ಹೇಮಕೂಟಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಡೆತರ್ವಾಗಳ್,

ಮುನಿಗಳ ಧೈರ್ಯಭೂಮಿ ಕಿರಜಮುಪ್ಪಿನೆಗಂ, ಮನುಜೇತನಾದ್ರಿ ಭೋಂ-
ಕನೆ ಪುಡಿಯುಪ್ಪಿನಂ, ಯತಿಚರಿತ್ರ ತರಂಗಿಣಿ ಪಂಕಮುಪ್ಪಿನಂ,
ಘನವಿಮಳವ್ರತೀಂದ್ರರ ತಪೋವಿಸಿನಂ ಬಯಲುಪ್ಪಿನಂ, ರತೀ-
ಶನ ಚತುರಂಗಸೇನೆ ನಡೆವತ್ತು ಧಂತ್ರಿಗೆ ಚಿತ್ರಮುಪ್ಪಿನಂ ೨೩

ಇಂತು ಸಕಳಭುವನಮಂ ಭಂಗಿಸುವ ಕಾಮಭೂಪಂ ಸೋಮಧರ
ನಿರ್ಫ ಹೇಮಕೂಟ ಪ್ರಾಂತಮಂ (ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್), ಮುಂದಣ 4 ಕಾಪಿನ
ನಂದೀಶ್ವರನಂ ಮೋಹನ ಬಲದ ಸುಧಾರಸಮಯ ಸುನಾದಮಂ
ಭೋಂಕನೆ ಕೇಳ್ವು, ಅಂತಂತೆ ಕಂಪಿಸಿ, ಕರಣಂ ಕಲಂಕಿ, ಕಿಂಚಿತ್

1 ಯಾವುದು ಅಸಾಧ್ಯ, ಏನ್ ಲೆಕ್ಕ 2 ಪಸಂಸು, ಹರಡು 3 ಹುಡಿ
4 ಕಾವಲು.

ಸಂಚಲನನನಾಗಿ, ಚೆಲ್ಲಿದ ಚಿತ್ತಮಂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸಂತಯಿಸಿಕೊಂಡು,
ಶಿವಜ್ಞಾನದಿಂದೆಳ್ಳತ್ತು, ಕಣ್ಣಿಂಟಿದು ಮುಂದಿರ್ದ ಬಲಮಂ ಕಂಡು,

ಹರನ ಸಮಾಧಿಗಿಂತಿದನುಕೂಲತೆಯಲ್ಲ; ವಿರೋಧವೃತ್ತಿಯಂ
ನೆರವುನರಾರಿದಾರ ಬಲ, ಆರ ಮಹೋನ್ನತಿ, ಆರ ಲೋಕಭೀ-
ಕರರವ, ಆರ ಸಂಭ್ರಮ, ಇದಾರ ಮರುತ್ತನಮೆಂದು ನಂದಿಕೇ-
ಶ್ವರನತಿಶೋಪದಿಂ ಮದನ ಸೇನೆಯನೀಕ್ಷಿಸಿದಾಕ್ಷಣಾರ್ಧದೊಳ್, ೨೪

ಅಳಿ^೧ ಮಲ್ಲಳಗೊಂಡುವು; ಕೋ-
ಕಳನಿಕರಂ ವ್ಯಾಕುಳಂಗಳಾದುವು; ಚಂದ್ರಂ
ಕಳಿಗುಂದಿ ಕಂದಿದಂ; ಕೋ-
ಮಳೆಯರ್ ವಿಹ್ವಳವಿಧಾನಮಾನಸರಾದರ್ ೨೫

ನುಡಿದಂ ಮದನಂ ತನ್ನೊಳ್,
ಬೆಡಂಗಿದೇನೀಗಣೇಶನೀತೆಅನಿನ್ನಾ
ವೃಡನಂ ನಡೆದಿಸುವೊಡೆ ಸಂ-
ಗಡವಾರಾರಳವದಾರಶಕ್ಯಮಶಕ್ಯಂ ೨೬

ಇಂತು ಕಂತುರಾಜಂ ಚಿಂತಿಸುತಿರ್ಪಿನಂ,

ಬರುತಿರ್ದಳ್ ಮುಂದೆ ಕಾಂತಿಪ್ರದ ಸದಮಳೆ ಸತ್ಪುಷ್ಪಕಾರೂಢೆ ಸತ್ಯಾ-
ಕರೆ ನಿತ್ಯಾನಂದೆ ಚಂದ್ರಾಭರಣನ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿ ರುದ್ರಾರ್ಚನಾವಿ
ಪ್ರರೆ ವಿತ್ಪರಾಧ್ಯೆ ಕಾರುಣ್ಯದ ನೆಲೆವನೆ ಶರ್ವಾಣಿ ಗೀರ್ವಾಣಮಾಳೀ-
ವರರತ್ನವ್ರತಸಂಘಟ್ಟಿತಪದೆ ನಗಸಂಭೂತೆ ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂದಂ ೨೭

ಬರೆ, ಕಣ್ ಬಂದಂತುಸಿರ್ ಬಂದವೊಲತಿಮುದಮಂ ತಾಳ್ವಿ
ಬಾಲ್ವಿದುರ್, ಶೋಭಾ-
ಕರನಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮಂಬೆರಸು, ಗಿರಿಜೆ ಗೌರೀ ಜಗನ್ನಾತೆ ಸರ್ವೇ-

ಶ್ವಂ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ ನಾನಾಗಮವಿದೆ ಸದಲಂಕಾರೆ ಸಾರಾಂಗಿ ವಿಶ್ವೋ-
ದರೆ, ಎನ್ನಂ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಿಗೆ ಪೊಗಳ್ದಂ ಬಾಷ್ಪದೃಶಪುಷ್ಪಚಾಪಂ

ತಾಯೇ ತವರೇ, ಕೇಳೆ-

ನ್ನಾಯುವೆ, ಎನ್ನಸುವೆ ಕಾವುದೆಂ¹ದೊಟಲುತ್ತುಂ

ಶಿಬಾಯಳವ ಮದನನಂ ಕಾ-

ತ್ಯಾಯನಿ ದಯೆಯಿಂದೆ ನೋಡಿ ನಯದಿಂ ನುಡಿದಳು ೨೯

ಅಟಾದೆಂ ನಿನ್ನಯೆ ಬರವಂ,

ಶಿಕ್ಷಿಸಿಗೊರಲನ ತೀವ್ರತಪಮ³ನೆಳ್ಳಟ್ಟುವುದೀ

ತೆಟದಿಂದೆನ್ನಿಷ್ಟಮದೆ-

ಕನ್ನೆಟಕೆ, ಅದೆನ್ನಿಚ್ಛೆ, ಎನ್ನ ಲಾಭಂ ಲೋಭಂ ೩೦

ನಾನಾವಿಧದಿಂ ರುದ್ರನ-

ನೂನತಪೋಭರದ ಬೆಸುಗೆಯಂ ಬಡಿಸೊಲವಿಂ,

ಶ್ರೀನಂದನ, ನೀನಂಜದಿ-

ರಾನಿದರ್ಪನಾನೆ ರಕ್ಷೆಯಾನೆ ಸಹಾಯಂ. ೩೧

ಎಂದಗಜೆ ಬೆಸಸೆ, ಕಾಮಂ

ಪಿಂದಣ ಪರಿಭವಮನುಡುಗಿ, ತಳೆದತಿಮುದಮಂ

ಸಂದಣಿಸುತೊಡನೊಡನೆ ನಡೆ

ತಂದಂ ಪುಷ್ಪಕದ ನೆಳಲ ಕರ್ಪಿನ ಮುಟಿಯೊಳ್ ೩೨

ಮುಗಿದ ಮನಂ, ಮುಗಿದ ಕರಂ,

ಮುಗಿದಕ್ಷಿಗಳಲರ್ವ ಪುಳಕಮಲರ್ವಾನಂದಾ-

ಶ್ರುಗಳಲರ್ವ ಭಕ್ತಿ ತನ್ನೊಳ್

ಸೊಗಯಿಸೆ ನಂದೀಶನಿದರ್ಪನುತ್ತುಮಭಕ್ತಂ ೩೩

1 ಗೋಳರೆ 2 ಬಾಯ್ಬಡು 3 ನೀಲಕಂಠ, ಈಶ್ವರ 4 ಎಬ್ಬಿಸು, ಓಡಿಸು 5 ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು 6 ಮುಚ್ಚು, ಜೋಡಿಸು.

ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಂದೀಶನಂ, ಚಂದ್ರಾನನೆ ಕೃಪೆಯಿಂದಂ ನೋಡುತ್ತಂ
ಶಿವಾರ್ಚನಾತತ್ಪರೆ ಪುಷ್ಪೋಪಚಯಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈದ್ದಳ್ ; ಇತ್ತಲ್
ಪುಷ್ಪಚಾಪಂ ನಂದೀಶನ ಕಾಪಿನ ಸೀಮೆಯಂ ಕಳೆದು,

ಬಂದು ಮತಂಗಪರ್ವತಮನೇಟು, ಮಹೇಶನ ವಾಮಭಾಗದೊಳ್
ನಿಂದು, ವಿರಾಜಿಸಿರ್ಪ ರತಿಯಂ ಕೆಲದೊಳ್ ನಿಲವೇಳ್ಳು, ಶೌರ್ಯವೀ-
ರ್ಯಂ ದಳವೇಟು ಮೀಟಿ, ನಭದೊಳ್ ಸುರಸಂತತಿ ನೋಡಿ ಭಾಪುಭಾ-
ವೆಂದೆನೆ, ಮುಂದೆ ಪುಷ್ಪಶರನೀಕ್ಷಿಸಿದಂ ನಿಟಲಾಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಮಂ. ೩೪

ಪಸಂಸಿ ಪರ್ವದ ನೀಡಡಿ,
ಕುಸಿದಂಗಂ, ನೀಳ್¹ದಂಡೆ, ನೆಗೆದ ಭುಜಾಗ್ರಂ,
ಕುಸುಮಶರಾಕುಂಚಿತ ಕರ-
ಮೆಸೆದಿದುವು ದೃಷ್ಟಿಮುಷ್ಟಿ ಶರಸಂಧಾನಂ ೩೫

ಹರಿಯಜರಂದರಿಡೆನೆ, ಅಂ
ಬರತಳದೊಳ್ ಕಲಹಲಂಪಟಂ ನಾರದನಾ
ದಿರೆ, ಕಾಮಂ ಸಾಯಲ್ ಬ-
ಲ್ಲರದೇವಂ ತೊಟ್ಟನೆಂದು ಸರಲಂ ಬಿಟ್ಟಂ ೩೬

ಇಸೆ, ಬಂದು ವಶೀಕರಣಂ
೩೭ ಸಸಿಯಂ ಸೂಡಿದನ ಕಮಲವಿಮಲಜ್ಞಾನಾ-
ವಸಥ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯ^೩ ಕಾ-
ಳಸೆಯಂ ಕಾಣದೆ ಮರಳ್ಳು ಬರೆ, ಬೆಟಗಾದಂ ೩೮

ತೆಟಹುಗುಡನಚಳನನ್ಯಮ
ನಟಾಯಂ, ನಿರುಪಮ ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತನಭೇದ್ಯಂ,
ಕುಟುಹಿಲ್ಲೆನುತುಂ, ಬಿಲ್ಲುಂ
ಬೆಟಗಾಗಿದ್ಧಂ ರತೀಶನಸ್ತವಿಳಾಸಂ ೩೯

ಜಲದೊಳಗಣ ಜಲಜದವೋಲಾ,
 ತಲದೊಳಗಣ ತೈಲದಂತೆ, ಕಾಷ್ಟದ ನಡುವು-
 ಜ್ವಲಿಸುವ ಶಿಖಿಯಂತೊಪ್ಪುವ-
 ಚಲಶಿವನಂ ಕಾಮನೆಸುಗೆ ಕೆಯ್ಯೊಂಡವುದೇ
 ಇತ್ತಲಾ,

೩೯

ನಡೆತಂದಳಾ ಶಿವಪೂಜೆಗೆಂದಗಜೆ ಪುಷ್ಟವ್ರಾತಮಂ ಕೊಂಡು, ಸಂ-
 ಗಡದೊಳಾ ಬರ್ಪ ವಿಲಾಸಿನೀನಿಕರದಿಂ, ಸೌರಭಲೋಲುಪ್ತಿಯಿಂ
 ಗಡಣಂಗೆೊಂಡ ಶಿಲೀಮುಖಪುಕರದಿಂ, ಸುಯ್ಯಂಪಿನೊಳಾ ಸಾರ್ದು ಮುಂ-
 ಗುಡಿಯೊಳಾ ತೀಡುವ ದಕ್ಷಿಣಾನಿಲನಿನೊಪ್ಪಂಚೆತ್ತ ವಿಸ್ತಾರದೊಳಾ ಳಂ
 ಬಂದು, ನವೀನಪುಷ್ಟಕುಲಮಂಡನಮಂ ಜಡೆಯೊಳಾ ಭುಜಂಗಳೊಳಾ
 ಸಂದ ಕರಂಗಳೊಳಾ ಶಿವನ ತೋಳೊಳುರಃಸ್ಥಳದೊಳಾ ಪದಂಗಳೊಳಾ
 ನಿಂದು, ವಿಳಾಸದಿಂದಗಜೆ ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತೆ, ಕಟಾಕ್ಷಕಾಂತಿಯೊಳಾ
 ಸಂದಣಿಗೊಳ್ಳ ಕಾಮಕಳಿಯಂದೊಗೆಯುತ್ತಿರೆ ನಾಡೆ ನೋಡಿದಳಾ ಳಂ

ಅಂತು ನೋಟದೊಳಾ ಕೋಟೈನುಕೋಟಿಕುಸುಮಾಯುಧರಾ
 ಪುಟ್ಟುತ್ತಿರೆ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯಂ ಪಿಡಿದು ತನ್ನ ಸರಸದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂ ಹರನಂ
 ನೋಡುತುಂ ತವೋಭರಮಂ ಬಿಡಿಸಲಿದರ್ ವೃಡಾನಿಯಂ ಕುಸುಮ
 ಕೋದಂಡಂ ಕಂಡು,

ಇನ್ನಂಜೆನಂಜೆನಾಹಾ
 ಉನ್ನತ ಬಲವಾಯ್ತೆನುತ್ತೆ ವಿಭ್ರಮಬಳಸಂ-
 ಪನ್ನಂ ಕಾಮಂ ತೆಗೆದಂ
 ತನ್ನಗ್ಗದುದಂಚಪಂಚಬಾಣಮನಾಗಳಾ

೪೨

ನಳನಳಿಸುವಿಕ್ಷುಚಾಪದೊ-
 ಳಳವಡೆ ನಡೆನೋಡಿ ಹೂಡುತ್ತೈದಂಬಂ, ಸಂ-
 ಚಳಿಸದ ಶಂಕರನ ಮನಂ
 ಚಳಿಯಿವುದಂ ಸಾರ್ದುಪಾರ್ದು ತೆಗೆ ನೆಹಿದಿದರ್

೪೩

ತೆಗೆದಾಕರ್ಣಂಬರಂ ಶಂಬರರಿಪು ನೆರೆ ಹೂಡಿದರ್ ಪುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರದೊಂದು-
ಜ್ಜು ಗಮಾಕಾಶಸ್ಥನಾಕೌಕರೊಳೊದವಿದನೂನಾರ್ತಿ, ಕೂರ್ತೆಯ್ದೆನಿಂದಿ-
ರ್ಪಗಜಾಚಿತ್ತಾಭಿಲಾಷಾವಿತತಿ ನೆರೆದು, ಭೂತೇಶ ಚಿತ್ತಾಂತದೊಳ್ ಪೊ-
ಕ್ಕು ಗಭೀರೋದ್ಯತ್ ತಪೋಬೀಜಮನತಿಭರದಿಂದೊತ್ತಿ ಮುತ್ತಿತ್ತು
ಸುತ್ತಂ ೪೪

ಇಂತು ಸಕಲ ಜಗದ್ವಿಠಾರ್ಥಮಪ್ಪ ಹರಿವಿರಿಂಚಿಗಳ ಮನದ
ಬಯಕೆಯುಂ, ಕಂದರ್ಪನ ಪಂಚಬಾಣಾನುಸಂಧಾನಮುಂ, ಪಾರ್ವತಿಯು
ಮನೋರಥಮುಂ ¹ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು, ಶಿವನ ನಿಷ್ಪ್ರಯಾತ್ಮಕ ನಿರುಪಾ
ಧಿಕ ನಿರಾವರಣ ಸ್ವಾನುಭವಸಂವೇದ್ಯ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಂ ಸುತ್ತಿ
ಮುತ್ತಿ ಪತ್ತಿ ಚಿಗಿಲ್ಲು ಬಿಡದಿರೆ, ನಿರ್ವಿಕಾರಸ್ವರೂಪನಪ್ಪ ಪರಮಂಗೆ
ಸ್ವಪ್ನೋಪಮಾಹಂ ಮಮತೆ ತಲೆಯೇಳಿ ಜೀವನಾಗಿ, ಜೀವನಿಂ ಪ್ರಾಣಾ
ನಿಲಂ, ಪ್ರಾಣಾನಿಲನಿಂ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತದಿಂದಹಂಕಾರಂ, ಅಹಂಕಾರದಿಂ
ಬುದ್ಧಿ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂ ಮನಂ ಜನಿಯಿಸಿತ್ತು; ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗ
ಭಾವಮಂ ನೆನೆಯೆ, ನೆನೆವಲ್ಲಿಂ ಮುನ್ನಂ ಮದನನ ಪಂಚಬಾಣಂ ಪರಿ
ತಂದು ನೆರೆದಡಸಿ ಬೆರಸಿ ಕವಿದು ಮನಮನಿಂಬುಗೊಂಡು ಸಹಸ್ರ
ಮುಖದಿಂ ಸಂಚಳಮನೀಯೆ ನಿಲಲ್ಬಾರದೆ, ತಪೋಭರದ ಬೆಸುಗೆ ಬಿಡು
ವಂತೆ ಮೆಯ್ಯ ಸಂಪುಟಂ ಬಿರ್ಚಲೊಡಂ; ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನೋಡಲ್
²ಅಣ್ಣದೆ, ಪುಷ್ಪಶರಮಂ ನೂರ್ದಿಸಿದಂತೆ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯಂ ಕೊಟ್ಟಂ
ತಂತೆ ಕಂಪಿಸಿ ಮುಂತೆ ಮೆಯ್ಯಕ್ಕಿದರ್ ಗಿರಿಜಾತೆಯಂ ಭೂತೇಶ್ವರಂ
ಕಂಡು, ಆನೇಕೆ ಈ ಮಾನಿನಿ ಏಕೆ, ಈ ತಪಮೆಲ್ಲಿಯದು, ಎತ್ತಣೆಂ
ಬಂದುದು, ಆರಿದಾದುದು, ಎಂದು ಕಾಮನಿರ್ಪ ವಾಮಭಾಗಮಂ
ನಿಟಲಾಕ್ಷಂ ನಸುಗೋಪದಿಂ ನೋಡಿದಾಗಳು,

ನೋಡದ ಮುನ್ನಂ ಕೋಪಂ

ನಾಡೆಯುಮೊತ್ತರಿಸಿ ನೀಳ್ಳು ನಿಟಲೇಕ್ಷಣದೊಳ್

ಕೂಡೆ ಬಳೆಬಳೆದು ಸುಳಿಸುಳಿ

1 ದೀಡಿಯಾದೊಳಗೊಳಗೆ ಘುಳುಘುಳಿಸಿ ಕುದಿದಾಗಳ್

೪೫

ಗಗನದೆ ಹರಿಸುರಸತಿಗಳ್

ಜಗದ್ವಿತ್ಯಾರ್ಥಂ, ಮಹೇಶ, ಕರುಣೆಪುದೆಂಬ-

ನ್ನೆಗಮಿತ್ತಲ್ ಘಟುಘಟು ಭುಗಿ

ಭುಗಿಲೆನೆ, ನೆರೆ ಕಾಮನುರಿದು ಕರಿಮುಟುವೋದಂ

೪೬

ತೊಟ್ಟನೆ ಭಾಳಾನಲನಿರ-

ದೊಟ್ಟಯಿಸಿಯೆ ಕುಸುಮಶರನನುರುಪಿದ ಪದದೊಳ್,

ಪುಟ್ಟಿತುಮಂ ವೋದುದುಮಂ

ಸುಟ್ಟುದುಮಂ ಕಾಣಬಾರದಾಯ್ತಾ ಕ್ಷಣದೊಳ್

೪೭

ಇಂತು ಅತಿಸ್ವತಂತ್ರಂ ಶತಪತ್ರನೇತ್ರಪೂಜಿತಪಾದಂ ಹೇಮ
ಕೂಟಾಗ್ರದ ಮತಂಗಪರ್ವತದೊಳ್ ಮದನನಂ ಸುಟ್ಟುರುಪಿ,

ಮುಂತಿದೊಪ್ಪುವ ಗಿರಿಜಾ-

ಕಾಂತೆಯನೀಕ್ಷಿಸದೆ, ನುಡಿಯಿಸದೆ, ಸೋಂಕದೆ, ನಿ-

ಶ್ಚಿಂತಂ ಸ್ವತಂತ್ರನಹಿಧರ

ನಂತರ್ಧಾನಕ್ಕೆ ಸಂದನಲ್ಲಿಂ ಬಳಿಯಿಂ

೪೮

ಶಿವನಧಿಕಾಕ್ಷಕ್ರೋಧೋ-

ಧ್ವನಶಿಖಿಯಿಂ ಮದನನುರಿಯೆ, ರತಿಗತಿತೋಕಂ

ಕವಿದಳ್ಳಿದಳಿಂದುಗುಪ-

ಪ್ಲವಮಾಗೆ ಚಕೋರಿ ಕರಗಿ ಕೊರಗುವ ತಿಲದಿಂ.

೪೯

ಇಂತು ಮನಂ ಅಳ್ಳಿ, ತನು ಬಳ್ಳಿ, ಕೋಡಿ ಕಡಣಂ ಬಾಡಿ,
ಮತಿ ಕೆಟ್ಟು, ರತೀದೇವಿಗತಿಮುಖಂ ಪುಟ್ಟಿ ನಿಲಲಾಪದೆ ಕೊರಗುತುಂ
ಪರಿದು ಬಂದು,

ಬೆಂದ 1 ನುಲಿಯಂತೆ ಮದನಂ .

ನಿಂದಿರೆ, * ಅಳಲೇಟು ನುಡಿಯಲಟಾಯದೆ ನಿಲೆ, ಶೋ-

ಕಂ ದಳವೇಟುತೆ ಮಿಾಟುತೆ

ಸಂದಣಿಸುತ್ತಳಿಸಿತ್ತಸ್ತರತಿಯಂ ರತಿಯಂ

೫೦

ಭಾವಿಸಿ ಭವನಂ ಕುಸುಮಾ-

ಸ್ತ್ರಾವಳಿಯಿಂದೆಚ್ಚು ಗೆಲ್ವೆಯಿಂದಿರ್ದೆನಿದಿಂ-

ತೋವೊ ನಿಟಲಾಗ್ನಿಯಿಂದಂ

ಬೇವುದನಾನೆತ್ತ ಬಲ್ಲೆನಿಲವಿಲ್ಲರಸಾ

೫೧

ಎಳೆಯನೆ ಸುಕುಮಾರನೆ ಸದ-

ಮಳನೆ ಸುಖಪ್ರದನೆ ಸೊಬಗೆ ಸುರತರುವೇ ತತ್-

ಫಳಮೆ ಸುಧಾರಸಮೇ ನಿ-

ನ್ನಳವಟಾಯದೆ 4 ನೊಸಲ ಕಣ್ಣ ಮುಸುಕಂ ತೆಟತಿದಯ್ ೫೨

ಎಂದುಂ ಮುಳಿದೊಡೆ ತಿಳಿವಂ

ಮುಂದಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ ಮದೀಶ ಮುಳಿಸಿಲ್ಲಿಲ್ಲೇ

ಯಂದಂ ಪೊಸತಿಂದಿನ ಮುಳಿ-

ಸೆಂದಿನ ಮುಳಿಸಿನವೊಲತ್ತು, ಮದನನ್ನಪಾಲಾ

೫೩

ಪನ್ನಗಭೂಷನ ವಿಷಸಂ-

ಪನ್ನನ ನಿಷ್ಕುರಗುಣಂಗಳುರಿಪುವುದುಚಿತಂ

ನಿನ್ನಂ; ನಿನ್ನೀ ಸದ್ಗುಣ-

ಮೆನ್ನಂ ನೆರೆದುರಿಪಲೇಕೆ, ಮನ್ಮಥರಾಜಾ

೫೪

ಎಂದು ಕುಸುಮಕೋದಂಡನ ಸುಧಾಮಯ ಸದ್ಗುಣಂಗಳನ್
ಎಣಿಸಿ ಎಣಿಸಿ ಪಲಂಬಿ ಪಂಬಲಿಸಿ ಕಿಪಳಯಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಣದೆ,

ವನದೇವತೆಯರಿರಾ, ನಂ-

ದನದೇವತೆಯರಿರ, ದೇಸೆಯ ದೇವತೆಯರಿರಾ,

ಘನಪಾಪಂ ಪುದಿದಿದೀರ್

ವನಿತೆಯನೊಳಕೊಳ್ಳಿರೇ, ಅನಾಥೆಯನೆನ್ನಂ

೫೫

ಎಂದಿಂತು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಕರೆಕರೆದು ಬಾಯಾಪು, ¹ಬಲ್ಲಳಿದು ನಿಂ
ದಿರಲಾಪದೆ ಕಾಲ್ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಭೋಂಕೆನೆ ಕುಳ್ಳಿದು, ವಶಮಲ್ಲದ
ದುಃಖದಿಂ ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತಂ, ಬಸಿಪಂ ಪೊಸೆದು, ಭೂತಳದೊಳ್
ವಿಳ್ಳು, ಕೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಿದಳಲಿಂ ಮೂರ್ಛೆವೋಗಿ, ಕೊರಲೊಳ್ ಹರಣಮಂ,
ಕಣ್ಣೊಳ್ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಮಂ, ಮನದೊಳ್ ಪರವಶತೆಯಂ ಪಿಡಿದು,
ದುಃಖಂ ರೂಪುಗೊಂಡಂತೆ ಮಱಿದೊಪಗಿದಾರ್ಗಳ್,

ಗಿರಿಸುತೆ ಬಂದು ಕಂಡು ಬೆಟಗಾಗಿ, ಕೃಪಾಕರಚಿತ್ತೆ ಹತ್ತಿ ಸಾ-

ರ್ದು, ರತಿಯ ಮೆಯ್ಯುಮಂ ಮೊಗಮುಮಂ ತಡವುತ್ತಿರೆ, ಸೋಂಕಿನಿಂದೆ
ಚೇ-

ತರಿಸುತೆ ಕಣ್ಣಂ ತೆಪ್ಪಿದು ಪಾರ್ವತಿಯಂ ನಡೆ ನೋಡುತುಂ, ದಯಾ-
ಪರೆ ಭುವನೈಕಮಾತೆ ಪದಿದೀಕ್ಷಿಪುದೆನ್ನಯೆ ದುಃಖದೊಪ್ಪಮಂ ೫೬

ಎಂದಳಲ್ಲು ನುಡಿದು ನಿಲಲಾಪದೆ,

ಗಿರಿಜೆಯ ಪದಯುಗದೊಳ್ ರತಿ

ತೊಪ್ಪೊರಳ್ಳು, ⁴ಪುಯ್ಯಲ್ಲಿ, ಪೆರ್ಚಿದಳಲಿಮ್ಮಡಿಸು-

ತ್ತಿರೆ, ⁵ಪಳಯಿಸುತುಂ, ದುಃಖಾ

ತುರೆ ಶೋಕಂಗೆಯ್ದು ಸುಯ್ದು ಪೊಯ್ದಳಲುತ್ತುಂ,

೫೭

ಕರುಣೆಸು ತಾಯೇ ತವರೇ,

ಪರಿರಕ್ಷಿಸು, ದಯೆಯೊಳೀಕ್ಷಿಸುಡುಗಿಸು ನೋವಂ,

1 ಶಕ್ತಿಗುಂದು 2 ರೀತಿ (ತೀವ್ರತೆ) 3 ಹೊರಳಿ, ಉತುಳಾಡಿ 4 ಹುಯ್ಯ
ಲಿಟ್ಟು 5 ಪ್ರಲಾಪಿಸು, ಗೋಳಾಡು.

ಪರಿಹರಿಸು ದುಃಖಮಂ, ವರ-
ಗಿರಿಶಾಪತನೂಜೆ, ಕಾದುಕೊಳ್ಳೆನ್ನ ಸುನಂ

೫೪

ಎಂದಳಲ್ಪ ರತಿಯಂ ಕಂಡು ಮನಂಗೊಂಡು,

ಬೇ¹ಡುಡುಗು ಶೋಕರಸಮಂ
ನೀಡಾಗದೆ ನಿನ್ನ ವಲ್ಲಭನನೀಶ್ವರನಂ
ಬೇಡುವೆನಾವರ್ಥದೊಳಂ
ಮಾಡುವೆನೆಲೆ ಪರಮಹರ್ಷಮಂ ನಿನಗೆ ರತಿ

೫೫

ಎಂದಗಜೆ ಬೆಸಸೆ, ಶೋಕಮ-
ನಂದುಡುಗುತಡಂಗಿಸುತ್ತಮಳಲಂ, ಮನದೊಳಾ
ಸಂದಣಿಪ ದುಃಖಮಂ ಮಣಿ-
ದೊಂದಿದಳಾ ರತಿ ಭವಾನಿಯುಜ್ಜ್ವಲವಚಮಂ

೬೦

ಇಂತು ರತಿಗಭಯಮಂ ಕೊ-
ಟ್ಟಂತಕಹರನಿರದೆ ಪೋದ ಪರಿಯಂ ಭರದಿಂ
ಚಿಂತಿಸಿ, ಜಯವಿಜಯಗಳೊಡ-
ನಿಂತೆಂದಳು ಗಿರಿಜೆ ಮನದ ಮುನಿಸಿಂದಾಗಳು :

೬೧

ಅನಿಂತಿಂತರ್ಹಿಸುತ್ತಂ ಗತಿ ಮತಿ ಪತಿ ಎನ್ನಾಯು ಎನ್ನಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
ತಾನೆಂದುತ್ಸಾಹದಿಂದಿರ್ದ ಚಳಪತಿಯ ಮೇನಾಪ್ಪೆಯೊಂದಕ್ಕಲಂ ಬಿ-
ಟ್ಟಾನಂದಂಗೊಡಿ ಕಾರುಣ್ಯಮನನವರತಂ ಪಾರುತಿರ್ಪಲ್ಲಿ, ಪೇಳಿಂ
ತೇನೆಂದುಂ ನೋಡದುಗ್ರಂ ರಜತಗಿರಿಗೆ ಪೋದಂ ನಿಕ್ಕಪ್ಪಾತ್ಮನಾದಂ ೬೨

ಅಂತುಮಲ್ಲದೆ ಉಗ್ರತಪೋಭರಾಕೃತಿಯನ್ ಅಂತು, ವಿಪುಳ
ನಿಕ್ಕಳನಂ ಛಲದಿಂದೆ ತಂದಪೆನ್ ಎಂದು ಸಖೀಚನರೊಡನೆ ತನ್ನ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಒಂದುನ್ನತಿಯಂ ನುಡಿಯುತ್ತಂ ಮೃಡಾಣಿ ಮಹಾ
ಮಾಯೆ ಸರ್ವಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಭರಣೆ ಮಹಾದೇವನ ಮನೋರಥಂ ಚಲದ
ಲಲನೆ ಬಲ್ಲಿನ ಭಾವಕಿ ಏಕನಿಷ್ಠಾನಿಧಿ ಉಗ್ರತಪೋಭರನಿವೇಶನಾಭಿ
ಮುಖಿಯಾಗಿ

ತಾನಿದ್ವಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆತಂ

ದಾನರ್ಚಿಸೆ ಕಾನುವೈರಿ ನುಡಿಯಿಸದಂತ-

ಧಾರ್ನಕ್ಕೆ ಸಂದನದಟಾಂ-

ದಾನಿದ್ವಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಂತು ತನ್ನನೆ ತರ್ಪೆಂ

೬೩

೪. ತಪವಗಣ್ಯವಾನನಪುಣ್ಯಂ !

ಬಂದು ತಪೋನಿವೇಶನಮನೀಕ್ಷಿಸಿ, ಬರ್ಫ ¹ನಿದಾಘಕಾಲದೊಳ್
ಸಂದ ²ನಗಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಲವೇಳ್ಕುಮೆನುತ್ತಮೆ ನಿಂದು ಮೇನಕಾ-
ನಂದನೆ ತದ್ವಿಳಾಸಿನಿಯರಾನನಮಂ ನಡೆನೋಡೆ, ಕಾಣುತುಂ
ಪಾಂದರಿಯರ್ ಜಟಾರಚನೆಯಂ ತರದಿಂ ಭರದಿಂಕೊಡೊಡರ್ಚಿದರ್ ೧

ವರಭಸಿತೋದ್ಧೂಳನಮಂ
ಗಿರಿಜೆಗೆ ಸುರಸತಿಯರೊಲ್ಲ ಮಾಗ್ಗೆಡೆಯೊಳ್ ಕ-
ಪ್ಪುರದ ³ರಜದಿಂದೆ ಪುಷ್ಪೋ-
ತ್ಥರಮಾಲೆಯನೊಸೆದು ⁴ಪೊರೆವ ತೆಪನಾಯ್ತಾಗಳ್ ೨

ಸಂದಣಿಸುವ ಜಡೆ ಬೆನ್ನಂ
⁵ಮಂದಯಿಸಿ ಮುಸುಂಕು ತಿಳಿಯೆ, ನೀಲಾಂಬುದಮಂ
ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ ಮುಂದೆ ಬೆಳಗುತೆ
ನಿಂದೆಳಮಂಚಿನವೊಲಗಜೆ ನೆಹಿಮೆಹಿದಿದರ್ ೩

ಅಳವಡೆ ಮುನ್ನಂ ಪತ್ತಿದ
ಕಳಂಕಮದು ⁶ಪೂರ್ವದಂತೆ ನಭದಿಂದಿಳಿತಂ-
ದಿಳೆಯೊಳ್ ಶಂಭುಗೆ ಮಿಗೆ ಶಶಿ-
ಕಳೆ ತಪಮರ್ಪಂತೆ ಗಿರಿಜೆ ತಪದೊಳ್ ನಿಂದಳಾ ೪

ಭೆಗ್ಗಮನಮಲ್ಲದಚಲಿತೆ
ಲಗ್ನವ್ರತೆಯಾಗಿ ಶಂಕರಪ್ರೇಮಮನೋ-

1 ಬೇಸಗೆ 2 ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿ 3 ಮಾಡತೊಡಗು 4 ಹುಡು 5 ಹುಟ್ಟು, ಲೇಪಿಸು
6 ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹರಡು 7 ಹೊಂದು, ಸೇರು.

ನೃಗ್ನಾಂಗಿ, ಧೈರ್ಯನಿಧಿ, ಪಂ-

ಚಾಗ್ನಿಯ ನಡುವಗಜೆ ವಿಪುಳತಪದೊಳ್ ನಿಂದಳ್

೫

¹ಅಸುರದ ಗಿರಿಜೆಯಗ್ರವಿ-

ಭಾಸುರತಪಕಂಜಿ ನಭದ ತಪನಂ ನಡೆಯು-

ತ್ತಾ ²ಸರಿಸಮಂ ಕರಂ ಬಿ-

ಛಿನ್ನೋಸರಿಸಿಯೆ ನಡೆವನೆಂದೊಡೇವಣ್ಣ ಪೆನೋ

೬

ಮೃಗತತಿ ಸುಳಯವು, ಮಿಗೆ ಪ-

ಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲೆಟಗವು, ಸಮಾರಣಂ ಸಂಚಲಿಸಂ,

ಗಗನದ ಖೇಚರರಾ ⁴ಬ-

ಟ್ಟಿಗೆ ಸಾರರಾ, ನಗಜೆಯತುಳತಪದಾತಪದೊಳ್

೭

ದೇಸೆಯಂ ⁵ಕಾಡೇಲಾಸುತ್ತುಂ, ತೃಣಕುಲಲತೆಯಂ ಸೀದು ಕರ್ಪೇಲಾ

ಸುತ್ತುಂ,

⁶ರಸೆಯಂ ಸಂತಾಪಿಸುತ್ತುಂ, ಜಳಭರಿತ ತಟಾಕಂಗಳಂ ⁷ಶೋಷಿಸುತ್ತುಂ,

ಸಸಿಯಂ ವೃಕ್ಷಾಳಿಯಂ ಸುಟ್ಟುರಿಪುತೆ ಮೃಗಮಂ ಬೇಯಿಸುತ್ತದ್ರಿಯಂ ದ-

ಳ್ಳಿಸಿ ಸೀಳುತ್ತುಂ, ವಿಶಾಕಂ ⁸ದವಶಿಖಿಯನೊಲೆಳ್ಳತ್ತಮೋಘಂ-

ನಿದಾಘಂ ⁹

ಪೊಸಬೇಸಗೆಯೊಳ್ ಮೃಗತತಿ

ಯಸುವೆರಸಿರವೇಳ್ಳುಮೆಂದು ಕರುಣಿಸಿ ¹⁰ಮಿತ್ರಂ

ಬಿಸಿಲಂ ¹¹ಹಿಳಿದೊಡೆ ¹²ಬೆನ್ನಿ-

ರೊಸರ್ವಂಕಿದುರ್ದು ಮರೀಚಿಕಾಜಲಮೆತ್ತುಂ

೯

1 ಅತಿಶಯ, ಶಕ್ತಿಯುತ 2 ಪಕ್ಕ, ಮಗ್ಗಲು 3 ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿ 4 ದಾರಿ
5 ಕಾವು 6 ಫಲನು 7 ಒಣಗಿಸು, ಬತ್ತಿಸು 8 ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು 9 ಸೂರ್ಯ
10 ಹಿಂದು 11 ಸುಡುನೀರು.

ತರದಿಂದಂ ತೆರೆ ನುಸಗುವ

ನುರೀಚಿಕಾಜಲಮನಿಳೆಯ ಜಲಮೆಂದು ಕರಂ

ಹರಿಣಂಗಳ್ ಪರಿತಂದಾ-

ತುರಿಸುತ್ತಂ ಬಿಸಿಲ ಬಯಲ ¹ನೀಂಟಿ ಬಳಲ್ಗುಂ

೧೦

ಘರಿಘರಿಲೆಂದು ಸೀದುವು ವಿಹಂಗಳುಲಂ; ಕೆರೆಬಾವಿ ²ಬೆಂಜೆಗಳ್

³ಪುರಿದರಳೆಳ್ಳು ನೀ ಮನುಜರಾತಪತಾಪದೊಳಳ್ಳಿ ಬಳ್ಳಿದರ್;

ಕರಿಮುರಿವೋಯ್ತರಣ್ಯಮುಱಿ ಬೆಂದು ಮೃಗಾವಳಿ ⁴ಪೊಂದಿದತ್ತು; ನಿಂ-

ದುರಿದುವು ಬೆಟ್ಟಮಿಂಗಿದುವು ವಾರಿಧಿ; ಕಾಯ್ದುದು ಭೂರಿಭೂತಳಂ ೧೧

ಮರದಡಿಯೊಳ್ ಕಾನನದೊಳ್

ಗಿರಿತಟದೊಳ್ ಬಟ್ಟಬಯಲೊಳಂಬರತಳದೊಳ್

ಕರಿಯ ಬಿಸಿಲುರಿಯ ಬಿಸಿಲ-

ಚ್ಚರಿಯ ಬಿಸಿಲ್, ಪಿರಿಯ ಬಿಸಿಲಖಂಡಿತದ ಬಿಸಿಲ್

೧೨

ನಡೆಯಲೊಂದಡಿಯಿಟ್ಟು, ಕಾಯ್ದ ನೆಲನಂ ಕಾಲ್ ಮುಟ್ಟಿ ಚುಯ್

ಎಂದು ಚೆಂ-

ಪೊಡೆ ಮತ್ತೊಂದಡಿಯೆತ್ತಲಾಱದಳಲಿಂ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ, ಹಸ್ತಾಗ್ರಮಂ

ಕಡೆವಾಯೊಳ್ ಸೆಱಿಯಿಟ್ಟು, ನೆತ್ತಿ ಬಿರಿದೆತ್ತಲ್ ಮುತ್ತುಗಳ್ ಸುತ್ತಲುಂ

ಸಿಡಿಯುತ್ತಿರ್ಪಿನಮಿದುರ್ದೊಂದತಿಮದೇಭಂ ಭೀಷ್ಮದೊಳ್ ಗ್ರೀಷ್ಮ-

ದೊಳ್ ೧೩

ಜಲಜಸಖನನಿಲಸಖನೆಂ-

ದಿಳಿಯೊಳ್ ರಸವೆಸರನಾನದಿದೊಡೆ ಸೂರ್ಯಾ-

ನಳರೋವೊ ಸಂತಮಿರ್ಪರೆ

ಘಳಿಲನೆ ನಿಂದುರಿದು ಹೋಗರೇ ಬೇಸಗೆಯೊಳ್

೧೪

1 ಕುದಿದು 2 ಹಳ್ಳ 3 ಸುಟ್ಟು ಅರಳಾಗು 4 ಸಾಯು.

ದಶಭುಜನ ಮನೋವಲ್ಲಭಿ
 ದಿಶಾವಳಿಭರಿತಕೀರ್ತಿಯುತೆ ಘೋರತಪೋ-
 ವಶಿ ನೆಹಿ ಗಂಗಾಧರನಂ
 ಶಶಿಧರನಂ ನೆನೆದು ಕಳೆದಳಾ ಬೇಸಗೆಯಂ

೧೫

ಆ ಸಮಯದೊಳ್ ಸಕಳಕಳಾಕೋವಿದೆಯರಪ್ಪ ಜಯವಿಜಯ
 ಗಳ್ ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಕೆಯ್ಯಂ ಮುಗಿದು,

ಮದವುಡುಗಿತ್ತು ಬೇಸಗೆ ಕರಂ; ನಸುದೋಷಾದುವಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗಂ-
 ಬುದನಿಕರಂ; ¹ ಸುರುಳ್ಳುದು ಬಿಸಿಲ್; ನೆಗೆದತ್ತು ತಟ್ಟಿಲ್ಲತಾಂಕುರಂ;
 ಬಿದಿಲಾದುವಂಚಿ; ಆಡಲಡಿಯಿಟ್ಟುವು ² ಸೋಗೆಗಳೆಯ್ದಿ ತಿಪಲ್ಲವಂ
 ಪುದಿದ ಕದಂಬದೊಳ್ ಮುಗಿಲ್³ನೆಳ್ಳಿಸಲಿದುರ್ದು ಪಶ್ಚಿಮಾನಿಳಂ ೧೬

ಕಡವಿನ ತಿ ಸೊವಡಿಂದೊಂದೆರ-

ಡಡಿಯಿಡುತಿದರ್ಪುದು ಗಾಳಿ; ನಲಿದು ನವಿಲ್ಲಳ್
 ನಡೆನಟಣೆಗೊಳುತ್ತಿದರ್ಪು-

ನೆಡೆಯುಟುಸುತ್ತಿರ್ಪುವಂಚಿ; ಸುಳಿದುವು ಮುಗಿಲ್ಲಳ್ ೧೭

ಪೋದುದು ಬೇಸಗೆ; ⁷ ಕಾರ್ ಮೊಗ-

ವಾದುದು; ತರುತಳದ ನೆಳಲ ತಣ್ಣಿನೊಳಿದರ್-

ತ್ಯಾದರದಿಂ ಮಾಳ್ಪುದು ಪು-

ಣ್ಣೋದಯ ನಿಷ್ಕಪಟವಿಪುಳತಪಮಂ ಗಿರಿಜೇ ೧೮

ಎನೆ ಕೇಳ್ವ ಗಿರಿಸುತೆ ನಡೆತಂದು ಘನವಟವಿಟಪಿಚ್ಚಾಯೆಯೊಳ್
 ಘೋರತಪದೊಳ್ ನಿಂದಳ್.

ನಲಿದುದು ಸೋಗಿ; ನುಣ್ಣನೆಡೆಗೊಂಡುದು ಚಾದಗೆವಕ್ಕು; ಮಿಕ್ಕು ಪೂ-
ತಲದುದು ಸೊಂಪಿನಿಂ ಕಡವು; ತಣ್ಣನೆ ಹೇಳಿದುವೆಯ್ವೆ ಬೆಟ್ಟು; ಬಂ-
ದಲಿದುದು ಪಶ್ಚಿಮಾನಿಳ¹ ನಮರ್ಚಿತು ಕೇತಕಿ ಪೂದೊಡಂಬಿಯಂ;
ಬಿಲದೊಳೆ ಪೊಕ್ಕುವಂಚೆ; ಮುಗಿಲೊಡ್ಡಣೆಯೊಡ್ಡಿ ತು ಕಾರಕೊರ್ವಿ-
ನೊಳ್ ೧೯

ಹರಿಸಂ ಮಿಗೆ ನವಿಲಾಡು-

ತ್ತಿರೆ, ಚಾದಗೆಯುರ್ಬಿ ನಲಿಯೆ, ನಾಲ್ಕುಂದೆಸೆಯುಂ

ಕರಿಯಂತಿರೆ ಗಿರಿಯಂತಿರೆ

ಧರೆಯಂತಿರೆ ನೆಗೆದುದಭ್ರಕುಲಮಂಬರದೊಳ್

೨೦

ತನೆ ಬಳೆದು ಪರ್ಬುತಾಕಾ-

ಶವನೇಳಾದ ಮುಗಿಲ ನೀರ ಸೆಳೆಯಂ ಮಿಗೆ ಸಿದು-

ಶ್ಚೈವನಂ ಬಿಡಿಸುವ ಘನಶ-

ಸ್ತ್ರವಣಂ ಹೊಳೆವಂತೆ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿತ್ತಾಗಳ್

೨೧

ಆ ಮಿಂಚಿನ ಮೊಳಗಿನೊಳು-

ದ್ವಾಮಾಂಬುದನಿಕರದಿಂದೆ ರಸೆ ದೆಸೆ ಗಗನಂ

ತಾಮುಟಾಯಲ್ ಬಾರದವೋ-

ಲೇಮಾತೋ ಕಳಿಸಿದುದಿಳೆಯ ಹರ್ಷಂ ವರ್ಷಂ

೨೨

ಗಗನದನೆಳಗಿದ ಮಳೆ ನೀ-

ನಗಲದೆ ಸಲವೆಂದು ವರ್ಷನರಪಂಗಳೆಯಂ

ಮುಗಿಲಗಲದ ಹೆಸ್ತದಿನಾ

ಗಗನಾಂಗನೆ ಧಾರೆಯೆಳೆದ ತೆಪನಾಯ್ತಾಗಳ್

೨೩

ಘನಸಮಯ ನೃಪಾಲಕನೊಳ್

ಘನಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾದ ಭೂವನಿತೆಗೆ ಮು-

ತ್ತಿನ 1 ಸೇಸೆಗಳಂ ಗಗನಾಂ-

ಗನೆ ಸೂಸಿದಳೆನಿಸೆ ಬಿಳ್ಳು² ವಾಲಿವರಲ್ಲಳ್ ೨೪

ಧಾರೆಗಳವನಿಯನೊಳವೊ-

ಕೊರಂ³ ತುಚ್ಛಳಿಸಿ ಮಿಾಲುತಿರೆ ನಭದಿಂ ಭೋರಾ-

ಭೋರೆಂದಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ

ಜೀರೆನುತುಂ ⁴ ತೆಪ್ಪವುಗುಡದೆ ಕಪ್ಪಿದುವು ಮಳೆಗಳ್ ೨೫

ಒತ್ತರಿಸುತ್ತಂಬರಮಂ,

ಮುತ್ತುತ್ತುಂ ದಿಗ್ವಿತಾನಮಂ, ಧರೆಯೊಳ್ ತೀ-

ವುತ್ತುಂ ಕತ್ತಲಿಸುತ್ತುಂ

ಸುತ್ತುಂ ಜಿನುಗಿದುವು ಸೋನೆ ಇರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ೨೬

ಗಗನಂ ಕೆಟ್ಟದು; ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಳಿದರ್ ; ದಿಕ್ಕುಕ್ರಮಿಲ್ಲಾಯ್ತು; ಬ-

ಟ್ಟಿಗಳಪ್ಪಷ್ಟಮವಾದುವಾತ್ತಜಲದೊಳ್ ಪೂಳ್ಳತ್ತು ಧಾತ್ರೀತಳಂ ;

ಖಗಸಂಚಾರತೆ ಶೂನ್ಯಮಾದುದು ; ನಿರುದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದುದೀ

ಜಗಮೆಂಬಿನಮೆಯ್ಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಪ್ಪಿದ⁵ ತ್ತಾಸಾರಮಿ ಲೋಕದೊಳ್ ೨೭

ಸುರಿದುದು ಮಳೆ ; ತಣಿಯಿತ್ತಿಳೆ ;

ನೆರೆದುದು ಬೆಳೆ ; ಕಾನನಂಗಳೊಳ್ ನೆಪ್ಪಿ ⁶ ವಿಸಟಂ-

ಬರಿದುವು ಹೊಳೆ ; ⁷ ನಾಂದುವು ಶಿಳೆ ;

ಧರಣಿಗೆ ಮೆಳೆ ಪಿಡಿದ ⁸ ತಳೆಗಳಾದುವು ಮಳೆಯೊಳ್ ೨೮

ಮಳೆ ಮಾಣ್ಣೊಡೆ ಹನಿ ಮಾಣದ

ದಳಫಲಯುತವಿಟಪಭರಿತ ವಿಟಪಿಯ ತ-

ಣ್ಣೆಳಲಲ್ಲಿಂ ⁹ ತಳರದೆ ಕೋ-

ಮಳೆ ಮಳೆಯೊಳಗಗಜೆ ನಲಿದು ಸಲೆ ನಿಂದಿದರ್ ೨೯

1 ಅಕ್ಷತೆ 2 ಅಲಿಕ್ಕು 3 ಮೇಲೆ ಹಾರು 4 ಅವಕಾಶ, ಬಿಡುವು 5 ಜಡಿ
ಮಳೆ 6 ದಡಮಾರು, ಚಿಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಹರಿ 7 ನೆನೆ, ಒಡ್ಡೆ 8 ಕೊಡೆ
9 ಚಲಿಸು.

ಇಂತು ನೆಗೆದ ಮುಗಿಲ್ಲಳ ಭೀಕರಾಕಾರಕ್ಕೂ, ಮಿಂಚುಗಳ ಸಂಚಳತೆಗೂ, ಮೊಳಗಿನ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೂ ಸಿಡಿಲ ಸಡಗರಕ್ಕೂ, ಬಲ್ಲರಿಗಳ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೂ, ಬಿಟುವಳೆಯ ಬಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲೂ, ಪೆರ್ಮಳೆಯ ಧಾರೆಗೂ, ಅಲಿಕಲ್ಲ ಕರ್ಕಶಕ್ಕೂ, ¹ ಇಂದ್ರಗೋಪದ ಸಂದಣಿಗೂ, ಶೀಕರದ ಶೀತಕ್ಕೂ, ತುಂತುಟ ತಿಂತಿಣಿಗೂ, ಸೋನೆಗಳ ಜಿನುಂಗಿಗೂ, ಬಿಟುಗಳಾಯ ಗಾಸಿಗೂ, ² ಕಾಲ್ಪೊನಲ ಕಡುಪಿಂಗೂ, ಪೆರ್ಮೋಡದ ಕತ್ತಲೆಗೂ, ³ ಮರುಳ ಭಯಾನ ಕಕ್ಕೂ, ಕ್ರೂರವ್ಯಗದ ರೌದ್ರಕ್ಕೂ, ಉಗ್ರಸರ್ಪಗಳದ್ಭುತಕ್ಕೂ, ಅರಣ್ಯ ದಾಭೀಳತೆಗೂ, ⁴ ಕೋಡದೆ ಕೊಂಕದೆ ಬಾಡದೆ ಬಳ್ಳದೆ ⁵ ಕೆಡೆಯದೆ ⁶ ಸೇಡು ಗೊಳ್ಳದೆ ಬೆಚ್ಚದೆ ಬೆದರದೆ ಬಲಂಗೆಡದೆ ಮನಂಗುಂದದೆ ಕೆಲನಂ ಸಾರದೆ ಸಹಾಯಮಂ ಪಾರದೆ ಮಹಾವಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ವಿಪುಳತಪದಿಂದಪರ್ಣೆ ಯೊಪ್ಪುತ್ತಮಿರೆಯಿರೆ,

ಜನನನುರಾಗವೇಷಿ ಪೊಟಮಟ್ಟು ಕೃಷಿವ್ಯವಸಾಯವೃಂದಮಂ
ಮನದೊಲವಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ; ⁷ ಕೋಟರದಿಂ ನೆಗೆತಂದು ಪಕ್ಷಿಗಳ್
ಕೊನೆದಳಿಗೊಂಬಿನೊಳ್ ಬಿಸಿಲನಾಂತಿವೆ; ಹಂಸಕುಲಂ ಬಿಲಂಗಳಿಂ
⁸ ದನುಮಿಸೆ ಕೂಡೆ ಪೊಣ್ಣುತಿವೆ; ಪಾರ್ವತಿ, ನೋಡ ಶರದ್ವಿಳಾಸಮಂ ೩೦

ರವಿಕಿರಣಂ ನೀರೋಡು-

ತ್ತಿವೆ ತಣ್ಣಂ ಬೀರುತಿವೆ; ರಥಾಂಗಕುಲಂಗಳ್

ತವೆ ತಣ್ಣಿಸಿಲೊಳ್ ನಿಂದಿ

ದಿವೆ; ಮೇಘಂ ಹಿಂಡಿ ಹರಹಿದಂತಿವೆ ನಭದೊಳ್ ೩೧

ಪರೆದುವು ಪಯೋಧರಂಗಳ್;

ಬರುತಿವೆ ಕಳಹಂಸನಾಲೆ; ಬಿಸಿಲೊಳ್ ವಿಹಗಂ

ನೆರೆದಿವೆ ವೃಗಸಂತತಿ ಗ-

ಹ್ವರದಿಂ ಪೊಟಮಟ್ಟು ಮೇಯುತಿವೆ ⁹ ಮೊಳೆವುಲ್ಲಂ ೩೨

1 ಹೊನ್ನೆಯಳು 2 ಪ್ರವಾಹದ ಅಧಿಕ್ಯ 3 ಪಿಶಾಚಿ 4 ಹೆದರದೆ
5 ಮುದುರದೆ, ಕುಗ್ಗದೆ 6 ಸಂಕುಚಿತವಾಗು (ಚಳಿಯಿಂದ) 7 ಪೊಟರೆ
8 ದನಿಮಾಡಲು 9 ಹುಟ್ಟುಮೊಳಕೆ.

ತಿಳಿದುವು ದೆಸೆಗಳ್ ; ಹಂಸಾ-

ವಳಿ ಸಾರ್ದುವು ಪೂರ್ಣಸರಸಿಯಂ ; ¹ ಬಿಸಕಂದಂ

ಮೊಳೆವೋದುವು ; ಸಲಿಲಂ ನಿ-

ರ್ಮಳಮಾದುವು ; ತಳೆದುದಾಗಸಂ ಧವಳತೆಯಂ

೩೩

ಇದುವೆ ಶರತ್ಸಮಯಂ ; ಮೇ-

ಲೊದವುತ್ತಿರೆ ಶೀತಕಾಲಮಗಸುತೆ, ² ಕಾಸಾ-

ರದ ಕೆಂಪಿಗಳ ತೊಪ್ಪಿಗಳ ಬೆ-

ಟ್ಟದ ತಟ್ಟಲ ಹಿಮದೊಳೆಸೆಯೆ ಮಾಳ್ಪುದು ತಪಮಂ

೩೪

ಎಂದು ಜಯವಿಜಯೆಗಳ್ ಬಿನ್ನಪಂಗೆಯ್ದು ಉಚಿತವಚನಾ
ನೀಕಮಂ ಆಕರ್ಣಿಸಿ, ಮಹಾದೇವಿ ಬಡನಾದೊಡಲಂ ಬಿಡದೋಲಗಿಪ
ನಾರಸೀರೆ ನಯವೇಂಪಿ ಪೊಪ್ಪಿಗಣ ಮಳೆಯಿಂ ನಾಂದ ಮೆಯ್ಯ ನೀರ
³ ಬಣ್ಣಮಂ ತಣ್ಣೆಳಲೊಳ್ ಆಪಿಸಿ, ಧ್ಯಾನಾನಂದರಸದ ಸೋನೆಯಿಂ
ದೊಳಗೆ ನಾಂದ ಕರಣಂಗಳಂ ಉಸಿರೊಳಾಪಿಸುತ್ತಂ, ತಪೋಭಾನೂ
ದಯಕ್ಕೆ ಮುಖಕಮಳದಳಂ ಬಿರ್ಚುವಂತೆ ಮೆಯ್ಯ ಸಂಪುಟಂ ಬಿರ್ಚಿ
ಕಣ್ಣೆಪ್ಪಿದು, ಪರ್ವದ ಆಲದ ಮರದಿಂ ಗಳಿಲನೆ ಪೊಪ್ಪಿಮಟ್ಟು,

ನಡೆತಂದು, ಮಂಜು ನೆಪಿ ಮಾ-

ಣ್ಣೊಡೆ ಶೀತಂ ಮಾಣದಿರ್ಪ ತಣ್ಣೆಳಲೊಳ್, ಕಂ-

ಪಿಡಿದ ಲತಾಗೇಹಂಗಳ

ನಡುವಣ ಕಾಸಾರತಟದೊಳಂಬಿಕೆ ನಂದಳ್

೩೫

ಇತ್ತಲ್ ಭೂತಳದೊಳ್ ಹಿಮ-

ಮೊತ್ತರಿಸಿತು ಭುವನಜನಮನುಪಿ ನಡುಗಿಸುತುಂ

ಸುತ್ತುತ್ತುಂ ⁴ ಸುಗಿಯುತ್ತುಂ

ಮುತ್ತುತ್ತುಂ ಮುಂದುಗೆಡಿಸುತುಂ ಮುಸುಕಿಡುತುಂ

೩೬

ಮೃಗಸಂತತಿಯಂ ಕೊಳರ್ವ-

ಕೈಗಳಂ ಪಕ್ಕಗಳನದ್ರಿತಟದೊಳ್ ಕೊಳ¹ನೊ-

ತ್ತುಗಳೊಳ್ ಕೋಟರದೊಳ್ ಮಿಗೆ

ಪುಗಿಸುತ್ತಂ ಬಂದನಮನು ಶಿಶಿರನೃಪಾಲಂ

೩೭

ಕಿಡಿಗಳ್ ಕೆಚ್ಚನೆಯಾಲಿಕಲ್ಲುರಿಯ ಮೊತ್ತಂ ಕೆಂದಳಿರ್ ; ಕೆಂಡದೊಂ-
 ೨ ದಡಕಿಲ್ ಮಾಣಿಕೆದಿಂಡೆ ; ಕಾಯ್ವ ತಪನಂ ಚಂದ್ರ ; ಪೊದಳ್ವಾತಪಂ
 ಗಡ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆನಿಪ್ಪುದೊಂದು ಪೆಸರಂ ತಾಂ ಮಾಡಿದಂತಿದುರ್ದಾ
 ಕಡುಸಿಂ ತನ್ನಯೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಮರಾಜಂ ಧಾರಣೀಚಕ್ರದೊಳ್ ೩೮

ಮಿಗೆ ಬೆಮ⁴ರಟತುದು ; ನೀರಡಿ-

ಕೆಗಳಿಂಗಿದುವುಷ್ಟದುಸಿರಡಂಗಿತು ; ತಪನಂ-

ಗೊಗೆದುದು ಪೆರ್ಚಿದ ತಣ್ಣ-

ಗ್ನಿಗೆ ಶೀತಂ ಪತ್ತಿತೇನನೆಂಬೆಂ ಹಿಮದೊಳ್

೩೯

ಸಲೆ ರವಿ ತೇಜಂಗುಂದುತೆ

ನಿಲಲಂಜುತ್ತೋಡಿ ಪುಗುವನದ್ರಿಯ ಮುಟಿಯೊಳ್ ,

ಗೆಲೆ ಹರಿವ ಹಾವುರಿವ ಕಿ-

ರ್ಚೆಲೆ ನಿಂದುವು ಶಿಶಿರನೃಪತಿಯಾಚ್ಚೆಗೆ ಜಗದೊಳ್

೪೦

ಉದಯಂ ಶೀತೋದಯಮು-

ಗ್ಗದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಂ ತುಷಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಂ, ಮಿ-

ಕ್ಕುದುದಸ್ತಮಯಂ ತಾನು-

ಷ್ಟದಸ್ತಮಯಮೆನಿಸಿತಮನು ಹಿಮವಿಭ್ರಮದೊಳ್

೪೧

ತಿಳಿವೊಡೆ ಶಶಿ ರವಿ, ರವಿ ಶಶಿ,

ಬೆಳಗುವ ಕೊಂನಂ ಬಿಸಿಲ್, ಬಿಸಿಲ್ ತಾಂ ಕೊಂನಂ,

ಚಳಿ ಬಿಸುವು, ಬಿಸುವು ಚಳಿ, ಎನೆ-
ಬಳಿದುದು ಹಿಮರಾಜತೇಜಮಾ ಜಗದೆಡೆಯೊಳ್ ೪೨

1 ಪಲ್ವಟಿಯೊಳೆ ಹುಹುಹೆಂಬಾ
ಚೆಲ್ವುಗ್ಗಡಣೆಯೊಳೆ ಹಸ್ತದಂಡಿಗೆಯೊಳ್ ತಾ-
ನೊಲ್ವನ್ನಂ ಶಿಶಿರನಟಂ
ಸಲ್ವನ್ನಂ ಜನನನಾಡಿಸಿದನುರ್ವರೆಯೊಳ್. ೪೩

ನುಡಿಯೆ ಹುಹು ನಡೆಯ ಮಾತೇ-
ಕೊಡಲೇ ಪ್ರಾಣಂಗೆ ಚಳಿಯ ಕುಪ್ಪಸಮಾಯ್ತಿಂ-
ದೊಡೆ ಹಿಮದ ಮಹಿಮೆಯಂ ಪೇ-
ಳ್ವೊಡೆ ಕೇಳ್ವನನಾವನೊರ್ವನುರ್ವಿತಳದೊಳ್ ೪೪

ಉಟಿ ಶೀತಂ ಪತ್ತಿದೊಡೆರ-
ಲಟಾಯದೆ ಜೀವಂ 2 ಬಿಗುರ್ತು ಜಠರಾಗ್ನಿಯನೆ-
ಳ್ಳಟಿಸೆ ಹೊಗೆಯುಸಿರ ಪಥದಿಂ
ಪೊಟಮಡುವುದು ಜನದ ಮುಖದೊಳಲ್ಲದೊಡುಂಟೇ ೪೫

ಈಕ್ಷಿಸಿದಳೆಳಸಿ ಬಸಿತದ
ರಕ್ಷೆಯನೊಸೆದಿಟ್ಟು ಮಂಜಿನಿಂ 3 ತೂಪಿಟಾದುಂ
ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಬಲ್ಲಿಂದೂಡುತೆ
ರಕ್ಷಿಸುವಳ್ ಶೀತಮಾತೆ ಶಿಖಿಬಾಲಕನಂ ೪೬

ಒದವಿ ಧರಾತಲದೊಳ್ ಶೀ-
ವಿದ ಶೀತಕ್ಕಂಜಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತುಂ ನಿಲಲಾ-
ಟದೆ ಬಡವಾಗಿ ಕರಂ ಕಾ-
ಷ್ಠದೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕಂ 4 ಕೃಶಾನುವೇನಂ ಪೇಳ್ವೆಂ ೪೭

1 ಪಲ್+ಪರೆ: ಪರೆ=ನಾಡ್ಯ, ಶಬ್ದ 2 ಬೆದರಿ 3 ಉಃಪಂದು ಊದು
4 ಚಿಂತೆ.

ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಂಕಿದ ಹಿಮಮಂ
ಕಿಚ್ಚಿಂದಂ ಕಳೆಯಲಾರದಿಳೆಯ ಜನಂಗಳ್
ಜೆಚ್ಚರವೆಯ್ತಂದೊಲವಿಂ-
ದಚ್ಚರಿ ವಿರಹಿಯನೆ ಕಾಯ್ದು ಕಳೆವರ್ ಚಳಿಯಂ

೪೮

ಪರಿಪೂರ್ಣ ತಟಾಕದ ಮೇ-
ಲುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಧೂಮಮೋಗಿವೃತಿರೆ ನಾಗಿಯೊಳ-
ತ್ಯುರುತರಗುರುತರತಾಪ-
ಕ್ಕಿರಲಾಪದೆ ವಿರಹಿ ಮೊಕ್ಕು ಮುಳುಗದೆ ಮಾಣಂ

೪೯

ಪುಟ್ಟಿತು ಚಳಿ, ಬಳೆದುದು ಚಳಿ,
ಕೊಟ್ಟಿದು ಚಳಿ, ಕೊಂಡುದೆಲ್ಲಮುಂ ಚಳಿ ಚಳಿ ಎಂ-
ದುಟ್ಟಿದು ಚಳಿ, ತೊಟ್ಟಿದು ಚಳಿ,
ಮೆಟ್ಟಿತು ಚಳಿ, ಮುಟ್ಟಿತೆಲ್ಲ ಚಳಿ ಮೊಸಚಳಿಯೊಳ್

೫೦

ಇಂತು ನಿರ್ದಾಘನಿಷ್ಠರತೆಯೊಳಂ, ಮಳೆಗಾಲದ ಪ್ರಳಯಜಲ
ದೊಳಂ, ನಾಗಿಯ ಮಹಾತೀತಲದೊಳಂ, ಭಾಳಲೋಚನನ ಭಾಮಿನಿ,
ಗಂಗಾಧರನ ಗರುವೆ, ಚಂದ್ರಧರನರಸಿಯನಿಪ ಗಿರಿರಾಜತನೂಜೆಯಿದ್
ನಿರುಪಮಮಾನತಪಃಪ್ರಭಾವಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕರಣಂಗಳೊಳ್ ಬೆರಸಿ
ಬಳೆಯೆ, ಪುರಹರನೆಳ್ಳತ್ತು, ಕೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಿದ ಧೈರ್ಯಮನೊಡೆದು ಮೂಡಿ,
ಪಿಡಿದೆಳೆವ ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ, ಪನ್ನಗಭೂಷಣನ್ ಇನ್ನಿರಲ್ಬಾರ-
ದೆಂದು ತನ್ನೊಳ್ ಬಗೆದು, ಅತಿಸ್ವತಂತ್ರಂ ಗಿರಿಜೆಯ ಮನಮನ್ ಒರೆದು
ನೋಡುವ ಭರದಿಂ ಬಂದು ನಿಂದು,

ದಶಭುಜಮಂ ಪಂಚಾಸ್ಯಮ-
ನಶೇಷಭೀಮಾಂಗವಿತತಿಯಂ ತನುವಿನೊಳಂ
ವಶಮಂ ಮಾಡುತಡಂಗಿಸಿ
ಪಶುಪತಿ ವಟುವೇಷದಿಂದಮೊಪ್ಪುತ್ತಿದ್

೫೧

ಮಿಗೆ ಶೀತಾಂಶು ಚಕೋರಿಯಲ್ಲಿಗೆ, ವಸಂತಂ ರಾಜಪುದ್ಯಾನದ-
ಲ್ಲಿಗೆ, ಸೂರ್ಯಂ ಸರಸೀಜದಲ್ಲಿಗೆ, ವರಪ್ರಾಣಾನಿಳಂ ದೇಹದ-
ಲ್ಲಿಗೆ, ಮೇಘಂ ಶಿಖಿಯಲ್ಲಿಗೊಪ್ಪುವ ¹ನುರಾಳಂ ಪೂರ್ಣಕಾಸಾರದ-
ಲ್ಲಿಗೆ, ಬರ್ಪಂತೆ ಭವಾನಿಯಲ್ಲಿಗಭವಂ ಬಂದಂ ಜಗದ್ವಲ್ಲಭಂ

೫೩

ಇಂತು ಭೂಲೋಕಕ್ಕಿಳಿತಂದು ಹೇಮಕೂಟದೊಳ್ ಹೈಮವತಿ
ಯಿರ್ಪ ತಪೋವನಮುಂ ಪುಗುತರ್ಪಾಗಳ್,

ಬರೆ ಗಿರಿಶಂ ವಸಂತಮತುವಲ್ಲದೊಡಂ ಮುದದಿಂದೆ ಭೋಂಕನಂ-
ಕುರಿಸಿತು ಮಾವು, ಪಲ್ಲವಿಸಿತಲ್ಲಿಯಶೋಕೆ, ವಸಂತದೂತಿಯೊ-
ಪ್ಪಿರೆ ನೆಪು ²ಪೂತುಕಿದನ್ಯಭೃತನುನ್ನತಿಯಿಂ ಕರೆದತ್ತು, ಮಲ್ಲಿಕಾ-
ಪರಮುಳಭಾರದಿಂ ಕುಸಿಮ ಮೆಲ್ಲನೆ ³ಶೀಡಿತು ದಕ್ಷಿಣಾನಿಳಂ

೫೪

ಜಯವಿಜಯಗಳಿದು ಪೊಸತತಿ-

ಶಯವೀ ಶಿಶಿರದೊಳಿದೇಂ, ಭವಾನಿ, ವಸಂತೋ-

ದಯ ಸೂಚನೆಯಾದುದು ನಿ-

ಮ್ಮಯ ಪುಣ್ಯತಪಃಪ್ರಭಾವಕಾರಣಮಲ್ಲೇ

೫೫

ಎನುತಿರೆ ಕಪಟವಟುವೇಷಮುಂ ತಳೆದ ಘನಮಹಿಮುಂ ಸ್ವತಂತ್ರ
ವಿಭು ಕಪರ್ದಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯರ್ ತಪದೊಳರ್ಪ ಸೀಮಾಸಮಾಪದ
ವಿಕಾಲಬಾಲಚೂತತೀತಳಜ್ಞಾಯೆಯೊಳ್ ಕುಳ್ಳಿರೆ, ಸಹಜಧಿಯರಪ್ಪ
ಜಯವಿಜಯಗಳ್ ಕಂಡು,

ತರಳನಪೂರ್ವಗನತಿಥಿ-

ಸ್ವರೂಪನೀಷದ್ ವಿಭೂತಿಲಸಿತಲಲಾಟಂ,

ವರವಿಸ್ರನೆನುತೆ ಬಂದಾ-

ದರಿಸಿದರೊಲವಿಂದೆ ಚರಣತಳಮುಂ ತೊಳೆದರ್

೫೬

ಎಳವಾಳೆಯ ಸುಳಿಯೆಲೆಯೊಳ್
ನಳನಳಿಸುವ ಕಂದಮೂಲಮಂ, ನವ¹ ಜಂಬೂ-
ಫಲವಾನ್ಮುಫಲಂ, ಕಿಡದಳಿ-
ಫಲಂಗಳಂ ²ತೀವಿ ತಂದು ಮುಂದಿಳಿಪುತ್ತುಂ,

೨೬

ಎಲೆ ಅತಿಥಿ, ಬಳಲ್ದಿರಿಮೀ
ಫಲದಿಂದಂ ನಿಮ್ಮ ಪಸವನುಡುಗಿಸಿ ಎನೆ, ಹೈ
ಫಲವಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡಪೆವೀ-
ಲಲನೆ ಅದಾರ್, ತಪವಗಣ್ಯವಾವನ ಪುಣ್ಯಂ

೨೭

ಂದು ನುಡಿಯೆ ಜಯವಿಜಯಗಳ್ ಕೇಳ್ವು,

ಇವರಿರವಿನ ಚಿಂತಾರತಿ
ನಿವಗೇಕೇ ಕ್ಷುಧೆಯನೀ ಪಥಶ್ರಮಮಂ ತೀ-
ರ್ಚುವ ಬಗೆಯಂ ಬೇಗಂ ಮಾಡು-
ಡುವುದೆನೆ ನಸುನಗುತೆ ವಿಪ್ರನಂದಿಂತೆಂದಂ

೨೮

ಬೆಸಗೊಂಡೊಡೆ ದೋಷಮೆ, ಈ
ಪೊಸಕನ್ನೆ ತಪೋನಿರೋಧದಿಂದಿದೊಡೆ ಸೈ-
ರಿಸಬರ್ಪದೆ, ತಪಮಂ ³ಮಾ-
ಡಿಸುವವರಿಲ್ಲಾ ಸಹಾಯಸಂಪದಮಿಲ್ಲಾ

೨೯

ಎನೆ ಕೇಳ್ವು ಗಿರಿಜೆ ಮನದೊಳ್
ಮುನಿಯುತ್ತುಂ ಜಪವನುಡುಗಿ ಜಪಮಾಲೆಯನೊ-
ಯ್ಯನೆ ಕೆಯ್ಯೊಳೊಸರಿಸಿ ಮೆ-
ಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿಯುತ್ತು ಕಂಡಳಾ ವರವಟುವಂ

೩೦

ಇಂದುಗೆ ಮೇಘಂ ಕವಿದೊಡ-

ಮಂದೀ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಣ್ಣು ತಪ್ಪದ ತೆಳಿದಿಂ-

ದಿಂದುಧರಂ ವರವಟುವೇ-

ಷಂದಳಿದೊಡ¹ ಮಗಜೆಗಾದುತಹರ್ಷಮುಖಂ

೬೧

ಅಂತು ಹರ್ಷವನಿಮಿತ್ತಂ ಏಕಾವಪುದೆಂದು ನಿಮಿತ್ತಮನ್ ಅಱ-
ಯದೆ ಬಿಟಗಾಗಿ ನೋಡುತಿರ್ಪಲ್ಲಿ,

ಗಿರಿಸುತೆಯ ಮಧುರದೃಷ್ಟಿಗ-

ಶಿಳುರವಣಿಯಿಂ ತಾಗೆ ತನ್ನನಾಗಳ್ ವಿಪ್ರಂ

ಕರಗಿ ನಿಲಲಾಟದೆಳ್ಳಾ

ತುರವುಳಕಮನಂತುಮಿಂತು ಸಂತಮಿಡುತ್ತಂ

೬೨

ನೆಗೆನ ಜಡೆಮುಡಿಯನೊತ್ತು-

ತ್ತೊಗೆನ ಭುಜಾಳಿಯನಡಂಗಿಸು²ತ್ತೊರುಗಳಿಂ

ಮಿಗುವ ನೃಪೇಂದ್ರನನಾಂಕು-

ತ್ತಗಲವೆ ನಿಜಮೂರ್ತಿಯೊಳಗೆ ಗಜಬಜಿಸುತ್ತಂ,

೬೩

ಎಂತಾನುಂ ನಿಜರೂಪಂ

ಸಂತವಿಡುತ್ತಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರನತಿಥೈರ್ಯತೆಯಂ

ಮುಂತಿಟ್ಟು, ಗಿರಿಜೆಯೊಡನುಸಿ-

ರ್ವಂ ತಡಬಡಿಸುತ್ತೆ ಮಿಸುಪ ವೊಸ ಪುಸಿವಾತಂ

೬೪

ಎಳಗೆಂಪನುಗುಳ್ಳ ಮೃದುಕೋ

ಮಳಪದಕಮಳಂಗಳ್ ಈಗಳತಿಳಿನಮೆನಿ-

ಫಿಳೆಯೊಳ್ ಹರಹರ ಕಲ್ಲೆಲ

ಕಳವಟ್ಟುವಿನೆಂತು, ಬಾಲಹಂಸೀಯಾನೇ

೬೫

ನಿನಗೇಕೀ ತರುಣತೆಯೊಳ್
ಘನತಪವೆಡೆಗೊಂಡುದಕಟ್ಟೆ, ನವಲತೆಯಂ ಸೂ-
ರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿಂ ಕೊರಗಿಸ ದು-
ಷ್ಟನನೆನಗಪುಟಲೆ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯಾವರಣೇ

೬೬

ಎಳವೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಸೋಂಕಿಂ-
ಗಳವಡೆ¹ದಳ್ಳುವ ²ತಿರೀಷ ಸುಕುಮಾರಾಂಗಂ
ಬಳವತ್ ಕರ್ಕಶಕರದಿಂ
ಬಳಸಿದೀ ನಾರಸೀರೇ³ಗಾಂತುದು ಚಿತ್ರಂ

೬೭

ವನಜಾನನಿ, ⁴ಎಲುಂಜ-
ವ್ವನಮೊಳ್ ವನಮೊಳ್ ನಿರೋಧದೊಳ್ ಪೇಳಿಂತಾ-
ವನನುದ್ದೇಶಿಸಿ ತಪಮಿದ
ನೆನಗಪುಟದೊಡೇನೊ ದೋಷಮೇ ವೃಗನಯನೇ

೭೮

ಎಂದು ಪ್ರೇಮಿಜನ ಪ್ರಣಯಕಲಹಲೀಲಾಲೋಲಚಿತ್ತನಪ್ಪ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ
ಪರಮವಟುವೇಷವಿಂ ನುಡಿದ ವೃದುಕತಿನಾಕ್ಷೇಪಗರ್ಭಿತವಜೋವಿಳಾ-
ಸಮಂ ತೈಲಜೆ ಕೇಳ್ವ, ಚಿಂತೆಯಂ ತಾಳ್ವ,

ಬೆಸಗೊಂಡಪನಮಳದ್ವಿಜ
ನುಸಿರಲ್ ತಾಂ ಬಾರಮುಸಿರದಿರಬಾರದೆನು
ತ್ತಸವೃಶ ತಪಮಂ ಮನದು-
ಬ್ಬಸವಿಂದೆ ಭವಾನಿ ಮಾನಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಡಿದಳಾ

೭೯

ಒಬಗೆವೆರ್ಚಿ ಕೇಳುತಿದರ್ಪೆ
ಮಿಗೆ ಪೇಳ್ವನೆನೆಲೆಲೆ ಧೂರ್ತ ವಿಪ್ರನೆ ಕೇಳಾ, ಶಂ-
ಭುಗೆ ಕಾರುಣ್ಯಾಬ್ಧಿಗೆ ಶೂ-
ಲಿಗೆ ಕರುಣಂ ಪುಟ್ಟುವಂತೆ ತಪದಿಂದಿರ್ಪೆಂ

೮೦

ಎನುತುಂ ಗದ್ಗದಿಸುತೆ, ¹ ಪುಳ-

ಕನಿಕಾಯಮನಾನುತಶ್ರುವಂ ತಳೆಯುತ್ತುಂ,

ಘನಹರ್ಷಚಿತ್ತಿಯಾಗು-

ತ್ತೆ, ನಗೇಶ್ವರಪುತ್ರಿ ಶಂಕರನ ವೆಸಗೊಂಡಳಾ

೭೧

ಅಕ್ಕಕ್ಕೈ, ಕಾಮಹರನೊಳ್,

ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೊಳಖಿಳವೇದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮಮ್ನಂ

ಮಿಕ್ಕವನೊಳ್, ಪಿತ್ತವನದೊಳ್

ಪೊಕ್ಕವನೊಳದೆಂತು ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟಿ ಲತಾಂಗೀ

೭೨

ನೀನಿನಿಯಳ್ ವಿಷಮಾತಂ,

ನೀನತಿ ಮೃದು ಕಠಿನಗುಣಾಶ್ರಯನಾತಂ,

ನೀನಬಲೆ ಉಗ್ರನಾತಂ,

ನೀನುರುತರಭೀರು, ಸರ್ಪಭೂಷಣನಾತಂ

೭೩

ಪುಲಿದೊವಲುಡುಗೆಯ, ಹಾವಿನ

ನೆಲೆದೊಡಿಗೆಯ, ನೊಸಲಕಣ್ಣ ⁴ ಖಟ್ಟಾಂಗದ ⁵ ಕಪಂ-

ದಲೆಗಳ ಮಾಲೆಯ, ಶೂಲದ

ಕಲಿಗಂಜದೆ ಮನವನೆಂತು ಮಾಡಿದೆ ಮುಗ್ಧೀ

೭೪

ಎಂದು ವಿಪ್ರಂ ನುಡಿದ ಶಿವನಿಂದೆಗೆ ಭವಾನಿ ಮುನಿದು ⁶ ಕನಲ್ಪ ⁷ ಕಿನಿಸಿ

ಕಿಡಿಕಿಡಿವೋಗಿ,

ತಪವಂತದಿರ್ಕೆ ಮಾಡುವ

ಜಪವಿರ್ಕೆ, ಮೃಗಾಂಕಮೌಳಿಯಂ ಭರದಿಂ ಧ್ಯಾ-

ನಿಪುದಿರ್ಕೆ; ಶಂಭುವಂ ನಿಂ-

ದಿಪುದಂ ಕೇಳೊಂದು ಪಾಪಮಿಡೆನಗಾಯ್ತೀ.

೭೫

1 ರೋಮಾಂಜಗೊಂಡು 2 ಮನೋಹರಳು, ಸಿಹಿ 3 ಅಂಜಾಪುರುಕಿ
4 ತಲೆಬುರುಡೆಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ ಎಲುಬು (ಶಿವನ ಅಯುಧ) 5 ಪಚ್ಚನೆಯ+ತಲೆ :
ಹಸಿಯ ತಲೆ 6 ಕೋಟಿಸಿ 7 ಸಿಟ್ಟಾಗಿ.

ಘೋರತಪದಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸ
ಬಾರದು; ತಾಂ ತಪದ ಕೇಡು; ಪತಿನಿಂದೆಯುಮಂ
ಸೈರಿಸಬಾರದೆನ್ನುತ್ತಿ ಎ
ಚಾರಮನುಳಿದಗಜೆ ಮನದ ಮುಳಿಸಿಂದಾಗಳ್

೭೬

ಆದ ನಿರೋಧದ ನಿಂದೆಯ-
ನಾದರಿಸದೆ ಭಸಿತದಿಂದೆ ಎಪ್ರನನಿಡೆ, ಪೋ-
ಪೋದುದು ವಟುವೇಷಂ ಶಿವ-
ನಾದೊಡದೇಂ ಪುಸಿ ದಿಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಜಗದೊಳ್

೭೭

ಮುಗಿಲ ತೆಪ್ಪಿ ಸರಿದ ಶಶಿಯಂ
ತೊಗೆದ ತಮಂ ತೆಗೆದ ತರುಣತರಣಿಯ ತೆಪ್ಪಿದಿಂ.
ಪೋಗಿ¹ ತಲ್ಲದಗ್ನಿಯಂತಿರೆ,
ಮಿಗೆ ವೇಷಂ ತೊಲಗಿ ಶಂಭು ತೊಳಗುತ್ತಿದಂ

೭೮

ಜಡೆಮುಡಿ ಸಂಚಮುಖಂ ನೆಗೆ-
ದುಡುಪತಿಕಳೆ ದಶಭುಜಂ ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ ಗಾತ್ರಂ-
ಬಿಡಿದ ನವಭೂತಿ ಪುಲಿದೊವ-
ಲುಡಿಗೇಗಳಿಂ ಶಂಕರಂ ಕರಂ ಮೆಪ್ಪಿದಿದಂ

೭೯

ಸರಿದುದು ಪುಸಿವೇಷದ ತೆಪ್ಪಿ,
ಸುರಿದುದು ಕೆಯಿನ್ನಾರ ತೆಪ್ಪದೆ ಪೂವಳೆ, ²ಸಂಸಂ-
ಬರಿದುದು ಜೀರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲದ
ಪರಿಯಿಂ ಮುಳಿದಿಟ್ಟ ಭಸಿತಮದೆ ಮದುವೆಯವೋಲಾ

೮೦

ಆಗಲ್ ಕಂಡಗಸುತೆ ಬೆಪ್ಪ-
ಗಾಗುತೆ, ಸಂವರಿಸಿಕೊಳುತೆ ವಲ್ಕಲನಸ³ನಾ-

ಭೋಗಮನತಿಲಜ್ಜಿತೆ ತಲೆ

ವಾಗಿದಳನುರಾಗಮೇಷು ಪುಳುಕಿಸುತಿದರ್ಶ

೮೧

1 ಅವಳೋಕನದಿಂ ಸೆಳೆದಳು

ಶಿವನಂ ಮನದಿಂದೆ ತೆಗೆದಳಪ್ಪಿದಳತ್ಯು-

ತ್ಸನದಿಂ ಚಿತ್ತದೊಳೆಳಸುತೆ

ತವಕಂ ಮಿಗೆ ಚುಂಬಿಸಿದಳಹಂಕಾರದೊಳಂ

೮೨

ಆ ಸಮಯದೊಳು ವೃದ್ಧನು ಒಸೆದೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ ಅಪರ್ಣೆಯ ಪುಣ್ಯ
ಹಸ್ತಮಂ ಪಿಡಿದು,

ಗಿರಿಸುತೆ ಅಳುತುಂ ನಡೆಯ ತಾರಗಿರೀಂದ್ರನಿವಾಸದಲ್ಲಿಗ-

ತ್ಯುರುತರಲಿಲೆಯಿಂದಮೆನೆ, ದೇವ, ಗಿರೀಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಎನ್ನನಾ-

ದರದೊಳೆ ಬೇಡಿ ಉರ್ಜಿತವಿವಾಹಮದಚ್ಚರಿಯಪ್ಪ ಮಾಳ್ವೆಯಂ

ಕರುಣೆಪುದೆಂದುದಂ ಸಲಿಸವೆಳ್ಳುದು, ಬೇಳ್ವೆನಿದಂ, ಸದಾಶಿವಾ ೮೩

ಎಂದಗಜೆನುಡಿಯೆ, ಮಹಿಮಾ-

ವೃಂದನೊಡಂಬಡುತೆ ಸುಖದೊಳಿರ್ಪವಸರದೊಳು,

ಬಂದು ರತಿ 2 ಮುಕುಳಿತಾನನೆ

ನಿಂ^೧ದುಮ್ಮಳದಿಂದೆ ಮುಂದೆ 4 ಮೆಯ್ಯಕ್ಕಿದರ್ಶ

೮೪

ರತಿ ಮೆಯ್ಯಕ್ಕಿದೊಡೆ ಪಾ-

ರ್ವತಿ ಬಿನ್ನಯ್ಯಿದಳಧೀಶ, ಕೇಳಿಲಲನಾ-

ಪತಿಯಪ್ಪ ಕಾಮನಂ ಪಶು-

ಪತಿ ನಿಮ್ಮಿಂ ಪಡೆದು ಕೊಡುವೆನೆಂದಾಂ ನುಡಿದೆಂ

೮೫

ಎನೆ ಕೇಳ್ವ ಶಂಕರಂ ಗಿರಿ-
ತನಯಾಮಧುರಾಸ್ಯಮಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಗುತುಂ,
ನೆನೆದಾಗಳ್ ಕಾಮನನಂ-
ಗನಾಗಿ ಕುಡುತಿರ್ಕೆ ರತಿಗೆ ಸುಖಸಂಪದಮಂ

೮೬

ಎಂದು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ನುಡಿಯುತ್ತುಂ, ರತಿಗೆ ಕಾಮನಂ
ಸಂಕಲ್ಪಜನ್ಮನಂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಗಿರಿಜೆಯಂ ಗಿರಿರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗ
ವೇಳ್ವು, ಶೂಲಧರಂ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈಯ್ದನ್.

೫, ಮನೋಜಹರ-ದಂಪತಿಗಳು

ಇತ್ತಲ್ ಗರಿಸುತೆ ಶಿವನಂ ನೆನೆಯುತ್ತಂ ಹಿಮಾಚಲಮಂ ಕಳೆದು
ನಿಜರಾಜಧಾನಿಯೆನಿಸಿದ ಓಷಧಿಪ್ರಸ್ಥಪುರನರಮಂ ಪುಗುತರ್ಪಾಗಳ್,
ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ಲಬ್ಧವರ ಪ್ರಸನ್ನಮುಖಿಯಾಗಿ ತಪಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಬರು
ತಿದರ್ಪಳೆಂಬ ಸಂತೋಷವಾರ್ತೆಯಂ ಕರ್ಣಪರಂಪರೆಯಿಂ ಗಿರರಾಜಂ
ಕೇಳ್ವು, ಸಂತಸಮಂ ತಾಳ್ವು, ಸಕಳ ಪರಿಜನಸಹಿತಂ ಕಳಗೀತವಾದ್ಯ
ನೃತ್ಯಂಗಳ ಮಂಗಳರವದ ನಡುವೆ ನಡೆದು ಬಂದಿದಿರ್ಗೊಂಡು,

ಭರದಿಂದಂ ನಡೆತಂದು, ರಾಜಗೃಹಮಂ ಸಂತೋಷದಿಂ ಪೊಕ್ಕು, ಭಾ
ಸ್ಕರಕೋಟಿಪ್ರಭೆಯಂ ಸಭಾಸದನದೊಳ್ ಬೀಳುತ್ತಮಿ¹ ಪುರದ್ವಿ-
ಷ್ಟರಮಂ ತುಷ್ಟಿಯಿನೇಲಿ, ಶೈಲಪತಿಯುಂ ಶರ್ವಾಣಿಯುಂ ಸ್ನೇಹದಿಂ-
ದಿರೆ, ಮೇನಾವಧು ಬಂದಳೀಕ್ಷಿಸಿದಳೀಷದ್ ಗಾತ್ರೆಯಂ ಪುತ್ರಿಯಂ ೧

ಅಂತು ಬಂದು ಕಟ್ಟಿಳ್ಳೆಲಾಂ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ, ತಾಯಿ, ತವೋ
ನಿರೋಧದೊಳೆ ಮೆಯ್ ಬಡವಾದುದು, ಲೋಚನತ್ರಯಚ್ಚಾಯೆ ಬಳ
ಲ್ಪುದು, ಅನನಸರೋಜಂ ಕಳೆಗುಂದಿತು, ಸಿಕಚಂ ಜಡೆಗಟ್ಟಿತು,
ಅನ್ಯಾಯಂ ಏಕೆ ಪೋದೆ ಸುತೆ, ಎಂದು ಮೇನಾದೇವಿ ಪಾರ್ವತಿಯಂ
ನೋಡಿ ಕೋಡಿ ಬಾಡಿ ಬಳಲ್ಪು ಕನಲ್ಪು ಕಳೆಗುಂದಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿ
ರ್ಪಾಗಳ್,

ಗಿರಿಪತಿಯನುಮತಿಯಿಂ ಸೌಂ-

ದರಿಯರ್ ನಡೆತಂದು, ಪಾರ್ವತಿಯ ಜಡೆಗಳನೊ-

ಪ್ಪಿರೆ ಬಿಡಿಸಿ, ಕಚಭರಮನತಿ

ಭರದಿಂ ತಿರುತ್ತುಮಿದರ್ಪರನ್ನೆ ಗಮಿತ್ತಲ್ ;

೨

ಪ್ರೀತ್ಯಲಾಸದೊಳಿರ್ದು ಪಿ-
ನಾಕಿ ವಿನಾಹಾರ್ಥದಿಂದೆ ವರಮೂರ್ತಿಗಳಂ
ಲೋಕೋತ್ತಮರಂ ಪುಣ್ಯ-
ಶ್ಲೋಕರನಾಸಪ್ತಮುಷಿಯರಂ ನೆನೆಯಲೊಡಂ - ೨

ಬಂದಭವಂಗಳಿ ಸುಖಮುಖ-
ದಿಂದಂ ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಹರ ಬರ್ದುಂಕಿದೆನೆನುತುಂ,
ಸಂದಣಿಸಿ ಪುಳಕಮೇಶ್ವರೇ,
ನಿಂದಿರ್ದು ಶಶಾಂಕಮೌಳಿ ¹ ಬೆಸನೆನೆನುತುಂ ೪

ಇರೆ ಕಂಡು ಕರುಣದಿಂ ಶಂ.
ಕರನಾಮುಷಿಗಳ್ಗೆ ಬೆಸಸಿದಂ, ಪೋವುದು ಭೂ-
ಧರನಾಥನಲ್ಲಿಗತ್ಯಾ
ದರನುಂ ಮಾಡುವುದು, ಬೇಡುವುದು ಗಿರಿಸುತೆಯಂ ೫

ಎಂದೊಡೆ ಹಸಾದಮೆಂದಾ-
ನಂದಂ ಮಿಗೆ ಸಪ್ತಮುಷಿಗಳನುನಯದಿಂದೆ-
ಯ್ತಂದರ್, ಮಂಡಿತಪುಷ್ಪಕ-
ವೃಂದಾರೂಢರ್ ನಗೇಶಪುರಮಂ ಪೊಕ್ಕರ್. ೬

ಮನದೊಳ್ ಪರಮೋತ್ಸಾಹಂ
ಜನಿಯಿಸಿ ಗಿರಿರಾಜನೆಸೆನ ಮುಷಿಗಳನಿದಿರ್ಗೊಂ-
ಡನುನಯದಿಂ ತಂದುಚ್ಚಾ-
ಸನದೊಳ್ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ವಿನಯವಿನಮಿತನಾದಂ ೭

ಸುರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂ-
ದಿರುತುಂ ಬರವೆಂತು ನಿಮಗೆ ದೊರಕೊಂಡುದಿದೆ-

ಮ್ಮುರುತರ ಭಾಗ್ಯಮೆನುತ್ತುಂ

ಗಿರಾಜಂ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳಂ ಕೇಳಲೊಡಂ

೮

ವರಮುನಿಗಳ್ ಮನದೊಂದಾ-

ದರದಿಂ ನುಡಿದರ್ : ಶಿವಂ ಶಶಾಂಕಧರಂ ಶಂ-

ಕರನಭವಂ ನಿರ್ಮಾಯಂ

ಗಿರಜೆಯ ಬೇಡುವೊಡೆ ತಿಳುಪಿ ಕಳುಪಿದನೆಮ್ಮಂ

೯

ಎಂದು ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ್ ನುಡಿದ ಆಪ್ತವಚನಂ ಕರ್ಣರಸಾಯನ
ನಾಗೆ ಗಿರಾಜಂ ಕೇಳ್ವ ಬಾಳ್ವ ಸಂದಣಿಸಿದ ಪುಳಕದಿಂ ದಳವೇಱು
ಹಿಗ್ಗಿ ನಚ್ಚಿ ನುಡಿದಂ : ಶಿವನ ಕರುಣಂ ಎನಗಿದಿವರೆ ವಿಚಾರಮೆ ;
ಬದ್ಧಂಕಿದೆಂ ಬದ್ಧಂಕಿದೆಂ ಎನ್ನ ಭಾಗ್ಯದ ಬೆಳೆ¹ತಳಿತುಡು ;
ಚಂದ್ರಂಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ್ ಉಪಚಾರಮೆ ; ಕುಸುಮಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳಂ² ಪಡಿ
ಸಣಮೆ ; ಶರ್ವಂಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ತಿವರವೆ ; ಪನ್ನಗಾಭರಣನ್ ಎನ್ನಂ
ಬೇಡಲ್ವೇಳ್ವದೆ ; ಸುರುಚಿಯಂ ಸಾಂಗೀಕಾರದಿಂ ಕಾಮದಿಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ
ನಿಷ್ಠೆಯಿಂ ನೆಟ್ಟನೆ ಕೊಟ್ಟಿಂ ಕೊಟ್ಟಿಂ ಎರಡಿಲ್ಲೆಂದು ಸತ್ಯವಚನಮಂ
ಸಂತೋಷದಿಂ ನುಡಿದು, ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ ಚರಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆಱಗುತ್ತೆ,
ಅವರಂ ಹರಿಸದಿಂ ಕಳುಹಿ ಗಿರಾಜಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂ ಮಹಾವಿನಾಹ
ಮಂಟಪಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳಂ ವಿಸ್ತರಿಸುತಿರ್ವನ್.

ಗಿರಪತಿ ಚಾರರಂ ಕಳುಪಿ, ನಿರ್ಜರಲೋಕವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಂ

ಬರಿಸಿ, ನಯೋಕ್ತಿಯಿಂ ನುಡಿಮ ಮನ್ನಿಸಿ, ³ಬೇಳ್ವದನಿತ್ತು,

ಚಂದ್ರಶೇ-

ಖರನ ಮದೀಯಪುತ್ರಿಯ ವಿನಾಹಶುಭೋಚಿತಮಂಟಪಾದಿ ಭಾ-

ಸುರವರಚಿತ್ರಪತ್ರಕುಳಮಂ ನೆಱಿ ನಿರ್ಮಿಪುದಿಂದೆ ಬೇಗದಿಂ

೧೦

1 ಕುಡಿಯಿಟ್ಟಿತು. 2 ಎಡೆ, ನೈವೇದ್ಯ 3 ಹೊರಗಿನವಳೆ (ಸಾಲವೆ)
4 ಬೇಕಾದುದನ್ನು.

ಎನೆ ನಲಿದು ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂ

ನೆನೆಯದ ಮುನ್ನಂ ಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತವಿಶ್ವಾ-

ವನಿಪರಿಗತವಿಭವಾಸ್ಪದ

ಘನಮಂಟಪಮೆಸೆದು ಮುಂದೆ ತೋಱುತ್ತಾಗಳ್

೧೧

ನವರತ್ನರಂಜಿತಮಾಗಿ ರವಿಮಂಡಲಮಂ ¹ಮುಂಡಾಡುವ
ಸುವರ್ಣಕಳಶದರ್ಪಣಾಳಿಗಳಿಂ ಶಿರಯ್ಯಂಬಡೆದು ಸಕಳಜಗಕ್ಕೆ ತನ್ನ
ಕಾಂತಿಯ ಕಣ್ಣಿವಿಯಂಬಂತಿದ್ ಮಹಾತೋರಣದೊಳಮೆಯ್ಯೊಳ್
ನೆರೆದು ಕುಳ್ಳಿದ್ ರಾಜಪುತ್ರರಿಂ ; ಮಂಡಳಿಕರ ತಂಡದಿಂ, ಸಾಮಂತರ
ಸ್ತೋಮದಿಂ, ಶಿಷ್ಯರ ಮಂತಣದಿಂ, ಸೇವ್ಯರ ತಿಂತಿಣಿಯಿಂ, ಮುತ್ತಿಯ್
ಯ⁴ರೊತ್ತೊತ್ತಿಯಿಂ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವೀಣರಿಂ, ಕೃಗಳಿಗೆನಟ್ಟಲಂ ಪರಿ
ವೇಷ್ಟಿಸಿದ್ ನಕ್ಷತ್ರಪಾಠಕರಿಂ, ಏಕಾದಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ನವಗ್ರಹಂಗಳಿಂ,
ತೆಕ್ಕನೆ ತೀವಿದ್ ಮಹಾಮಂಟಪಂ ಅತಿವಿಸ್ತಾರಮನ್, ಅತಿಗಂಭೀರಶೆ
ಯನ್, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಮನ್, ಉರುತರ ಸಂಪದಮನ್, ಅತಿಸೌಂದರ್ಯ
ಮನ್, ಅತಿಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್, ಒಳಕೊಂಡು ವರನ ಬರವಂ ಬಯಸು
ತಿದುಡು. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾವದೊಳ್

ಒಳಗೆ ಸುವಾಸಿನಿಯರ್ ಗಿರಿ-

ಕುಳರಾಜತನೂಜೆಗೊಪ್ಪೆ ಸಿಂಗರಮಂ ಕೆಯ್-

ಕೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ ವರಶಶಿ-

ಕಳಿಗೆ ಸುಧಾಕಿರಣಜಾಲಮಂ ತುಡಿಸುವವೋಲ್

೧೨

ಅಂಬಿಕೆಯ ಸುಧಾವಯವಕಿ-

ದಂಬದ ಚೆಲ್ವಿಂಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗದ ತೆಪದಿಂ

ಬಿಂಬಾಧರೆಯರ್ ತೊಡಿಸಿದ-

ರೆಂಬಂತಿರೆ ಮೆಪ್ಪಿದುವರೆ ಭೂಷಣತತಿಗಳ್

೧೩

1 ಅಪ್ಪು, ಮುಟ್ಟು 2 ಚೆಲುವು, ಚಂದ 3 ಗೋಷ್ಠಿ 4 ನಿಜಿಡ, ಸಂದಣ
5 ಗಳಿಗೆ ಎಣಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಧನ(ಗಳಿಗೆ+ಬಟ್ಟಲು) 6 ಸಮೂಹ.

ಇತ್ತಲ್ ಕೈಲಾಸಾದ್ರಿಯೊ-

ಛತ್ತಮಗಣನಾಥರೊಳಗೆ ಮೆಱಿದಿದರ್ಫಂ ದೇ-

ವೋತ್ತುಂಗಂ ಪುಳಕಿತನಾ-

ಗುತ್ತಂ ಮದುವಣಿಗತನಮನುಱಿ ನಟಿಯಿಸುತುಂ

೧೪

ಆ ವೊಸಮದವಣಿಗನಪ್ಪ ಪಶುಪತಿಯ ವೊಗಕ್ಕೆಗೆ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿ
ನೆಱಿಮೆಱಿವ ಪುಣ್ಯಾಗಣ್ಯಲಾವಣ್ಯಮಯ ಸುಕುಮಾರಾವಯವಂಗಳು
ಕಂಡು ಕೌತುಕಂಗೊಂಡು ನಂದೀಶಾದಿ ಗಣನಾಯಕರ್ ಬಂದು ಬಿಸು
ಗಣ್ಣಂ ಭಸಿತದಿಂ ¹ಬಾಸಣಿಸಿ ಬಾಸಿಗಮನಿಕ್ಕಿ, ನಾಗಕುಂಡಲಮಂ ಕಳಲ್ಪಿ
ಮಾಣಿಕ್ಯಾವತಂಸಮಂ ²ಕೈಕೊಳಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲಮಂ ನಿಲಲೀಯದೆ
ಪುಣ್ಯಪವಿತ್ರಮನಿಟ್ಟು, ಗಜಚರ್ಮಮನೋಸರಿಸಿ ನಿರ್ಮಳೋತ್ತರೀಯ
ಮಂ ಪೊದೆಯಿಸಿ, ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯಂ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯಮಂ,
ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿವಜ್ಞಾನಮಂ, ಶಿವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯಂ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಪುಣ್ಯಮಂ,
ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಯಂ, ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪಾವನಜನ್ಮನು, ಅಲಂಕರಿಸು
ವಂತೆ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾಭರಣಂಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಲಂಕೃತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ
ತ್ತಮನಪ್ಪ ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷಂಗೆ ಸಿಂಗರಮಂ ಮಾಡಿ, ³ಹೆಜಿಸಾದುರ್ ನಿಂದು
ನೋಡಲಂಜಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಭಯದಿಂ ಶಿವಶಿವ ಜಯಜಯಯೆನುತ್ತಮಿರೆ;
ದಧೀಚಿ ದುರ್ವಾಸ ವಸಿಷ್ಠ ವಾಮದೇವ ಭೃಗು ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಮುನಿಜನಂ
ಗಳ್ ಶಿವನ ಕಾಂತಿಯಂ ಕಂಡು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಿಡ್ಡದೆ ಚೇತೋದೃಷ್ಟಿಯಿಂ
ನೋಡಿ, ಅತರ್ಕ್ಯಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷತೇಜಂ, ಎಂದು ವೊಗಳುತಿರ್ಪ ಸಮಯ
ದೊಳ್ ಕೂಡೆ ನೆರೆದ ಗರುಡಗಂಧರ್ವರ, ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರರ ಕಿನ್ನರ
ಕಿಂಪುರುಷಸ್ತೋಮದ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರ ಮನುಮುನಿಸುರರ ನೆರವಿಯ,
ದೇವಕಾಮಿನೀನಿಕರದ, ದಿಕ್ಪಾಲನಿಕಾಯದ ಹರಿವಿರಿಂಚಿಗಳ ⁴ಪರಿವಿಡಿಯ
ಬಿರುದುಗಣಂಗಳ ⁵ತೆರಳ್ಳಿಯ; ಕುಂಜರನಿಕರದ, ತುರಂಗ ಸಂಘದ
ರಥಪ್ರತಾನದ, ಪದಾತಿಬಲದಿರ್ಕೆಲದೊಳ್ ದಿಕ್ಕರಿಗಳಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕು ಬರ್ಪ

1 ಮುಚ್ಚಿ 2 ಅಲಂಕರಿಸಿ 3 ಹಿಂದೆ ಸರಿದು 4 ಸಾಲು, ಕ್ರಮ
5 ಗುಂಪು.

ದೇವಾಂಗ ವಸ್ತ್ರವಿತಾನದ, ಕರ್ಪೂರ ಕರಂಡಕಾನಿಕರದ, ಪನ್ನೀರ ಭಾಜನಂಗಳ, ರತ್ನಾಭರಣರಾಶಿಗಳ, ಚಿಂತಾಮಣಿಯ ¹ಮುಡಿಪುಗಳ; ಮುಂದಣ ವೃಷಭಧ್ವಜದ, ದರ್ಪಣದ ತಳಿರ್ಗಳ ಕಳಶಂಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡಿಯಿಡುವ ಅರುಂಧತಿ ಅನಸೂಯಾದೇವಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಸರಸ್ವತಿ ಶಚೀದೇವಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೋಹಿಣಿಯರಾದಿಯಾದ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತಾವಿತಾನದ; ಪೊಡೆನ ಭೇರಿಯ, ²ಪೂರಯಿಸ ಶಂಖದ, ಬಿರು ದೆತ್ತಿ ಕರೆನ ಕಹಳೆಗಳ, ಮೊಳಗುವ ಮದ್ದಳೆಯ, ಪೊಣ್ಣುವ ತಾಳದ, ಉಣ್ಣುವ ಗಾನದ, ಭೃಂಗಿಯ ನರ್ತನದ ಭೋರೇಂಬ ರವದ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವಿಸ್ತರದ ನಡುವೆ ಧವಳಾತಪತ್ರದ ಭುವನಾಶ್ರಯಂ ಜಡೆಮುಡಿಯ ಬಿಡಂಗಂ ಮಕುಟದ ಮನೋಹರಂ ಶಶಿಕಳೆಯ ಸೊಬಗಂ ಬಾಸಿಗದ ಭಾಗ್ಯನಿಧಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸದ ಕಮನೀಯಂ ಭಸಿತದ ಹೊಸ ಮದುವಣಿಗ ನೆನಿಸ ಶ್ರೀ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ, ವೃಷಭಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ಕಾರುಣ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೆಯ್ಯುಗಿನ ನಾಲ್ಕುಂ ದಿಸೆಯ ದೇವಕುಲಕ್ಕೆ ಕರುಣಿಸುತ್ತುಂ ಬರೆ; ಮುಂದೆ ಕುಲಾಂಗನೆಯರ್ ಸೂಸುವ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆಗಳಂ ಆದರ ದೊಳ್ ಅನುತ್ತುಂ, ನಂದೀಶ್ವರನ ಬೆನ್ನಿಂದ ಅವನೀತಳಕ್ಕೆವತರಿಸುತ್ತುಂ ಪ್ರಮಥಗಣಂಗಳ್ ³ಕೆಯ್ಯೆಯಿಂ ಕೆಯ್ಯುಡೆ ಮಹಾವಿವಾಹ ಮಂಟಪ ಮಂ ಪುಗುತರ್ಪಾಗಳ್ ಕಂಡು ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ನಿಂದ ಮೇನಾದೇವಿಗಂ ಮಾವನಪ್ಪ ಗಿರಿರಾಜಂಗಂ ಕಾರುಣ್ಯಮನೀಯುತ್ತುಂ, ಸಿಂಹವಿಷ್ಣುರಮನ್ ಅವಷ್ಟಂಭಿಸಿ, ಸಮಯೋಚಿತಾನ್ನಮನ್ ಉಂಡು, ಮಹಾವಿಭವಮಂ ಕಂಡು, ⁴ಮಧುಸರ್ಕಮಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡು—

ಇರೆ, ಹರಿಯಜ್ಜರನುಮಿಸುತುಂ,
ಪರಮಶುಭಾಕರ, ಮುಹೂರ್ತಮೆಲೆಲೆ ಸಮಾಪಂ
ಕರುಣಿಪುದಿನೆ, ಮಂಗಳ ವಾ-
ಗ್ವಿರಚನೆಯಂ ಕೇಳ್ವು, ಭೋಂಕನೆಲ್ಲಂ ರುದ್ರಂ

೧೫

1 ವಾಸಲು 2 ಉದುವ 3 ಜಾಣ್ಣೆ 4 ಮೊಸರು ಜೇನು - ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣ; ಮದುವಣಿಗನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವುದುಂಟು. 5 ಬಾಯ್ಕಾಡು.

ಅಂತೆಳ್ಳು ಸುಮುಹೂರ್ತಂ ¹ಪತ್ತೆಸಾರ್ವವೋಲ್ ನಡೆತಂದು ವಿವಾಹ
ಗೇಹದೊಳವೊಕ್ಕು

ಮುತ್ತಯ್ದೆಯರೊತ್ತೊತ್ತೆಯ-

ನೊತ್ತರಿಸುತೆ, ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಹೊಸಬೆಳಗಂ ಸೂ-

ಸುತ್ತಂ, ಸವಿನೋಟಮನೀ-

ಯುತ್ತಂ, ²ಜವನಿಕೆಯ ನೆಲೆಗೆ ಶಿವನೆಯ್ದಂದಂ

೧೬

ಆ ಸಮಯದೊಳ್ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ಕಿನಿಟ್ಟಯ್ದೆ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕಿಯಂ
ಮೆಟ್ಟ ತೆಪ್ಪಿಯಂ ಮುಟ್ಟಿಗೊಂಡು ನಿಂದಿರ್ಪಲ್ಲಿ,

ನಲ್ಲರ ನಡುವುಪಚಾರಂ,

ಸಲ್ಲಲಿ⁴ತೇಕ್ಷಣದ ನಡುವೆ ⁵ಪಕ್ಷಪುಟಂ, ಸಂ-

ಪುಲ್ಲರದಮಧ್ಯದೊಳ್ ಮಿಗೆ

⁶ಸೊಲ್ಲಿರ್ಪಂತಿದುರ್ದಲ್ಲಿ ತೆಪ್ಪಿ ಹರನಿದೊಳ್

೧೭

ಅವಿಭೇದಪ್ರಕೃತಿಗಳೆನಿ-

ಸವಯವದಿಂದೊಪ್ಪುವರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರೊಳ್

ಜವನಿಕೆ ನಡುವೊಡ್ಡಿತು; ಕಾ

ಲವಶದಿನಾವಂಗಮಾವುದಾಗದು ಧರೆಯೊಳ್

೧೮

ಬೆಳಗಿನ ಬೀಜಾವಳಿ⁷ಯೊ-

ಬುಳಿಯೋ, ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಯೋ, ನವಪುಣ್ಯಂ-

ಗಳ ಕಿಪುದುವೊ, ಚಂದ್ರಿಕಾತಂ-

ಡುಳವೋ, ಎನೆ ತೊಳಗಿ ತೋರ್ಪ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕಿಗಳಂ,

೧೯

ಕಾಂತಿಮಯಂ ಶಶಿಚೂಡಂ,

ಶಾಂತಂ ನವಭೋಗಿಯನಿಪ ಲೀಲಾವಾಸಂ,

¹ ಪತ್ತಿರ ಬರು ² ತೆರೆ ³ ಚರಮುತ್ತಿದೆ ⁴ ಕಣ್ಣು ⁵ ರೆಪ್ಪೆ
⁶ ನಾಲಗೆ ⁷ ಶ್ರೇಣಿ ⁸ ಸೇರುವೆ.

ಸಂತಂ ಸುರುಚಿರಹರ್ಷವು-

ಯಂ ತಡೆಯದೆ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಸಮನಂತರದೊಳ್ ; ೨೦

ಹರಿಯುಂ ಸರಸಿಜಭವನುಂ

ಪುರುಹೂತನುಮೆಸೆವ ಋಷಿಗಳುಂ ಗಣಕುಲಮುಂ

ಗಿರಿಜೇಶನ ಗಿರಿಜೆಯ ಭಾ-

ಸುರ ¹ಪರಿಧಾನದ ಸಮಾಪದೊಳ್ ನಿಂದಾಗಳ್ ; ೨೧

ಕಳಕಳಮಂ ನಿವಾರಿಸುತು ²ಮಾಯತಮೇ ಎನಲ್, ಆಯತಂ ; ಲಸದ್-
ಗಳಬಳಮಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುತುಮಾಯತಮೇ ಎನಲ್, ಆಯತಂ ; ನಿರಾ-
ಕುಳಿತಮನಂ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸಮಾಯತಮೇ ಎನಲ್, ಆಯತಂ ; ಮನಂ-
ಗೊಳಿಪ ಮಹಾಮುಹೂರ್ತದೊಳಗಾಯತಮೇ ಎನೆ, ತಪ್ಪದಾಯತಂ ೨೨

ಅನುರಗುರು ಸಕಳವೇದಾ-

ಗಮಕೋವಿದನೊಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ ಪುಣ್ಯಾ-

ಹಮೆನುತ್ತುಮಿತ್ತ ರಾಜತ್-

ಸುಮುಹೂರ್ತಂ ಬಂದು ತೆಪ್ಪಿಯನೋಸರಿಸಲೊಡಂ, ೨೩

ಕರಡೆಗಳ ರವಂ, ನಿಸ್ಸ-

ಳರವಂ, ಭೀರೀರವಂ, ವೃದಂಗರವಂ, ದೇ-

ವರ ಹೂಮಳೆಗಳ ಭೋರೆಂ-

ಬ ರವಂ, ಮಂಗಳರವಂಗಳುಣ್ಣಿದುವಾಗಳ್ ೨೪

ಆನಿರೆ ಮತ್ತೋರ್ವಳ್, ಗಡ,

ತಾನಿರ್ಪಳ್ ಜಡೆಯೊಳೆನುತೆ ಮುಳಿದಿಡುವಂತಾ

ಮಾನಿನಿ ಜೀರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲದೊ-

ಳಾನುತೆ ಶಿವನುತ್ತುಮಾಂಗಮಂ ಪದೆದಿಟ್ಟಳ್ ೨೫

1 ವಸ್ತ್ರ (ತೆರೆ) 2 ಸರಿಯೆ, ಸಿದ್ಧವೆ (ಅಪ್ಪಣೆಯೆ): ಧಾರೆಯೆರೆಯುವ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕೇಳುವ ಮಾತು.

ಮೃಡನಾಗಳ್ ಗಿರಿಜೆಯ ಚೆ-
 ಲ್ವಿಡಿದ ಮೊಗಂಗಂಡು ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡೊ-
 ಲ್ವಿಡುವಾ ಜೀರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲಂ
 ಸಡಿಲ್ವ ಕಂಪನದೆ ಬಿಳ್ಳವಗಜೆಯ ಪದದೊಳ್ ೨೬

ಅಱಿಸುತ್ತಿವೆ ಪಲಕಾಲದೊ-
 ಳುಱಿ ನಿನ್ನನೆನುತ್ತೆ ಶಿವನ ಮಕುಟೇಂದುಗೆ ತಾಂ
 ತುಱುಗಿದ ತಾರಗೆಯೆಂಬಾ
 ತೆಱದಿಂ ¹ತಂಡುಲಮನಗಜೆ ಸುರಿದಳ್ ಶಿರದೊಳ್ ೨೭

ಪರಮತಪೋನಿಧಿಯೆನಿಸಿದ
 ಗಿರಿಜೆಗೆ ಪುಣ್ಯಾಂಬುವಿಂದಲಭಿಷೇಕಮನೊ-
 ಪ್ಪಿರೆ ಮಾಡುವ ತೆಱದಿಂದಂ-
 ಗಿರಿಶಂ ನನತಂಡುಲಂಗಳಂ ತನೆ ಸುರಿದಂ ೨೮

ನಲಿನಲಿದು ಬಂದು ಗಿರಿಪತಿ-
 ಯೊಲವಿಂದಂ ಗಿರಿಜೆ ಸಹಿತವುಂ ನಾವೆಲ್ಲಂ
 ನೆಲೆದೊಲ್ತರ್ ಬಳಿದೊಲ್ತರ್
 ಸಲೆದೊಲ್ತರ್ ನಿಮಗೆನುತ್ತೆ ಧಾರೆಯನೆಱಿದಂ ೨೯

ಗಿರಿಜಾತೆಯ ಸಕಲಗುಣಂ
 ಹೆರ ನಿಮ್ಮಂ ಸುತ್ತುಗೀ ತೆಱದೊಳೆಂಬಂತೊ-
 ಪ್ಪಿರೆ, ಸುತ್ತಿದರತಿವೃದ್ಧತರ-
 ಸುರುಚಿರನವಕಾಂತಿಯೆಸೆವ ಗುಣಮಂ ಗುಣಮಂ ೩೦

ಅಯ್ದುಂ ವದನನ ಕಾಂತೆಯ-
 ನೆಯ್ದಿ ಪತಿವ್ರತೆಯರಧಿಕತರಮುದದಿಂ ಮು-
 ತ್ತಯ್ದೆಯೆ ನಿಟ್ಟಯ್ದೆಯೆ ನೆಱಿ-
 ಯಯ್ದೆಯೆ ಸಲೆಯೆಲ್ಲೆಯೆಂದು ಪರಸುತ್ತಿದರ್ ೩೧

ಇಂತು ವಿನಾಹವಿಭ್ರಮಮಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡು ಗಿರಿಜೆಯ ಕರತಳಮಂ
 ಪಿಡಿದು ಸೋಮಂ ಸೋಮಧರಂ ವೈದ್ಯಮಕೇಶಿ ಹೋಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಡೆ
 ತಂದು ಇಕ್ಕಿದ ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಪಶುಪತಿ ಕುಳ್ಳಿರೆ, ಮಂತ್ರತಂತ್ರಯಂತ್ರ
 ಸಿದ್ಧನಪ್ಪ ¹ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಹರನನುಜ್ಞೆಯಿಂ ²ಸ್ಥಂಧಿಲಮಂ ಅಲಂಕರಿಸಿ,
 ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಉಲ್ಲೇಖನಂಗೆಯ್ದು, ಅಗ್ನಿಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಮಾಡಿ,
 ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ದೇವರ್ಷಿ ವಿವ್ರೋತ್ತಮರ ಅನುಮತದಿಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ
 ಮಂತ್ರಸಮಿತಾ³ಪರಿಸ್ತರಣಂ ಪಾತ್ರಸಾಧನಂ ಅಜ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಂ ⁴ಸ್ಮೃತ್
 ಸ್ತುವಸಮಾರ್ಜನಂ ದೂರ್ವಾಯವಹಸ್ತಬಂಧನಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂ
 ಹೋಮಮಂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು,

ಭಾವಿಸಿ ಮಂತ್ರಾವಳಿಯಂ-

ದೋವುತೆ ಕಿಹುತವಹನೊಳೆಸೆವ ಕಿಲಾಜ್ಯಾಹುತಿಯಂ

ತೀವಿದನಂತರಮಗಸುತೆ

ದೇವನ ಬಲದಿಂದೆಡಕ್ಕೆ ಬಂದಳನೂನಂ

೩೨

ಅಂತು ಬರೆ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯಂ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಮಸಮಾಪ್ತಿ
 ಯೊಳ್ ಆಪ್ತನಪ್ಪ ಕಮಳಜಂ ⁵ಸಪ್ತಪದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಡುಂ ಮೆಟ್ಟಿಸಿ;
 ತದನಂತರಂ ಕಾಂತಾಜನಂ ಸ್ಥಿರದಂಪತಿಗಳ್, ಮಂಗಳಕರದಂಪತಿಗಳ್,
 ಮನೋಜಹರ ದಂಪತಿಗಳ್ ಎಂದು ಪೊಗಳುತ್ತಂ ಇರೆಯಿರೆ; ಕಿಶ್ಕೇಜಾ
 ವರಂ ಗಿರಿರಾಜಂಗೆ ಕರುಣಿಸುತ್ತಂ, ಮೇನಾದೇವಿಯರ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಂ,
 ವೃಷಭಸಮಾರೂಢಂ ಸಕಲದೇವಗಣಪರಿವೃತಂ ಕೈಲಾಸಾಭಿಮುಖನಾಗಿ
 ನಡೆತಂದು ಕೈಲಾಸಪುರದ್ವಾರವಲಯದೊಳ್ ಪುಗುತರ್ಪಣಗಳ್,

1 ಬ್ರಹ್ಮ 2 ವೇದಿಕೆ, ಹೋಮಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಟ್ಟಮಾಡಿದ ಜಾಗ
 3 ಹರಡುವಿಕೆ 4 ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸೌಟು 5 ಅಗ್ನಿ
 6 ಬತ್ತದ ಹರಳು 7 ಮದುವೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಧಿವರರು ಇಡುವ ಏಳು ಹೆಣ್ಣು
 ಗಳು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿದನಂತರ ಮದುವೆಯೂ ಮುಗಿದಂತೆಯೇ 8 ಈಶ್ವರ.

ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ರುದ್ರಗಣಿಕಾನಿಕರಂ ಸರಸೀಜನಾಭನುಂ
 ನೀರಜಪುತ್ರನುಂ ಹೊಗಳೆ, ದೇವಗಣಾಳಿಯಕ್ಕುಟುಂದೆ 1 ಕೆಯಾ-
 ವಾರಿಸೆ, ನಂದಿಯಿಂದಮಿಳಿದುನ್ನತ ಸನ್ನತ ಸಿಂಹಪೀಠಮಂ
 ತಾರಗಿರೀಂದ್ರನಾಥನೊಸೆದೇಜಾದನದ್ರಿಸುತಾಸಮನ್ನಿತಂ ೩೩

ಅಂತು ಸಿಂಹವಿಷ್ವರಮನೇಜಾ ಗಿರಿಪತಿಯಂ ಮೇನೆಯಂ ಬೀಳ್ಳೊ
 ಡುವಾಗಳ್ [ಅನರ್] ಸುತೆಯಂ ನೋಡಿ,

ಮಾತೆ ಶಿವಂ, ಪಿತಂ ಶಿವನನಂತಬಲಂ ಶಿವನೂರ್ಜಿತಂ ಶಿವಂ,
 ನೀತಿ ಶಿವಂ, ಸ್ವರಾಯು ಶಿವನೊಳ್ಳು ಶಿವಂ, ಸುಕೃತಂ ಶಿವಂ, ಘನ-
 ಖ್ಯಾತಿ ಶಿವಂ, ಧನಂ ಶಿವನಪಾರಸುಖಂ ಶಿವನದ್ರಿಜಾತೆ, ಸಂ-
 ಪ್ರೀತಿ ಶಿವಂ, ಶಿವಂ ನಿನಗೆ, ಚಿಂತಿಸದಿರ್ ಮಹಾದೆಮ್ಮನೊರ್ಮೆಯುಂ ೩೪

ಎಂದುಳ್ಳದನ್ ಉಪಚಾರಮಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿದು ಸಾದರಂ ಪ್ರೋದರ್.
 ಇತ್ತಲ್,

ಹರಿಸಂ ಮಿಗೆ ಕೈಲಾಸದ
 ಪುರದೊಳಗೊಪ್ಪಿದನಭವನದ್ವಯರೂಪಂ
 ವರಶರಣಾಳಿಗೆ ಬೇಡಿದ
 ವರಮಂ ಕರುಣಿಸುತೆ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ೩೫

ಮಂಗಳಂ

ಇಳಿಯೊಳ್ ಪೆರ್ವಳೆಯುಂ ಸನುಸ್ತುಫಲನುಂ ಸಂತೋಷನುಂ ಧರ್ಮ
ಸಂ-

ಕುಳನುಂ ಸತ್ಯನುವಿಞ್ಞಾಪಾರ್ಚನೆಯ ಸೊಂಪುಂ ಶ್ರೀಯುನಾಯುಂ
ನಿರಾ-

ಕುಳಮೆಂದುಂ ನೆಲಸಿಪುದೊಂದು ತೆಪನಂ ತಾಂ ಮಾಳ್ಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಿ-
ವಿಳಸತಾಸಂಗಸುಖಾಬ್ಧಿಶೀತಕಿರಣಂ ಪಂಪಾಪುರಾಧೀಶ್ವರಂ

ಪರವಸ್ವಾಮಿ ಜಟಾಧರಂ ಶಶಿಧರಂ ಗಂಗಾಧರಂ ಕಾಲಸಂ-
ಹರಜ್ಞಾನಹರಂ ಪುರತ್ರಯಹರಂ ಸೌಖ್ಯಾಕರಂ ಶಂಭು ಶಂ-
ಕರಾನಂದಕರಂ ಸಮಂತೆನಗೆ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಮೈರಾಗ್ಯನುಂ
ಕರುಣಂಗೆಯ್ಗೊಲವಿದೆ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಶಿವಾವಲ್ಲಭಂ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೧

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಲೇಂದ್ರಪುತ್ರೀ ಗುರುತರ ಹೃದಯ ಕ್ಷೀರವಾರಾಶಿ ಚಂದ್ರಂ
.....(ನಾಂದೀ ಪದ್ಯ-೧)

ಗಿರಿರಾಜಪುತ್ರಿಯ ವಿಮಲಹೃದಯವೆಂಬ ಪಾಲ್ಗಡಲಿಗೆ ಚಂದ್ರ
ನಂತಿರುವವನೂ, (ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಉದಯವಾದಾಗ ಕಡಲು ಉಕ್ಕು
ವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ
ಶಿವನನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿದೆ.) ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ,
ಸೃಷ್ಟಿ, ಆತ್ಮ, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ವಾಯು ಇವುಗಳೇ ಶರೀರವಾಗುಳ್ಳವನೂ
ಅಂದರೆ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಒಡಲಾಗುಳ್ಳವನೂ (ಶಿವನಿಗೆ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯೆಂಬ
ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಕೊಂಡು,
ಇವನ್ನು ವಿಾರಿದ್ದಾನೆ), ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಂದಿತನೋ ಆದ
ಪಂಪಾಪುರಪತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ನಮಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಈಯಲಿ.

೨. ಕಲ್ಲೆಲ್ಲಂ ಪರುಷಂ.....ಸಿದ್ಧರಸಮೆನಿಕುಮಂತಾ ನಾಡೊಳ್.

(ಸಂಧಿ ೧ ಪದ್ಯ ೨)

ಪಾರ್ವತಿ ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಅವತಾರ. ಆಕೆ ಮೂಡಿ ಬಂದ ನಾಡೂ,
ಆ ನಾಡಿನ ಚರಾಚರವಸ್ತುಗಳೂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿಬರುತ್ತವೆಂ
ಬುದು ಕವಿದ್ರಷ್ಟಾರನ ಕಾಣ್ಕೆ. ಸಾಮಾನ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅತಿಶಯವೆಂದು
ಕಾಣಬಹುದಾದುದೆಲ್ಲ ಆ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಾಣು
ತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ದಾರ್ಶನಿಕ ಕವಿಗೆ ಭಗವಂತನ
ಅಂಶವೆಂತಲೇ ಬೋಧೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ
ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು.

“ ನನವೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪತರು, ಗಿಡುವೆಲ್ಲ ಮರುಜೀವಣಿ, ಶಿಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಪರುಷ, ನೆಲವೆಲ್ಲ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರ. ಜಲವೆಲ್ಲ ನಿರ್ಜರಾವೃತ, ಮೃಗವೆಲ್ಲ ಪುರುಷವೃಗ, ಎಡಹುವ ಹರಳುಗಳೆಲ್ಲ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಗಿರಿಯ ಸುತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದು ಕದಳಿಯ ಬನವ ಕಂಡೆ ನಾನು.”

೩. ಸಿರಿತಂದಿಕ್ಕಿದಶೋಕೆ.....ಸಾರ್ವತುಕೋದ್ಯಾನದೊಳ್
(ಸಂಧಿ ೧ ಪದ್ಯ ೫)

ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಆದಿಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ. ಅವಳು ಮಾನವ ರೂಪದಿಂದ ಇಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವಾಗ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ರೋಮಾಂಚನ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ನವಜೈತನ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಹುಟ್ಟುವ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚರಾಚರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ದೈವತ್ವಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿರಿರಾಜನ ಉದ್ಯಾನವನದ ತರುಲತೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಮತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಳಿರು, ಹೂ, ಮಿಡಿ, ಕಾಯ್, ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಇಡಿದಿರುವ ಮಾವಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿರುವ ಕೋಗಿಲೆಯ ಕಂಠರುತಿ, ಗಿಳಿಯ ಗಳಪ, ಅಳಿಯ ಝೇಂಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವಂತೆಯೂ, ಅವಳೇ ಆ ಮಾವಿನಮರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವಂತೆಯೂ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭೋಗಾಧಿಪತಿಯಾದ ದೇವೇಂದ್ರನ ಸತಿ ಶಚಿದೇವಿಯ ಅರನೇರಿಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವಂತೆಯೂ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ರಂಭೆಯ (ಬಾಳೆಯ ಗಿಡಕ್ಕೂ ರಂಭೆಯೆಂದು ಹೆಸರುಂಟು) ಬಾಳೆಯ ತೋಟವನ್ನು ವೋಷಿಸಿರುವಂತೆಯೂ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರೂ ಸಹಜಸುಂದರರೂ ಆದ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೆ ತಾವರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವಂತೆಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯೆ ಅಡಕೆಮರಗಳನ್ನೂ ರಶ್ಮಿಯೆ ದಾಳಿಂಬೆಯ ಸಂದಣಿಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿರುವಂತೆಯೂ ಭಾವಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ

ವಾಗ್ದೇವಿ, ಶಚಿ, ರತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶಗಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿತ್ವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವರು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ಪತ್ತಂ ಶ್ರೀಮದಾರ್ಜುನೋವ ವಾ |

ತತ್ತದೇವಾನಗಚ್ಛತ್ಸಂ ಮನು ತೇಜೋಽಂಶಸಂಭವಮ್ ||

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಈ ಶ್ಲೋಕವೂ ಮೇಲಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪೇಕ್ಷೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕವಿ ದ್ರಷ್ಟಾರನ ಮತ್ತು ಸಹೃದಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ತೋರದಿರದು.

೪. ಇಂತು ಪಿತೃಗಳ ಮನದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದ ಸಕಳಗುಣಾಲಂಕೃತಿಯವು ಮೇನಾದೇವಿ ನಿಜವಲ್ಲಭಿಯಾಗಿ

(ಸಂಧಿ ೧-೭ ನೆಯ ಪದ್ಯದಡಿಯ ಗದ್ಯ)

ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೊಂದು ಪಂಗಡ. ಇವರು ಸಾಧಾರಣ ಪಿತೃಗಳಂತೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇಣವಾದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆಳೆಯುವವರಲ್ಲ. ಸದಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರತಕ್ಕವರು. ಇವರು ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿವ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬರ್ಹಿಷವರು, ಸೋಮಪರು ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ತಾಯಾಗುವ ಮೇನಾದೇವಿ ಈ ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ಮಾನಸಪುತ್ರಿ; ಅಂದರೆ ಅವಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಹುಟ್ಟಿದವಳಲ್ಲ.

೫. ಶ್ರೀಣಯನ ವಿರಹಿತ ಯಾಗಕೃಣಿಯರದಿಂ.....ವಿಮಳಯೋಗದಿಂ ನಡೆತಂದಳು. (ಸಂಧಿ ೧-ಪದ್ಯ ೧೩)

ಒಮ್ಮೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ (ಸತೀದೇವಿ) ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನು ದೇವಸಭೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅಳಿಯನು ತನಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ದಕ್ಷನು ಶಿವನನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯಗೈದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಸತಿ ತನಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯಾಗ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದಳು. ತಂದೆ ಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಗುಣ

ನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನು. ಆ ಅಪಮಾನ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಯೋಗಸಮಾಧಿಯಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದಳು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೇನೆ ಭವಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳಷ್ಟೆ. ಭವಾನಿಯ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಮೇನೆಯ ಅಂತರ್ಜ್ಯೋತಿಯೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಬೆಳಗಿತು

೬. ಪದೇಸಿಂ ಮೇನೆಯ ಹೃತ್ಯಮಲದ ಬೆಳಗಿಳಿತಂದು.....ಭವಾನಿ
ಯುಜ್ಜ್ವಲತೇಜಂ. (ಸಂಧಿ ೧-ಪದ್ಯ ೧೮)

ಮೇನೆಯ ಉತ್ಕಟವಾದ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಭವಾನಿ ಆಕೆಯ ಹೃತ್ಯಮಲದ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದಳಷ್ಟೆ.

(ಇದೇ ಸಂಧಿಯ ೧೫ ನೆಯ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ) ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸು ಇತರ ಭೌತಿಕಶಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಮೇನೆಯ ಪುಣ್ಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

೭. ಸುಮುಹೂರ್ತಂ ಕಾದಿದ್ವು ಭರದೊಳೆಮಗೆ ತಮಗೆನುತಾಗಳ್
(ಸಂಧಿ ೧ ಪದ್ಯ ೧೯)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಲೆಂಬುದೇ ಎಲ್ಲರ ಬಯಕೆ ಹಾಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ರೂಢಿಯ ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶುಭಮುಹೂರ್ತಗಳೂ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ತಾನು ಮುಂದು ನಾನು ಮುಂದು ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದವು. ಪಾರ್ವತಿ ಯಾವ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆ ಆ ಮುಹೂರ್ತ ಪಾವನವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವ. ಯಾವೊಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಹಿರಿಮೆಯಾದಗುವುದಿಲ್ಲ; ಪಾರ್ವತಿ ಯಾವ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವಳೋ ಆ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಹಿರಿಮೆ.

೮. ಬೇರ್ಪಡದೆ ಕೂಡೆ ತಾನೆಯಡರ್ಪವಿಳಕ್ಕೆಂಬ ನೈಜಮಂ ಮಱಿಯಿ
ಸುತುಂ.....ಖಾಲ್ಯಮಂ ನಟಿಯಿಸುತುಂ (ಸಂಧಿ ೧ ಪದ್ಯ ೨೦)

ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಶೈಶವಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಲ್ಲರಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಶುವಲ್ಲ. ಮೈತಳೆದು ಬಂದ ಆದಿಶಕ್ತಿಯೇ ಅವಳು. ಅವಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಲೀಲೆ. ಶಿಶು ಪಾರ್ವತಿ ಆಗ ತಾನೆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ನೆಮ್ಮಿ ನಿಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಖಿಳಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಗೋಡೆ ಆಶ್ರಯವಾಗುವುದೆಂತು? ಆದರೆ ಮಾನವರೂಪವನ್ನು ತಳೆದ ಅವಳು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮರೆಸಿ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾಳೆ.

೯. ವರನನಿಂದುಧರನೇ ಬಲ್ಲಂ (ಸಂಧಿ ೨ ಪದ್ಯ ೪)

ಪಾರ್ವತಿಯ ಯೌವನೋದಯವನ್ನೂ ರೂಪಾತಿಶಯವನ್ನೂ ಕಂಡು ಜಿರಗಾದ ತಂದೆತಾಯಿಯರು ತಮ್ಮ 'ತಪಕ್ಕೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಕರುಣಿಸಿ ಬಂದಳೆಂಬುದನತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದು' ಆಕೆಗೆ ಅನುರೂಪ ನಾದ ವರನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು 'ಇಂದುಧರನೇ ಬಲ್ಲಂ' ಎನ್ನುವರು. ಇಂದುಧರನೇ ಅವಳ ಪತಿಯೆಂಬುದೂ ಸತ್ಯ, ಅದು ಆಗುವುದೂ ಸತ್ಯ. ಆ ವಿಷಯ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಕವಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೧೦. ಕರೆಯುವು ಕೋಕಿಲೆ.....ಸಮಾಧಿಭೀತಿಯಿಂದಾ ನಗದೊಳ್
(ಸಂಧಿ ೨ ಪದ್ಯ ೨೩)

ಈಶ್ವರನು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೇಮಕೂಟಪ್ರಾಂತದ ಗಭೀರ ಶಾಂತತೆಯ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ. ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸಮಾಧಿಭೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕೂಜನವಿಲ್ಲ, ದುಂಬಿಗಳ ಮೊರೆತವಿಲ್ಲ, ಗಿಳಿಗಳ ಗಳಪವಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗಾಳಿಯು ಸಹ ಮಿಸುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳಿದಾಸನ ಕುಮಾರಸಂಭವದ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗದ ಇದೇ ಭಾವ ತೋರುವ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದೊಡನೆ ಈ ಕಂದವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು.

ವೃಕ್ಷಕಂಪನ ನಿಂತು ಭ್ರಮರ ಸಂಭ್ರಮ ನಿಂತು
 ಅಂಡಜಧ್ವನಿ ನಿಂತು ವೃಗಚಲನ ನಿಂತು
 ಆತನಾಣತಿ ಸಂದು ಸರ್ವಕಾನನಮಂದು
 ಚಿತ್ರಾರ್ಪಿತಾರಂಭಮಾಗಿದುರ್ದಂದು

(ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಭಾಷಾಂತರ)

೧೧. ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಮಯಂ.....ಅಭವನವ್ಯಯರೂಪಂ.

(ಸಂಧಿ ೨ ಪದ್ಯ ೩೨)

ಕಾರ್ಯಕಾರಣಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈಶ್ವರ ಭಿನ್ನನೂ ಅಭಿನ್ನನೂ ಆಗಿ ತೋರ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಭಾವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ವಚನವೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ:

“ತಿನ ತನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ರಚಿಸಿದನು ಅನಂತವಿಶ್ವವನು. ರಚಿಸಿದವನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾಗಿರವನೇ? ಇಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಮಯ ತಾನಾದನು. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ತಾನಾದೊಡೆ, ವಿಶ್ವದುಪ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳೊಳಗಾದನೇ? ಇಲ್ಲ. ಅದೇನು ಕಾರಣವೆಂದಡೆ ಅಜಾತನಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಕರ್ಮ ರಹಿತನಾಗಿ ಸ್ಥಿತಗೊಳಗಲ್ಲ, ಮರಣರಹಿತನಾಗಿ ಲಯಕ್ಕೊಳಗಲ್ಲ, ಇಂತೀ ಗುಣತ್ರಯಂಗಳ ಹೊದ್ದಲರಿಯ. ತಾನಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವಕ್ಕಾಧಾರವಿಲ್ಲಾಗಿ ದೂರಸ್ಥನಲ್ಲ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವು ತೋರಲರಿಯದಾಗಿ ಇದಿರಿಲ್ಲ. ಇದಿರಿಲ್ಲಾಗಿ ವಿಶ್ವಮಯ ತಾನಾದುದೇ ಸತ್ಯ. ಅರಸು ಕಾಲಾಳಾಗಬಲ್ಲ ತನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕೆ, ಮರಳಿ ಅರಸಾಗಬಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಪ್ರಿಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಜಗವಾಗಲೂ ಬಲ್ಲ, ಜಗವಾಗದಿರಲೂ ಬಲ್ಲ.”

ತನ್ನ ಅಂಶಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊದ್ದದೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭಿನ್ನನೂ, ಅವನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ವಿಶ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆದುದರಿಂದ ಅಭಿನ್ನನೂ (ಅದ್ವಯ) ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಸಸ್ಸು ಮಾಡಿ

ಯಾನು? ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅಚಲನಾಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ಅರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ, ಕಾಳಿದಾಸನ ಕುಮಾರಸಂಭವದ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ ಇದನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು :

“ ಆತ್ಮನನ್ ಆತ್ಮನಿಂದರಿವೆ ನೀನಾತ್ಮನೊಳೆ ಆತ್ಮನನ್ ಸೃಜಿವೆ ;
ಶಕ್ತಿನಾನ್ ಆತ್ಮನಿಂದಾತ್ಮನೊಳೆ ನೀನ್ ಮತ್ತೆ ಲೀನಗೊಳಲಿರ್ಪೆ ”
(ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಭಾಷಾಂತರ)

೧೨. ಮಾತಿನ ವೇಧೆಯ ಬೋಧೆಯ.....ತಾನೆ ತಾನಾಗಿದಂ
(ಸಂಧಿ ೨ ಪದ್ಯ ೩೩)

ಮಾತಿನ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೂ ಎಟುಕದೆ, ಭೂತಾದಿಯಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾತೃ, ಜ್ಞಾನ, ಜ್ಞೇಯ (ಅರಿಯುವವನು, ಅರಿವು, ಅರಿಯತಕ್ಕದ್ದು) ಗಳ ತ್ರಿಪುಟಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಿಜಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾದ ಈಶ್ವರ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿದ್ದನು. ಇದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕೇವಲ ಸ್ವರೂಪ.

[ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಗಳು: ಇವು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲತತ್ತ್ವಗಳು. ಇವು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಂಖ್ಯದರ್ಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು (ವಾಕ್, ಪಾಣಿ, ಪಾದ, ಗುದ, ಗುಹ್ಯ), ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು (ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್ಶು, ನೇತ್ರ, ಜಿಹ್ವೆ, ಘ್ರಾಣ), ಪಂಚವಿಷಯಗಳು (ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ), ಕರಣಚತುಷ್ಟಯಗಳು (ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹತ್, ಅಹಂಕಾರ, ಮನಸ್ಸಿನ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳು), ಪಂಚಭೂತಗಳು (ಆಕಾಶ, ಪೃಥ್ವಿ, ಅಪ್ಪು, ವಾಯು, ತೇಜಸ್ಸು), ಜೊತೆಗೆ ಜೀವ, ಇವಿಷ್ಟು ಪಂಚವಿಂಶತಿತತ್ತ್ವಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವನ್ನೇ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಪಂಥವವರು ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.]

೧೩. ಅನಿರ್ದಂತಿರದೇಕೆ ಬೇಡ ತಪ.....ನೋಡಿದಳಾ

(ಸಂಧಿ ೨ ಪದ್ಯ ೩೭)

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕಂಡು ಪೊಡೆಮಟ್ಟು ನಿಂದಾಗ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿದ್ದ ಭಾವ ತರಂಗಗಳಿವು: ತನ್ನಂತಹ ರೂಪವತಿಯಿರುವಾಗ ನಿನಗೆ ಏಕೆ ತಪಸ್ಸು ಬೇಡ ಬಿಡು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ, ದೇವದೇವನಾದ ನೀನೇ ನನಗೆ ಸಗ್ಗತಿ ಕರುಣಿಸು ಎಂಬ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ, ಆನಂದವೇ ತಾನಾದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ (ಪಾರ್ವತಿಯ) ಅರಿವು ಏಕೆ ಬಂದೀತು ಎಂಬ ನಿರ್ವೇದ, ಎಂದು ತಾನು ಅವನನ್ನು ಕೂಡಿಯೇನು ಎಂಬ ಕಾತರತೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆಸೆ.

೧೪. ಇಸುವೆನ್ನೀ ಮನನುಂ.....ಜಲಧಿವಸನ ವಸುಧೆಯೊಳುಂಟೇ

(ಸಂಧಿ ೩ ಪದ್ಯ ೧೫)

‘ತೃಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ ತೇನ ವಿನಾ’: ಈಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯೂ ಅಲುಗದು. ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಚರಾಚರ ವಸ್ತುವಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ ಕರ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಮನ್ಮಥನು ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಲು ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣೆಯೇ ಅವಶ್ಯಕ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ಅಖಿಲಲೋಕ ಗುರುವನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ!

೧೫. ಜಲದೊಳಗಣ ಜಲಜದವೋಲ್.....ಕಾಮನೆಸುಗೆ ಕೆಯ್ಯೊಂಡ ಪುದೇ. (ಸಂಧಿ ೩ ಪದ್ಯ ೩೯)

ಎಳಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯೂ, ಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯೂ ಅಂತಸ್ಥನಾಗಿರುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಸ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ನೀರಿನೊಳಗಣ ತಾವರೆಯಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿ ದಿದ್ದಾನೆ; ಅವುಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಅವನನ್ನು ಹೊದ್ದಲಾರವು. ಎಳಿನಲ್ಲಿ

ರುವ ಎಣ್ಣೆಯಂತೆ ಕಾಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಅವನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರವು. ಕೇವಲ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ನಿಲುಕುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮನ ಬಾಣಗಳು ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದುಂಟೆ. ವಚನಕಾರರು ಸಹ ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು :

“ಶಿಲೆಯೊಳಗಣ ಪಾವಕನಂತೆ, ಉದಕದೊಳಗಣ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ, ಬೀಜದೊಳಗಣ ವೃಕ್ಷದಂತೆ, ಶಬ್ದದೊಳಗಣ ನಿಶ್ಯಬ್ದದಂತೆ ಗುಹೇಶ್ವರಾ ನಿಮ್ಮ ಶರಣಸಂಬಂಧ.”

“ನೆಲದ ಮರೆಯ ನಿಧಾನದಂತೆ, ಫಲದ ಮರೆಯ ರುಚಿಯಂತೆ, ಶಿಲೆಯ ಮರೆಯ ಹೇಮದಂತೆ, ತಿಲದ ಮರೆಯ ತೈಲದಂತೆ, ಭಾವದ ಮರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿಪ್ಪ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ನಿಲವನಾರು ಅರಿಯ ಬಾರದು.”

೧೬. ಪಂಚಾಗ್ನಿಯ ನಡುವಗಜೆ ವಿವುಳತಪದೊಳ್ ನಿಂದಳ್.

(ಸಂಧಿ ೪ ಪದ್ಯ ೫)

ಕವಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ಅಗ್ನಿಗಳಿವು: ‘ಮಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ದವಾಗ್ನಿ, ಕಾಯ್ವ ರವಿಕಾಂತೋಚ್ಚಾಗ್ನಿ, ಅತ್ಯುಷ್ಣಮಂ ನೆಗವುತಿರ್ಪದರಾಗ್ನಿ, ಕವಿತರ್ಪ ಆದಿತ್ಯ ತೀವ್ರಾಗ್ನಿ, ಬೇಸಗೆಯಗ್ನಿ.’ (ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಮಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ಬೇರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಗೂಢವಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಶಕ್ತಿಗಳೇ ಬೇರೆ.)

೧೭. ಜಳಜಸಖನ್ ಅನಿಲಸಖನ್.....ನಿಂದುರಿದು ಹೋಗರೇ ಬೇಸಗೆಯೊಳ್ (ಸಂಧಿ ೪ ಪದ್ಯ ೧೪).

ಬೇಸಗೆಯ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಸೀದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಗಿಡ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ನೆಲನೀರು ಎಲ್ಲ ತಾರಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಇಬ್ಬರೂ ‘ಜಳಜ’ (ಅಂದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತಾವಳಿಯ

ಗೆಳೆಯ) ಮತ್ತು 'ಅನಿಲಸಖ' (ಅಂದರೆ ವಾಯುವಿನ ಸ್ನೇಹಿತ) ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನೀರಿನ ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಉಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಆ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬದುಕಿದರೆಂದು ಕವಿ ಚಮತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಬೇಸಗೆಯ ಉರು ಬನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುವುದೇ ಈ ಚಮತ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶ.

೧೮. ಧ್ಯಾನಾನಂದರಸದ ಸೋನೆಯಿಂದೊಳಗೆ ನಾಂದ ಕರಣಂಗಳಂ
ಉಸಿರೊಳಾಟುಸುತ್ತಂ, (ಸಂಧಿ ೪, ೩೪ ನೆಯ ಪದ್ಯದಡಿಯ ಗದ್ಯ)

ಕರಣಗಳು ನಾಲ್ಕು: ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಚಿತ್ತ, ಅಹಂಕಾರ ಇವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವು. ಧ್ಯಾನಾನಂದರಸದಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದಿದ್ದ ಈ ಅಂತಃಕರಣಗಳನ್ನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ತನ್ನ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಆರಿಸುವಳು. ತವೋಮುಗ್ಧಳಾಗಿದ್ದವಳು ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದೇ ಇದರ ಭಾವ.

೧೯. ಪಲ್ಲಟಿಯೊಳೆ..... ಜನನನಾಡಿಸಿದನುರ್ವರಿಯೊಳ್.

(ಸಂಧಿ ೪ ಪದ್ಯ ೪೩)

ಚಳಿಗಾಲದ ವರ್ಣನೆಯಿದು. ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರ ಪಾಡು ಎಂಥದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಹೆಲ್ಲುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಒಂದ ಕ್ಕೊಂದು ತಾಕಿ ಮಸೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ; ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹು ಹು ಹು ಎಂಬ ದನಿ ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಕೈಗಳು ಗದಗದಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಅಂಗ ಭಂಗಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿ ಅವರನ್ನು ನಟರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರನ್ನು ಕುಣಿಸುವ ನಾಟ್ಯಾಚಾರ್ಯನೇ ಶಿಶಿರನಟ.

೨೦. ಇಂತು ನಿರ್ದಾಘನಿಷ್ಕುರತೆಯೊಳಂ..... ಚಂದ್ರಧರನರಸಿಯೆನಿಸ
ಗಿರಿರಾಜತನೂಜೆ. (ಸಂಧಿ ೪, ೫೦ ನೆಯ ಪದ್ಯದಡಿಯ ಗದ್ಯ)

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ಉಳಿಯುವ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಗಲಿರುಳು ಸುರಿಯುವ ಬಿರುವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಧೃತಿ

ಗೇಡದೆ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವಳು. ಈ ಮೂರು ಋತುಗಳ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು ಅವಳು ಸಹಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಕವಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ಭಾಳಲೋಚನನ ಅಂದರೆ ಉರಿ ಗಣ್ಣಿನ ಮಡವಿಯಾಗುವವಳಾದುದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆಯ ನಿಷ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಗಂಗಾಧರನ ಅಂದರೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವವಳಾದುದರಿಂದ ಮಳೆಗಾಲವ ಉರುಬನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಧರನ ಅಂದರೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಧರಿಸಿದವನ ಪತ್ನಿಯಾಗುವವಳಾದುದರಿಂದ ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಯನ್ನೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಭಾವ.

೨೧. ಬರೆ ಗಿರಿಶಂ ವಸಂತಋತುವಲ್ಲದೊಡಂ..... ಏಲ್ಲನೆ ತೀಡಿತು ದಕ್ಷಿಣಾನಿಳಂ. (ಸಂಧಿ ೪ ಪದ್ಯ ೫೪)

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ವಟುವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆಕೆಯಿದ್ದ ಹೇಮಕೂಟಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಕೂಡಲೇ ಮಾವು, ಅಶೋಕೆ ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಚಿಗುರುವುವು; ಕೋಗಿಲೆ ಇಂಚರಗೈಯುವು; ಮಲ್ಲಿಗೆ ಅರಳಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ನರುಗಂಪನ್ನು ಬೀರುವುದು; ತೆಂಕಣಗಾಳಿ ತಣ್ಣನೆ ತೀಡುವುದು. ಆಗ ವಸಂತಋತುವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಸಂತ ಆಗಮಿಸುವನು. ಹಿಂದೆ ಮನ್ಮಥ ಋತುನಿಯಮವನ್ನು ಮಾರಿ, ವಿಶ್ವನಿಯಂತ್ಯವಿನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಸಂತೋದಯವಾಯಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮನ್ಮಥನು ಈಶ್ವರನ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಭಸ್ಮವಾದನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸಂತ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ಈಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾದೇಯವಾದುದೇ.

೨೨. ಶಿವನಾದೊಡೇಂ ಪುಸಿ ದಿಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಜಗದೊಳ್

(ಸಂಧಿ ೪, ಪದ್ಯ ೭೭)

ಪಟುವೇಷವ ಶಿವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನಿಂದೆ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹಿಡಿಸದೆ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಎಸೆಯುವಳು. ಕೂಡಲೇ

ವಟುವೇಷ ಮಾಯವಾಗಿ ಶಿವನ ನಿಜರೂಪವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಪಸ್ವಿನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಮುಂದೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹುಸಿಯಾಟ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿವನಾದರೂ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

೨೩. ಏಕಾದಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ನವಗ್ರಹಗಳಿಂ

(ಸಂಧಿ ೫, ೧೧ ನೆಯ ಪದ್ಯದಡಿಯ ಗದ್ಯ)

ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳು (ಒಂಬತ್ತು) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಏಕಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಲಗ್ನದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದುವೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಈಶ್ವರ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಮದುವೆಯಾದುದರಿಂದ ಅಸಾಮಾನ್ಯಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ.

೨೪. ಅವಿಭೇದಪ್ರಕೃತಿಗಳೆನಿಸುವುದಿಂದೊಪ್ಪುವ.....ಆವುದಾಗದು ಧರೆಯೊಳ್. (ಸಂಧಿ ೫, ಪದ್ಯ ೧೮)

ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ನರನಾರಿಯರಾಗಿ ಒಡೆಯುವುದು. ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ಇವೆರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಈ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರ ಸಾಕಾರರೂಪವೇ ಮಹೇಶ್ವರಪಾರ್ವತಿಯರು. ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲದ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತೆರೆ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರರೂ ಜಗನ್ನಿಯಾನುಕರೂ ಆದ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ಸಹ ಲೋಕನಿಯಮವನ್ನು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೫. ಸ್ಥಿರದಂಪತಿಗಳ್.....ಮನೋಜಹರ ದಂಪತಿಗಳ್.

(ಸಂಧಿ ೫, ೩೫ ನೆಯ ಪದ್ಯದಡಿಯ ಗದ್ಯ)

ಶಿವಶಕ್ತಿಯರೆ ಈಶ್ವರಪಾರ್ವತಿಯರು. ಇವರೇ ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳು. ಇವರ ದಾಂಪತ್ಯ ಅನಾದಿಯಾಮದು, ಅನಂತವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣ ವಿಶೇಷತಮವಾದುದು, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮಂಕರವಾದುದು. ಅವರ ದಾಂಪತ್ಯ ಕಾಮನಾಸನೆಯಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದುದಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು 'ಮನೋಜಹರ' ದಂಪತಿಗಳು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೨

ಅ. ಶಿವಪುರಾಣದ ಪಾರ್ವತೀಖಂಡದ ಕಥಾಸಾರ

ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಮಾನದಂಡದಂತೆ ಪರ್ವತರಾಜನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಚರರೂಪವೇ ಗಿರಿರಾಜ. ಅವನ ಮಡದಿ ಮೇನಾದೇವಿ ಅಯೋನಿಜೆ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಮಾನಸಪುತ್ರಿ. ಅವರಿಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿ ಸತೀದೇವಿ ಅವರಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸುವಳು. ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರು. ದಿನಗಳು ಜಾರಿದಂತೆಲ್ಲ ಗಿರಿಜೆ ವರ್ಷಾಸಮಯದ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆಯೂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರ ಕಲೆಯಂತೆಯೂ ಬೆಳೆಯುವಳು. ಗಿರಿರಾಜ ಮೇನೆಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಮತೆ, ಮಧುಮಾಸದಲ್ಲಿ ದುಂಬಿಗ್ನಳು ಅನಂತಾನಂತ ಪುಷ್ಪರಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾವಿನ ನೆನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆರೆಯುವಂತೆ.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಗಿರಿಜೆಗೆ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆ ತಾಯಿಗೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಉಮೆ (ಉ-ಎಲೌ ಪಾರ್ವತಿ, ಮಾ-ತಪಸ್ಸು ಬೇಡ) ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಅನ್ವರ್ಥವಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಾಲಿಕೆಯರಂತೆ ಅವಳೂ ಚೆಂಡಾಟ ಗೊಂಬೆಯಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗುವಳು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗಂಗಾನದಿಯ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಳು. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಲಿಯುವಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಹಿಮವಂತನ ಅರಮನೆಗೆ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಆಗಮಿಸಿ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಈಕೆಯು ಸಕಲ ಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಮಂಗಳವೇಷದ, ತಾಯಿತಂದೆಯ

ರಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಗುಣನಾದ ದಿಗಂಬರನು ಇವಳ ಪತಿಯಾಗುವನು ಎನ್ನುವನು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೇನಾ ಹಿಮವಂತರು ದುಃಖಿತರಾಗುವರು. ಶಿವನೇ ತನ್ನ ಪತಿಯೆಂದು ಅರಿತ ಪಾರ್ವತಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಗ್ಗುವಳು. ಆಗ ನಾರದನು ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಳೆಂದು ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಶಂಭುವು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲನೆಂದೂ, ಕೆಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಂತೆ ಕಾಣುವು ವೆಲ್ಲ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ಗಳೇ ಆಗಿವೆಯೆಂದೂ ಗಿರಿಜೆಗೆ ಶಿವನೇ ತಕ್ಕ ವರನೆಂದೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು.

ಆವರೆ ಹಡೆದ ತಾಯಿಗೆ ಮಗಳು ಸುಂದರನೂ ಸುಲಕ್ಷಣನೂ ಸತ್ಪುಲಪ್ರಸೂತನೂ ಆವ ವರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟ. ಪರ್ವತರಾಜನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಉಚಿತ ವಚನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿನ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವನು. ಪತಿಯ ಆಣತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೇನೆ ಮಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಮಗಳ ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಮುಕ್ಕುಳಿಸುವುದು, ಅವಳ ಬಗೆ ಕದಡುವುದು. ಸರ್ವಜ್ಞೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿ ತಾಯಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅರಿತವಳಾಗಿ, ಅಂದು ಅಜಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತಪಸ್ವಿ ಬಂದು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದಂತೆ ತಾನು ಕನಸು ಕಂಡುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುವಳು. ನಾರದನು ಹೇಳಿದಂತಹ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಲು ತನ್ನ ನಗರದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಯೂ, ತಾನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಮಹಾತಪಸ್ವಿ ಶಂಕರನೇ ಆಗಿದ್ದು ದಾಗಿಯೂ, ಪಾರ್ವತಿಗೂ ಶಂಕರನಿಗೂ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದನಂತರ ಶಂಕರನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಆಕೆ ಶಿವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸತೊಡಗು ತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ, ತಾನೂ ಅದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಕನಸು ಕಂಡುದಾಗಿ ಹಿಮವಂತನು ಪತ್ನೀ ಪುತ್ರಿಯರಿಗೆ ಅರುಹುವನು. ಅನಂತರ ಅವರು

ಸ್ವಸ್ಥ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ನೂಕುವರು.

ಸತೀವಿರಹದಿಂದ ವ್ಯಗ್ರನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಗಣಗಳೊಡನೆ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವನು. ಗಿರಿರಾಜನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ತನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಈಶ್ವರನು ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾಗಿ ಆ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಲು ತಾನು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಗಿರಿರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳುವನು. ಆಮೇಲೆ ಗಿರಿರಾಜನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಶಿವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಆಗದಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವನು.

ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಪರ್ವತರಾಜನು ಮಗಳನ್ನು ಶಿವನ ಸೇವೆಗೆ ನಿಯಮಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶಂಕರನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸೊಯ್ದು “ಈ ನನ್ನ ಪುತ್ರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಇಬ್ಬರು ಸಖಿಯರೊಡಗೂಡಿದ ಈಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇರಿಸಿ ಹೋಗಬಹುದಾದರೆ ನಾನು ಅನುಗೃಹೀತನಾದಂತೆಯೇ” ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಪ್ರಥಮಾರೂಢಯೌವನೆಯಾದ ಉಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾಗುವನು. ಗಿರಿರಾಜನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಈಶ್ವರ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ “ಗಿರಿಜೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಕೂಡದು; ಇವಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದಾದರೆ ನಿನಗೆ ದರ್ಶನವು ದೊರೆಯಲಾರದು” ಎನ್ನುವನು. ಹಿಮವಂತನ ವಾದಕ್ಕೆ ಶಂಕರ ಸಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಿರಿಜೆಯೇ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಶಂಕರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ವಾದಿಸುವಳು. “ಓ ಜ್ಞಾನವಿಶಾರದನಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರ, ನೀನು ಯಾರು? ಪ್ರಕೃತಿ ಯಾರು? ನಿನ್ನ ತಪಶ್ಚಕ್ರಿಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲವೆ? ಪ್ರಕೃತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಲಿಂಗರೂಪವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ನಾನಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಳು. “ಅದು ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತಾಯಿತು. ಆದರೆ ವೇದಾಂತದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ನಾನು ಶುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮನು. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಮಾಯೆ ನನಗೆ ಅಧೀನಳು”

ಎಂದು ಈಶ್ವರನು ಮಾರುತ್ತರವೀಯುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಗೆಲ್ಲುವಳು. ಈಶ್ವರ ಪರ್ವತರಾಜನ ಬೇಡಿಕೆಗೆ 'ಅಸ್ತು' ಎನ್ನುವನು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗಿರಿಜೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬಂದು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಳು. ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಈ ಕ್ರಮ ನಡೆಯುವುದು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವಳು ಶಂಕರನಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ರೇಕವುಂಟಾಗುವಂತೆ ತಾಳಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಗಾನಮಾಡುವಳು. ಪುಷ್ಪ, ದರ್ಭೆ, ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತಾನೇ ತಂದು ಶಿವನಿಗೆ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೊಡುವಳು. ಶಂಕರನ ತಪೋಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚೊಕ್ಕಟಮಾಡುವಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರನ ಸುಂದರ ವದನವನ್ನು ಬಯಕೆ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಶಂಕರನನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವಳು. ಆದರೆ ಅವಳು ಎಷ್ಟೇ ಚೆಲುವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಶುದ್ಧಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗುವ ತನಕ ಅವಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗುವನು.

ಅತ್ತ ತಾರಕನು ಹುಟ್ಟಿ, ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯನಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳು ಅವನ ಪೀಡೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುವರು. ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕುಮಾರನಿಂದಲ್ಲದೆ ತನ್ನಿಂದಾಗಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದೂ, ಶಂಕರನು ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೈಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವುದೇ ಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ನುಡಿಯುವನು. ಅನಂತರ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿರುವ ಸಂಕಟವನ್ನು ಮನಕರಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವನು.

ದಾತುಃ ಪರೀಕ್ಷಾ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೇ ರಣೇ ಶುರಸ್ಯ ಜಾಯತೇ |

ಆಪತ್ಕಾಲೇ ತು ಮಿತ್ರಸ್ಯಾ ಶಕ್ತೌ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಕುಲಸ್ಯ ಹಿ ||

ವಿನಯೇ ಸಂಕಟೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇಽವಿವಿಧಸ್ಯ ಪರೋಕ್ಷತಃ |

ಸುಸ್ನೇಹಸ್ಯ ತಥಾ ತಾತ ನಾನ್ಯಥಾ ಸತ್ಯವಿಾರಿತಂ ||

ಎಂಬಂತೆ “ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಪರೀಕ್ಷೆಗೀಡಾಗುತ್ತದೆ ; ಈಗ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿನ್ನಿಂದ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪವೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ” ಎಂದು ಒತ್ತಿಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸುವನು. “ ಸಂಕಟೇ ಬಹು ಯೋ ಬ್ರಾತೇ ಸ ಕೆಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ ” (ಸಂಕಟ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಬಹುವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರ) ಎಂದು ಮನ್ಮಥ ಇಂಪ್ರೆನಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಾಸನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಶಿವನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆನುಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪುವನು.

ಪಕ್ಷೀಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾದ ಮನ್ಮಥ ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾಗಿ ಮಹೇಶನ ತಪೋವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸಂತೋದಯವಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕಾಮವಿಕಾರ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಾನು ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮನ್ಮಥನು ತುಂಬಾ ಭಯಗೊಳ್ಳುವನು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಶಿವಪೂಜೆಗಾಗಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು. ಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿಯಾದ ಪರ್ವತಾತ್ಮಜೆಯ ಆಗಮನದಿಂದ ಶಿವನು ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗುವನು. ಅದೇ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನು ಶಂಕರನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವನು. ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಶಂಕರನು ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಿಸತೊಡಗುವನು. ಆ ಮಹಾಯೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಕೂಡಲೇ ಎಚ್ಚತ್ತು “ ಘೋರತಪಸ್ವಿಯಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಯಾವನೋ ದುಷ್ಟನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು ” ಎಂದು ಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕೂಡಲೇ

ಬಾಣವನ್ನು ಹೆದಿಗೇರಿಸಿ ಎಳೆಯುತ್ತ ಗರ್ವದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಢ ಜೀತಸನಾದ ಮದನನು ಕಾಣುವನು. ಶಂಕರನು ಮಹಾಕ್ರೋಧದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮನ್ಮಥನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠ ವಾದೊಂದು ಪುಷ್ಪಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವನು. ಆ ಬಾಣ ಕೋಸ ಗೊಂಡ ಮಹೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಂತನಾಗುವುದು. ವ್ಯರ್ಥಪ್ರಯತ್ನ ನಾಗಿ ಭಯಗೊಂಡ ಮನ್ಮಥನು ಮತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವನು. ಅವರು ಬಂದು ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೃದ್ಧನಾದ ರುದ್ರನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿ ಹೊರಚಿಮ್ಮಿ ಮನ್ಮಥ ನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡುವುದು. ನಿರಾಶಳಾದ ಪಾರ್ವತಿ ದುಗುಡ ದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಳು.

ಪತಿವಿರಹಿತೆಯಾದ ರತಿ ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದು ವಳು. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಗೋಳಾಡುವಳು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರತೀದೇವಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಿ, ಮದನನ ಭಸ್ಮವನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಶಂಕರನು ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸುವನೆಂದೂ, ಅವಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದ ಬೀಜ ವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಈಶ್ವರನ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ “ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ವನ್ನು ತೆತ್ತ ಮದನನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳು ವರು. ಈ ಮನ್ಮಥನೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಂಶನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇವನು ಅನಂಗನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದೂ ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುವನು.

ಇತ್ತ ತಂದೆಯ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಗಿರಿಜೆ ವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ ಕೊರಗುವಳು. ತನ್ನ ರೂಪಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಎಲ್ಲ ದ್ದರೂ ಶಿವನ ಚಿಂತೆ; ಶಿವಧ್ಯಾನ. ಒಂದೊಂದುಬಾರಿ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುವಳು. ಹೀಗಿರಲು ಕಾಮಚಾರಿಯಾದ ನಾರದನು ಬಂದು ಉಮೆಯನ್ನು ಕರೆದು ‘ನೀನು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಕರವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿರುವೆ. ಆದರೆ ಆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯಗರ್ವ

ಬೆರೆತಿದ್ದಿತು. ಆ ಗರ್ವವನ್ನು ದೀನದಯಾಳುವಾದ ಈಶ್ವರನು ದಗ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು. ಅಂಥವನನ್ನು ನಿಯಮಬದ್ಧವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವನು ವರಿಸುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳಿಗೆ ಶಿವ ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡುವನು.

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಮೇನಾದೇವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ; ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಲೆಂಬುದೇ ಅವಳ ಬಯಕೆ. ಇವರಿಂದ ಉಮೆಯು ತುಂಬ ದುಃಖಿತಳಾಗುವಳು. ಮಗಳ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ಅವಳ ಮೇಲಣ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಮೇನೆಯೂ ಸಮ್ಮತಿಸುವಳು. ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತಿ ತಪೋಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ತಪೋಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾ ರಂಭಿಸುವಳು.

ಗಿರಿಜೆಯ ತಪಸ್ಸು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಉರಿಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಪುಜ್ಯಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯ ನಡುವೆ ಕುಳಿತು ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸುವಳು. ಮಳೆಗಾಲದ ಸುರಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವರಿದ ಹರಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಶೀತಲವಾದ ಶಿಲೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುವಳು. ಹೇಮಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಧ್ಯಾನಪರಳಾಗುವಳು. ಶಿಶಿರಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ನೀರು ಮುಟ್ಟದೆ ಶಿವಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವಳು. ಆದರೂ ತಾನು ಬೆಳೆಸಿದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಾಗ ನೀರಿರೆಯುವುದನ್ನಾಗಲಿ, ಬಂಡ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ ನೀಡುವುದನ್ನಾಗಲಿ ಅವಳು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಯಾವ ಕ್ಲೇಶಕಂಟಕಗಳನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಳು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಜಪದಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ಮರೆಯುವಳು. ಹೀಗೆ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಜಾರುವುವು. ಅವಳ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡ ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲ ಮುನಿಗಳು ಚಕಿತರಾಗುವರು.

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಹಿಮವಂತನು ಪತ್ನೀಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪೋನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲಾ ಶಿವೆ,

ನಿನ್ನೀ ತಪಸ್ಸು ನಿರರ್ಥಕ. ವಿರಕ್ತನಾದವನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅನುರಕ್ತನಾಗುವುದುಂಟೆ? ಸುಮಕೋಮಲಳಾದ ನೀನು ಕಾಯಕ್ಕೇಶಗಳನ್ನು ಸೆಹಿಸಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಕಾಮಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ಕಾಮಿಯಾಗನು. ಆಕಾಶದ ಚಂದ್ರ ಹೇಗೆ ದುರ್ಲಭನೋ ಶಂಕರನೂ ಹಾಗೆಯೇ ದುರ್ಲಭನು ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಅದೇ ರೀತಿ ಇತರ ಬಂಧುಗಳೂ ನಿನ್ನೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದರೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ಭಲ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಬಂಧುಗಳು ವಿಫಲರಾಗಿ ಮರಳುವರು.

ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ತಳಮುಳಗುಟ್ಟುವುದು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುವರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಅವರೊಡನೆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅವನನ್ನು ಪರಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವನು. ಶಂಕರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಆದರೆ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಅವನು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ; ದೇವತೆಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ನೆರವೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಈಶ್ವರ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗುವನು. ನಂದೀಶ್ವರನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವರು ಪುನಃ ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುವರು. ಶಿವನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕೇಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಿತ್ತರಿಸುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಭಕ್ತರ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶಿವ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮ್ಮತಿಸುವನು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಈಶ್ವರನ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಬರುವರು. ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಒರೆದು ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಶಂಕರನು ಅವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡುವನು. ಅವರು ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಜರೆದು, ವಿಷ್ಣುವೇ ಅವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಅಚಲಪುತ್ರಿ ಶಿವನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಅವನೇ ತನ್ನ ಪತಿಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ನುಡಿಯುವಳು. ಋಷಿಗಳು ಅವಳನ್ನು ಹರಸಿ ಹಿಂದಿರುಗುವರು.

ಅನಂತರ ಶಿವನು ವೃದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಅತಿಥಿಸನ್ಮಾನ ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಸಂಭಾಷಣೆಗಳಾದ

ನಂತರ ವೃದ್ಧನು ಆಕೆಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳುವನು. ಪಾರ್ವತಿ ತನ್ನ ಮನೋ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಈಶ್ವರ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿಲ್ಲ ವಾದುದರಿಂದ ತಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು. ಅಗ್ನಿ ಅವಳನ್ನು ದಹಿಸದೆ ಚಂದ ನದಂತೆ ಶೀತಲವಾಗುವುದು.

ಆಗ ವೃದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಹಳಿದು ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭರ್ತ್ಸನೆಮಾಡುವನು. ನಿರ್ಗು ಣನೂ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಆ ವೃದ್ಧ ಶಿವ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟೇ ಶಿವನಿಂದೆ ಯನ್ನು ಕೇಳುವುದೂ ಪಾಪಕರವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ವಧ್ಯನಲ್ಲದ ದುಷ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಪಾರ್ವತಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡ ಲುದ್ಯುಕ್ತಳಾಗುವಳು. ಕೂಡಲೇ ಶಿವನು ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುವನು. ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪಾರ್ವತಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಳು. ಆಗ ಶಿವನು ಗಿರಿಜೆ ಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸನು. ನೀನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಈಗ ನನಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಒಂದು ಯುಗದಂತಾ ಗಿದೆ. ಲೋಕಲೀಲೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ದೆನು. ಆ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಧೀನನು. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಈ ಕೂಡಲೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆನು' ಎನ್ನುವನು. "ಈಗ ನೀನು ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಅನು ಮತಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ನಾನು ದಕ್ಷಕನ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ನೀನು

ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಮದುವೆನಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಪಾರ್ವತಿ ಉತ್ತರವೀಯುವಳು. ಶಂಕರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಇತ್ತ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿ ತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಗ್ಗುತ್ತ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಳು. ತಂದೆತಾಯಿಯರು ಬಂಧುಪರಿವಾರ ಸಮೇತರಾಗಿ ಮಗಳನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ನಟನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೇನಾದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ನರ್ತಿಸುವನು. ಅವನ ಅಭಿನಯಕೌಶಲವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಮೇನೆ ರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಮೆಚ್ಚುನ್ನು ಕೊಡುವಳು. ನಟನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸುವನು. ಮೇನಾದೇವಿಯೂ, ಆಗತಾನೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಹಿಮವಂತನೂ ಕುಪಿತರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಸೇವಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡುವರು. ಆದರೆ ಯಾರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಹಿಮವಂತನು ಆ ನಟ ಭಿಕ್ಷುಕನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಶ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಪರವಶನಾಗುವನು. ಆದರೆ ಶಿವಮಾಯೆಯಿಂದ ವೋಹಗೊಂಡ ಹಿಮವಂತನು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನ ನಾಗುವನು. ನೃತ್ಯಗಾನವಿಶಾರದನಾದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾರೆಂಬುದು ಅನಂತರ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹಿಮವಂತ ಮೇನೆಯರು ಮಿಡುಕುವರು..

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಭಿಸೇರಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ನೀನು ಹೋಗಿ ಹಿಮವಂತನೆದುರಿಗೆ ಶಂಕರನನ್ನು ನಿಂದಿಸ ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಫಲೇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಉಮೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಡವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗುವುದು. ಅವನೂ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಿವನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಶಿವನು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ

ವೈಷ್ಣವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಿಂದ ಹಿಮವಂತನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸುವನು. ಆ ನಿಂದೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಮೇನಾದೇವಿ ಮಗಳನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆ ಗೊರವನಿಗೆ ಕೊಡಲಾರೆ ನೆಂದು ಹೇಳಿ ಶೋಕದಿಂದ ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಬರಿಯ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವಳು. ಶಂಕರನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪೀಕಲಾಟ! ಸಪ್ತಋಷಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವನು. ಅವರು ಕೂಡಲೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಶಿವನಿಂದ ಅರಿತವರಾಗಿ, ಶಿವನ ಅಭೀಷ್ಟವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಹಿಮವಂತ ಮೇನೆ ಯರೆಡೆಗೆ ತೆರಳುವರು. ಆದರೆ ಹಿಮವಂತನು ಅವರ ಬೋಧೆಗೆ ಕಿವಿ ಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅರುಂಧತಿಯು ಮೇನಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶಮಾಡಿ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವಳು. ಮತ್ತೆ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಾಕ್ಪಾತುರ್ಯದಿಂದ ಹಿಮವಂತ ಮೇನೆಯರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವರು. ವಿನಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ನಡೆಯುವುವು.

ಮದುವೆಗಾಗಿ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ಅಖಿಲಗಣಗಳೂ ಬಿಜಯ ಮಾಡುವರು. ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದಲೇ ರಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ ಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮದುವಣಿಗನಂತೆಯೇ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸು ವನು. ಕನ್ಯಾದಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಗೋತ್ರಪ್ರವರಾದಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆಯುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ನಾರದನು ವೀಣೆ ಯನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಶಿವನ ಗೋತ್ರವೂ ಕುಲವೂ ಓಂಕಾರರೂಪವಾದ ನಾದವೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವನು. ಹಿಮವಂತನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಶಿವನಿಗೆ ಹೈಮವತಿ ಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವನು.

ಆ. ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದ ಕೌಮಾರಿಕಾಖಂಡದ ಕಥಾಸಾರಾಂಶ

ಹಿಮವಂತ ಮೇನೆಯರಿಗೆ ಸತೀದೇವಿ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಳು. ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ಆನಂದದಿಂದ ಪುಲಕಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾರ್ವತಿ ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ನಾರದ ತಾರಕನ ತುಂಟತನದಿಂದ ತಾರಿಹೋದ ಇಂದ್ರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಸಕಲೋಪಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆದ ನಂತರ ನಾರದ ಹಿಮವಂತನ ತೊಡೆಯಮೇಲಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ಅತೀರ್ವಾದ ಮಾಡದಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಮೇನೆ, ಕುತೂಹಲಾವಿಷ್ಟಳಾಗಿ ಮಗಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುವಳು. ಆಗ ನಾರದ ಪಾರ್ವತಿ ಅಭವನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುವಳೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತಾನು ಎಸಗಿದ ಕಾರ್ಯವಿಷಯವನ್ನು ವಿಪ್ರರಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವನು.

ಈ ಕಡೆ ಹಿಮವಂತನು ಇಬ್ಬರು ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮಹಾದೇವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನೆಸಗಲು ಕಳುಹಿಸುವನು. ಪಾರ್ವತಿಯ ಸೌತೀಲ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಈಶ್ವರ ಪುಷ್ಪಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅತ್ತ ದೇವೇಂದ್ರ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಬರಿಸಿ, ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ, ಉಬ್ಬಿಸಿ, ಈಶ್ವರನ ತಪೋಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುವನು. ಮನ್ಮಥ ದುಂಬಿಗಳ ರ್ಪೀಂಕಾರಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಈಶ್ವರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಗುವನು. ಈಶ್ವರನು ಕಣ್ಣುತೆರೆದು ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವನು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು. ಈಶ್ವರ ಮತ್ತೆ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಮನ್ಮಥನ ಮೇಲಿನ

ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗುವನು. ಹೊವಿಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಶ್ರೀಣೇತ್ರ ತನ್ನ ಫಾಲನೇತ್ರದಿಂದ ಮನ್ಯಥನನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡುವನು.

ಪತಿವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರತಿಯನ್ನು ಈಶ್ವರನೇ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಪತಿ ಸದಾ ಅನಂಗನಾಗಿರುವನೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದೂ ಹೇಳುವನು.

ಅನಂತರ ಈಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಪಾರ್ವತಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ, ನಾರುಡಿಯುಟ್ಟು ಕಠೋರತಪೋನಿರತಳಾಗುವಳು. (ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿನ ವರ್ಣನೆ ಅತಿಯಾಗಿಲ್ಲ.) ಶಿವ ವಟುವಿನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರುವನು. ಪಾರ್ವತಿ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನಳಾಗಿರುವಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಡೆದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ಬಹಿರ್ಮುಖಳಾಗುವಳೆಂದು ಸಖಿಯರು ವಟುವಿಗೆ ತಿಳಿಸುವರು. ಆಗ ಶಿವನು ಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಹೋಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿಳಿದು ಮುಳುಗುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಖಿಯರು ಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವರು. ಅಶುಚಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಶ್ವರ ಅವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಬಂದು ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಡಗೈಯನ್ನು ನೀಡುವಳು. ಅಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನ ಸಹಾಯವೂ ಬೇಡವೆಂದು ಮತ್ತೆ ಈಶ್ವರ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಪಾರ್ವತಿ ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನೇ ನೀಡಿ, ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಾನವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಸ್ತ್ರೀಯೆ ಶಕ್ತಳಾದವಳೆಂಬುದನ್ನು ತೋರುವಂತೆ, ಅವನನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವಳು. ಆ ಪರ ಪುರುಷನ ದೇಹಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅಶುಚಿಯಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಯೋಗಾನ್ವಿತಿಯಿಂದ ದಹಿಸುವುದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಪಾರ್ವತಿ ಸಮಾಧಿಗೆ ಕೂರಲು ದ್ಯುಕ್ತಳಾಗುವಳು. ತನ್ನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿ ಅನಂತರ ಹಾಗೆ

ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಆ ವಟು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಪಾರ್ವತಿ ಸಮ್ಮತಿಸಲು ಅವನು ಶಿವನನ್ನು ತುಂಬ ನಿಂದಿಸುವನು. ಅವರೆ ಪಾರ್ವತಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವಳು. ಆ ಕಪಟ ವಟು ಮತ್ತೆಯೂ ಶಿವ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಪಾಪ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಕಿವಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಹೊರಡುವಳು. ಕೂಡಲೆ ಶಿವನು ಅವಳ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪಾರ್ವತಿ ಶಿವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಹಿಮವಂತನು ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲೆಂದು ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನು.

ಮಗಳ ಅಭೀಷ್ಟದಂತೆ ಹಿಮವಂತನು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಿದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನು. ಸುರಾಸುರರ ನೆರವಿ ನೆರೆಯುವುದು. ವರಣ ಮಾಲಿಕಾಸಮರ್ಪಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಶಿಶುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವನು. ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾರಕಪುಮುಖರಾಕ್ಷಸರು ಆಕ್ರೋಶದಿಂದ ಶಿಶುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿ ನಿವೀರ್ಯರಾಗಿ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯುವರು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರು. ಶಿವನು ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವನು. ಅನಂತರ ಅವನ ಇಷ್ಟದ ಮೇರೆಗೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವರು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವರು. ಕನ್ಯಾದಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತರಾಜನಿಗೆ ಶಿವನ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯದೆ ಮಿಡುಕಾಡುವನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು 'ಆತ್ಮದೌಹಿತ್ರನೂ ಆತ್ಮಪುತ್ರನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಪರ್ವತರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನು. ಮದುವೆ ಮುಗಿದು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ತೆರಳುವರು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೨

ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹರಿಹರನು ಗೀಜಾಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದ ನಡುವೆ ಬರುವ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ, ರಾತ್ರಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಾದುವು ಮುಖ್ಯ ಕಥೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿನು ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಕಾವಿದೆ. ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟರೆ ಅವು ಅಖಂಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. (ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಮುಂಡೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ 'ಬಿಬ್ಬಿರ ಬಿರಿವಂತಪ್ಪಿ ದುದು ದೇಹವೊಂದೆಂಬಿನೆಗಂ' ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.) ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳಂತು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿರುತ್ತವೆ. (ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ವನದ ಭಲ್ಲೂಕನಿಕಾಯದ ಅಥವಾ ಮರ್ಕಟಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ, ಗಿಳಿ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸವಿಯುವ ಬಗೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು.) ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ, ಎಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಚಿನ್ನಕುನ್ನಿಯೊಡನಳವೆಂ' ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಭಾಗವಂತು ಪ್ರಪಂಚದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ 'ಚರಮಗೀತೆ' ಗಳಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ವರ್ಣನಾಮಯ ವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

೧. ನಡೆದುದುದ್ಯತ್ ಕಿರಾತ ಪ್ರಜಾತಂ

(ಅ) ಪುಳಿಂದರಟ್ಟ ಮುಟ್ಟುತ್ತೆಚ್ಚರ್

ಶಬರಾನೀಕದ ಜನ್ಮಸ್ಥಲಮೆನಿಸ್ವರಣ್ಯ [ದೊಳ್] ಪುಳಿಂದಬಲಂ
ಬೇಂಟೆಗಿಂದೊರ್ಬುಳಿಗೊಂಡು ಮರ್ಬು ಮಸಗಿದಂತೆ ಸಡಗರಿಸಿ ಸಮ
ಕಟ್ಟಿ ಸನ್ನೆದೋಲು,

ಬಡಿಕೋಲ್ ಕಿಗ್ಗಟ್ಟು ಹಾಸಂ ಶುನಕವಿತತಿ ಹೇರಿಟ್ಟ ಕೂರಂಬುಗಳ್
ಪೊಡೆ ಬಿಲ್ ಪುಲ್ದಂಡೆ ಬೆಳ್ಳಾರಪಟ ಮೆರೆ ಬಲೆಗಳ್ ಸಾಳುವಂ
ಕೊಳೆಗಾಳಂ

ಗಿಡುಗಂ ಬಲ್ವಂಡಿಯೊಳ್ ದೀಹದವುಲಿ ನಿಶಿತಾಪ್ತಂಗಳುಗ್ರತ್ಯಮಂ ಸಂ-
ಗಡಿಸುತ್ತಿದೊಪ್ಪೆ ವಿಂಧ್ಯಾಟವಿಗೆ ನಡೆದುದುದ್ಯತ್ ಕಿರಾತ ಪ್ರಜಾತಂ ೧

ತಡಿಕೆವಲೆ ಕಣ್ಣೆವಲೆ ನಿ-

ಟ್ಟಡಿಕ್ಕಿಲ್ವಲೆ ಗೂಂಟವಲೆ ಪೊಣರ್ಚುವ ಬಲೆ ಮುಂ-

ಬಿಡುವಲೆ ನಡುವಲೆ ತಡೆವಲೆ

ಸಿಡುವಲೆ ನಿಡುವಲೆಗಳೊಪ್ಪಿದುವು ಲುಬ್ಧಕರೊಳ್

೨

ಇಡು ಮೊಲನಂ ತೆರಳ್ವದಿಸು ಪುಲ್ಲೆಗಳಂ ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ ಖಡ್ಗಿಯಂ
ಪಿಡಿ ಮರೆವಿಂಡನೆಟ್ಟು ಪುಲಿಯಂ ಭಲದಿಂದಿಲು ಪಂದಿಯೊತ್ತುಗೊಂ-
ಡೊಡೆ ಬಿಡು ನಾಯ್ಕಳಂ ಸಮೆದ ಪೆರ್ಗುಳಿಯೊಳ್ ಕರಿಪೋತಕಂಗಳಂ
ಕೆಡೆಪು ಮರಳ್ಳು ಸಿಂಹಮನೆನಿಪು ಘನಧ್ವನಿಯಾಯ್ವರಣ್ಯದೊಳ್ ೩

ಆ ಸಂಭ್ರಮದೊಳೊರ್ವ ಪುಳಿಂದಂ ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ನಾಯಂ
ಮೊಲನಂ ಸರುವಂ ತೋಲು ಕೀಲು ಬಿಟ್ಟುಗಳ್,

ನಡೆನಡೆದು ನಸುಬಳಂಕು-

ತ್ತೆಡಬಲನಂ ನೋಡಿ ಕೂಡೆಯಾಘ್ರಾಣಿಸುತುಂ

ಗಿಡುವಿನ ಸರುವಿನ ದರುವಿನ

ಮಡುವಿನ ಬಳಿಗೊಂಡು ಶುನಕನಟ್ಟಿತು ಮೊಲನಂ

೪

ಅಟ್ಟಿದೊಡೆ ತಿರುಗಿ ಮುರಿಮುರಿ-
ದೊಟ್ಟೈಸುತ್ತೆ ಕೊಂಕಿ ಪರಿಯುತೆಡನಂ ಬಲನಂ
ದಿಟ್ಟಿಸುತೆ ನಿಂದು ನಿಲ್ಲದೆ
ನಿಟ್ಟೋಟದೊಳೋಡಿತೆಸೆವ ಮಸಕದ ಶಶಕಂ

೫

ಬಿಡದೋಡೆ ಕಂಡು ಶಬರಂ
ಕಡುಮುಳಿದಱಿಯೆಟ್ಟಿ ತಿರುಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಂ ಸಂ-
ಗಡಿಸಿ ಪರಿದುಬುಬೆನುತ್ತಂ
ಬಡಿಕೋಲಿಂದಿಟ್ಟನಧಿಕಬಲನಾ ಮೊಲನಂ

೬

ಇಡೆ ತಿರುಗುತ್ತೆ ಬರ್ಪ ಬಡಿಕೋಲೊಳೆ ಸಿಲ್ಕುತೆ ಸಿಲ್ಕದಾ ಮೊಲಂ
ಗಿಡುಗಲೊಳೋಡಿ ಪೊಕ್ಕು ಪದದೊಳ್ ಘನರಾಹುವ ಕೋಳ್ಗೆ ಭೀತಿಗೊಂ-
ಡುಡುಪತಿ ಬಿಂಬದಿಂದೆ ಸರಿದೋಡಿ ಮುಗಿಲ್ಲೊಳೆಯ್ದ ಪೊಕ್ಕು ಗಂ-
ಡುಡುಗಿ ಸುರುಳ್ಳ ತತ್ಪಶಕನಂ ನೆಲೆ ಪೋಲ್ತುದು ಕಾಡ ಪೆರ್ಮೊಲಂ ೭

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯೊಳೊಂದು ಕುರಂಗಮಂ ಶಬರನಿಸೆ

ತಿರುಗುವ ತನು ಬೆರ್ಚುವ ಕಣ್
ಪರಿವ ಮನಂ ನಟ್ಟ ಕಿವಿಯಡಂಗುವ ಸುಯ್ಯಂ
ಸರಳಂ ಮಿಾಲುತೆ ಹರಿಣಂ
ಸರಳಿಸಿತಯ್ದಾಱಿನೇಳನೆಂಬೊಂಬತ್ತಂ

೮

(ಆ) ಎನ್ನಯೆ ಚೆನ್ನಕುನ್ನಿಯೊಡನಳಿವೆಂ

ಧೀರಂ ಪಿಂಗಳಲೋಚನಂ ನಿಶಿತದಂಷ್ಟ್ರಂ ಭೀಷ್ಮವಕ್ತ್ರಂ ಘನ-
ಕ್ರೂರಂ ವಜ್ರಸಮಾನ ರೋಮನಿಚಯಂ ಸಂಪೂರ್ಣಕಾಯಂ ಸ್ಥಿರಂ
ಶೂರಂ ರೌದ್ರಗಭೀರಚಿತ್ತನತಿಮಾನಿ ಸ್ವಲ್ಪಪುಚ್ಛಾನ್ವಿತಂ
ಘೋರಾರಣ್ಯಚರಂ ವಿರಾಜಿಸಿದುದುದ್ಯುಧೀಕರಂ ಸೂಕರಂ

೯

ಬರೆ ಕಾಣುತ್ತಲ್ಲಿ ಭಿಲ್ಲಪ್ರಕರಮಡಸಿ ಕೂರ್ನಾಯ್ಕಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೊಬ್ಬಿ-
ಟ್ಟರರೇ ಕೆಯ್ಯೊಂಡು ನಾಲ್ಕುಂ ದೆಸೆಗೆ ಮಸಗೆ ಕಂಡೆಕ್ಕಲಂ ದಾಡೆಗುಟ್ಟು-
ತ್ತೆರಡುಂ ಕಣ್ಣಿಂ ಸ್ಫುಲಿಂಗಂ ಸುರಿದವುನೆನೆ ನೋಡುತ್ತೆ ತೀಡುತ್ತೆ ಕಲ್ಲಿಂ
ದುರುದಂಷ್ಟ್ರಗ್ರಂಗಳಂ ಭೂಮಿಯನುಜದೆ ಬೆಜಿಂಟುತ್ತೆ ಮುಂಗಾಲ್ಕು
ಳಿಂದಂ ೧೦

ನಟ್ಟಿಡವಿಯೊಳಗೆ ಮುಳಿಸಿಂ
ಮುಟ್ಟುವ ನಾಯ್ಕಳನೆ ತುಂಡಿಸಲ್ಕೆಂದುಜಿ ಕಿ
ಗುಟ್ಟುತೆ ಮುಂದಟ್ಟಿ ಪೆಡಂ
ಮುಟ್ಟುತೆ ಸೂಕರನಡರ್ದು ಸಾರ್ದುದು ಮೆಳೆಯಂ ೧೧

ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ತುರುಗಿ ಪರ್ವದ
ಜೊಪ್ಪವನಿರದಂಡುಗೊಂಡು ಪಂದಿಯ ಬಳಿಯೊಳ್
ನೊಪ್ಪುನೆಗೆದುರ್ಬಿ ಪಾಯುತೆ
ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತುಗಿದು ಬಗಿದು ತೆಗೆದುವು ನಾಯ್ಕಳ್ ೧೨

ಮತ್ತಮವಜೊಳಗೊಂದು ಜಾತಿಜಾಯಿಲಂ ಪೋಗದೆ ನಿಂದು,

ಮುಳಿದಟ್ಟಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡು
ತ್ತೊಳಪೊಕ್ಕು ಮರಳ್ಳು ಮತ್ತೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕರಂ
ಕಳಿದು ಪೆಡಂಬಾಯ್ಕಳಲಿಂ
ಬಳಸುತ್ತಿರೆ ನಿಂದ ಪಂದಿಯಂ ಶುನಕೇಂದ್ರಂ ೧೩

ಮಿಕ್ಕು ಪುಗಲಿತ್ತು ಕಿರ್ಗ
ಣ್ಣಿಕ್ಕುತೊಳಪೊಕ್ಕು ಜಾಯಿಲನ ಬಡನಡುವಂ
ಚಕ್ಕನೆ ತುಂಡಿಸಿ ಮಲೆಯುತೆ
ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತತುಳಕೋಪ ನೀಡಂ ಕ್ರೋಡಂ ೧೪

ಅಟ್ಟಿ ಪುಳಿಂದಂ ಕಾಣುತೆ
ತಳ್ಳೆಸಿಯೆ ಕೊಂಡು ಶುನಕನೆರಡುಂ ಕಡಿಯಂ

ಕಾಳ್ಕಿಚುರ್ ತಗುಳ್ಳ ತೆಪದಿಂ

ನಿಕ್ಕೈಸದೆ ನೊಂದು ಬೆಂದು ಬಳಲುತ್ತೆಂದಂ

೧೫

ಪಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಿರಿಸಿ ಪಾಲೆಱಿದೆನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಬಾಲಕಾ-
ಭ್ಯಾಸದಿನೆತ್ತಿ ಸತ್ತಿಗೈಯ ತಣ್ಣೆಳಲೊಳ್ ಬಳೆವಂತು ಮಾಡಿಯು-
ಚ್ಚಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಯೋವಿದ ಕುನ್ನಿಯನೀ ವರಾಹನೀ
ಸಾಸಿಗನೀ ಕರ್ತೋರಮನನೆನ್ನಯೆ ಮುಂದೆ ಸಮಂತು ಕೊಲ್ವುದೇ ೧೬

ಒಡನೂಡುತ್ತೊಡವೆಳೆಸು-

ತ್ತೊಡನೂಡಿಸಿದೆನ್ನ ಚೆನ್ನ ಕುನ್ನಿಯನೀ ಕ-

ಕ್ಕಡವಂದಿ ಕೊಂದುದಿನ್ನಿದ-

ಱೊಡನಳವೆಂ ಕೊಲ್ಲದುಳಿಯನೀ ಸೂಕರನಂ

೧೭

ಎಂದು ಪುಳಿಂದನಾಥನುರಿದಾರುತೆ ಕೂರಲಗಿಂ ಕಱುತ್ತು ಪೆ-
ರ್ಬಂದಿಯನೆಂಬ್ದಿ ತಪ್ಪಿಱಿದೊಡುಂಗುಟದಿಂದೆ ತಿರಂಬರಂ ವರಾ-
ಹಂ ದಿಟಮೆತ್ತೆ ಮತ್ತಿಱಾಯೆ ಮತ್ತೆ ಕರಂ ಸೆಳೆದೆತ್ತೆ ನೊಂದು ತಾ-
ನೊಂದೆಸೆಯೊಳ್ ವರಾಹಪತಿಯೊಂದೆಸೆಯೊಳ್ ಕೆಡೆದತ್ತರಣ್ಯದೊಳ್ ೧೮

(ಇ) ಶಬರಿಯಿಲ್ಲದೊಂದಡಿಯನಿಡಂ

ಮತ್ತಮೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ಶಬರ [ನೊರ್ವಂ]

ಮತ್ತಗಜ ಮಸ್ತಕದ ಪೊಸ-

ಮುತ್ತಂ ಬಲ್ಲಿಂದೆ ತಂದೆನೆಂದೊಲವಿಂದಂ

ಮತ್ತೋತ್ತುಂಗ ಪಯೋಧರಿ-

ಗಿತ್ತಂ ಮತ್ತೊರ್ವ ಶಬರಿ ಮಿಗೆ ನಗೆ ವನದೊಳ್

೧೯

ಮೃತ್ತಮದಲ್ಲದೆ ಘನಸುಖ-

ಜಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಜನ ಪೋಲೆ ಮನ್ನಫರಾಗೋ-

ನ್ಮತ್ತನದೊರ್ವಂ ಲುಬ್ಧಕ-

ನತ್ತಿತ್ತಂ ಶಬರಿಯಿಲ್ಲದೊಂದಡಿಯನಿಡಂ

೨೦

ಕೆಲದೊಳ್ ಪುಳಿಂದಿಯರೆ ಪೆ-

ಬುಲಿ ಬಂದೊಡಮಂಜನಳ್ಳನೋಡಂ ನೋಡಂ

ಚಲದಿಂ ಕಾಡಂ ಕಾಡಂ

ಸಲೆ ಪಸಿವಂ ಮುಟಿದು ತಣಿದು ಬೇಡಂ ಬೇಡಂ

೨೧

ತಳಿರ್ಗಲ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ಗುರುಗಂಜಿಯ ಹಾರಮನಾಂತು ಮುಂದೆ ಶೀ-

ತಳಶಶಿಕಾಂತದಿಂ ಸಮೆದೊರಲ್ಲೊಳಂ ಬಿದಿರಕ್ಕಿಯಿಕ್ಕಿ ನಿ-

ಚ್ಚಳಮನ ಸುವ್ವಿ ಕಾಡೊಡೆಯ ಸುವ್ವಿ ಮನೋಹರ ಸುವ್ವಿ ಸುವ್ವಿಯಂ-

ದಳವಡೆ ರಾಗದಿಂ ತಳಿಸಿದರ್ ವನದಲ್ಲಿ ಪುಳಿಂದಕಾಂತೆಯರ್

೨೨

ಮತ್ತಮೊಂದೆಡೆಯೊಳ್,

ಇನೆಯನೊಡಗೂಡಲೆಂದಿಂ-

ಪಿನ ರವ್ಯಸ್ಥಳಮನಟಿಸಿ ಬರುತುಂ ನವಯೌ-

ವನೆ ಮುಗ್ಧೆ ತುಲುಗಿ ಪರ್ವದ

ವನದೊಳಗಣ ಮೆಳೆಗಳೊಳಗೆ ಪುಗುವನ್ನೆವರಂ

೨೩

ಬೆಳಗಂ ಕಳ್ತಲಿಸುವ ಮೆಳೆ

ಮೆಳೆಯಂ ಪೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಳ ಬೆಳಗಿಂ

ಬೆಳಗಾಗಿರೆ ಬೆಳಗಿಲ್ಲದ

ಮೆಳೆಯಿಲ್ಲೆಂದಬಲೆ ಶಬರಿ ಸೊಬಗಳಿದಿರ್ದಳ್

೨೪

ಇರೆ ಸುವ್ರಾಧಕಿರಾತಂ

ತರುಣಿಯ ಮುಗ್ಧತೆಗೆ ಮಚ್ಚಿ ಮುಗ್ಧೆಯ ಕಣ್ಣಂ

ಬರೆ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಿದ ಕಳ್ತಲೆ

ದೊರೆಕೊಂಡತ್ತೆಂದು ನೆರೆದು ಸುಖಿಯಾಗಿದರ್

೨೫

(ಈ) ಮೃಗಸಂತಾನದ ನೆಲೆಯರಣ್ಯಂ

ಮತ್ತಮೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ಪಸಿವೆತ್ತು ಮಸಗಿ ಬಂದು ಬಿಲಂಗಳೊಳ
ಗಣೆಲುಂಪೆಗಳಂ ಮೊಗಮಿಟ್ಟುದಿಯೂದಿ ತಣಿಯದೆ ತವಕದಿಂ ನಡೆ

ನಡೆದು ನಳನಳಿಸುವ ಬೆಳಲಮರದ ತಳದೊಳುದಿದರ್ ಪಕ್ಷಫಲಂಗಳ
ನಾಯ್ದು ಕೊಂಡು ಗಳಗಗಳನೆ ಪರಿದು ಪಾಸಪ್ಪಿಯ ಮೇಲಾಸುರದಿಂದೊಡೆ
ದೊಟ್ಟಿ ಜೇನಹುಟ್ಟುಗಳನಿಟ್ಟಿಟ್ಟುಲಸದೆ ಕಲಸಿ ತಣವಿನಂ ತಿಂದು ತೇಗಿ
ತೂಗಿ ಕೆಲೆಕೆಲೆದು ಕುಪ್ಪಿ ಕುಪ್ಪಿಯುರ್ಬಿ ಕೊರ್ಬಿ ನಲಿದಾಡುವ ಭಲ್ಲಾಕ
ನಿಕಾಯದಿಂ; ಮತ್ತಮೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ಎಳವುಳ್ಳಂ ಮೇದು ತಿಳಿನೀರ
ನೀಂಟೆ ನೆಳಲೊಳ್ ಪಟ್ಟಿದುರ್ಬಿ ಬೆಂಡೇಳ್ವ ಲೋಳೆಹಿಂಡಿಲ್ಲಟ್ಟಿ ಮೇವಂ
ಮಗುಳ್ಳ ಕಟ್ಟಿದಿರ ಪುಲಿಯಂ ತೊಟ್ಟನೆ ಕಂಡು ಭೋಂಕನೆಳ್ಳು ಮೊಗಮ
ನೆತ್ತಿ ಕಡುಮುಳಿದು ಖಾತಿಗೊಂಡು ಚಲದಿಂ ಮಲೆದು ಘಳಲನೆಯ್ವಿ
ಪಾಯ್ದು ಪೊಯ್ದು ಕೋಡಿಟ್ಟು ಜಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಸುಟ್ಟು ನೊಸಲ ತೀಂಟೆ ತೀಪದೆ
ಕೊಣಕಿಟ್ಟು ಮುರಿದು ಪಿರಿದಪ್ಪ ಪುತ್ತಿನೊಳೊತ್ತಿ ಪೋರ್ದು ಮತ್ತಿದ
ಕರ್ದಮಂ ನಿಟಲತಟದೊಳ್ ಪತ್ತಿದರ್ ಧೂಳಿ ಮೆಯ್ಯೊಳೆ ಮೆಪ್ಪಿಯೆ
ಪಲನೋತ್ಕರದಿಂ ಪೊಟಮಟ್ಟಿ ಕಾಳರಕ್ಕಸರಂತಿರ್ಪ ಕಾಳ್ಕೋಣಂಗಳಿಂ;
ಮತ್ತಮೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ಮರದಿಂ ಮರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಪಾಯ್ವೆಳೆಗೊಂಬ
ನಲ್ಲಾಡಿ ತೂಗಿ ತೊನೆದಳ್ಳಿಡಿದು ಕುಳ್ಳಿದುರ್ಬಿ ಕಾಲ್ಗಳಂ ನೀಡಿ ಬರಿಯಂ
ಬೆರಂಟೆ ಬಿಸಿಲ್ಲಾಯ್ದು ಪಸಿವೆತ್ತಿ ಮೇಲಂ ನೋಡಿ ನೀಡಿ ನೆಗೆದು ತಿಣ್ಣ
ಗೊಂಬಿನೊಳ್ ಬಣ್ಣವಳಿಯದ ಪಣ್ಣಂ ತಿಂದು ತಣ್ಣನೆ ತಣಿದು ಕಣ್ಣಂ
ಬಿಟ್ಟು ಪುರ್ಬಕ್ಕೆ ಪಲ್ಲಿಡಿದು ಹುರೈಂದು ಕಿರಾತಕಾಂತೆಯರಂ ಮಿಗೆ
ನಗಿಸುತಿರ್ಪ ಮರ್ಕಟಪ್ರಕರದಿಂ ಒಪ್ಪಿದುರ್ಬಿದುಡುಗ್ಗಂ.

೨. ತನ್ನಂದನಮೆ ಘನವನತ್ತಿಗೆ ರೂಪಾಗಿ ತೋರ್ಕುಂ

ಮಾನಿಮ್ಮಾವಳಿ ಮದಾಳಿ ಗಿಳಿಯರಗಿಳಿಗಳ್

ನೀರೆಪ್ಪಿದುಪಕಾರಕ್ಕೆಳ-

ನೀರಂ ರುಚಿವೆರಸು ತೀವೆ ವನಪಾಲಕರಂ

ಪಾರುತ್ತಿರ್ಪಂತಿರ್ಪುವು

ಸಾರಾಯಫಲಾಳಿ ನಾಳಿಕೇರಂ ಬನದೊಳ್

ವನಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಸಕಲ ವಿಲಾ-

ಸಿನಿಯರ್ ಬಳಿದೋಳ್ಳಳಿಂದೆ ಚಾಮರಮಿಕ್ಕಲ್

ತನತನಗೆ ನಿಂದರೆನೆ ತದ್-

ವನದೋಳ್ ಪೊಂಬಾಳೆಯಿಂದೆ ಪೂಗಮಡೆಸೆಗುಂ

೨೭

ಅಳಿಗಿಳಿ ಪಿಕಕುಲರವದಿಂ

ನೆಳಲಿಂ ರೂಪಿಂ ಫಲಂಗಳಿಂ ಪೂವಿಂಡಂ

ಬಳಸಿ ತಣಿಪುವುದು ಪೊಸಮಾ-

ವೆಳಸಿದ ಪಾಂಥಪ್ರತಾನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಮಂ

೨೮

ಕಾವಂಗೆಂದು ವಸಂತಂ

ಭಾವಿಸಿ ಸಮೆದಿಟ್ಟು ನೀಲದರಮನೆಯನಿಳುಂ

ಮಾವಿನ ಹೂವಿನ ಕಾವಿನ

ಶಾವಿನ ಮೊದಲಿಂದೆ ತೀವಿದಳಿಗಳ ಬಳಗಂ

೨೯

ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಮೊಗಮನಿಟ್ಟಾ-

ಲಿಗಳವು ನಸುಮುಚ್ಚಿ ಪಕ್ಷಯುಗಮೆಳಲೆ ರಸಂ-

ದೆಗೆನ ದನಿ ನಿಮಿರೆ ನಾಲಗೆ

ಚಿಗುರುತ್ತಿರೆ ಸವಿದುದೊಂದು ಗಿಳಿ ತನಿವಣ್ಣಂ

೩೦

ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಪುಷ್ಪರಸಮಂ

ತೆಗೆದೀಂಟೆ ತುಳುಂಕಿ ತೂಟು ತೇಂಕಾಡಿ ಮನಂ

ಮಿಗೆ ಸೊರ್ಕಿ ಜನುಗಿ ಜೀವಿಸಿ

ಮಗಮಗಿಸಿತ್ತೊಂದು ಮಧುಕರಂ ಮಲ್ಲಿಗೆಯೊಳ್

೩೧

ಆ ನವಗಂಧಕ್ಕೆಳಸಿಯ-

ನೂನಂ ಮಧುಕರನಿಕಾಯಮೊಲ್ಲನವರತಂ

ನಾನಾಮಂಜುಳನಿನದದೊ-

ಳಾನಂದಂ ಮಿಕ್ಕು ಕಂಪನೀಂಟುತ್ತಿರ್ಕುಂ

೩೨

೩. ಬಿಬ್ಬಿರ ಬಿರಿವಂತಸ್ವಿದುದು ದೇಹಮೊಂದೆಂಬಿನೆಗಂ

ನಳಿನದ ಕರ್ಣಕೆಯೊತ್ತಿನೊ-

ಳಳವಡೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಮಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆಯಜಸ್ತಂ

ತಳರದೆ ನಿದ್ರಾಸುಖದಿಂ

ಕಳಹಂಸೆಯ ಮುಱಿಗಳಿಪುರ್ವಂತಾ ಕೊಳನೊಳ್

೩೩

ಅತಿಭರದಿಂ ನವಕುವಲಯ

ತತಿಯೊಳ್ ಕಾಸಾರದೊಳ್ ಕುಶೇಶಯಚಯದೊಳ್

ಲತೆವನೆಯೊಳ್ ವನದೊಳ್ ಪುಳಿ-

ನತಳದೊಳಿಹಿಸಿದುದು ಕಾಂತೆಯಂ ಕಳಹಂಸಂ

೩೪

ಪುಳಿನಮನದಿಗಡಿಗೇಲುತೆ

ಕೊಳನೊಳಗಡಿಗಡಿಗೆ ಪೊಕ್ಕು ಪೊಲಮಡುತೆ ಲತಾ-

ವಳಿಗಳೊಳಗಡಿಗಾಲಿಸು-

ತಳವಳಿದಡಿಗಡಿಗೆ ಬಳಲುತಿರ್ದುದು ಹಂಸಂ

೩೫

ಬುಡೆ ಗಳಗಳನೆ ನಡೆವುದು

ಪೆಟಿಸಾವುರ್ವುದು ಬೆರ್ಚುವುದು ಬಳಲ್ಪುದು ಮತ್ತೆ-

ಳ್ಳಟಿಗೊಳಿಪುರ್ವುದು ಕಣ್ಣಿನರೆ-

ದಿಟಿವುದು ನೆನೆನೆನೆದು ಕಾಂತೆಯಂ ಕಳಹಂಸಂ

೩೬

ಇರೆ ಸಿರಿ ಬರ್ಪಂದದೆ ಸುಂ-

ದರಿ ಬರೆ ಪರಿತಂದು ಚಂಚುಗೂಡುತೆ ಪಕ್ಷಾಂ-

ತರದೊಳ್ ಮುಸುಂಕಿ ಬಿಬ್ಬಿರ-

ಬಿರಿವಂತಸ್ವಿದುದು ದೇಹಮೊಂದೆಂಬಿನೆಗಂ

೪. ಅಂಬರದ ಪುಳಿಂದಿ ತಾಳೆಸೆನ ಮೂಗಿನ ಮುತ್ತು

ಅದು ವೈಷವಳದ ಬಂಧೂ-

ಕದ ಕೆಂದಾವರೆಯ ದಾಸಣದ ಪೂವಿನ ನ-

ರ್ಣದ ಸಂಪದದಿಂ ಮದದಿಂ

ಮುದದಿಂದೊಪ್ಪಿತ್ತು ಚಂದ್ರಬಿಂಬವಿಡಂಬಂ

೩೮

ಹರನುದ್ದೂಳಿಸಿದತ್ಯನೂನಭಸಿತಪ್ರದ್ಯೋತಮೋ ಚಂದ್ರಶೇ-
ಖರನಾನಂದಮಯಾಟ್ಟಹಾಸರುಚಿಯೋ ಸರ್ವೇಶ ಸತ್ಪೀರ್ತಿಯೋ
ಪರಮೋತ್ತುಂಗಮರುನ್ನದೀ ಪ್ರಬಳಗೌರಚ್ಛಾಯೆ ಭೂಭಾಗದೊಳ್
ಪರೆದತ್ತೋ ಎನೆ ಪರ್ವತುರ್ವಿಯನಗುರ್ವಿಂ ಸಾಂದ್ರ ಚಂದ್ರಾತಪಂ ೩೯

ಮುಡಿವೊಡೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಪತತಿ ಪೂಸುವೊಡುತ್ತಮನವ್ಯಚಂದನಂ
ತುಡುವೊಡೆ ಮೌಕ್ತಿಕಾಭರಣವೀಸುವೊಡಂತಸ್ಸುತಾಬ್ಧಿ ಪೊರ್ದುಕೊ-
ಳ್ಳೊಡೆ ಧವಳೋತ್ತರೀಯಮೊಸೆದೀಂಟುವೊಡಾ ನವದುಗ್ಧಮೊಲ್ಲುನೋ-
ಳ್ಳೊಡೆ ರಜತಾದ್ರಿಯಿಂದೆನಿಸಿ ತೋಟಾತು ಮೀಟಾದ ಚಂದ್ರಿಕೋಜ್ವಲಂ
೪೦

